

Viestnik Hrvatskoga arkeologičkoga društva: godina VI

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1884**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:300:085941>

<https://doi.org/https://doi.org/10.52064/vamz>

Rights / Prava: [Public Domain Mark 1.0/Javno dobro](#). Autorsko pravo je isteklo.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[AMZdepo - Repository of the Archaeological Museum in Zagreb](#)

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

O nepravilnosti naziva
„ugarski ili ugarsko-skandinavski skup“
u dielbi
prehistoričkih predmeta iz bakrene dobe.

Navlastito poslije predhist. međunarodnoga sastanka u Budimpešti g. 1876 držana, na kom se je Ugarska svojom predhist. izložbom gizzdala takovim predhist. blagom, da ni po množini ni po važnosti ni po izvornosti nije do onda ni ma komu zaostajala, u djelenju predhist. predmeta iz bronzene dobe u skupine našli su strukovnjaci, da jednu od tih skupina dopitaju i Ugarskoj, te su ju i nazvali na prosto *skup ugarski*, ili *skup ugarsko-skandinavski* radi velike srodnosti medju predhist. predmeti skandinavskimi i ugarskimi. Nami se čini, da je ovaj naziv ne samo nepravilan, pošto je svakomu poznato, da su Ugri (pravo Magjari) ne prije devetoga stoljeća posieli one zemlje, u kojih sada stanuju, te da su oni predmeti daleko prije od nekog drugoga rabljeni i zakopani bili; ¹ nego

¹ Nepravilnost ovoga naziva opazio je još god. 1876 u što se samo tiče ureda prehistoričkih na zasuk slavno poznati arkeolog *Vladimir pl. Maïnof*, pišući u svojoj razpravici: „*Note sur les tôqués ou ornements spiraloïdes*“ ovako: „Dans presque tous les musées de l' Europe on peut voir des spécimens plus ou moins nombreux des ornements quasi-hongrois, qui consistent en groupements simples ou compliqués et artistiques de fils de bronze roulés en spirales; quand on en recherche la provenance, on voit que tous ces objets viennent de la partie orientale de l' Europe, de la Pannonie, du Noricum, de la vallée du Danube et même du Balkan. Comme on a trouvé la plus grande quantité de ces ornements dans le territoire occupé de nos jours par le Magyars, on a cru pouvoir dire que cette forme ornementale est caractéristique pour le peuple Magyar. Quand on trouvait des spirales dans les contrées qui n'ont pas été visitées par les

dapače pogrešan, jer slični predmeti, koji bjahu povodom onomu nazivu, nalaze se širom po njim susjednih stranah, te i po množini i važnosti i izvornosti ako ne više a ono barem kao ugarski znameniti. Ovomu za dokaz dosta nam spomenuti trojednu kraljevinu (Dalmaciju naime, Hrvatsku i Slavoniju), nazvanu i jednostavno Hrvatskom po Hrvatih, koji ju zapremili i osnovali prije nego Ugri svoju, te i kraljevinu srbsku.

Hrvatska ne samo svojimi grčko-latinskim starinama, izuzmeš li Grčku i Italiju, nadmašuje svaku drugu državu po izobilju i važnosti svojih spomenika, nego i na polju predhist. arkeologije već je u stanju liepo se izkazati na ma kakovoj izložbi ove struke. A tomu je dokaz sjajna sbirka predhistorička zagrebačkoga nar. muzeja. Prije g. 1873 slabo se na to pazilo u nas, te u nar. muzeju, koj jedva g. 1868 stupi u pravi život, nebijaše do tada više od 30 predmeta darovanih mu i slučajno po zemlji našastih. Ove godine, priredivši već prilično muz. sbirke, stavili smo se, da i predhistoričku na bolje uputimo, te smo se najprije latili uporno i pomnjivo da saberemo po mogućnosti sve, što se i u ovoj struci odkrivalo po našoj zemlji. Posluži nam sreća, te uspieh našeg iztraživanja do g. 1876 priobćili smo u knjižici „*Popis predmeta iz predhist. dobe u nar. zem. muzeju u Zagrebu (Zagreb 1876, lis. 54 u 8ni sa 4 table)*“, koju smo uprav tiskali prigodom sastanka i izložbe u Budimpešti, gdje smo i mi sudjelovali naposeb sa našimi predmeti u ime naše kraljevine.¹ I ova izložba sbilja obodri nas na to, da sve više udubimo i sve dalje protegnemo naša iztraživanja, i da uz

hordes hongroises, on tournait la difficulté en disant que les Magyars trafiquaient avec les autres peuples; la vérité cependant est que les relations des Magyars, avec le reste de l'Europe furent toujours hostiles; et le Magyars, qui n'étaient pas plus civilisés alors que ne le sont aujourd'hui les Ostiaks et les Vogoules du gouvernement de Tobolsk en Sibérie, ne pouvaient pas ornementer leurs outils et armes avec autant d'art et de goût“ i t. d. Veli pako i to, da Magjari u svom jeziku niti nemaju izraza za zavojicu ili motaljku, da se je ovaj način ukrasa već davno udomio kod Srba (a mogao je reći i kod Hrvata) kao što i najstarije njihove pjesme svjedoče, i da mu pravo ime **toka** (*Matériaux pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme XI. 6*).

¹ A to je iztaknuo blagodarno i sam ugarski ministar za prosvjetu u svom kratkom govoru, kojim otvori prvu sjednicu toga sastanka: „*Si nos musées et nos collections ne rivalisent pas avec les musées de Paris, de Londres, de Bruxelles, de Bologne, ils peuvent vous offrir des objets d'un grand intérêt, tous trouvés sur le territoire de la Hongrie et de la Croatie*“.

preslaba sredstva, koja nam na raspolaganje stajala, obavimo bar koj pokus izkapanja, ne pako sustavno kako treba i kako smo nada sve željeli. Uspjeh tih naših napora uz svu slabost podpore materijalne i uz nikakovu strukovnu pripomoć, pošto nema do sada u nas mal ne nikoga, koj bi se ovakovimi predmeti osobito bavio ili zanimao, bjaše ipak tako ogroman, da već sada u našoj muzealnoj sbirci predhistorički predmeti nebroje se više na stotine nego na tisuće; medju ovimi ima pako ne malo i takovih osobito vrijednih, kakovih zaman ćeš tražiti u magjarskih muzejih uz sve da onamo ima i sredstava i strukovnjaka i mecenata u izobilju, i gdje danomice niču širom javne i sukromue predhistoričke sbirke.¹

U koliko se pako tiče srbske kraljevine neka bude dosta svjedočastvo gori pomenutoga strukovnjaka V. od Maïnofa, koj posjetivši g. 1876 biogradski muzej, već onda mogao je pisati o njem u ovom pogledu (l. c.): „*Les Serbes ne se sont jamais occupés de fouilles dans l'énorme quantité de leurs kourgans ou tumuli. Ce n'est qu'accidentellement que les objets paléo-ethnologique ont enrichi le musée de Belgrade, pourtant in renferme en quantité des objets de pierre, de bronze et de fer, et surtout il est riche en bronzes spiraloïdales; les bracelets, les fibules, les épingles, tout est spiraloformes*“. A i ova se sbirka do danas veoma pomnožila, te su se započela ozbiljna iztraživanja zemlje i u tom pravcu (V. *Гласник српског ученог друштва. Knjiga LI. str. 1—26*).

Uza sve to nek se ni nepomisli na to, da bi mi zahtievali, neka se onaj skup, danas nazvan ugarski ili ugarsko-skandinavski, odsele ugarsko-hrvatsko-srbski nazove. Ovakav naziv bio bi ne manje od onoga pogrešan, pošto se dobro zna, da su Hrvati i Srbi malo prije od Magjara t. j. stoprv sedmoga stoljeća po Is. posjeli one

¹ Njekoliko predmeta iz predhist. dobe ima u osiećkom i u dalmatinskih muzejih, što je darom onamo došlo a slučajno ondje našasto. U Dalmaciji navlastito žetva bila bi preobilna, kad bi za to bilo dovoljno sredstva i više brige u obće a od nadležne strane osebice. Uzdat se je ponajviše u g. Fr. Bulića ravnatelja gimnazije i muzeja u Spljetu, koj je i u našem Viestniku sjajno dokazao, da mu i znanja i brige i za to nemanjka. O žetvi pako u Dalmaciji sami smo se opetovano osvjedočili, a jamči za to i dobro poznati strukovnjak prof. Dr. I. Woldřich u „*Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien VI. Bd. 57*“: „Aus diese spärlichen Notizen über meinen vierzehntägigen Ausflug in's Innere Dalmatiens kann man entnehmen, welche reiche Fundgrube für die Urgeschichte hier zu suchen und zu finden ist“.

zemlje, gdje sada prebivaju, te da predhist. predmeti, do sada našasti u Hrvatskoj i u Srbiji, spadaju na narod sasvim različan od hrvatskoga i od srbskoga.

Da se ovomu skupu dade naziv, koj ga pravo ide, trebalo bi uspeti se jamačno do predhist. dobe, te vidjeti, koj je narod onda ove zemlje držao. Najnoviji posljedci historičke znanosti u ovom pogledu uče nas, da prvobitni stanovnici zapadne polovice balkanskoga poluotoka, do Karpata na sjeveru, bjahu Pelažgi, nazvani kašnje u historičko doba Iliri kao sveobći naziv. Iliri su dakle u ono doba držali i Ugarsku, i Hrvatsku i Srbiju i sve druge zemlje zapadne polovice balkanskoga poluotoka, te zato *ilirski* a ne *ugarski* ima se zvati pomenuti skup *predhistorički*.¹

Rekli smo, da su u predhistoričko doba Ugarska, Hrvatska i Srbija pripadale k ilirskomu narodu; ali su isto tako Iliri držali i Istru, Bosnu, Hercegovinu i Crnogoru, te još druge pokrajine na zapadu balkanskoga poluotoka, koje žalibože i danas stenju većim dielom izpod jarma azijske divljačine. Ni o njih se nemože reći ono, što je ipak tu nedavno pisao slavno poznati arkeolog *Oskar Montelius*, razlagajuć o zapinjači: „*Les pays européens appartenant ou ayant appartenu à l'Empire turc sont malheureusement encore si peu connus au point de vue de l'archéologie, qu'il nous est impossible de dire si la fibule y existait déjà à l'âge du bronze (Matériaux pour l'histoire primitive et naturelle de l'homme 1882 p. 428)*.”² Naravno, da se još nije držao

¹ Ako bi tko rekao, da pod nazivom *ugarski skup* dolaze i predmeti predhistorički trojedne kraljevine, rekao bi jamačno krivo, kad i sam ugarski ministar, kako smo gori vidjeli, svečano pripoznaje hrvatsku osebnost i na predhistor. polju. Hrvatska za pet vjekova uživala je podpunu samostalnost. U dvanaestom sdružila se je s Ugarskom kao brat s bratom, te i danas samo pogodba medju Ugri i Hrvati jamči ovim njihovu političku osobnost i narodnost.

² Isti arkeolog trudeći se da dokaže u onoj radnji, kako sve zapinjače iz jednoga prvotnog tipa polaze, tvrdi, da je ovaj tip bezdvojbeno postao u južnih stranah Evrope, ali da je nemoguće točno označiti zemlju *avant que l'on ne connaisse mieux les antiquités de la Péninsule des Balkans*, pošto su, u što se tiče domovine zapinjača, moguća tri slučaja, ili da je obretna bila na balkanskom poluotoku, ili u Italiji, ili u Ugarskoj. *Montelius* misli, da je najvjerovatnije u Italiji; ali ono što smo mi gori naveli, podosta dokazuje, da joj domovina Ilirska na balkanskom poluotoku. S druge strane povjest kaže dosta o ilirskih seobah uzduž iztočne obale italske, a vlastito u južne strane Italije, gdje zapinjače na zavojene krugove u liepom broju našaste, jedan nam dokaz više pružaju.

nikakav predhistorički sastanak ni u Sarajevu, ni u Mostaru, ni na Cetinju; mogao se je ipak g. Montelius uvjeriti po našem *Popisu* i po vjestih g. Mañofa, da zapinjača iz bakrene dobe ima izobilja i u onih stranah, možda i ne manje nego li u Ugarskoj. I jamačno slučajna otkrića predhistoričkih spomenika i ondje nisu riedka. Više predmeta iz bakrene dobe našastih u Crnojgori mi smo slučajno u Šibeniku u kovačnici nabavili (*v. Popis*). Više njih došlo je darom u naš muzej iz Bosne i Hercegovine, ne malo jih se čuva kod velezaslužnih Malobraćana u onoj zemlji kako na pr. u Kneževića u Jajcu, a najviše pošlo je u tudjinstvo poglavito u Beč, razneseno od vojnika, stranih putnika i pokupaca. Istina odveć malo se u tom pravcu iztraživalo i radilo u onih stranah, ali iz tih znakova može se za stalno zaključiti, da sve zemlje, gdje je u bakreno doba stanovao ilirski narod, isto su sve plodne na predmetih one dobe kao što i Ugarska,¹ te da skup, do sada ovoj izključivo a nepravilno dopitan, sve to više će se novostmi obogaćivati, što više iztraživanja budu se širila i po drugih stranah njegda ilirskih.

Bit će nam od sada u naprieda osobita zadaća obavješćivati njegovatelje predhistoričkih starina po mogućnosti o napredku, koj bi se pokazao i na ovom polju znanosti u predjelih neugarskih, njegda ilirskih. Dapače jedna obreta, nedavno učinjena u Hercegovini, i njekoje u Slavoniji pružaju nam način, da ovo obećanje već sada vršiti započmemo, i tim sve više utvrdimo ono, što smo gori rekli o pravom nazivu skupa tobož ugarskoga iz bakrene dobe.

I. Dne 20 studenoga 1882 posla nam iz Mostara u Hercegovini m. p. otac Augustin Zubac, ravnatelj Milosrdnica u onom gradu, nekoliko nacрта od predmeta iz bakrene dobe uz sljedeći dopis:

»Veleučeni gospodine! Čast mi je obznaniti Vas, da se kod mene nahodi nekoliko komada miedenih bronz, koje ja većinom kao starinski nakit smatram: od kojih šaljem Vam jedan naris na ocienu, s molbom da bi me obavjestili o važnosti i vriednosti spomenutih stvari. Ove su stvari našaste u jednoj pećini oli bolje rekuć u jednomu škripu skupa u Krehinu Gracu Mostarskog kotara. Ako bi Vi od ovih stvari što želili za zagrebački muzeum, molim na vrieme me obznanite.

² Pomenuti prof. Woldřich, govoreć o predhist. spomenicih u Dalmaciji, primjećuje: „Ueber die Wichtigkeit der angrenzenden türkischen Provinzen aber in dieser Beziehung, brauche ich nur auf unseres hochverehrten Freundes, des bekannten Orientforschers Fr. Kanitz's ausgezeichnetes Werk: Donau-Bulgarien und der Balkan hinzuweisen“.

Suviše čast mi je obznaniti Vas, da u svoj Hercegovini ima mlogo različitog oblika, većine i radje spomenika kamenih, koje narod stećak zove, gdikoji s nadpisom latinskim, a gdikoji sa starobosanskim. Latinski su nadpisi u koliko mi je poznato većinom povadjeni i pokupljeni, dočim bosanski ostaše većinom nepokupljeni, a vrlo ih je teško i povadit, zašto ih vrieme oštetilo.

Po svoj Hercegovini nahodi se gomila kamenih zadržeci, kako se veli, svaka po jedan grob. Još kao dječak siećam se, da sam u selu Galjevići jedan taki grob vidio. U istomu selu nazad jedno 16 godina nadje neki Joso Kordić dvie žare, jednu kamenu, a u ovoj drugu staklenu fino izradjenu na spodobu lonca, koje je prodao francuskomu konzulu Moreau. Suviše u Hercegovini nahodi se mlogo rimskih i grčkih starinskih novaca različite dobe i oblika.

Ja sam o ovomu *svemu* kao dopisujući član izvietio središnji odbor za umjetnost i historične spomenike u Beču, te *očekujem odgovor*.

Ljetos bivši u Zagrebu želio sam se s Vami upoznat, ali na žalost Vi ste bili odsutan. Primite izraze osobitog štovanja Vašeg O. Augustina Zubca, ravnatelja milosrdnica. U Mostaru 20 studena 1882.«

Na tom usrdnom i rodoljubivom sobćenju i predlogu m. p. otca Zubca odgovorismo hvaleći mu i moleći ga, neka blagoizvoli sve one predmete uz pristojnu naknadu našem muzeju ustupiti i odpremiti, a u naprieda neka najprije obaviesti naš Viestnik, kao jedino narodno obćilo u ovoj struci, o svakoj obreti na arkeologičkom polju u onih stranah. Ali taj dobri otac brzo zaboravi na svoje ponude i obećanje, baci diple u špag a u se dušu; te svi naši napori u naprieda pokušani, da ga iz mrtvila sbudimo, i doznamo bar nješto što je od potrebe bilo za točno opisanje po njem poslanih nam slika. udariše u bah. I ova obreta bit će napokon dospjela u tuđe ruke kao što mnoge druge, koje su se sbile u onih stranah poslije austrijsko-ugarske zapreme one pokrajine, a to tobož za bolji kruh ili za prsni križić, tako da iz sebičnosti poći će ili u zaborav ili pod drugim imenom u svijet, kao što se u nas žalibože velečesto događja, da goloću naših kletih dušmana zaodjene.

Na I. tabli donosimo u pomanjem obliku nacрте predmeta, koji su onaj nalazak sastavljali, po nacrtih poslanih nam od O. Zubca u naravnoj veličini:

1. Celt na ciev za natakanje (*Celt à douille*), ukrašen urezanim vrpcom naokolo ne daleko od otvora. Osobitoga načina. Dva komada, jedan čitav a jedan pribiljen. Tab. I. br. 2.

2. Predmet zvonolik, ledjama ponješto omečenimi, sa cievćicom po sriedi. Na pola višine urezana teče sve naokolo kao vrpca, nad kojom isto tako svodići sa točkom izpod svakoga. To je pupak (*Umbo, Buckel*) u sred štita drvenog ili kožnog, dakle je spadao na oklopje. Šestnaest te istih komada, od kojih 13 podpunih a 3 manjkava. Tab. I. br. 1. Sr. *Sacken: Das Grabfeld von Hallstatt. Wien 1868. str. 44. Tab. VIII. 9—12.*

3. Isto kao br. 2, ali je ovaj obilnije narešen vrpčami na okrug, koje postaju sve veće što se više k rubu primiču. Ono pet gornjih jednostavne su crte. Šesta je sastavljena od trokuta, a tri ostale od četverokuta. Izpod zadnje su slike na brod po tri skupa. Bila su tri ista komada, od kojih dva u dobrom stanju, a od jednog se nekoliko odbilo. Tab. I. br. 3. Sr. *Mykenae . . . von Dr. H. Schlieman. Leipzig 1878, p. 121.*

4. Narukvica na šest zavoja od široke vrpce sa košćicom po sriedi. Krajevi ponješto duži saviti su na oko. Četiri komada u dobrom stanju. Tab. I. br. 4. *Hampel. Antiq. Préhist. de la Hongrie* Tab. X. br. 10, ali je ova bez krugova. *Montelius. Antiq. Suédoises* p. 71, n. 234, 236.

5. Ogrljaj, ili poveća narukvica za podramnicu, od debele žice, po sriedi donekle prividno zavojena, a s krajevi zavitim na oko. Tri komada, sva tri u dobrom stanju. Tab. I. br. 8. *Hampel l. c. Tab. XVI. 24.*

6. Zapinjača na dva kruga, sastavljena od žice na zavoj. Tjelo t. j. sredina od iste je žice ali plosne i pognute na dva šiljasta ugla po svakoj strani i na obli po sriedi. Jegli zada nema traga, te je valjda samo prsni ures. Tri ista komada i jedna polovica. Tab. I. br. 5.

7. Zapinjača na dva kruga. Trećina, je krugova, počam od ruba, pločasta, te je ukrašena kolobari prostimi ili od crtica i točaka sastavljenimi, koji sve naokolo teku. Po sriedi je okrug, a oko njega na trokut položena tri druga iste veličine, koji zapremaju ostali prostor. I ovi okrug i izkićeni su pri rubu crtami i točkami na izmjenu i brnicami po sriedi, što je na slici neopazno izostavljeno. Tjelo je od iste ploče, koja se gori i doli na kut dokončava, imajući po sriedi onakav okrug sa brnicom kao i pomenuti. *Zada* po prieko utvrđjena je vrpca, koja s jedne strane svršuje na kućicu,

a s druge, okrenuvši se natrag, sastavlja jeglu pružajuću se do kućice. Jedan komad. Tab. I. br. 7.

8. Četverouglasta pločica sa 10 okrugića medju dvie crte uporedo položenih (na slici nehotice izpušćenih) ukrašena. Na donjem rubu stoje kvakice, u kojih su zakvačene oblasti ušice upravno visećih privjesaka. Na tih privjeskih pako izpod ušica četvornasti zglavci. Samo jedan komad. Tab. I. br. 6.

II. Ljeti god. 1876 u što se je izkapala jaružica na livadi veleč. g. Dra. Mavra Fischera, liečnika i posiednika u Rumi, ležećoj prema Jarku a nedaleko od Jarčine u mitrovačkom kotaru, radnici tri stope duboko (0.95 cm) naidjoše na lonac, u kom hrpimice sve bakreni predmeti. Bolji dio tih predmeta prodje u vlast vojničkoga liečnika i arkeologa Dra Franka. a ostalo darom g. Fischera a pomoću velm. g. Bude Budisavljevića dodje u naš zem. muzej. Mi smo pako Frankove predmete odkupili za nas putem izmjene, te sada sve ukupno i naše i muzealne za prvi put na svietlo iznašamo.

1. Celt na ciev (*Hache*, bradva), okrajkom šiljastim sa strane ušice i s protivne tako da se tu giblje na luk. Rub je plosnat, i malko vani protegnut. Teži 198 gr. Širok na bridu $0.3\frac{3}{4}$ cm, po sriedi $0.3\frac{1}{2}$, a na ušću sa ušicom $0.5\frac{1}{2}$; dug 0.10. V. *Hampel. Atiq. Préhist. de la Hongrie Pl. IX. 13. XV. 2.* — *Mortillet. Musée Préhist. 1881. Pl. XCIV. 1163*, koj ga ovako opisuje: „*Hache à douille, en bronze, anneau latéral, côté de la douille opposé à l'anneau se relevant en pointe, forme spéciale à la Hongrie (?)*. *Epoque lanardienne, avec une physionomie régionale particulière*“. Tab. II. br. 1, gdje se i njegova pobočna strana prikazuje.

2. Zavojka kao podpun krug od četverokutne žice, na deset zavoja (promjer kruga 0.16 cm). U sredini nalazi se kao veliko gibivo puce s obsežnom jedva trulatom glavom. Po sried glave diže se upravno šiljak (vis $0.1\frac{1}{2}$). Stapka puceta prodire zada, gdje svršuje poprečnom pružicom, koja ustavlja puce da ne opane. Puce se dakle giblje na način zalistka. Zica pako, dovršivši krug, diže se uzgor, i postavši okrugljasta a zatim kao prividno sukana, izvija se još dva put na oblasti okrug i svršuje na oko. Nema nakita osim na glavi puceta, gdje su urezana četiri obluka s nutrašnje strane osnovnim zarezima ukrašena. Vjerojatno da je i to bio pupak u sred štita (*tutulus*) ili ukras na prsi. *Hampel* daje nješto sličnoga na tab. X. br. 9, te veli: „*le bout du fil se termine en bracelet*“ što je nemoguće. Teži 957 gr. Tab. II. br. 2.

3. Kružna plosnata ploča (promjer 0.12¹/₄), ukrasena pri rubu sa tri okruga a sa četiri na pol širine od ruba do središta. Okrugi su postali izbijanjem otraga, te su zato izbočiti. Zada po sriedi ušica. Valjda je i ovo pupak u sried štita drvenog ili kožnoga, ali prije ukras prsni ili pokrov posude, pošto u sredini nema šiljka, a sasvim je ravan (V. *Montelius*, *Antiq. Suéd.* br. 111, 112, 180, 181). Teži 48 gr. ali komadić manjka. Tab. II. br. 3.

4. Komad korice od maća, ukrasen dubčastimi crtami i nizom brnica i šupljih trokuta. S boka prodire po jedno puce. S otraga nema ploče, nego se okrajak ponješto pregiblje, te je u taj nagib mać slazio. Samo gori pri otvoru stoji popreko mali pant, da bolje omejaši i pokaže ulaz. Širina, gdje je niz brnica 0.6. Tab. II. br. 4.

5. Zapinjača bez otažka i jegle, s nutrašnje strane u poluokružnom obluku dubčasta. Tab. II. br. 5.

6. Veći komad štikaljke. Tab. II. br. 6.

7. Prsten na zasuk od oble krupne debele žice (deb. 0.1 cm). Krajevi jedan preko drugoga skaču i svršuju plosnato. Takav po prilici kod *Monteliusa* (l. c. p. 135, n. 456, p. 138, n. 470), koj dodaje: „*ayant servi en guise de payement*“. Teži 60 gr. Promjer 0.4. Tab. II. br. 7.

8. Velik oblasti okrug od oble krupne debele žice, bez ukrasa, otvoren, plosniti krajevi, rabljen na vratu kao ogrljaj ili na podramnici kao ukras. Teži 208 gr. Promjer od 0.12 do 0.14³/₄ cm. Tab. II. br. 8. V. *Mortillet l. c. Pl. LXXI.* n. 735—736.

9. Narukvica od oble krupne debele žice, otvorena, plosniti krajevi jedan prama drugomu i tako na blizu, da se mal ne dotiču. Sav je ukrasen poprieo razno namješćenimi polukružnimi žljebići. Teži 82 gr. Promjer 0.7³/₄. Tab. II. br. 10. V. *Mortillet l. c. Pl. LXX.* n. 739.

10. Narukvica od oble krupne debele žice, otvorena, bez ukrasa. Krajevi su malko dublji i četverokutni, i jedan preko drugoga povučeni. Teži 73 gr., a promjer 0.8 cm. Tab. II. br. 9.

11. Narukvica od oble krupne debele žice, otvorena, plosniti krajevi jedan preko drugoga malko povučeni. Ova je liepo izkićena crtami poprieo i na grane. Teži 50 gr. a promjer 0.7. Tab. II. br. 11.

12. Narukvica od debele i (do 0.4 cm) široke ploče, tako zavojene, da s nutarnje strane sastavlja veliki žljeb, otvorena i bez

ukrasa. Krajevi, koji stoje jedan prama drugomu, malko se dižu. Teži 92 gr. Promjer 0.7 cm. *V. Hampel l. c. Pl. VIII. n. 4. XVI. n. 2.*

13. Nož na jedan brid, ponješto oblučast. Sada u dva komada (Tab. II. br. 13 i 15), a na hrtu malko okrnut. Ručka svršuje doli na dva šiljka, a okrajci su ručke ponješto podignuti. Teži 83 gr. a dug je ovako $0.24\frac{1}{2}$ cm. Po prilici *Montelius l. c. str. 33, br. 113.*

14. Mač na dva brida sa rebarcem sriedinom liti. Držak bjaše pločicama od drva ili od kosti pokrit, jer su na njem osovno tri a po stranah po dvie škuljice, n sve sedam, gdje su čavličići zabiti bili, te se i sada dva na svom miestu vide. Držak je dug $0.9\frac{1}{2}$, šir. $0.1\frac{3}{4}$ cm. Od liti, šir. $0.2\frac{1}{2}$, ostaje jedva komad. Tab. II br. 14 *V. Montelius l. c. p. 48, n. 154. Mortillet l. c. LXXXII. 914. Hampel l. c. XI. 5.*

15. Ulomak liti od mača na tri rebarca. Tab. II. br. 17.

16. Pilica od tanke ploče, na oba brida zubata, oblučnog šipa, a doli nepodpuna. Teži 12 gr. Ovako duga 0.10, šir 0.2 cm. Tab. II. br. 16.

17. Srp malko ugnut, čunjastom kvakom osovno položenom u gornjem kutu na zadku, gdje je i poprečnimi prugami nakićen. Izvanjski okrajak malko podignut, a uz njega teče poredica. -- Još tri druga isto takova, ali nješto više oblučna i bez nakita osim poredice. Prvi je dug 0.14, drugi $0.13\frac{1}{2}$, a treći podpun 0.12 cm. Teže od 42—53 gr. Tab. II. br. 18, 19. *V. Montelius l. c. p. 55, n. 183. XV. 7. Mortillet l. c. Pl. LXX. n. 726. LXXVIII. 848—9, 851—3. Hampel l. c. XVII. 43, 45.*

18. Srp sa pregibom otraga mal ne na pravi kut. Stražnja mu je strana uzvita, ali se nedokončava kao kod *Hampela* (l. c. VIII. 3. XVII. 44) šiljasto, nego ravno. Poredica samo otraga. Teži 95 gr., a dug je $0.18\frac{1}{2}$ cm. Tab. II. br. 20.

19. Srp polukružan sa trostrukom poredicom otraga. Te po-višene crte ukrasene su sa oblimi jamicama. Na otrazku čunjasta kuka. Teži 131 gr., a dug je 0.18 cm. Tab. II. br. 21.

20. Isto kao br. 19, ali je manje oblučast, više pako podignutimi crtami nakićen. Teži 124 gr., a dug je $0.16\frac{1}{2}$. Tab. II. br. 23.

21. Komad prsnoga pojasa. Od izada kroz rupu izlazi spreda dvostruki pant, pri kraju na oko zavrt, utvrđen otraga čavličićem sa glavom, koja se izvaua pokazuje kao oblasto puce. Vis. $0.6\frac{1}{2}$. Tab. II. br. 22.

22. Na pantu, koj je otraga, dižu se četiri oblasto-četvero-uglasta trulića na svod, poprečnim prutićem razstavljena. Sve jedan komad. Teži 11 gr., a dug je 0.11 cm. Tab. II. br. 25, gledan spreda i sa strane.

23. *Phallus* sa ušicom za visenje (V. Viestnik 1880 str. 48 i d., gdje smo o predhist. phalusu podugo razložili). Teži 28 gr., a dug je $0.4\frac{3}{4}$ cm. Tab. II. br. 26.

24. Cievčica od zavojene žice, s jedne i s protivne joj strane za malo poravnana, na krajevih pako manjkava. Tab. II. br. 33.

25. Prsni pojas od tanke ploče bez uresa. Manjka znatni dio. Na krajevih svršuje oblasto sa šiljkom. Po sriedi imalo je biti šest luknja (vide se sada samo četiri), po tri na trokut, gdje je nešto pribito bilo. Bjaše duga po prilici 0.83 cm, a široka je $0.8\frac{1}{4}$ Tab. II. br. 35.

26. Komad tvari, iz koje se je ovo orudje pravilo.

III. Svibnja g. 1882 Ivan Bakić ribar iz Broda, loveć ribu uz lievu savsku obalu nedaleko izpod Samca, opazi u prosieku obale uz površje vode tada veoma nizke, da njeko čudnovato orudje viri van zemlje, te misleć na prvi pogled, pošto se žutilo i sjalo, da je to suho zlato, na brzo mu se približi, i pobravši koliko je mogao na brzu ruku, otisnu se na vodu i umah se veselo kući u Brod povrati. Uvjerivši se pako Bakić, da to nije zlato no pusti bakar, rado se odazva želji prečast. gosp. Paja Milera Brodjanina, opata i župnika u Mitrovici i njegovu brata Adolfa umirov. majora i posjednika u Brodu, da te predmete ustupi nar. muzeju u Zagrebu uz priličnu nagradu. Sam g. Adolf Miler izruči predmete muz. ravnatelju, u što se je ovaj parobrodom iz Sriema vraćao u Zagreb; te se oni sada nalaze u našem muzeju. Svi su od bakra:

1. Veliki brk iliti glava koplja, dugim cievnjakom, uzkim oštarjem. Na dugoj ručki skroz probušen, da se čavlom brk na kopljištu utvrditi mogne. Dug 0.34 cm. (ručka sama 0.11), širok najviše 0.6. Teži 490 gr. Tab. II. br. 27. — Mortillet Pl. LXXXIII. 944. Hampel IX. 3. XV. 1.

2. Isto kao br. 1, ali mu je oštarje još užje a ručka dužja. Manjka hrt. Dug po prilici 0.17 (ručka sama 0.9), šir. najviše $0.2\frac{3}{4}$. Tab. II. br. 28. — Hampel IX. 2.

3. Brk koplja, dugim cievnjakom, širokim oštarjem, na dugoj ručki skroz probušen. Dug $0.19\frac{1}{2}$ (sama ručka $0.8\frac{1}{2}$), a najviše šir. $0.3\frac{3}{4}$. Teži 319 gr. — Hampel IX. 4. 5. Mortillet LXX. 721.

4. Brk koplja, dugim cievnjakom, širokim oštanjem, na odveć kratkoj ručki skroz probušen. Šip je malko oblast a ne šiljast. Dug $0.16\frac{1}{4}$ (ručka samo $0.2\frac{3}{4}$), šir. najviše $0.3\frac{3}{4}$. Teži 107 gr. — Po prilici Mortillet Pl. LXXXIII. 937.

5. Brk koplja, kratkim cievnjakom, širokim oštanjem, na kom uz rub teče brazdica, a na veoma kratkoj ručki skroz probušen. Dolnji dio brka raznimi urezi preliepo ukrasen. Mjesto na šip svršuje gori na dosta široki brid. Dug 0.19 (ručka samo $0.2\frac{1}{2}$), a najviše šir. $0.4\frac{1}{2}$. Teži 300 gr. — Po prilici Mortillet Pl. LXXXIII. 755. LXXXIII. 943.

6. Celt na dugu ciev, s ušicom o jednom boku pri oblastom otvoru, a izpod ušice, koja je stranom opala skroz probušen. Do otvora naokolo medju dva izbočita okruga, od kojih onaj na rubu veoma krupar, teče jaružica prolazeća izpod nšice. Iz donjeg okruga pružaju se nizdol po tri izbočite crte s jedne i s druge strane, te se sastaju na trokute, jedan u drugom. Brid je oblučast, ali jedva širji od tjela. Dug 0.13, šir. na bridu $0.4\frac{1}{2}$, na tjelu $0.4\frac{1}{4}$; promjer na otvoru $0.4\frac{1}{2}$ — $0.5\frac{1}{2}$. Teži 378 gr. — Po prilici Hampel IX. 22.

7. Celt na dugu ciev, bez ušice, o boku skroz probušen, sa tri izbočita okruga naokolo do otvora. Obluk brida vani se pruža dobroano. Dug $0.12\frac{1}{2}$, šir. na bridu 0.5, na tjelu 0.4; promjer na otvoru $0.3\frac{3}{4}$ — $0.4\frac{3}{4}$.

8. Celt na dugu ciev, bez ušice, o boku skroz probušen. Izpod izbočitog okruga na otvoru teče naokolo tanji okrug, a iz njega pružaju se nizdol dvostruke izbočite crte s jedne i druge strane. na oštar ugao sdružene. Na bridu, koj je oblučast i vani pružen, ponješto je otučen. Bokovi kao da su pantom obloženi. Dug $0.13\frac{1}{2}$, šir. na bridu 0.6, na tjelu 0.4; promjer na otvoru $0.4\frac{1}{2}$ —0.5. Tab. II. br. 31. — Po prilici Montelius str. 46, br. 145.

9. Istog načina kao br. 8, ali malko veći, i skroz probušen u tanjem okrugu, te iz drugog kalupa. Manjka komad brida. Dug 0.15, šir. na bridu po prilici $0.6\frac{1}{2}$, na tjelu $0.4\frac{1}{2}$; promjer na otvoru $0.4\frac{1}{2}$ — $0.5\frac{3}{4}$. Teži ovako 460 gr.

10. Isto kao br. 9, ali još veći. Bokovi na trokut s rebarcem po sriedi. Manjka oveći komad sa bridom

11. Celt na dugu ciev, a nezna se pravo, jeli imao ušice, pošto je na otvoru ponješto manjkav. Na polovici dvie izbočite crte razito položene, a do otvora viju se dvie oblučno. Bokovi na

trokut sa rebarcem. Dug 0.9, šir. na bridu 0.4, na tjelu gdje su one crte 0.2¹/₂. Teži ovako 101 gr. Tab. II. br. 32.

12. Celt sa kreljuti ali pomalo razvitimi. Na zadku po sriedi dutina na način miene. Dug 0.17¹/₄, šir. na bridu 0.5, na kreljuti 0.4, na zadku 0.3. Teži 547 gr. Tab. II. br. 30. — Mortillet Pl. LXXIV. 72, 73, 75. Hampel IX. 28. XV. 3.

13. Dljeto na oblasti ciev, osobitoga lika. Diže se kao čunj; debeli, po sriedi široki a sve dalje užji pant kao da je navučen na taj čunj; te je ondje, gdje se pant prigrablje, oštarje dljeta. Sve jedan komad. Dug 0.10³/₄, na bridu 0.1¹/₄; promjer na otvoru 0.2¹/₂ - 0.3. Teži 90 gr. Tab. II. br. 29.

14. Srp polukružan, sa trostrukom poredicom samo otraga, gdje i šiljasta kuka na okrajnoj. Dug 0.11 Teži 113 gr. — Hampel XVII. 46.

15. Srp malo ugnut, sa dvostrukom poredicom po sriedi sve do hrta uz gori malko uvinuta. Manjka ostražnji dio. — Montelius str. 55, br. 183.

16. Osrednji komad mača u dvoje razstavljen, sa širokim rebarcem po sriedi kao pant. Poredno pantu teku uz oštrac s jedne i s druge strane dvostruke crte. Ovako dug 0 20, a šir. najviše 0.4. — Hampel XI. 1, 8, 9.

IV. Prilazemo jošte na tab. II. br. 34, da ju popunimo, jednu plosnatu liepo izradjenu kost, našastu na hvat dubljine u Mitrovici (*Sirmium*). Ako je i sjajan bio ovaj grad u rimsko doba, nije zato, da se i sve starine, koje se ondje odkrivaju, za rimske smatrati moraju. Nedvojbenih predhist. starina našlo se je i u Sisku, dapače u samom Rimu. O iznašašću ove kosti obavieščivao nas g. Igujat Jung pučki učitelj u Mitrovici najprije 5 rujna 1881:

»Čitajuć 1 svezak III godine Vašega velecienjenog Viestnika, naidjoh na strani 10 na opis oštećene kosti sa otoka Hvara, koja je na tabli istog svezka pod br. 17 naslikana. Takovu kost, nu posve neoštećenu dobih ja u proljeću prošle godine (1880) slučajno, neupravce od jednoga ovdješnjeg zidara, koj ju je izkopao u svom dvorištu po prilici jedan hvat duboko. Dalnje okolnosti su mi nepoznate. Ova kost je duga 14 cm, teži 30.5 grama; debljina joj iznaša 4 mm., te je posve tvrda, a zemlja na njoj se nalazeća jest okamenjena I na toj kosti je samo jedna strana ukrašena koncentričnim krugovi, dočim je druga (dolnja) bez ovih. Ukrašenje je veoma dosljedno i pravilno, te odaje ljubav za symetriju i sigurnu

ruku. Lievo i desno nalazi se 1 cm. u promjeru imajuća luknja; zatim je pokraj desne jošte jedna manja koso van provrtana, dočim s lieve nije provrtanje takove nužno bilo, pošto se od prirode već na toj strani jaz nalazi. Između velikih lukanja nalazi se sa donje strane takodjer od prirode jaz (koja je jedan dio nekadašnje mozgovne cievi). Svakako je kroz luknje i jazi prolazio konopac, koj je tu kost na čem drugom učvrstio. Sliku naravne veličine ove kosti prilažem ovim, te sam pripravan i samu kost narodnomu muzeju pokloniti, čim to Vi, veleučeni gospodine, zaželite.«

Prihvaćajući vele rado veledušnu ponudu g Junga, zamolili smo ga, neka nam izvoli sabrati što više podataka o nalazku one kosti. Gosp. Jung bez časa časiti posla nam samu kost, pridodajući kasnije o njoj sljedeće viesti (23 listopada 1881):

»Rado se odazivljem Vašoj želji, izraženoj u cienjenom listu od 16 t. mj., nu veoma mi je žao, da mi podatci nisu potpuniji. Upitnu Vam, veleučeni gospodine, priposlanu predhistoričku kost našao je zidar *Leopoldo Rulla* početkom mjeseca ožujka g. 1880 prigodom kopanja rimske stiene u vrtu ratara Mihaila Gecingera, koj stanuje u ulici Kuzmin (rimski sokak). Kost je bila nešto dalje od stiene; nu on mi reče, da se vrlo dobro sjeća, da ju je jedan hvat duboko našao. Na pitanje u kakvoj zemlji ju je našao, te da li je bilo u neposrednoj bližini kosti još što god, reče mi: zemlja je bila tamna, crna, a pokraj nje nisam ništa vidio, jer mi nije bila svrha tražiti što, nego kopati kamen. Ja primjećujem, da je južno od tog vrta bara Jalija pokraj Save, koja ima dosta ilovače; vrtovi te ulice bivaju svake godine poplavljeni od potoka Gata (Čikasa). Tim bi iscrpio sve, što sam o toj kosti od pomenutoga zidara doznati mogao.

Opazka. Slika zapinjače, koja se pod br. 24 table II. nalazi, nespada na gori opisane nalazke, te je tu neopazno uvrštena.

S. Ljubić.

Tumačenje grčkoga nadpisa iz Blata na otoku Korčuli.

Velecienjeni gospodin ravnatelj arkeologičkoga odjela narodnoga muzeja u Zagrebu i urednik »Viestnika hrvat. arkeologičkoga društva« prof. S. Ljubić priposlao mi je fotografiju grčkoga nadpisa, što mu je gosp. Vid Vuletić-Vukasović poslao, s molbom, ne bih li ga mogao protumačiti. Priznajem, da nisam strukovnjak, te da se

i nisam bavio grčkom epigrafikom nego samo kadkada iznimice. Ako uza sve to ipak kušam, da zadovoljim želji gospodina urednika, činim to dobroj stvari za volju, ali već u napred izjavljam, da svojem tumačenju ne prisvajam apodiktične sigurnosti, nego ga podastirem čitateljem kao puko svoje nagadjanje i kao pokušaj, ne bi li se tko našao, komu će poći za rukom konačno i sasviem sigurno ga protumačiti.

Spomenik, na kojem je nadpis, nadjen je u Blatu (Blatta-Potirna) na otoku Korčuli (Corcyra Nigra). Visina kamene ploče iznosi 41 cm, širina 23·5 cm, debljina između 9 i 10 cm. Kamen ima na gornjoj strani ures u slici tupokutnoga trokuta, u čijoj se sredini nalazi ružica (rosette); ciela se pak ploča na donjoj strani nastavlja uže na 13 cm širine i 5—6 cm dužine.

Da su pismena na nadpisu prilično oštećena a pismo samo s toga vrlo nečitljivo, o tom se možeš osvjedočiti na prvi mah, čim ugledaš fotografiju (načinjenu po Joh. Messi). No ništa ne manje mogu se neke rieči i pojedina neka pismena sa sviem sigurno ustanoviti, a to će mi biti podlogom za dalnje dedukcije. Po mom čvrstom osvjedočenju treba zadnja dva reda čitati MNHMHC XAPIN (= *μνήμης χάριν* = *memoriae causa*). Budući da je to obična formula, koja se nebrojeno puta nalazi na nadgrobnih nadpisih (tituli sepulcrales)¹, to se naš nadpis može bez dvojbe označiti kao nadgrobni. To nam daje ujedno i sredstvo u ruke, da tražimo odgonetljjaz za ona dva znaka, koja se prilično mogu razabrati gore odmah pod onim trokutom nad rubom i pred ostalim nadpisom samim. Ja u njih nagadjam Θ. [K.] t. j. Θ(εός) ([K(αταχθονίους)]). To je obična formula na grčkih nadgrobnih nadpisih, koja odgovara poznatoj onoj formuli D(iis). M(anibus) na rimskih. Tim bi se ujedno ustanovilo, da je naš nadpis iz poganske dobe, ili bolje rekuć, da je poganin bio onaj, komu je postavljen grobni spomenik, jer rimska formula D· M· dolazi doduše kadkada još i na kršćanskih nadgrobnih nadpisih, dapače ima joj primjerâ i na grčkih (na pr. Corp. inscr. graec. inscript. christ. br. 9596), ali formuli Θ· K· nisam našao primjera na kršćanskih nadpisih, barem ih ne ima u Corpus inscript. graec. ondje, gdje se inscriptiones christianae navadjaju. Treći red odzdola čitam OYIOC kao ó υἱός. Po tom imali bismo osobu, koja je postavila spomenik, a to bio bi sin pokojnikov. Budući pak da

¹ Sr. Corpus inscript. graec., gdje ima na stotine primjerâ.

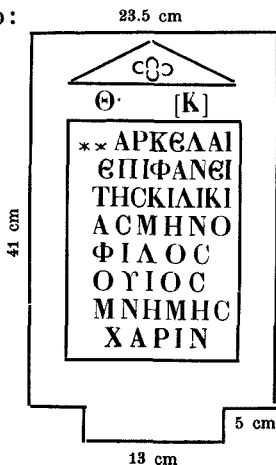

se jedan red više može sasviem jasno čitati ΦΙΑΟC, dakle svakako nominativ, kojemu je ono ó υίός pobliza oznaka, to je po mom mnienju u ΦΙΑΟC sadržavana druga čest imena sinova. Ovo dakle treba da je sastavljeno ime sa φίλος, te iz toga sledi, da svršetak predidućega reda mora biti prva čest toga sastavljenika i to sastavljenika takova, u kom je drugo slovo Η, jer to je jedino slovo, koje se može sasviem tačno ustanoviti. Takovo bi ime bilo ΜΗΝΟΦΙΑΟC (Μηνόφιλος). To ime dolazi na grčkih nadpisih često. Sr. u Corp. inscript. graec. Vol. IV, Indices IX nomina virorum et feminarum str. 109. Karakter drugih pismenâ u prvoj česti toga imena, kako se na fotografiji ukazuju, ne protivi se tomu momu nagadjanju. Preostaje još glavni dio nadpisa, naime ime pokojnika, komu je sin Menophilos postavio spomenik. To ime mora da bude po onom, što smo dosada ustanovili, u dativu, ter treba da ga tražimo u prvih redovih. I tu se može jedna čest sigurno opredieliti i to je drugi red, koji prikazuje dosta čitljivo ΕΠΙΦΑΝΕΙ. Da ime Ἐπιφανής i razna od njega izvedena dolaze na nadpisih, svjedoče nam prije navedeni Indices str. 86. Prvi red sadržava možda prvo ime toga Epiphana, jer je poznato, da se dvostruka imena najčešće nalaze u barbarskih zemljah, u koje je grčka prosvjeta prodrla. Sr. Aug. Boeckh. Corp. inscript. graec. Vol I. br. 2090. No kako je to ime (naravno, ako je to u obće prvo ime te osobe) glasilo, toga ne mogu opredieliti, jer osim srednjih pismena, koja se mogu jasno čitati kao ΡΚΕ, ne bih znao kazati, kakva su prediduća i sljedeća pismena; ono pred Ρ čini se da je Α, a ono što sledi iza Ε moglo bi biti Μ ili ΑΑ ili ΑΑ. U ovom zadnjem slučaju glasilo bi ime ΑΡΚΕΛΑΙ (= Ἀρχέλαι), a ona slova pred tim sačinjavala bi kakovu kraticu. Početak trećega reda predstavlja čitljivo na početku THC, iz čega bi se moglo zaključiti, da je sljedeća rieč samostavnik ženskoga roda u genetivu, na što nas takodjer dovadja početak četvrtoga reda, gdje se kao drugo slovo može dobro razabrati C, a prediduće prilično kao Α (= AC). Budući pak da se na svršetku trećega reda mogu jasno čitati zadnja dva slova ΚΙ, utvrdilo bi se, da taj samostavnik ženskoga roda izlazi na ΚΙΑ. Preostalo bi dakle samo još, da izpunimo prostor medju THC i onim ΚΙ u četvrtom redu. Očevidno zapremaju ga četiri slova; ja nagadjam ΚΙΑΙ, dakle THC ΚΙΑΙΚΙΑC (τῆς Κιλικίας). Što se može razabrati potezâ pismenâ ne protivi se toj domnjevi. Taj bi dodatak označio pripadnost ili domovinu, odakle je Epiphanes. Kao primjere takovim genetivnim

dodatkom kojega imena grada ili zemlje imenu osobnomu navadjam Corp. inscript. graec. Vol. IV, br. 9882: Εὐτρόπις πόλεως Κοστατινοπόλεος (sic!), br. 9887. No još je jedna mogućnost. Ima naime takodjer više gradova imenom Ἐπιφάνειαι, medju ostalimi jedan baš u Kilikiji. Sr. Dr. Alb. Forbiger, kurzer Abriss der alten Geographie, Leipzig 1851 str. 97 i Pauly's Realencyclopaedie s. v. Epiphania. Uvaživši to, bilo bi ΕΠΙΦΑΝΕΙ kratica za Ἐπιφανει(άθεν) ili za genetiv Ἐπιφανεάς u onom smislu, kako smo prije naveli, ili što mi se čini još najvjerojatnije, za Ἐπιφανει(άτη). Kao primjer takovim gentiliuim imenom s dodatkom imena zemlje u genitivu navadjam Corp. inscr. graec. Vol. IV, br. 9655 a: Θρηπολείτης τῆς Φοινίκης i br. 9656.

Ako uzmemo ono ΕΠΙΦΑΝΕΙ za ime grada u jednom od tih navedenih mogućnosti, a ne za ime osobe, to bi se ime osobe, kojoj se postavlja spomenik, sadržavalo samo u prvom redu. U tom slučaju bilo bi ime ΑΡΚΕΛΑΙ još više opravdano, jer bi ona prediduća dva slova bila kraticom prvoga imena. Kao primjeri takovih kratica prvoga imena neka služe Corp. inscript. graec. Vol. IV, br. 9653, 9644, 9593 i dr. Ono Ἀρκέλας bilo bi nuzgredni oblik za običnije Ἀρχέλας, što češće dolazi na nadpisih. Sr. navedene Indices str. 74. Kao analogija takovoj izmjeni medju K i X moglo bi se navesti Ἀρκεσίλας uz običnije Ἀρχεσίλας. Sr. Ind.

Uvaživši sve to, što dosada rekoh, čitao bih dakle cieli nadpis ovako:

Θ(εοῦς) [K(ατχυθονίους)]

* * Ἀρκέλα
Ἐπιφανει(άτη)
τῆς Κιλικί-
ας Μηνό-
φιλος
ὁ υἱὸς
μνήμης
χάριν

To će reći: D(iis) M(anibus).

* * Archelaei Epiphaniae Ciliciensi Menophilus filius memoriae causa (scil. posuit ili fecit).

U Zagrebu.

Dr. F. Maixner.

Nepoznata medalja cara Vetrana.

U mojoj sbirci nalazi se jedna sreberna kolajna (*Medaillon*) cara Vetrana, koja po mojem mnienju do danas nigdje opisana nije. jerbo Cohen u svojem velikom dielu nespominje ovakove kolajne.

Ona je rimski srebrni novac u veličini od 12 milimetra. Žalibože je na kraju izlomljena, inače dobro sačuvana.

Opis joj je sljedeći:

Av. Bradato lice cara Vetrana na desno gledajuće, glava lovorom ovjenčana i prsa s oklopom pokriva, a ima ovaj nadpis:
D. N. VETRANIO.

Rev. Lovor-vienac, u kojem se nalazi: **VOT V, MVLT. X**, i pokraj ovoga napisa stoji od svake strane lovor-graščica. Okolo lovor-vienca: . . . **IO POPVLI ROM . . .**, vjerojatno: *Genio ili gaudio populi romani.*

Car Vetrano, koji je god. 1103 p. u. cond. ili 350 p. Is. kao rimski car u Sriemu proglašen bio, vladao je samo 10 mjeseca, a poviestnica ne spominje nikakvog čina, na čiju uspomenu mogla bi biti ova medalja kovana.

Nadpis *Vot V, Mult X* značio je uvijek nekakav zavjet, kojim bi car bogove molio, da mu produže vladanje s obećanjem, da će jim hram podići, ili drugu kakvu žrtvu doprinieti. Onakav nadpis najprije dolazi kod cara Postuma.

Vetrano je kratko vladao; od svoje vojske ostavljen, dobio je od rimskog cara Konstancia nalog, da u mjestu Prusa u Bitiniji kao prognanik živi.

Svakako moralo je to biti izvrstno i hrabro djelo, u slavu kojega je ona kolajna kovana bila, jerbo se vidi i car lovorom ovjenčan i u lovor-viencu *Vot V, Mult X*; a osim toga još lovor-grana na svakoj strani.

Dr. Hinko Kern.

Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka.

Skupio Ivan Milčetić.

Prošlih jesenskih praznika nastavio sam god. 1882 započeto putovanje¹ po našim primorskim krajevima. Želeći sistematično obaći

¹ Ovdje moram da iskreno blagodarim slavnoj jugoslavenskoj akademiji i brv. arkeol. društvu, što mi u to ime dopitaše malenu podporu.

sve strane, gdje se još govori čistim dialektom čakavskim, koji proučavam, glavno mi je zanimanje bilo lingvistično; ali nijesam pustio po mogućnosti bilježiti sve, što se tiče arkeologije, istorije i etnografije hrvatskog naroda. Nješto od toga, arkeolozične-istorične crtice, priobćujem ovamo, kamo pristaje. A te su crtice skupljene na Krku, Cresu, Lošinj, Silbi i Olibu, koje sam otoke posjetio mjeseca kolovoza i rujna t. g. Već narav mojih studija zahtijevaše, da se svrnem u svako povećé mjestance. Ja sam doista tako i radio, gdjegdje sam i po više puta bio; a bile su samo okolnosti krive, ako nijesam ipak svakamo dospjeti i duže probaviti mogao. Ovako e potanko izučavanje od prijeko nužde, jer mi do sada ni iz daleka ne poznajemo svoga vlastitog zemljišta.

Dalmacija ta klasična zemlja hrvatska, ima znamenitih gradova i predjela, o kojima su više tudjinci napisali od nas samih.

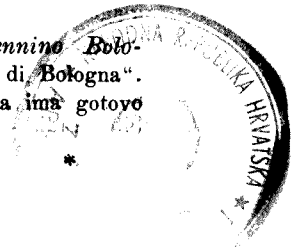
Kada ćemo mi dobiti posebnih djela¹ o pojedinim krajevima našeg naroda, gdje će biti prikazana podpuna njihova slika u pogledu istoričnom, etnografskom, topografskom, filologičnom! A ipak do toga mora doći, želimo li jednom postati narodom medju narodima. Take misli potakoše me; da prema svojim silama što god u to ime doprinesem. Tako nikoše i ove crtice.

A. Otok Krk.

I. Dubašnica. Njezin postanak. Grci. Vlasi. Crkva sv. Apolinara i Andrije.

1. Evo nas na klasičnom otoku Krku. Dà, klasičan je to otok, hoćeš li u pogledu arkeolozičnom, povjestnom, jezičnom ili književnom. Više nego 4 vijeka imao je Krk vlastite knezove, koji su tu gdjekad vladali kano poluneodvisni vladari. Ti knezovi dadoše Frankopane, jedan od najslavnijih rodova prošlosti hrvatske. Oni su dali Krku vlastiti štatut, pisan glagolicom; oni su tu podigli i obdarili mnoštvo crkava i samostana, gdje se je napisalo nebrojeno glagolskih djela. Otok Krk jest pravi rasadnik glagolske hrvatske književnosti; krčki rukopisi kite knjižnice u Zagrebu, Rimu i Beču, a što god ih je još ostalo i na Krku. S te strane nema premca

¹ Takvo prekrasno djelo inam baš pri ruci: *L' Apennino Bolognese*. Bologna 1881. Izdao „Club Alpino Italiano, sezione di Bologna“. U tom velikom djelu (oko 800 strana u osmini) s više karta ima gotovo sve, što se tiče prošlosti i sadašnjosti pokrajine bolonjske.

Krku, jer tu se sačuvaše gotovo najstariji pisani spomenici hrvatsko-srbskoga jezika (bašćanski napis i dobrinjske listine).¹

A originalan je Krk i sa svojeg govora. Nema kraja, gdje bi danas čakavština tako interesantna bila kano na Krku. Razlike, koje se opažaju u govoru medju pojedinim mjestima, neobično su velike te ih ne možeš drugačije protumačiti, van ako pomisliš na razno doseljivanje, koje se je dogodilo u različito doba i iz različitih strana. Nema tu samo razlika leksikalnih, već i glasovnih formalnih, što je od neobične važnosti za arkeologiju jezika. Sistem govora krčke čakavštine prikazuje 4 skupine: Omišalj s Vrbnikom, Dobrinj, Bašku, onda Dubašnicu s Poljicima i Puntom. Postanak pojedinih mjesta na Krku — u koliko se iz zabilježenih historičkih vijesti dokazati može — potvrđuje misao o raznim seobama. Negdje u 10. ili 11. vijeku (ako ne prije) nastadoše: Baška, Dobrinj, Vrbnik i Omišalj, dočim će biti Dubašnica (barem njezino sadanje stanovništvo) i Poljica najmladja. Grad Krk (Veglia) utemeljiše Rimljani, kojima to bijaše *Curicta*, a valjda je i Omišalj (Castromusculum, Castelmuschio) nikao na istom mjestu, ili bar u blizini rimskog *Fulfinia*, o kome govori Ptolomej.

Ako li bi mogao čovjek vjerovati Kubiću (II. 65) — inače sa svijem nepouzdanu svjedoku — mogla je Dubašnica postajati već u 12. vijeku, kada se spominje kapelica sv. Apolinara. Crkve toga imena ne ima danas na Krku nego u Dubašnici, gdje je od uvijek bio zaštitnikom župe s. Apolinar. Dubašljanski kraj jest najplodniji na cijelom otoku, pak je sjegurno tuda moralo uvijek ljudi biti. Vjerojatno je ipak, da je teren Dubašnice, više manje ravan, slabo napućen bio radi gusarstva, koje je od vajkada cvalo na jadranskom moru. To bijaše razlog te su se ljudi nastanjivali na uzvišenijim i utvrđenijim mjestima. Ja ne imam pozitivnih dokaza za davniju dobu od Uskoka, proti kojim su gradili i na Krku tvrdjave, i za koje se znade, da su jednom oplijenili i uništili franjevački samostan u Dubašnici; ali to mnijenje utvrđuje poznata istina o morskom gusarstvu, onda položaj većine mjesta po otocima (na Krku osobito

¹ Ja sam po Krku skupio takodjer više rijedkih književnih starina glagolskih. Tako sam prošlih jesenskih praznika našao u Dobrinju odlomak nekake moralke (55 listova u oktavu), što mi je poklonio rodoljubni pop g. Variola; onda odlomak (valjda psaltira) od 16 listova, što mi pokloni u Vrbniku gimnazijalac P. Zahija. Oboje pisano je na pergameni, a neće biti mladje od 14 vijeka.

Omišalj, Dobrinj i Vrbnik). koja su podignuta na visokim glavicama Kao da će to potvrdjivati i vječno seljenje Dubašljana.

Dubašnica leži uz more vis-à-vis gradu Rijeci, oko 2 sata hoda udaljena (južno) od Omišlja, a ima slijedećih 19 sela: ¹ Dvorani, Vantačići, Turčići, Zidarići, Milčetići, Bogovići, Malinska, Radčići, Kremenići, Žgombići, Oštrobradići, Milovčići, Barušići, Ljutići, Sv. Ivan, Sv. Anton, Strilčići i Sabljici. Neka od tih sela leže baš na moru, a druga su udaljena i do $\frac{3}{4}$ sata od mora. Nego ta sela nijesu jednako stara, a mnogo ih je nestalo te se sada vide samo »mirine« (tako se ovuda zovu u obće razvaline). Takva su sela bila: Režići, Mrvci. »na Galiacovo«, Gumanja, Barovo, Selo, Zidine, Vlašići, Gromačina. Ta su sela ležala što zapadno, što sjeverno od današnje župne crkve u Bogovićima. Napokon nestalo je koncem prošlog vijeka i *Dubašnice*, al je to ime ostalo do danas obćini i župi. Za ni jedno od navedenih sela, osim Dubašnice, ne pamte, da bi u njima stanovali ljudi. Ali postoje priče o nekima od tih sela. Za *Zidine* kazivaše mi 90-godišnji starac, da su ondje stanovali Grci, o kojima obćenito govori pučka predaja.

O *Vlašićima* (blizu sat hoda od mora) pričaju Dubašljani, da ih je kuga pomorila. To su bili ljudi neobično oholi. Kad su nedjeljom polazili u staru dubašljansku crkvu sv. Apolinara, idjahu samo uz pratnju »sopela«. Na jednoj nozi nošahu crvenu, a na drugoj modru bječvu!

Ima i razvaljenih crkvice. Tako *sv. Ivan Matahar* i *sv. Nikola*. Oko prve obićno i sada zakapaju nekrštenu djecu. Amo dolaze i iz dobrinjskog kraja zavjete izvršivati, zabadajući u zidine križiće i druge situice?

O crkvici *sv. Pavla*, koja još sada postoji ($\frac{1}{2}$ sata od nove župne crkve), postoji tradicija, da je bila u davnini *grčka*. Možda je bio grčki i sveti Nikola. Predaja hoće, da su Grke otjerale razne

¹ Susjedna Poljica, jezično po prilici ista s Dubašnicom, imadu ova sela: Linardići, Bajčići, Nenadići, Milohnići, Žgaljići, Brusići, Skrbčići i Pinezići. Na cijelom Krku nema više nego jedno selo, koje nosi patronimično ime, i to su *Sršići*, u blizini Dubašnice. Evo na pr. sela obćine dobrinjske: Hlapa, Solini, Kibna, Županje, Poje, Šilo, Vetrna, Žestiloc, Gostinjoc, Sv. Vid, Dòlova, Kras, Gabonjin, Rasopasno, Sv. Ivan, Gračičće, Klanice, Tribùje, Sužan, Čiziće, Šugare, Rudine, onda gradić Dobrinj. Tko ne vidi u tom sa svijem drugi sistem, druge psihološke motive kod nazivanja pojedinih mjesta? I na to valja uzeti obzir, kad se ima povesti riječ o naseljenju otoka Krka.

bolesti i suša; ali prije odlazka zakopaše svoje blago, nadajući se povratku. Tako znadu seljaci za mnoga mjesta, gdje leži zakopano grčko blago. To se ne pripovijeda samo po Krku, već po svjema otocima i primorju. Tko će doći do onoga blaga, mora izvršiti sve one uvjete, što ih je postavio onaj, koji je novce zakopao. Za moga djetinstva kopao je netko blizu Zidina sa više radnika danju i noćju — al mjesto da izkopa blago, poremeti mu se pamet te je dospio u ludnicu.

Imadu li te tradicije o Greima osnova? Ja držim, da imadu. Grka je ovdje u davnini bilo, što je sa svijem prirodno, ako se samo pomisli, da su bili bizantinski vladari više stoljeća gospodari naših strana. Kako je nestalo Grka, mogu biti različiti razlozi, pak može imati štogod i predaja pravo, pripisujući to suši i bolestima ali neće biti zadnji razlog, što se Greima nije račilo živjeti pod novim gospodarima Hrvatima i Mletčanima. Tradicija je mogla Grke dovesti opet u njihovu postojbinu. Dubašljanski kraj morao je davno, davno naseljen biti. Moguće je, da na to pokazuje i *Poganka*, ime, kojim se zove jedan kraj današnje Dubašnice. To ime nije moglo slučajno nastati.

A kako je nestalo prije navedenih sela? Biti će razlog u prvom redu — po mom mnijenju — ono što sam već prije naveo, te plodni dubašljanski kraj nije dugo stalno i jače, već sporadično, naseljen bio: nesjegurnost terena, a onda vladajuće bolesti, što se i danas opaža. Osobit je pojav, te su ljudi po otoku Krku, Cresu i Lošinju često napuštali svoja prvobitna sjedišta i tražili nova — i to radi nezdrava zraka i odatle dolazeće groznice. Takva su mjesta na Krku: Dubašnica, na Cresu Osor, a na Lošinju sv. Jakov. Neće to biti jedini povod, ali narod pripisuje poglavito tome nestanak starih dubašljanskih sela, te se je narod stao naseljivati više prema iztoku. Onaj kraj jest plodna nizina, zimi obastrta maglom, pak će biti radi toga nezdrav. Tako je u naše dane izumrlo selo *Dvorani*, gdje još sada ima jedna obitelj od samo dva člana: muža i žene.

2. Kada je naseljena gušće Dubašnica, koje je s ostalim selima nestalo, nemogu kazati. Ime Dubašnica ¹ javlja se u spisima istom — u koliko ja znam — pod konac XV vijeka. Selo Dubašnica udaljeno je od sadanje dubašljanske župne crkve u Bogovićima po prilici $\frac{3}{4}$ sata. Tu se vide ostanci župnog dvora i crkve, a zvonik

¹ Talijanski Dobasnizza.

još je čitav, ali bez zvona i stuba. Tu je i sada dubašljansko groblje i red brjestova, pod kojima su se stari Dubašljani hladili, polazeći u crkvu. Stanovnika je moralo nestati već prošloga vijeka, jer ih ne pamte ni najstariji ljudi, a ima ih i od 80 godina.

Po kazivanju g. Petra Bogovića (r. g. 1806), umirovljenog dubašljanskog župnika, bila je Dubašnica tako opustjela te je mletačka vlada primorana bila obećati novim naseljenicima osobite povlastice. Od njih je na ime ona tražila samo dvadesetinu mjesto obične desetine, koju su plaćali ostali Krčani. To pravo da su Dubašljani uživali sve do početka ovoga vijeka. To može istina biti. Zadnji krčki knez Ivan Frankapan naseljivao je tuda ljude, pak valja da je to nastavila mletačka vlada u XVI vijeku.

Kada je sagrađena stara dubašljanska crkva?

Knjige krštenih i vijenčanih (pisano glagolicom sve do početka ovoga vijeka) uvedene su u Dubašnici g. 1585. Na prvom listu nadjoh ovu zanimivu opazku:

»Va ime božije. Amen. Let od negova poroženija 1618. Na dan istinid (?) šes miseca ijuleja v gradu Krku, naiprvo na mulu i placi i vsem gradu po trumbiti puplikamente s naznanie sakomu bi proklamana i puplikana *sentencia od mira*,¹ *učinena meu presvittim principom benetačkim i meju vsu kuću arcidukali od aoštrije i meu kralem od bojenije*. Od kih stran bihu kumešari, ki akordaše i svršise više pisanu sentenciu: od strane presvitle gospode benetačke biše naiprija kumesar svitli *antonio prejuliji, ki va to vrime se naha-jaše v Krku gradu. I onde bi učinien princip bnetački, ča biše na sedam dan misecu maja*. S nim biše za tovariša i kumešara svitli *jerolimo*

¹ Uskoci na jadranskom moru postadoše takova sila, te je od tuda nastalo europsko pitanje, koje se je riješilo u madridskom miru 26 septembra 1617. Uskoci imali su za uvijek ostaviti Senj i primorje. Mletčane je zadnji rat stajao 12 milijuna dukata, a kako reče suvremeni senator mletački, „još bi toliko dali, da nijesu nikada u ovo gnijezdo utaknu'i ruke“, jer se je znamenito porušio ugled Mletaka kod susjednih naroda. Mala šaka uskoka Hrvata zadala je silan udarac moćnoj republici mletačkoj (Smičiklas, Poviest Hrvatska II. 128). Slijedeće godine (1618) sastadoše se na Krku povjerenici kralja Ferdinanda i mletačke republike, da poblize utanače uvjete glede odstranjenja Uskoka prema onome, kako je u glavnom zaključio madridski ugovor. Ferdinandovi povjerenici bijahu: Harrach i Edling, a mletački: Jerolim Giustiniani i Antun Priuli. To je eto mir, što ga spominje gornja bilježka, koja nije za nas bez interesa. Jedva da je koji otok stradao više nego Krk od uskoka; pak baš Krk imadjaše čast, da se na njem konačno riješi sudbina uskočka.

juštijanana, a pak na mesto antona prejulija principa poslaše za kumesara i svršitelu svitloga antona kontarina daiškrini.«

Na početku stranice. što slijedi, na istom listu čita se: »jesus-marije«, onda: *pisah ja pop ivan pinčić*. To će biti valja da onaj isti pop Ivan Pinčić, koji se nalazi podpisan g. 1625. Ova je dakle bilježka mladja nego li je godina, kada počimlju župničke matice.

Dalje je, očevidno ista ruka, napisala:

»A od strane se kuće arcidukale od aoštrije i krala od bojenije biše kumešar kruto svitli i prisvitli kumešar i general svršitel karlo harah, ki vsi tri svitli kumesari, vsi jednodušno i od edne misli pridoše dekordo na svršenije sentencie od mira, kako se v noi udriži. I va to vrime biše v Krcki za providura frančiško pižani, a na Dubašnici za suca: petar milovčić, gašpar hržić, mikula sormilić.

I va to leto (t. j. godine 1618) fabrikaše se zvonik crkve stga apolinara, ku fabrikahu meštar anton sablič, meštar matijie muškotel s cresa, meštar luka mladenac, meštar lodoviko zidarić, ki vsi meštri više pisani bihu akordani na svoju spizu uzidat vas zvonik od akorda dukat tisuće z na instanciu crikvenu, znimlući japno. salbun, kamik i železa i olovo. Ki akord učine meštri s plovanom šabalu i s matiem sabličem, prokuraduri crikvenimi. Va to vrime i va to leto matij s(ab)lič više pisani *pones(e) u bneci zvone stare i prnese zvone nove* i pride š nimi miseca ijuna i subito kladosmo e zvonit (v) cimiteri za uzrok da biše zvonik frižak, ki vsi tri novi muntaju dukat sedam sto. Kuntratnu za vsi učiniše i platiše na tri dele, naiprija crikva (del), drugi del *braščina*, treći del . . . . . redovnici«.¹

Zvonik je dakle sagradjen g. 1618. O crkvi nema ni spomena. Župne knjige nemogu biti mjerilom starine, jer u koliko sam se uvjerio, one svuda počimlju pod konac XVI vijeka. Crkva će biti starija, ali možda ne mnogo. Moglo bi biti, da je mjesto prvotne manje crkve sagradjena veća, a uz nju i zvonik, o kome govori gornja bilježka. Nekakva crkva je u tom kraju morala postojati davno prije toga vremena, dočim je Mate Sablič odnio u Mletke stara, a donio nova zvona. A prva zvona mogla su biti i više od 200 godina stara, te bi po tom došli do početka XV. vijeka.

Pošto je nestalo sela stare Dubašnice, puk je veoma slabo polazio župnu crkvu. Župnik se je morao potužiti biskupu, da nema

¹ Priobčujući starije književne spomenike, ne mijenjam ni u čem originale, van što interpunkcije sâm uređim.

kome objavljivati ženidba na velikoj misi. Večernje je puk bolje polazio — jer se je plesalo pred crkvom. Na to da je izposlovao biskup Šintić (1792—1837), te je mletačka vlada dozvolila premještenje župe u selo Bogovića. Privremeno bijaše župna crkva kapela majke božje od Karmena, gdje je sada lijepa i prostrana nova župna crkva.

Kako su ljudi pred starom crkvom najradje plesali, morao je župnik tjerati ljude u crkvu. Nekoga puta — kako Dubašljani hoće — zaprijeti svjetini u zraku nekakva ruka. A to bijaše — prst božji!

U župnim knjigama ima više bilježaka o prenašanju župe od župnika Petra Žgombića, koji iztiče i to, kako se njegovi župljani nijesu mogli složiti, gdje da grade novu crkvu.

3. U koliko se može dokumentima dokazati, najstarija crkva u Dubašnici jest kapela sv. Andrija, koja i sada postoji, i to u blizini sela Milovića. Obitelj seljaka Petra Žgombića jest vlastnica te ima darovnicu kneza Ivana Frankopana¹ od g. 1454, onda hrpu

¹ U župnom arhivu omišaljskom nadjoh i ovu listinu (sačuvanu u prijepisu) istoga kneza Ivana: „Mi knez Ivn de Frankapani, kerški, senski, modruški i (primorja?)^{a)} daemo na znane po ovom našem listu sim i sakomu, kim se pristoi i pred kih lice ov naš list pride, kako mi dobrovolno smo prodali našim vernim dobrim slugam popom i semu puku od našega grada omišla naš vlastiti travnik i pašišće; zove se ert, ki zatvara luku od omišla za sto zlatih dobrih, koi mi od nih u zlatu i dobru munidu jesmo prieli i smo kuntenti. I za to mi zgora imenovanomu puku grada omišla i popom od strane naše zručemo nim i nihovim ostankom zgora rečeni . . . od našega grada omišla more va ovom istom pašišću ert . . . Naši ostanki imamo braniti s iakostum i pravicum i ov zgora imenovani puk uzderžat u vike; i za to nim smo puščali ov otvoren list va kapi s pečatom od žesa, koi bil pisan u Kerku miseca otopra dan 29, let karstovih 1453. Na dan 16 julja 1771. Ja erolim liič od oblasti bke ndr pupk ispisah pravo i ver no od avtentike pisma, pisane u kartu bargaminu mi prikazanu od pošga gna popa mikuli ilića, sadašnega plovana kaštela omišla, izpuščene od (kneza?) ivna de frankapani, zapečatlene s pečatom od voska ispanskoga, zliena u kapu od žesa. I u veru se podpisah.“ Možda će još biti po Krku takovih listina, do sada nepoznatih. Upozoren od prislušnika kod c. kr. kotarskog suda, g. I. Grškovića, zavirih u sudbeni arhiv, gdje nadjoh hrpu debelih knjižurina, koje sadržaju službene akte glagolskih notara na otoku Krku. Vrijeme mi nije dopustilo, da podrobnije pregledam te spise; gledati ću, da to učinim buduće jeseni. Pak Austrija ni sada neće da uvede hrvatski jezik u sudove, a na Krku su još početkom ovoga vijeka mletački javni bilježnici uredovali hrvatski!

a) i pročaja, V. Povj. Spom. Ured.

spisa o raspri, koja je u mletačko doba nastala glede patronata iste crkve. Originalna listina, kojom knez Ivan Frankopan poklanja rečenu crkvicu i neka zemljišta oko nje, potiče od 11. travnja godine 1454 a pisana je glagolicom. Pošto je papir vrlo slab, listina se je previjanjem tako izšetila, te je nekoliko komadića odpalo, a od ostaloga tek se nješto dade pročitati. Pisar pop Ivan Hodanić bijaše loš pisar, jer su redci nejednaki i grbavi. Zadnji su redci čitljivi, i glase: »A pisah ja *pop ivan Hodanić* po zapovidi moga gospodina. Reče jurić knezu ivanu: dohotka dužno davat? reče knez: deset u kvartu, deseti spud, kako-i gospodin bog naredil i odličil i postavil. Dah te sloboščine ja *knez ivan* za ljubav da (*sam ga?*) spelal *s pola grobnička od svoga oca u moi otok*, da živ(i) i da se hrani, sebe i svoj koleno, da mogu (ž)iviti pošteno, naučiti rod roda, da živu u strahu (božjem).«

Medju spisima parnice, koja je nastala početkom XVI vijeka glede patronata, nalazi se i talijanski prijevod hrvatske listine, i to od 26 siječnja g. 1717.

Držeći se prijevoda, naredio je knez Ivan (»conte di Modrussa et Isulla«) popu Ivanu Hodaniću: »*scriver libertà et con doj homini ordinar tuto confin di San Adrea*«, a te su medje odredili Šimun Sršić i Šimun Lesičić. Tu se spominje i selo Sršićevo,¹ koje i sada postoji u blizini Sv. Vida iznad Bogovića a spada pod občinu Omišaljsku. — Tada se nastavlja: »*et ha chiamato Conte Zuane Paliak (?) et i diede sudeto logo logo come hano mostrato sudeti doj homini*«.

Svršetak, koji sam u originalu priobćio glasi: »Questo ho scritto Jo Don Zuane Hodanich con ordine del mio Sigr. Ha detto Zorzi al Conte Zuane: de provento, quanto si haveva di dare? Disse conte: ogni decimo, come il Sigr. Iddio ha ordinato. Ho dato questa libertà Jo conte Zuane per amor che . . . . . *Grobnicki* de suo padre e madre in mia Isulla sono venuti, che di questo vivano et si mantengino loro et loro zenochio, id est illor. progenies. che possino viver honoratamente loro et li figliuoli de figliuoli di loro. et che vivino in timor di Dio.« Od zada čita se glagolicom:

»Odvod kunfina svetoga andrije od dubašnice, dan i darovan od kneza ivana frangipana vu letu 1454 na 11 aprila«. Prevoditelj veli, da je preveo *ad verbum*, ali on nije na više mjesta razumio

¹ Ovo se selo spominje i u listini Ivana kneza Frankopana od god. 1471 (prijepis nadjoh u kaptolskim knjigama župe dobrinjske; gdje ima mnogo takvih glagolskih listina).

originala, kako pokazuje i priobćeni odlomak. Slijedeći prijevod (u izvorniku fali), darovao je knez Ivan crkvu sv. Andrije s dotičnim zemljištem nekomu *Poljaku* (ime dvojbeno). A to će biti onaj *Jurić*, o kom se veli na kraju originala, da ga je knez Ivan doveo na otok »s polja grobničkoga«. Parnica, koja je trajala po mletačkoj glasovitoj pravdi jedan vijek, ispala je sretno po obitelj Žgombića, te su oni priznati kano vlasnici crkve i njezinih zemljišta. Kada je sagradjena ova crkvice? Pošto dokaza nema, može biti da ju je podigao knez Ivan Frankopan, a može biti i starija od njega. Kako je poznato, bio je knez Ivan neobično darežljiv, dapače rasipan što se tiče zadužbina, jer je osim mnogo privatnika obilno nadario gotovo sve crkve i samostane na krčkom otoku. Koncem prošloga i početkom ovoga vijeka bio je kapelanom sv. Andrije dubašljanski župnik *Petar Žgombić*, potičući od spomenute obitelji.¹

Na nekom papiru, koji se čuva medju aktima spomenute parnice o sv. Andriji, zabilježeno je glagolicom:

»*Leto 1614 na 15 sektembra. Svetoga Andrija bi postavljen oltar. Pisuh ja pre (= prete = pop) martin krajnović, kurato.*«

»*Ja pop Petar Žgombić plovan skopijah iz nadpisa, postavna na ploči od moći istoga altara na 12 novembra 1790.*«

Sâm nijesam zagledao (kad sam došao, nije bilo ključa) u kapelu sv. Andrije te ne znam, da li je još sačuvan nadpis, što ga je prepisao pop Žgombić. Isti pop Žgombić zabilježio je i ovo:

¹ Pod g. 1816 nadjoh zabilježeno u maticama dub. župe glagolicom: „Ja plovan pop Petar Žgombić budući s pomoćom božjom nastal plovaniju leta trejset i šest, i nahodeći se od leta 75, i nemogući veće nastati cića starosti i nemoći, izručih ju u kancelariju, nahodeći se prisvitli gdn biskup anton Šintić. Koi bude ovo štiti, prosim da moli gdna boga za mene grišnika.“ Kod popa Pera Bogovića, kurata u Sv. Jakovu na otoku Lošinju, nadjoh malu knjižicu, kojoj je naslov: *Zgodjenja*. To su moralne pripovijesti, a ima ih 16. Na kraju knjižice čita se (pisano je dakako glagolicom): „ja pop petar Žgombići znehu izi talijanskoga jezika na slavinski iliti harvački. Leto 1755.“ Poraba poluglasa, kako se i odavle vidi, nije uvijek pouzdano svjedočanstvo za starinu rukopisa. Nema dvojbe, da je to jedna te ista osoba. Taj vrijedni pop, koji je o sebi u župnim knjigama zabilježio, da je izučio nauke „u glasovitom jezuitskom zavodu“ na Rijeci, bijaše častan glagoljaš. On je sve pisao glagolicom te je na talijanskom jeziku zapisao u matici g. 1782: „conforme antico costume sono tutti (kršteni i t. d.) descritti nella lingua illirica col carattere glagolito“. A mnogi današnji popovi pišu talijanski i latinski!

»Leto 1790 na . . . oktobra. Svetoga Andrija crkva od patrioti Žgombići bi na fundamenti s novim zidom sponovljena, tri noge protegnuta, viša nego parvo uzdvignuta i opeta blagoslovljena od prisvitloga gna biskupa vejskoga jacinta ignacija pelegriini na 2 otobra 1790. Koi patrioti i za oltar sponoviti stratiše blizu libar tisuće. Ja pop petar žgombić plován od dubašnice pisah na 12 novembra 1790, koi nastojah rečenu fabriku va isto imenovano godište.«

Po gornjem nadpisu bio je g. 1614 *kurato* t. j. župnik pop Martin Krajnović. U župnim knjigama u Dubašnici ne nadjoh popa, koji bi se tako nazivao. Dakle je Krajnović bio negdje drugdje župnikom, možda u susjednim Miholjicama ili Dobrinju. Tradicija opet ne zna ništa, da je ikada bio Sv. Andrija župnom crkvom; a gornji nadpis kao da to hoće. Pošto tradicija ipak znade, da je sv. Pavao bio negda župna crkva, oko koje da je bilo groblje; nije nevjerovatno, da je onda sv. Apolinar puno mladji.

Ima i drugih kapela po dubašljanskim selima, ali za veći dio ne zna se, kada postadoše. U Bogovićima bijaše crkva gospodje od Karmena, gdje bijahu dva malena glagolska nadpisa od g. 1514, kada je valja da sagrađjena (Kukuljević, Povjestni spomenici južnih Slavenah. I. Zagreb 1863, str. 205—206). Nova župna crkva sagrađjena je na istom mjestu, ili bolje glavni njen oltar stoji u staroj kapelici gospe od Karmena, koja se radi prištednje nije cijela razrušila! Nadpisa više nema.

U crkvici sv. Antona u selu istog imena ima povrh prozora hrvatski nadpis glagolicom i latinicom od g. 1725, koji veli, da ih »čini učinit« neki Jure Kraljić.

Pozitivne dakle vijesti nema za nijednu dubašljansku crkvu, da bi starija bila od XV. vijeka. (Nastavak sliedi.)

Hercegovački nadpisi.

1.

† А СЕ ЛЕЖИ БОЖИДАРЪ ВЪКАЧИТЬ
А СЪЧЕ ГРЪБАЧЪ КАМН

2.

† А СЕ ЛЕЖИ ВЪКНЪ ВЪКЧИТЬ
А ОУСНЧЕ КАМН МАТИ РАДИСАВА
СЕ (god. 1350)

Ova su spomenika na Opličićima, te sam jih opisao u prošlom dopisu (*Viestnik 1883 br. IV, str. 119*).

3.

Х А С(Н)Е ЛЕЖИ ПАВ || КО РАДОХТНЪЪ ОВН (КАМН odbijeno)
 ЗСНЕКОХЪ НА СЕ ЗА || ЖИВОТА, МОЛЪ ТИ СЕ БРАТН.....
 НГОСПОДО НЕМОН Т || Е МИ КОСТНЪ ПРЪТРЕСАТИ

Ovaj je znameniti nadpis u Hodovu (V. dopis na str. 30) Stećak je šir. 0.86 m., dug 1.45. a vis. 0.82. Postavak pako šir. 1.28 m., dug 1.90, vis. 0.40.

V. Viestnik 1883 str. 81, 116. Vid Vuletić-Vukasović.

D o p i s i.

U Korčuli, dne 10 prosinca.¹ — Veleučeni gospodine uredniče! Niže Dubrava sat hoda put juga u Bregavi je na *Zlijem Lukama* nekoliko stećaka, a tako isto pod *Hubatnicom* na Bregavi na mjestu *Vodopoja* Ovdje mi je napomenuti sljedeće: 1. Ploča na grane obrubljena. 2. Slećak. 3. Stećak s križem na produbke. 4. Stećak s granama. Još je ovdje *sedamnaest* stećaka bez osobitih znakova. — Uzlazeći s Bregave vide se na *Prenjskoj Gradini* tri predh. gomile, a dvije na *Gracu*. Na *Černićima* poviše *Pješivačkog polja* povrh Dubrava, k sjeveru, je petnaest predhist. gomila. Na *Hodovu* je daleko od Dubrava prama sjeveru 2¹/₂ sata hoda do deset predhist. gomila. Na mjestu *Haremu* (možda, jer je u kraju tursko groblje), od Dubrava k sjeveru po prilici 3 sata hoda, znamenito je staro bosansko groblje, a sred groblja tri ogromne predhist. gomile. Sa dno groblja bilježim pojedine spomenike: 1. Stećak naslonjen na postavak. Svršuje u trostrani bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra. U vrhu su mu ukresane tri jabuke. 2. Stećak zarubljen. U dnu je kao ploča povijena uzgori. 3. Ploča ogromna zarubljena naokolo. 4. Stećak naslonjen na ploču. 5. Stećak kao pod br. 1, ali bez jabuka. 6. Isto, ali je manji. 7. Ogromni stećak naslonjen na postavku. Svršuje u trostrani bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra. Uvrh stećka su tri jabuke, al su sada ponješto odbijene, a naokolo je stećak okiđen lišćem. Povrh glave se dvije osobe (bass. r.) rukuju, biva muško i žensko. Na dno noga je štit, pa luk. S gornje je strane štit, a za njim ogromni mač. Štit je kao užetom podieljen okomito s desne put lieve. 8. Stećak, kao ogromna ploča, naokolo narešen granama. 9. Stećak kao ploča bez uresa. 10. Ploča. 11. Ogromna ploča. 12. Mali stećak, na postavku, bez uresa. 13. Ploča naslonjena. 14. Stećak poput ploče na postavku. Naokolo je obrubljen. 15—16. Ploča. 17. Ploča. Navrh nje je znak poput *torsa* (ponješto pokvaren), 18—19. Ploča. 20—21. Ploča ogromna

¹ V. Viestnik 1883 str. 118.

bez ureda. 22. Ogromna ploča, a na njoj *bass. r.* poput stupovlja, biva od četiri stupa sa strane. 23. Velika ploča. Na njoj je grb — štit razdjeljen okomito s lijeve put desne, a za njim mač. 24. Stećak poput ploče s postavkom. Narešen je granama. 25. Ogromni stećak na postavku. Svršuje u trostrani bridujak sa osnovicama nagnutiem unutra. Zarubljen je, a izpod ruba grane. 26. Mali stećak na način ploče, na postavku. 27. Ploča. 28. Stećak poput ploče na postavku. Na njemu je s gornjega lica, kao sedam kapela, te su učinjene na *list djeteline*, a vrh svake kao zvijezda. Na glavi su (put istoka) kao četiri stupa. S donjega je lica isto kao s gornjega. Povrh noga, isto kao na glavi stupovi, a poviše svakoga zvijezda ili ruža. 29. Ploča okrnuta bez znakova. 30. Mala ploča. 31. Ogromni stećak na postavku. U vrhu je širi, a naokolo je obrubljen. Na glavi mu je (put istoka) junak trgnutom sabljom, a prama sablji *disk*. Na nogama je sablja, a uza nju dva *diska*. Naokolo su uredi poput grana, te rek bi, da je mač za štitom, a grane, da sastavljaju štit. 32. Stećak na postavku poput ploče, a naokolo mu grane. 33. Stećak bez ureda na postavku. 34. Ogromna ploča. 35. Ogromni stećak, poput ploče, na postavku. S desne je strane razbijen, a sada napola prevaljen. S glave i s gornjega lica je nadpis naokolo u tri erte. (Vidji str. 29, br. 3). 35. Stećak, poput ploče, na postavku. 36. Ploča ulomljena. 37. Ploča pokvarena. 38. Ploča ogromna porubljena. 39. Ploča ogromna. 40. Ploča velika poput stećka, a oko nje grane. 41. Strašna ploča naokolo porubljena. 42. Ogromna ploča. U vrhu je naokolo na grane, pa je obrubljena, a na njoj četvorina. U četvorini je štit, a u njemu dvije ruže. Jedna je ruža u gornjoj strani s desne, a druga u donjoj s lijeve. Popriječno su s desne put lijeve tri poteza. Štit je nepravilan. 43. Ogromna ploča u vrhu obrubljena, granama. Na njoj je štit, u njemu ruža, a za njim mač. 44—46. Ploča. Posljednja je sada pokvarena. 47. Ploča. Na njoj je štit, a za njim mač. 48. Ploča obrubljena u vrhu granama. U obrubu je ogromni štit, a za njim mač. 49. Ploča obrubljena granama, a *na njoj* ogromni štit. 50. Ogromna ploča. 51. Ploča sada pokvarena, te se nerazaznaju na njoj znakove. 52. Gomila, a na njoj ogromna ploča. 53. Ploča urešena granama — na gomili. Sada je pokvarena. 54. Ogromna ploča. U vrhu je zarubljena granama. S jedne je strane rub na četverokut, a u njemu štit. U štitu je ruža, u vrhu, s desne, pa niže nje tri poteza, kao tri pása, okomito s desne put lijeve. Za štitom je mač. S lijeve je strane štita polumjesec okrenut koso put desne, a izpod njega zvijezda.

Po groblju je još desetak omanjih predhist. gomila. — Skromno mi je opaziti, da je ovo prvi put, da nalazim u bosanskom groblju predh. gomila, s toga se može slobodno kazati, da je groblje od davnih davnina, te, da su *Slovinci* našli *prasjeđioce*, koji su se po svoj prilici poslije stopili u *slovinški elemenu*. — Umiljato Vam blagodarim, da onako *očinski* pratite moj maleni rad. Moje su malene i sitne zasluge, al' su *skladna naša usta*, koja hrabre mlade sile, jer na mladijem sviet ostaje, pa valja, da i mi štogod *naučimo* . . . Ja nastojim, da učim, a *ostalo nek' vlada Bog!* . . . Vaš štovatelj
Vid Vuletić-Vukasović.

Razne viesti.

Nova obreta iz kamene dobe u Dalmaciji. — Muzealni i društveni povjerenik i župnik u Gornjem Muću vredni g. M. J. Granić posla nar. muzeju u dar dva liepa glodala. O njihovom iznašašću obaviešćuje nas sam 9 studenoga p. g.: „Između ove župničke kuće i groblja sa sjevera mali je briežić, koj vodi na stranu sve k sjeveru. Na njem su čobani načinili oputinu. S istoka te oputine i sada je zemlja viša za metar i pô, a računam po onom, što se vidi, da je ista oputina morala biti oko tri metra izpod zemlje. Zadnjih petnaest godina, odkad sam ja amo došao, bit će voda i vjetar odnio s te oputine pô noge zemlje. Tuda se ja više puta penjao na ovu stranu, a jednom ugledam nešto da viri iz zemlje. Razgledam, sjećam se što mora biti, i pomoću oštre šiljaste stiene izkopam jedno pa i drugo glodalo“. — Osim toga isti je gospodin nabavio za naš muzej tri liepe rimske svietiljke ondje našaste u jednom grobu; a kani izvesti izkapanje na neknoj ondješnjoj gradini, gdje su se već pomolili dobri tragovi starodavnog obitališta. — Isti je na Miljevcih između Drnisa i Visovca u groblju kod crkve sv. Pavla našao dosta mašeta do sada neopaženih. Na jednom stoji izdjelan štit na način srca a poprieko mač, kako su se rabili za srednjega doba; na drugom trokutnik, a na trećem čunjasta slika kao kapa.

Izkapanje starina na Solinu. — Pod ovim naslovom izdali smo u zadnjem broju našega Viestnika (1883, str. 100 – 102) na adresu u Beču nekoliko opazaka o izkapanju starodavne kršč. basilike na Solinu. Odkrita već davno, a od toliko važnosti za arkeolog. znanost u obće, da joj jedva para, srdce nas bolilo, što se njeno odkapanje ad kalendas graecas odgadjalo. Dan danas, kad se silne gradine kroz mjesece na svietlo iznašaju kadkada i od privatnika i u divljih krajevih, kad i sama Turska hoće da se i na ovom polju s najprosvietljenijimi državami takmi, to je po nas znanstveni zločin. Svake godine bar jedan put smo ondje hodočastili nadom, da se divimo pomaljajućemu se sjaju, a kad tamo ili nikakvog ili jedva kadkada koj zračić, da nas još više raztuži. U tom ti i sam spljetski *Bullettino* (komu ako i pravo prvenstva, i prva dužnost da koju reče o tom našem blagu) gromko šutio. Hodočastili smo isto tako i prošloga kolovoza, te nadjosmo, da sve kreće na gore. Ni brazdice na novo izkopane ni kamena odvaljena; a u ostalom kako smo u Viestniku bez oklevanja iztaknuli. Pitamo tu na blizu radeće seljake: zašto sve tako? A oni će: glede radnje kaže se, da novaca nema; bilo je donekle, tko je pazio, da se tu barem ne mrlja i ne kvari; od neko doba pako pa i danas nema ni toga, vele zato, da se štedi, te je svakomu, domaćemu i stranomu, prosto tu se verati po volji. Pod tim utiskom napisasmo onamo ono malo redaka, što je zadnji Viestnik iznio. Čuvaj nas bog, da smo tim htjeli ni vlasa se dotaknuti naših štov. prijatelja u Dalmaciji. Dobro smo uvjereni o njihovu žaru prama domovini i požrtvovnosti za njen boljak i napredak, a visoko cienimo i njihove zasluge na znanstvenom polju. Ciljali smo mnogo dalje, a jedino nakanom: — da se naši gospodari u Beču jednom odluče i kod nas na ozbiljan rad, — i da nas susljedice o uspjehu toga rada prvi obznani naš *domaći list*

Bullettino. Pogodismo podpunoma; te u što si pobjedu prisvajamo, hvalimo iskreno svim onim, koji su nam ju bilo ma kako i krivim putem omogućili. Već u istom *Bullettino* od studena naviešćuje nam se, da se izkapanje one basilike nastavlja, a pošto se već u zimi odpočelo, znak je i to, da će se radnja ovog puta neprekidno do kraja izvesti. Obećaje nam se dapače i ono drugo, da će od sada isti *Bullettino* tečajem ove radnje izvješćivati naposeb o uspjesih; te napokon da će se, čim radnja bude gotova, izdati djelo, u kom će ona basilika biti u cielosti opisana i znanstveno ocijenjena. Ob ovom dakako nije ni moglo biti govora, prije nego se basilika u punom svom obsegu neodkrije; a po nas imao bi se i taj opis sa ocienom na svietlo dati naposeb, neodvisno od *Bullettina*. Biti će jamačno ondje gradiva za jaku knjigu. U ovoj pako pravo mjesto za razriješnje onih čvorova, kojimi su navlastito njeki nadpisi prepleteni, i koji se nedaju, bio ma tko, na prvi pogled razvrgnuti nego uz tvrdnu i mukotrpnu volju i uz pripomoć znanstvenih sprava. Samo onda nadoći će kritika, koje se i mi neodričemo, da reče svoju.

Izdanje onih nadpisa u Viestniku rabili smo dakle samo kao najmoćnije sredstvo kao najkrepčiji liek proti tudjemu nemaru, da se cilja, za kojim smo onimi crticami težili, što prije dokopamo; toga radi nismo se s nadpisi dalje bavili, a nismo ni mogli, da smo i htjeli, pošto nebijasmo sigurni, da su u hitnji točno prepisani. Pravu lekciju dati će nam sam *Bullettino*, a tim će si i prvenstvo učuvati, jer će to i biti prvo pravo njihovo izdanje.

Želimo napokon iz srca našim prijateljem na Solinu najobilniju žetvu, najsjajnji uspjeh, na sve veću slavu mile nam domovine i na korist naše domaće povjesti.

S. L.

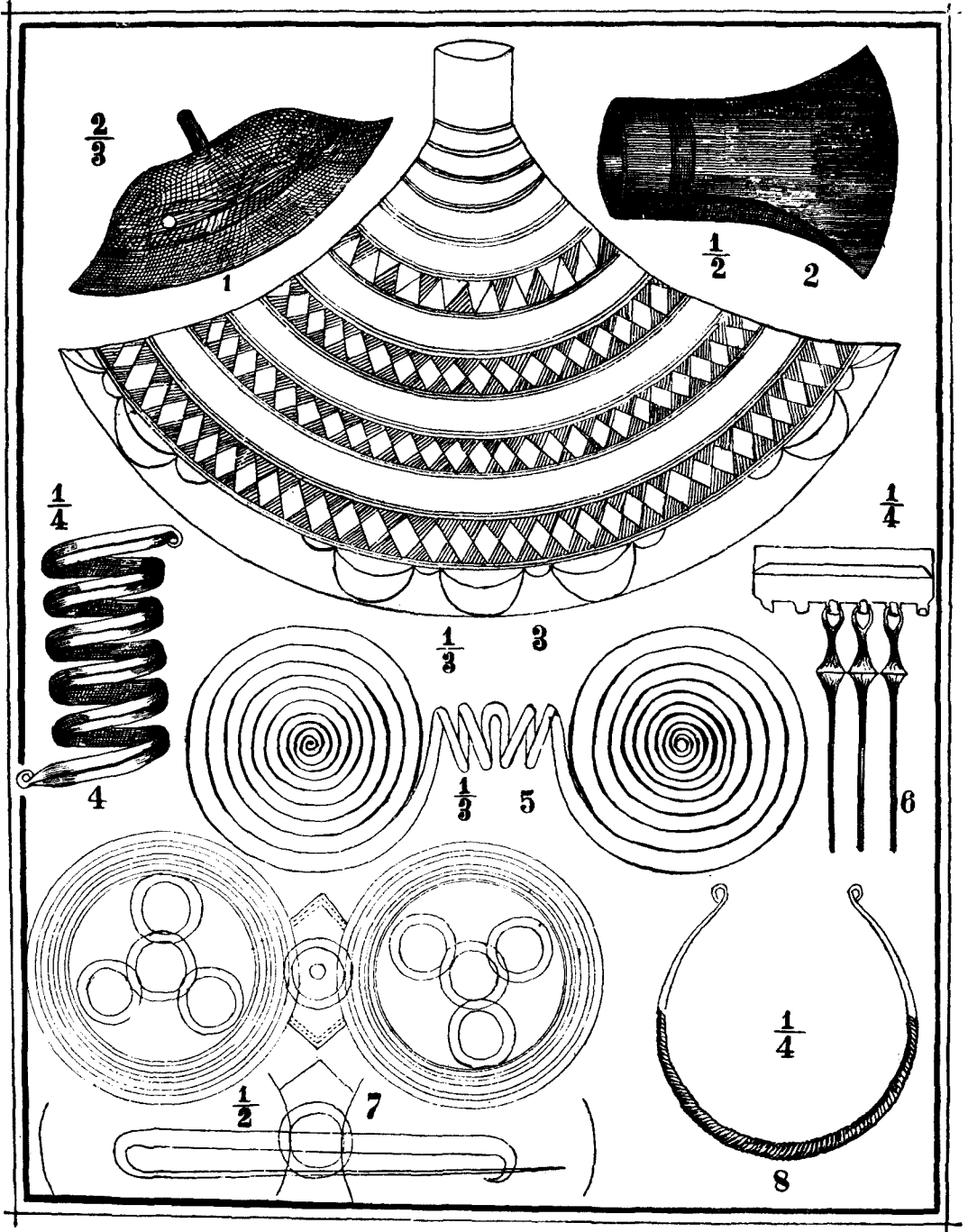
Starinski kotlovi u pjeskovitom gromačastom sastavu. -- Spomenuli smo u Viestniku g. 1882 str. 127 kotlove u živcu kamenu, odkrite u Vel. Gladuši, o kojih bi se pomisliti dalo, da su u prastaro doba mogli služiti kao rake za pogrebe. Sada pako obaviešćuje nas vriedni izražitelj starina po Dalmaciji g. Dujam Alačević iz Zadra, da je on takovih kotlova opazio ne malo u kotaru benkovačkom (navlastito u gornjoj Jagodnji, u Polači i u Vrani), tom razlikom samo, što su ovdje izdubeni ne u živcu kamenu, nego u pjeskovitom gromačastom sastavu. Težaci vele. da ti kotlovi polaze iz turske dobe.

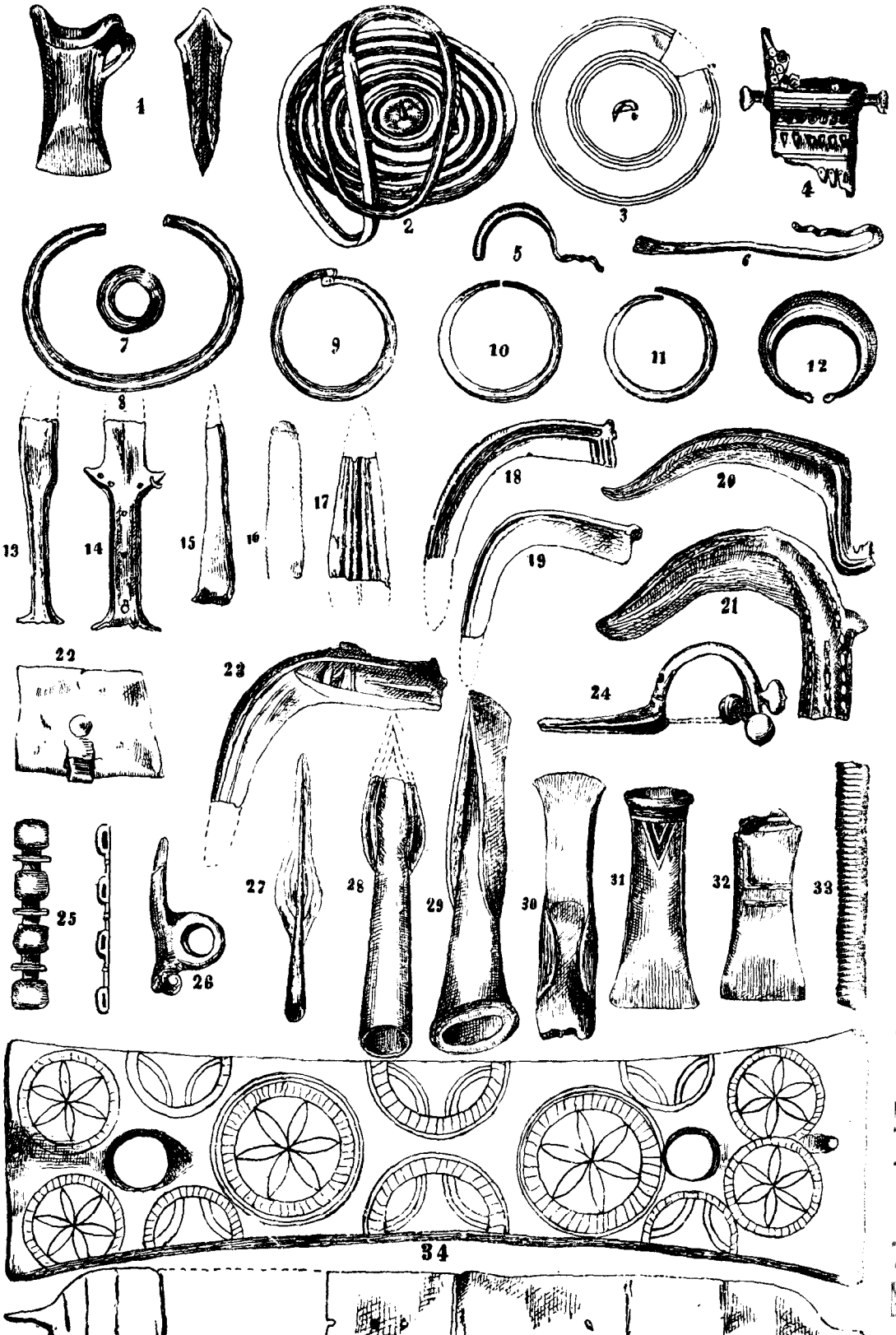
Marco Kraljević l'eroe della poesia popolare slava. — Ovo je naslov razprave, koju je italijanski napisao i u Trstu koncem prošle godine na svietlo dao gosp. Dujam Srećko Karaman Splječanin. Dakako dražje bi nam bilo, da ju je vriedni naš spisatelj u materinskom jeziku najprije sastavio i izdao, a i sam ga predmet na to upućivao. Gosp. Karaman djeli svoju razpravu na troje. Prvo navadja sve, što je o Marku povjest pohranila; zatim što je o njem predava i narodna pripovjest sačuvala, a napokon kaže, kako ga riše narodna pjesma. Spisatelj u malo stranah (35) zradio svoju zadaću vješto i podpuno. Opazujemo samo, da se je na str. 23 mogao sjetiti i našeg velikana Hektorevića, koj nam prvi zabilježio, uglasbio i izdao narodne pjesme o Marku.

Tab. I.

1884.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Dukljanske starine.

Ime grada *Doclea* (Dukla, Duklja, Dúke) najbolje nam ustanovljuju sami starodavni nadpisi. U jednom od god. 257—260 po Is., posvećenu caru Galijenu, našastu još tečajem XVI stoljeća u razvalinah istoga grada, veli se, da ga je podigla sama RESPVB-DOCLEATIVM (*Mommsen C. I. L. III. 1705*); a u jednom drugom otkritu u Moguću imenovan je neki vojnik pete čete dalmatinske *Plassi filius Docleas* i sugradjanin mu *Ziraeus* (l. c.). — I stari spisatelji spominju ga. *Cl. Ptolemaeus* (*lib. II. Cap. 15. p. 166—167 ed. Wilberg*) ima *Δοκλεῖται* i *Δόκλεξ*. *Plinius* pripisuje sastanku (*conventus*) u Naroni XXXIII dekurije Dokleana (*Docleates. 3, 22, 143 ed. Delfsen*, a ne *Docleatae* kako čita Becker: *Mus. Rhen. nov. 16, 296*). — *Appianus* (*De reb. illyr. C. XVI. Parisiis 1850 p. 277*) brojeć narode, koje je August predobio, navadja i *Δοκλεῖται*. — Spominje ga i *Aurelius Victor* (*Epit. c. 39*) predstojnik panonski za cara Juliana, pripoviedajuć, da Dioklea bjaše rodno mjesto majke cara odanle prozvatoga Dioklecijana. — *Hierocles*, koj je živio početkom VI stoljeća, u §. 17 svoga *Συνεκδημος* piše: *Ἐπαρχία Πρεβάκλεως, ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλις ὕ, Σκόδρα, Λίσσος, Δωράκιον μητρόπολις*. Ovdje po svoj prilici mjesto *Δωράκιον* bjaše napisano prvobitno *Δόκλεξ*. *Δωράκιον* već se u §. 13 spominje kao glavni grad novoga Epira. Wesseling pako primjećuje: *»fuit Praevalitanae provinciae metropolis Scodra, ut ex Gregorii M. I. 10 epist. 34 apparet; quare, donec aliunde firmiore Doracium hoc tibicine fulciatur, arbitrabor Docleam sive Diocleam, non quidem metropolin sed celebrem tamen post Diocletianum eius instauratorem urbem, hic suum etiam locum obtinuisse«*. Po nas *Doclea* za *Hieroclesa* mogla je biti poglavitim gradom, a za Grgura V, t. j. mal ne sto godina kašnje, ne više. — Iz pisma istoga Grgura od

god. 602 na biskupa *Justinianae primae* znade se, da je tada Duklanskim (Diocletanus) biskupom bio Pavao, sbacen radi prekršaja, a za nasljednika postavljen mu neki Nemesius (*Mansi: Collect. conc. X. 329, 330*). — *Notitiae graecae episcopatum*, sastavljene za cara Lava Philospha (886—907), imenuju i Duklju (ὁ Διοκλείας) kao sielo biskupa. — Najviše je o Duklji pisao *Constantinus Porphyrogenitus* u polovici desetoga vieka, te su nam dragociene njegove viesti. *De admin. imperio cap. 29 p. 126*: ἀλλὰ καὶ τὸ κάστρον Διοκλείας τὸ νῦν παρὰ τῶν Διοκλητιανῶν κατεχόμενον ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Διοκλητιανὸς ὠκοδόμησεν,¹ ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Διοκλητιανοὶ καλεῖσθαι οἱ τῆς ἐκείνης χώρας ἐναπειλήφασιν; te brojeći nadalje koljena, koja su se poslije Eraklija iztočnomu carstvu izuevjerila, medju ove ubraja i Διοκλητιανοὶ. — *cap. 30 p. 145*: ἡ δὲ Διοκλίχα πλησιάζει πρὸς τὰ καστέλλια τοῦ Δυρραχίου ἤγουν πρὸς τὸν Ἐλισσὸν καὶ πρὸς τὸν Ἐλκύνιον καὶ τὴν Ἀντίβαριν, καὶ ἔρχεται μέχρι τῶν Δεκατέρων, πρὸς τὰ ὄρεινά δὲ πλησιάζει τῇ Σεββλίᾳ. — *cap. 35 p. 162*: Περὶ τῶν Διοκλητιανῶν, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας. Ὅτι ἡ Διοκλήας χώρα καὶ αὐτὴ πρότερον παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐκρατεῖτο, οὗς ἀπὸ Ῥώμης μετόπισεν ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανός, καθὼς καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν Χρωβάτων ἱστορίαν εἴρηται ὑπὸ δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων ὑπῆρχε. παρὰ δὲ τῶν Ἀβάρων καὶ αὐτὴ ἡ χώρα αἰχμαλωτισθεῖσα ἠρήμωται, καὶ πάλιν ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως ἐνοικήθη, καθὼς καὶ ἡ Χρωβατία καὶ ἡ Σεββλία καὶ ἡ τῶν Ζαχλούμων καὶ ἡ Γερβουσία καὶ τοῦ Καναλή. Διόκλιχα δὲ ὀνομάζεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ τοιαύτῃ χώρᾳ κάστρου, ὅπερ ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανός· νυνὶ δὲ ἐστὶν ἐρημώκαστρον, μέχρι τοῦ νῦν ὀνομαζόμενον Διόκλιχα. Ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ Διοκλείας εἰσὶ μεγάλα κάστρα οἰκούμενα, τὸ Γράδετα, τὸ Νουγράδε, τὸ Δοντοδόκλι. — *Isti Const. Porphy.* u *Historia de vita et rebus gestis Basilii imper. c. 52 pag. 288* kaže, da su se i Διοκλητιανοὶ po smrti Eraklija kao neodvisni proglasili; a u radnji *De cerimoniis II. c. 48, pag. 691* veli: εἰς τὸν ἄρχοντα Διοκλείας. — *Aleksander II* papa god. 1067 na-

¹ Proti ovomu stoje nadpisi ondje našasti i druge starine, te Ptolemaeus i Plinius. Njeki pako tvrde po A. Viktoru i po Konstantinu Por., krivo jih tumačeći, da se je Dioklecijan ondje rodio. Na to će Mommsen (*C. I. L. III. p. 283*): »quam narrationem per se satis suspectam etiam magis infirmat, cum nomen oppidi apud eisdem ita corruptum, ut Dioclea pro Dooclea audiat, tum quod idem Constantinus alio loco (*de them. 2, 9*), item Zonaras 12, 32, fortasse etiam ipse auctor libelli *de morte persecutorum c. 19* (Diocletianus . . . foras exportatur in patriamque dimittitur; cf. Eutrop. 9, 19) *Diocletianum scribunt natum esse ibi, ubi postea vitam exegit, Salonis*«.

pisa list *Petro ven. archiepiscopo Diocliensis atque Antibarensis ecclesiae* (*Farlati VII. 17*). — U djelu *Nicephori Bryennii commentariorum lib. III. c. I. p. 100*, pisanu početkom dvanaestoga stoljeća u Carigradu († 1137), za god. 1073 veli se: *ἐκεῖθεν δ' αὖθις Χωροβῆται καὶ Διοκλεῖς ἀποστάντες ἔπην τὸ Ἰλλυρικὸν κακῶς διετίθουν*. — Hrvatska kronika Dukljanska iz polovice XII vieka pripovjeda o kralju Budimiru »i pogreben bij v criqui blazene sfete Marie v gradu Docholigij . . i ditichia, chomu izdillij jme bihu Sfetolich, proslauise za chraglia i gospodina, i crugnien bij i pomazan od archibischupouf u onoj criquij sfete gospoie, gdi otac lezasse«. U prevodu Marulićevu te kronike primjećuje se pako, da za gori pomenutoga Budimira na hlivanjskom saboru (*in planitie Dalme*) bješe uredjene i crkvene stvari: *et sicuti inferiori Dalmatiae Salonitanam ecclesiam constituit metropolim, simili modo superiori Diocletianam ecclesiam jure antiquo statuerunt metropolim*. — Napokon ima spomena o Dukliji u povjesti *Ivana Kinamusa* druga Emanuela Komnena u ratovih (*Histor. V, 11. p. 249*). Tu se kaže, da je oko god. 1166 car Emanuel poslao Iv. Duku s vojskom u Dalmaciju, i da je Duka u kratko predobio do 57 gradova, a medju ovimi dolazi i *Dioclea, urbs percelebris, quam Diocletianus imperator condidit*. Lucius prevadja rječ *Dioclea sa Clis*, komu se ono *percelebris* nebi pristojati moglo. Il. Ruvarac (*Prilozi k objašnjenju izvora srpske istorije, 1880, str. 5*) opazuje, da u izdanju *Kinama* od Kornelija Tollia (*Frankfurt 1652*) stoji *κλεις m. Διοκλεα*, te nastavlja: »ja neznam da li bi smelost bila tvrditi, da je u recipiranom tekstu istorije *Kinamove* ono *Διοκλεα τε πολις* pokvareno od *το κλεις τε πολις*«, ali da tvrdo drži, da Doklija nije XII vieka bivala, jer je ne ima u žitju sv. Simeona od Stefana kralja. I mi smo o tom uvjereni, ali ne s toga, što je u onom žitju nema.

Iz gori navedenih viesti o Duklji vidi se, da je ovaj grad u rimsko doba dosta znamenit bio; da ga je novim sjajem obasuo Dioklecijan možda zato, da svojoj materi ondje rodjenoj ugodi; da je već u petom vieku imao svoga biskupa, koj je kasnije nadbiskupom a možda za kratko vrieme i prvostolnikom postao.¹ Kada je pako propao, za pravo nezna se. Gori pomenuti imenik biskupa, pisan medju god. 886—907, posviedočio bi, da je tada ovaj grad obstojao, dočim za cara Konstantina Porph. t. j. polovicom desetoga vieka

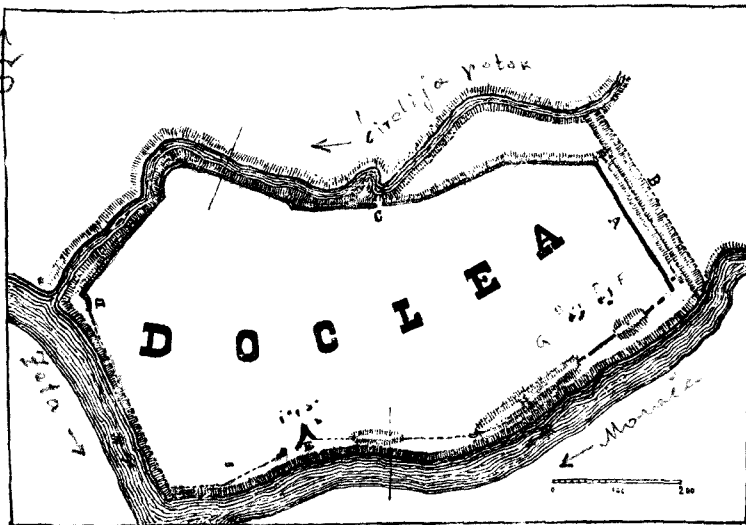
¹ U poslanici Grgura nadbiskupa barskoga († 1180) veli se, da je barska stolica postala prvostolnicom, što je nasljedila prava Dukljanske crkve (*Lucius II. 14. V. Farl. VI. p. 430*).

bjaše već pusta golet. Tim bi se dakle potvrdilo ono, što pripoviedaju dubrovački ljetopisci i povjestničari, da je Duklja razorena tekar tečajem desetoga stoljeća, u ratovih naime za bugárskoga cara Simeona (oko g. 927).

Razvaline Duklje nalaze se sada u Crnojgори, manje od sata daleko od Podgorice, ^{na sjeveru} u pravu u onom kutu, gdje se Zeta i Morača sdrúžuju, tako da Morača oblieva istočnu stranu grada, Zeta južnu, a rječica Ćirelija, koja Morači poredno u Zetu utječe, veći dio zapadne.

Gosp. F. Saski častnik francezki izdao je u osmom svezku od g. 1882 glasovite francezke *Revue Archéologique* (V. str. 74—81. Tab. XIII) tloris Duklje kako je sada. Nacrt je taj veoma zanimiv; a pošto je onaj list u nas slabo poznat, cienili smo za koristno obnoviti ga, i ovimi ga crticami popratili.

Grad, u spodobi po prilici pačetvorine, opasuje po g. Saskiu 32 hektara, a po M. de Sainte-Marie franceskom konsulu u Dubrovniku (*Revue Archéologique* 1879, p. 313) 3000 hvata. Čini se, da je i sa sjeverne strane od kopna odjeljen bio velikim priekopom (po M. de Sainte-Marie dvostrukim), koj se pružao od Morače do Ćirelije, pošto se i sada tu izpred gradskih zidina vidi upravna jaruga 9—10 metara široka (B). Do jaruge s nutarnje strane diže se poredno gradski zid, 600 hvata dug (A), koj pako teče sve dalje uz Moraču, Zetu i donekle uz Ćirelijnu, do 7 m. visok, a 4 m. doli

širok. Uz Zetu jedva mu se sada tragovi vide, pošto se od ovud silu kamena razneslo navlastito god. 1474 od Turaka za utvrde i sgrade u Podgoricu (V. Jireček. *Die Handelstrasse* p. 20). Sa strane Ćirelije (C) postoji otvor od 7 do 8 m. dug, gdje bijahu vrata; a u uglu (D), gdje se Ćirelija sastaje sa Zetom, vide se tragovi tornja. Zemljište u gradskom obsegu više je od okolostojećeg; pošto je sve natrpano, jedva da gdjegdje proviruju te se razaznati daju tragovi starih sgrada. Takovih ima u E veoma dobro sačuvanih, te u F i G četiri do pet metara visokih, ovdje valjda ostanci plemenitoga hrama, jer ne malo odlomaka krasno izdjelanih stupova. Po sriedi gradine vide se razvaline nazvane po ondješnjih žitelja *pulača*; a po M. de Sainte-Marie na sievero-iztočnoj strani imade mnogo humića. Gosp. Saski kaže, da se još danas vide tragovi vodovodu, koj je donošao vodu u grad devet do deset kilometara daleko iz rieke Cjevne, te u grad ulazio preko Morače po mostu (H), komu sada nema traga.

Najstariji spisatelj, koj nam ostavi opis Dukljanskih starina, jest *Marijan Bolica* Kotoranin. Ovaj u svojoj »*Relatione et descrizione del sangiacato di Scuttari*« od god. 1614¹ piše ovako: »*Sopra Slatiza a piedi d'un monte sopra una collina, che fa capo ad un bellissimo piano, vi è l'antichissima città di Dioclea, fabricata da Diocletiano, fu collonea de Romani, hora destrutta, e per quanto si può vedere dalle vestigie, potea circondare sei miglia. Veggonsi hora diversi fondamenti di pallaggi, le norme del tempio cathedrale. Trovansi diversi bellissimi marmi, et in gran copia colonne poste al suolo et di pietra durissima, che a pena scagliata con martelli, dimostra più colori; leggonsi in molte lastre in lettere latine scolpito il nome di Paulo Emilio. Non ha havuto acqua viva, e pure l'hanno fatto venire sotto terra dal fiume Cjevna per traverso d'una campagna e spazio di 12 et più miglia. Trovansi di più diversa sorte di medaglie d'oro et d'argento e di metallo. Li Turchi da Podgorize se ne servono di pietre ben lavorate et di marmi sopradetti per le loro fabriche, che le fanno condurre poi da li sopra a carri*«. Razgleda i opisa Dukljanske starine ruski geolog *Kovalevski* u djelu: *Četyre mjesjaca v Černogorii, St. Petersburg 1841, 81—85*, ali ga u Zagrebu nismo dobili mogli. *I. L. Neugebauer* u svom sastavku: *Die Süd-Slaven und deren Länder, Leipzig 1851*, veli

¹ Izdali smo ovaj Bolicev opis u Starinah jugosl. akademije, knj. XII str. 164—205, god. 1880. V. str. 181.

o njih: »Die einzige Spur von Römischen Niederlassungen im jetzigen Gebiete von Montenegro ist zu Duke, am rechten Ufer der Moratscha unmittelbar an der Grenze in der Ebene von Seta oder Senta (Zenta), welche zu dem Puschalik von Albanien gehört. In einer Ebene, unmittelbar am Flusse, liegt die noch sichtbare Stadtmauer von länglich viereckiger Form, von sehr grossen Steinen, mitunter noch über zwei Klafter hoch über das Erdreicher haben, welches im Innern angebaut ist. Hier findet man von vielen Gebäuden die Grundmauer; ausserhalb dieser etwa 700 Schritt im Quadrat haltenden Stadt liegen viele grosse behauene Steine mit architektonischen Verzierungen, besonders aber viele Säulen, von denen mehre cannellirt sind. Auch liegen viele Steine umher, auf denen man Spuren von Buchstaben, aber ganz unkenntlich findet; nur während der Anwesenheit des Verfassers ward den Vladika eine Steintafel mit folgender Inschrift gebracht (te prilaze nadpis, koj se točnije izpisan nalazi kod Mommsena. C. I. L. III. 284 n. 1707. Ephem. Epigr. IV. p. 85). Häufig werden hier Münzen gefunden, von denen die meisten von Kupfer sind: die von diesen Funden in Zettigne aufbewahrten Münzen sind meist aus der Byzantinischen Zeit; eine Fibula von Bronze stellt ein Pferd vor«. Gosp. Jireček (Die Handelstrassen etc. p. 20) kaže o Dukljanskih starina: »Massive Umfassungsmauern in der Gestalt eines Parallelogramms, die Reste einer Brücke über die Morača und eines Aquaeductes, zahlreiche cannellirte Säulen, Ruinen eines Palastes oder Tempels, den die Montenegriner carski dvor (Kaiserhof) nennen, viele Sarkophage mit Basreliefs und eine Menge Grabsteine mit lateinischen Inschriften zeugen von der einstigen Blüthe Doclea's. Münzen (darunter viele Goldmünzen), meist aus dem II und III Jahrhundert, werden hier häufig gefunden«. Točnije iste starine opisuje gori pomenuti franc. konsul M. de Sainte-Marie (Revue Archéologique, novembre 1879, p. 313): »Sur vos indications, j'ai été visiter les ruines de Doclea. Cette cité antique est située à une heure au nord de Podgoritza et au confluent de la Moratcha et de la Zéta. Jadis une partie de cette dernière rivière avait été détournée et formait avec les deux cours d'eau précités trois barrières entourant la ville, à l'est, au sud et à l'ouest. La côté nord était défendu par un large mur, long d'environ 600 pas et précédé d'un double fossé que j'ai très bien reconnu. J'ai constaté l'emplacement d'un temple sur le côté nord de la ville (dans l'intérieur s'entend) et j'ai fait le tour des remparts; en beaucoup d'endroits ils sont encore debout; ils mesurent 3,000 pas de circonférence. La forme de Doclea est à peu pres celle d'un parallé-

gramme. Au centre on remarque une vaste ruine que les gens du pays nomment le palais. Presque tout le sol de la ville est aujourd'hui en culture. Au nord-ouest on remarque de nombreux tumuli. J'ai fouillé l'un d'eux d'une façon barbare, par le haut, parce que je n'avais que quelques heures à rester à Docléa. Après avoir enlevé l'humus j'ai rencontré trois grosses dalles en terre cuite, au-dessous desquelles se trouvait un tombeau en pierres dures, maçonné, long de 1^m,80, large de 0^m,60 et haut de 0^m,85. Il renfermait deux crânes, des tibias, un fragment d'épée en fer et des échantillons de verrerie: les restes d'une bouteille à large panse et d'un grand plat, également en verre, sans aucun ornement. Les eaux pluviales étaient entrées depuis long temps dans ce tombeau, et, en entraînant avec elles de petites pierres, elles, avaient brisé ces objets. Il y a une trentaine de tombeaux semblables à fouiller, dans lesquels on serait sûr de faire une ample moisson.

Odveć malo spomenika našlo se do sada, i to slučajno, na razvalinah Duklje. Mommsen je izdao sedam nadpisa i jedan odlomak (*Corp. Inscr., Lat. III. n. 1705, 1706, 1707. Ephem. Epigr. II. n. 1056. IV. n. 224, 227, 228, 229, 230*). Gosp. Robert Mowat u *Revue Archéologique 1882 str. 79* donosi pako pod naslovom: *Nouvelles Inscriptions de Docléa* još tri neznatna odlomka i jedan nadpis ondje našastih od g. Saskia, ali taj nadpis jedan te isti je s onim Mommsena (*Ephem. Epigr. IV. 227*), a isto tako je po svojoj prilici i jedan od tih odlomaka (*l. c. IV. 224*). Najvažniji među svimi jest prvi Mommsenov s izrekom RESPVB·DOCLEATIVM, po kom znamo pravo ime grada, i da je uživao municipalna prava, što potvrđuje i drugi Mommsenov nadpis sa L·D·D·D·. I onaj zadnji Mommsenov nadpis sa prezimenom *Jadestinus* nije bez važnosti (*Mommsen III. p. 374*).

Osim tih nadpisa otkrila se je oko g. 1870 na Dukljanskoj gradini jedna staklena plitica (πιττικη) ili nizka prostrana zdjela iz kršćanske dobe, koja je zbog svoje izvauredne važnosti na se obratila pozornost najumnijih arkeologa. O njoj veli Rossi (*Bullettino di arch. crist. 1887 p. 79*): »il piatto è di bianco e diafano vetro, in forma quasi di ampia patena, con labro attorno poco rilevato«. Pokaza se radnikom, u što su ondje kopali grabu za nekog ubijena u okršaju dogodivšem se tu na blizu među Turci i Crnogorci. Iz ruke tih radnika prodje u vlast g. Perroda italianskoga konsula u Škadru, a sada je svojina g. A. Basilewskoga u Parizu. Prvi je o njoj razložio slavno poznati francezki arkeolog Albert Dumont u *Bullet.*

de la Soc. de Antiquaire de France 1873 p. 71, i pruži njezinu sliku glasovitomu Iv. Krst. Rossiu u Rimu, da ju učenomu svietu priobći. Sljedeće godine 1874 Rossi prozbori o njoj u svom *Bullettino* (*l. c. p. 153*) i priloži Dumontovu sliku u polovici naravne veličine a komadićem samo u pravoj (*l. c. tab. XI*) Ali Rossi nezadovolji se tim. Dobivši međjutim sliku plitice u naravnoj veličini od njenog vlasnika g. A. Basilewskoga, razloži na novo u svom žurnalu o njoj i ovu sliku priloži (*l. c. 1877 p. 77*). Uz rub te plitice s unutarnje strane i po sriedi vide se bodežom urezane bibličke simboličke slike, a do njih isto tako urezani su djelomice velikimi a djelomice kursivnima pismeni nadpisi, koji jih tumače O tih predstavah veli Rossi: »*le bibliche scene effigiate in cotesto vetro della regione orientale, la loro scelta, il loro simbolico senso sono esattamente simili ai tipi ed al sistema simbolico dei vetri e degli affreschi cimiteriali romani; fatto di gran momento nella scienza della cristiana archeologia.*»

Po sriedi u jednostavnom okrugu, naime na dnu, izraženo je posvetilište Abramovo kao na plitici našastoj na kršćanskom groblju u Treveru (*Achäol. Funde in Trier . . . von Wilmowski. Trier 1873. Bull. 1873 p. 141*). Po stranah pako nizaju se u naokolo jedna za drugom razne predstave i dotični nadpisi, djelomice velikimi a djelomice kursivnima pismeni izraženi, te sljedećim redom:

1. Plavčica s krunom na krmi; u njoj tri dečka jedan do drugoga, rukama u vis, pod nadstorom.
2. Dva kita u nakrst, od kojih onaj lievo iz svojih žvala čovjeka (naime Jonu) izbacuje. Nad slikom nadpis: DIVNAN DE VENT — RE QVETI LIBERATVS EST. Ovdje *Divnan* mj. *Jonas*, a *queti* mj. *ceti*.
3. Čovjek gol sjedi na kolu lievo, izpod stabla voćem ukrašena.
4. Lievo Adam desno okrenut; po sriedi stablo, o kom se zmaj uvija; desno Eva punolika. Nad glavom Adama ABRAM (mj. Adam); do glave Adama podjeljeno ET FI — EV, pri prsih Adama AM.¹
5. Stojeći čovjek, desno okrenut, u podignutoj desnici drži palicu, koja se pruža do grobne rake, u kojoj stoji osoba do polutjela (*Lazar*). Do ove podjeljeno nadpis: DOM-NVS do glave, i LAI-ARVM

¹ G. Rossi g. 1874 p. 153 po Dumontovoj slici (Tav. XI) mj. ET FI-EV-AM čitao je ET ET-EV-AM. Isto tako gosp. R. Mowat u *Revue Archéologique* 1882, p. 296 ima ET kao pogrješkom rezatelja dva put izraženo.

do prsijuh, a pod ovim zadnjim ulomkom u kursivnom pismu po Rossiu: *resuscitat*.

6. Čovjek stojeći desno drži u desnici palicu, koja se pruža do stabla, koje se pred njim diže. Iz panja stabla izvire voda. Lievo do čovjeka nadpis u kursivnom pismu: *Petrus virga perq — vodset* (mj. percussit) — *fontis cipe — runt quore — re* (mj. fontes caeperunt currere).¹

7. Daniel punolik, rukama podignutima kao prestrašen, medju dva grozeća mu se lava. Nadpis nad njim: DANIEL DE-LACOA do desnice LEONIS.

8. Tri dečka stojeća kao začudjena, rukama u vis; prvi u punom liku, drugi desno a treći lievo obrnut. Nad njimi: TRIS PV-ERI DE ECNE,² a do desnice prvoga CAMI (t. j. tres pueri de igne camini).

9. Zenska stojeća, punolika, razpetima rukama. Gori do glave podjeljeno, u tri redka: SVSA-NA, DE FAL-SO CRE, MIN-E.³

Očekujemo napokon od Rossia, da nam, kao što je obećao, razloži *delle altre bibliche scene rappresentate in questo insigne vetro; della loro serie; dell' età di si preziosa, benchè rozza, opera dell' arte cristiana*.⁴

God. 1879 izdao je ovu pliticu po Rossiu Mommsen (*Ephem. Epigr. IV. 122*). Iste god. 1879 (*p. 231 pl. XXIV*) priobćila je *Revue Archéologique* ulomak iz djela Edmonda le Blant: *Etude sur les sarcophages crétiens antiques de la ville d' Arles* (*p. 28, pl. XXXV*), gdje se uzogred ocienjuje Dukljanska plitica i prilaže njena slika na pola prave veličine. Le Blant veli, da izdaje sliku i čita nadpis *d' après un excellent calque de M. Basilewsky*; ali u čitanju kursivnoga nadpisa gori navedena pod br. 6 veoma zapinje. Tu na koncu prvoga redka čita C mj. Rossieva Q; za drugi redak ima

¹ Po Rossiu ovdje Petrus mj. Moises simbolički predstavljen kao »*novello Mosè, che al novello popolo apre la fonte delle acque spirituali della fede e della vita eterna* (*Bullet. 1874 p. 154*)«. Rezbar zaboravio na hrid, na kojoj stablo stajalo. — Mowat. *Revue Archéol. 1882, p. 297* za drugi redak ima *vovset*, a u trećem *fontes*. I Mommsen ima *fontes* (*E. E. IV. p. 122*).

² Rossi čitao je god. 1874 i 1877 EGNE, akoprem je ono C na tabli jasno.

³ Dumont na tabli kod Rossia 1874 CRIMINE, a tako i Mowat (l. c.).

⁴ Sada se drži u obće, da spada na peto stoljeće.

samo u zaporu (*util*) naime *percutit*, s primjetbom *renoncant à interpréter la deuxième ligne*; zadnja pako tri redka čita ovako: *fontes ciperunt qua(e)rere*. Nego po samoj njegovoj slici imao je čitati *fonets* a nikad *fontes*, i *quorrere* a nikad *qua(e)rere*. Napokon o istom spomeniku reče svoju g. E. Aus'm Weerth u »Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande«, LXIX, 1880 p. 54. Taf. V. und VI.

Iz Dukljanske gradine imamo još stakla po istom načinu kao i gori opisana plitica izradjenoga. Pomenuti g. Saski prigodom kada je iztraživao onu gradinu srećno se namiri na 18 takovih komada od staklenih posuda, koji su sada darom istoga Saskia svojina pariške sbirke u Louvreu. O tih komadnih razpravlja g. Rob. Mowat u *Revue Archéologique* 1882 str. 280—300. On veli, da oni spadaju na dva razna predmeta. Pet njih ponjesto zelenkaste boje bili bi odlomci okrugljaste plitice, nizke (3 cm. vis.), promjerom od 39 cm. Vienac plitice giblje se vani na poduljasti obruč, te dalje slazi doli kao postrance priljepljen do izpod dna, tako da je plitica po boku dvostruka. Isti mni je, da je ova posuda mogla imati i svoj podstavak, te naličiti na *cylix*. I ono ostalo 13 komada, isto onako zelenkaste boje ali bez bljeske, sastavljalo je drugu pliticu, no raznoga načina, pošto njezine strane nisu dvostruke, te se dižu 3 cm. u vis, i na živi okrajak dokončavaju. Ovi su ulomci liepo ukrašeni slikami diamantom ili smaragdnom urezanimi i umjetno zaosjenutimi, ali se iz njih ciela predstava nedaje pogoditi, pošto je veći dio ove posude propao. Gosp. Mowat primjećujući pako, da su ovako urezana stakla sa slikami dosta riedka, izbraja najzanimije spomenike ove vrsti, koji se u raznih muzejih i sbirkah čuvaju, sa ili bez nadpisa. Dodaje, da su Rimljani i ovu vrst radnje shvaćali pod obćim nazivom *caelatura* isto kao riezbu na dragom kamenu (*Quintil. II. 21*), i da nam Plinius kaže jasno, kako su ju izvadjali (*Hist. nat. XXXVI. 30, 66, 87. XXXVII. 15, 73.*).

K popisu riezboj liepo izkićenih staklenih posuda gospodina Mowarta i mi smo u stanju pridodati još jedan veoma zanimivi rimski spomenik, koj se sada čuva u našem narodnom muzeju. To je jedna liepa plitica bljeskasta, oblata te bez podstavka, vis. 4 $\frac{1}{2}$ cm. i promjerom od 19 cm. Vjenac se giblje malko vani, te sastavlja u naokolo kao jaružicu. Rezba je na ovoj posudi izvana izvedena, i to bezdvojbe bodežom, pošto ima zarezata dosta krupnih i oštih. Na dnu u dvostrukom okrugu (promjer 11 $\frac{1}{2}$ cm.) poprečnimi

crtami sve naokolo ukrašenu, urezane su dvie ribe jedna poredno s drugom. U prostoru, koj je medj ovim dvostrukim krugom i jednostavnim okrugom, koj se vije naokolo postrance na polovici visine, urezane su četiri ribe jedna za drugom. Ostali prostor do kraja prazan je. Riba se čine sve razne vrsti. — Ovu pliticu smo sami izkopali god. 1880 na rimskom groblju u Bakru i još nekolicu sličnoga oblika ali bez rezbe i uz množ drugih rimskih spomenika, od kojih smo popis priobćili u Viestniku od god. 1882 (V. str. 49, br. 10). Priložili smo ondje na tab. II. br. 1 i njenu sliku u polovici veličine. Vrieme pako, u koje ona spada, opredjeljuju rimski novci, koje smo u onih grobovih našli na svietiljkah u broju od 60 i više. Ovi su svi iz prvoga i drugoga stoljeća, naime od g. 54 do g. 161 po Is. Riba je obično kršćanski symbol, no ovdje teško, da je tako.

Ono, što smo gori kazali, svjedoči nam dovoljno, da tlo starodavne i glasovite Duklje, akoprem od okrutnog divljaka kroz viekove svestrano izrovano i upustošeno, skriva još danas neprocijenjeno arkeologičko blago, te da je od priekie nužde, da cernogorska vlada, koja si je već u mnogom znala osvietlati lice, i u ovom pogledu izda shodne naredbe, po kojih bi se stavio kraj svakomu dalnjemu rušenju i izvažanju starina iz kneževine, i učuvalo, što je haranju i propasti izmaklo. A pošla bi sve dalje na polju prosviete, kad bi osim toga na Cetinju uz novopodignutu gimnaziju udarila temelj zem. muzeju i osnovala književno društvo. I tako bi jednim biserom više zasjala već dosta sjajna kruna uvijek slavodobitnoga Nikole I. Društvu pako bila bi i ta zadaća, da izpita i prouči starine po zemlji, navlastito u starodavnom Baru i Ulčinju, i da uputi po strukovno sastavljenoj osnovi izkapanja u Duklji. Istina Crnogora nije za sada u stanju, da na to uloži mnogo, pošto joj ne malo prešnjijega posla, no ipak smoći će bar toliko, da se djelo srećno započne.

S. Ljubić.

Solinski s. Petar.

Pozuato je kako početkom listopada g. 1076, Dimitrije Zvonimir *in salonitana basilica sancti Petri synodali et concordie totius cleri et populi electione* (Docum. 103) bio je odabran i najvećim slavjem *ubi fuit fidelium maxima congregacio* (ibid. 106), hrvatsko-dalmatinskim kraljem ovjenčan. Ali nam dosle nije poznato, gdje

je ta znamenita bazilika stajala u kojoj je krunidbeni čin obavljen. Svrha je ovaj razpravici da ju iztražiya.

Za vrijeme hrvatskih narodnih vladara, podiglo se u obsegu solinskoga područja više crkava na čast s. Petra poglavice apoštolskoga, kao: s. Petra od Klobučca, Klobuka, Bojišća ili Podmorja; s. Petra Gumajškoga u Selih ili u Selu; s. Petra »u području Solina«.

Osim ovih, u popisu učinjenomu g. 1397, za vrijeme nadbiskupa Audrije, od svih oko Mosora i Solina splitskoj crkvi pripadajućih zemljišta, spominju se još i druge crkve: s. *Petri de Gugnai*, s. *Petri de Bado*, s. *Petri de Turre*, s. *Petri de Butis*, najpotla: *est terra in Dilto . . . s. Petri de Gumag* (Farlat, III, 343). Prem su i ove davno prije sagrađene, ne nahodeći ih napominjane u davnijih spomenicah, ne ćemo se ni mi ovdje na nje osvrćati.

Samo uz dvie od mnogobrojnih crkava s. Petra nahodimo i istoimene opatije: s. Petra od Klobučca, i s. Petra Gumajškoga.

Još mogući vladar Trpimir, sa dogovorom svojih državnih dostojanstvenika, oko god. 852 podiže veličanstveni hram i samostan, obdarivši ga velikim daćami, i u isti prevede, po svoj prilici iz talijanskoga Monte Casina, *catervas fratrum* (Docum. 3), odkolen se tečajem vremena po svoj Dalmaciji i Hrvatskoj razrojiše. U dotičnoj listini ne kaže nam se gdje bi bio taj samostan, niti koga svetca naslov mu je dan. Neki misle da je: *templum et monasterium a Trpimiro constructum Divi Petri apostolorum principis titulo ac patrocinio consecravit* (Farlat, III, 50). I zbilja tko pomisli na prijateljske odnošaje Trpimirove sa rimskom stolicom i uglednim splitskim nadbiskupom Petrom, taj će lako uz to mnenje pristati, da je Trpimirov hram i samostan morao nositi naslov »s. Petra«.

Veličanstveni ovi: *vetus aedificium adhuc extat quamvis vetustate semirutum inter Clissam et Salonam . . . quod Trpimirus Monachis Benedictinis extruxit ac donavit* (Ibid.). I doisto u jednoj Křešimirovoj listini od god. 1069, spominje se negdje oko rieke Solina: *locum molendini . . . vicinum ecclesiae s. Petri in territorio Salonae* (Docum. 79). Nego ovi s. Petar već nam se nigdje ne spominje, niti je š njim kakva opatija skopćana bila. Iz ovoga sudimo da nije niti kakva ugleda imao, po tomu nije mogao niti svećaui krunidbeni čin u istomu se obaviti.

Najprilicnije da je Trpimirov hram i samostan »s. Petra od Klobučca« pod Biaćem, kao što ću drugom prigodom nastojati

obširnijih dokaza navesti. Postanak mu nije inače poznat, a znade se da je u našoj poviesti veliki ugled imao. Istom god. 1420, odredi trogirsko gradjansko vieće da se poruši (Lucio, Mem. 497). Ruševine mu se još i sada sasvim dobro razaznaju. Mnogi sciene, s toga što je uz »kraljske biačke dvorove«
obstojao, da se je u njemu Zvonimir krunio. Nu neima spomena, da bi se Biač »Solinom«, niti »s Petar od Klobučca«
»solinskim« *de Salona* nazivao. Iz toga zaključivam, da nije niti izraz *in salonitana ecclesia* na ovoga se mogao odnositi, niti je po tomu krunjenje u ovomu s. Petru sledilo.

Naš Rački odriešito kaže: »Zvonimir je u Splitu krunjen« (Odlom. 109). I doisto znamo, da se Split za dugo u službenih spisih »Solinom«
nazivao, zato i izraz u Zvonimirovoj listini: *in salonitana basilika*, najbolje bi se na Split odnosio. Tako su rimski pape Nikola I god. 858, *salonitano episcopo*, Ivan VIII g. 873, *clero et ordinu salonitano* (Docum. 106), Paškal II g. 1102, *Crescentio salonitano episcopo* (Cod. dipl. II, 3), svoje poslanice upravljali. Ali u ono doba, niti u bližnjih vremenih, neima spomena da bi u Splitu kakva uglednija crkva s. Petra
obstojala. Samo god. 1069 spominje se *turris s. Petri* (Docum. 79). Sve da i bude u Splitu kakva crkva s. Petra bila, ne bi se bio ponješto u njoj, već u onoj prvostolnoj s. Dujma Zvonimir okrunio, jerbo je hrvatske vladare sva prošlost sa ovom spajala, i koju su najvećimi darovštinami obasipali. To bi hitropametni Lovrinac i političnih obzira radi u baziliku s. Dujma svečani čin krunjenja prenio, te bi se bilo reklo: *in basilica s. Domnii*. Ponositi Latini, mučno bi onda dopuštali bili, da narodni sabor i svečano krunjenje Zvonimira bude u Splitu obavljeno, jer bi u tomu okrunjenje njihove municipalne slobode nazirali. Iz svega ovoga sudim, da Zvonimir nije u Splitu krunjen.

Vrlo ugledni velmoža Petar Črne, oko god. 1065, *aedificat ecclesiam sancti Petri in loco Selo ad Salonam* (Docum. 65); a uz ovu podiže i benedektinski samostan. Petar bio je sin Gumajev, odtad prozva se hram i samostan: *s. Petri de Gumay* (Cod. dipl. I, 212), a scienu se da je bio brat opata Dabra i sinovac Prestancija.

Kada je oko god. 1080 opisao Petar Črne nabavljena i poklonjena zemljišta rečenomu samostanu, on nam je i kratku poviest postanka mu pružio. U dogovoru sa svojom plemenitom suprugom Anom, kćerju Majafavinom: *in loco »Selo« circa ecclesiam sancti Stephani . . . ad honorem principis apostolorum omnium Petri eccle-*

siam . . . studio artificum complevimus (Docum. 127). — Iz ovoga čisto upoznajemo, da već hram s. Petra morao je osobitoga sloga i veličanstven biti, kada je »po nacrtu strukovnjaka« *studio artificum* dogradjen. Istodobno poznajemo da je: *ad honorem principis apostolorum omnium Petri* podignut. Naznačen mu je takodjer i položaj: *circa ecclesiam sancti Stephani*. »Sustjepan« je do jedan kilometar na zapad Sućurca, »s. Petar u Selu« do jedan kilometar na iztok »Sustjepanu«. Tako u jednakoj daljini, sačinjavahu pravi trokut: Sućurac-Sustjepan-s. Petar u Selu. Na ovomu čarobnomu položaju, opažaju se i sada ruševine i zidine lakakvih zgrada. Puk ih zove »bedemi«, dočim nisu već preostale česti hrama i samostana »s. Petra Gumajškoga u Selu«.

Još u svomu postanku, ova bazilika osobiti ugled steče, jerbo: *iam peracta, convocato presule Laurentio ceterisque ministris ordinis divini, V idus octubris eandem consecrari rogavimus; ad cuius solempnitatem plurimi Spalatinorum Chroatorumque virorum . . . venerunt* (Docum. 127). Nadbiskup Lovrinac i drugi mnogobrojni prisutni svećenici nagovoriše Petra Črnu, da bi ovi hram i samostan obdario, što je on sa velikimi darovštinami najdobrovoljnije i učinio.

Njega su nasliedovale hrvatske velmože i vladari, koji na osobiti način obljudiše ovi hram s. Petra. Odmah oko god. 1065—74, poznati »primorski župan« Rusin, brat Slavice kralja, odredi: *de terris, que sunt in Tristenico. Pars que mihi contigit, volo et iubeo ut sint in monasterio sancti Petri . . . in Selo ad Salonam*. Po smrti Rusinovoj dojde njegova plemenita supruga, i pred uglednim svjedokom opet iste darovštine s. Petru oporuči. Kada je g. 1074 stupio na prijestolje Slavica,¹ pohiti pred banom Petrom, možda potonjim kraljem, županom Svarubom i drugim dostojanstvenikom: *partem fratris sui Rusini affirmavit*, pak još k tomu: *suam partem, que ibi in Tristenico habebat, in eadem ecclesia . . . contulit* (Documen. 98).

Neki jagunasti poljički Tugarani stali prisvajati zemljišta, što ih je Petar Črne »s. Petru u Selu« poklonio. Desivši se g. 1074 u Omišu Slavica kralj, sa banom Petrom i županom Svarubom, stupi pred njega Petar Črne obtuživajući Tugarane. Razvidiv kralj stvar, rieši pravdu na korist Črne, odnosno samostana s. Petra (Ibid. 99). Tako je i Miroslav sa svojim sinovi stao oduzimati samostanska zemljišta. Ali Petar Črne: *convocatis multis Spalatinorum nobilibus*,

¹ Ima i sada na Konjevratu kod Šibenika, više »Slavičinih« obitola.

inter quos Jacobum marianorum ducem cum suis militibus (Ibid. 128) opet bijahu povraćena istomu.

Dogodi se tečajem vremena, razbolio se teško dobri Petar Črne, i on: *votum vovi . . . ut si ego convalescerem de infirmitate, in prefata ecclesia s. Petri apostoli, ibi me totonderem et habitum beatissimi Benedicti reciperem*. Zbilja ozdravi, ali prije izpunjenja zavjeta po nagovoru nadbiskupa Lovrinca. *ceterorumque clericorum in supra nominata ecclesia domnum Gregorium nostrum nepotem, abbatem ordinavimus* (Ibid. 129). Jamačno da je Petar u ovom samostanu živio i umro. Ne zna se što mu je od supruge Ane bilo. Dok je još živio, on je oko god. 1080, *cum uxore Anna donat monasterio s. Petri terras in Bilay*, a tako god. 1086, *terras in campo ad potok penes Salonam* (Ibid. 144).

Petriša redovnik *monasterii sancti Petri in Selo* g. 1090 učini nagodbu sa sinom Miroslavovim poradi zemljišta što ih je ovi prisvajao. Zatim velmoža Prodan, sin Dragonegov: *offert terram supra Saline ad Salonam monasterio sancti Petri in Selo*. Isto tako: *Paulus et Petrus filii Palunduzuli, dederunt monasterio sancti Petri in Selo terras in Zunano et Calamito* (Ibid. 177). U tom ih nadkrili Brana sa svojima sinovima Dragom, trogirskim priorom, i Vilčinom, jerbo: *de terris, que sunt a Sekyriza subtus Stilbiza . . . ut sint in monasterio sancti Petri principis apostolorum* (Ibid. 179).

Neki pomamni Latini i Hrvati, stali god. 1176 prigrabljivati samostanska zemljišta, ali ustade Ivan crkovernar splitskoga s. Dujma i »skrbnik s. Petra u Selu«, pozovne redovnike, neka složno s njim na obranu samostanskih dobara ustanu. Stvar je do suda dotjerana. Na prigovore prisvojača, evo što odvjetnik s. Petra župan Tomažo odgovori: *Monasterium s. Petri de Gomai, a longis retro temporibus sepe dictas terras possedit, quas quidem terras Rossene Moristicus prius donavit monasterio sancti Petri de Gomai, et post mortem ipsius Rossene, Petrus Slavus filius eius, et Slavizo avunculus eiusdem Petri Slavi . . . confirmavit* (Cod. dipl. II, 96).

God. 1187 neki Črne Krapov: *insurrexit adversum monasterium sancti Petri de Gumaio*, da prisvoji zemljišta u Belaju. Ali mu nije pošlo za rukom (Ibid. 141).

Kralj Zvonimir *dederat Stresi, avunculi sui, totas terras . . . in Masaro et a Salona usque Biaki* (Ibid. 132). Ali je onde pomješano bilo i zemalja s. Petra, koje je Streso prisvojivao, *dicendo quod esset regalis*. Sada Črne poleti u Šibenik, gdje je tada g. 1078 Zvonimir

horavio, koji razvidiv zemljišno pitanje, dosudi ga Črni, odnosno s. Petru (Ibid. 122—132).

Po svoj prilici da na ovih zemljištih kraj Solina, kojih je plodove Zvonimir svomu ujeu Stresu poklonio, bila je: *villa regalis*, i to negdje izmedju Sustjepana i s. Petra. Ovo bi nam potvrdjivala i Zvonimirova listina g. 1076—8, *Salonae in villa regali*¹ izdana, a i ostale listine, bez oznake mjesta, vjerojatno da su iz »solinskoga kraljskoga zaselka« izdane. Uz ovi kraljski dvorac bila je crkvice »s. Marije« koju je možda isti Zvonimir dao sagraditi. On je želio da bude posvećena. Tom prigodom: *in solemnitate consecrationis ecclesiae nostri episcopatus, sanctae Mariae vocabulo*, dojde opatica splitskih duvna, istući zemljište Pusticu u Lažanjih. Zvonimir: *consultu omnium servorum dei et nobilium nostrorum, qui gracia dei dictae solennitatis advenerant* darova joj. *Actum est hoc in villa regali, quo in loco iam dicta ecclesia sanctae Mariae sita videtur* (Docum. 113).

Ovdje se spominje *ecclesia nostri episcopatus*. Ovoga neima u listini kod Farlata (Tom. III, 155), jerbo da je ožuljana. Nu kada bi i bilo, ne bi se odnosilo na crkvu »kninske biskupije«, već na crkvu »kraljskog dvorca« kod Solina. Sustjepan: *ditioni . . . beatissimi Domnii subiacet* (Docum. 127), a tako isto i opatije s. Marije i s. Petra. Nu »kraljska crkva s. Marije« spadala je na pravomoćje hrvatskog biskupa, s toga je rečeno: *ecclesia nostri episcopatus*. Mučno da bi Marija opatica sbog svoje redovničke uprave do Knina na put se bila dala, što joj je do Solina lasno bilo.

Pomislili se na odnošaje hrvatskih vladara naprama splitskim nadbiskupom, na mnogobrojne hramove i opatije što su se oko nadbiskupova u Sućurcu dvorca nizale: Sustjepana, s. Petra, s. Marije; na kraljska zemljišta; na grobove hrvatskih vladara, što su u predvorjih Sustjepana i s. Marije bivali, ne da se ni pomisliti, da ne bi tu i kakav »kraljski dvorac« bio, podignut budi iz nabožnih budi iz političnih uzroka.

Po izumrcu vladara hrvatskoga roda *villa regalis* je zapuštena, ali crkvice po svoj prilici i dulje je obstojala. To bi nam potvrdjivala jedna listina od g. 1144, kojom pop Črnota dariva duvnam splitskim neka zemljišta izmedju Sustjepana i Trstenika, spominjući crkvicu: *parum subtus capella*, gdje popa Črnote *antecessorum cada-*

¹ Documen. na st. XXXI stoji *Salonae*, a na str. 112: *Tinninii*, što je možda pogriješka.

vera iacent. Ex parte occidentis inter capella et calle antiqua, et tendit sursum in parte orientis, usque ad vallem, que sclavonice dicitur Tir-stenic, latine vero Calamet . . . Iterum . . . infra eadem capella et macerie . . . usque ad terram s. Stephani (Cod. dipl. II, 37). Ovdje nam se uz crkvicu ruševine spominju *infra capella et macerie*, koje su možda kraljskoga dvorca. Da je ova crkva blizu s. Stjepana bila, to se iz ciele listine upoznati dade.

Hramovi »Sustjepana« i »Gospe« kažu se *de Salona*. Sa istim razlogom »s. Petar u Selu«, *villa regalis* ovdje blizu, nadbiskupov »dvorac u Sućurju«, morali su se službeno »solinskimi« *de Salona* zvati, jer su svi ubližu stajali. Tako ih zbilja u spomenicima i nahodimo nazivane: *de — in Salona, ad — apud — penes — prope — circa Salonam*.

Uzmemo li sve ovo u obzir, onda ćemo lasno razumjeti, da su i dva glasovita sabora g. 1075—1076 ovdje obdržana, te se »solinskimi« naravno nazivlju.

Za vrijeme izpraznjenoga hrvatskoga prijestolja, posla g. 1075 Grgur VII u Dalmaciju svoga poslanika sipontinskoga nadbiskupa Girarda. On pozovne sve biskupe splitskoj metropoli pripadajuće. Netom je u Split prispio, kao što sam nam kaže: *statui sanctam synodum Spalatina in urbe sedens* (Cod. dipl. I, 150). Došavši pozvanj dostojanstvenici: *provincialem cum eis synodum apud Salonam celebravit* (Docum. 210). Da bude »Split« nazivom »Salona« uzeo, onda bi se reklo *in Salona*, a ne, kao što je dobro rekao Toma arkidiakon, *apud Salonam*.

Ovi je sabor najviše hrvatskimi poslovi bavio se, zato se je i tražilo mjesto Hrvatima pristupnije. Gdje je i moglo biti shodnije do ovoga »kraj Solina«? Tu su dvorovi splitskih nadbiskupa usred velikih dobara od hrvatskih vladara primljenih; tu glasovite opatijske splitskomu pravomoćju pripadajuće: Sustjepana, s. Marije i s. Petra; tu je *villa regalis* hrvatskih vladara sa dvorci velmoža; tu možda na bližnjemu zemljištu bilo je »zaselaka« i splitske vlastele: *ex parte occidentis (s. Stephani) adiacet terra nobilium Spalatinorum* (Cod. dipl. II, 37). U tih prostranih i mnogobrojnih opatijskih, dvorovih i zaselaka, mogli su u svako vrijeme crkveni i svjetovni dostojanstvenici najudobnije i najprilicnije ukonačenje naći.

Sa istih i još naprečitijih razloga sljedeće g. 1076, početkom listopada, bio je ovdje *apud veterem Salonam* (Farl. III, 146) uređen glasoviti narodni sabor, kamo Grgur VII: *Fulcoinum Forosempro-*

nianum episcopum . . . simul cum Gebizone . . . legavit in Dalmatiam ad synodum Saloniensem (Ughellus, kod Farl. III, 146). Narodni ovi sabor; pod predsjedništvom papina poslanika, sabra se na Solinu kod crkve s. Petra, *ubi fuit fidelium maxima congregacio*, i jednoglasno izabra slavnoga Dimitrija Zvonimira hrvatsko-dalmatinskim kraljem. Nakon čega bi: *in salonitana basilica sancti Petri* najvećim narodnim slavjem okrunjen.

Iz rečenoga mi smo upoznali, da prostor, što je oko Sućurca, sa mnogimi opatijami i veličanstvenimi hramovi, zvao se je u službenih spisih *de Salona* ili *ad- apud Salonam*. Pokle u svemu obsegu solinskoga područja našli smo samo na ovom prostoru najznamenitiju baziliku *s. Petri principis apostolorum*, za koju su se nadbiskupi, vladari i velmože zauzimali; našli smo ju *circa ecclesiam sancti Stephani*, po čemu se je »solinskom« nazivala. Doznali smo da joj se još i ruševine dobro razaznaju. Iz svega ovoga mi možemo daklen sasvim nedvojbeno utvrditi, da bazilika, u kojoj je naš Dimitar Zyonimir obran i krunjen bio, to je: *ecclesia sancti Petri, principis apostolorum in Selo ad Salonam*.

Na kraju iztaknjivam čednu želju, da bi »hrvatsko rodoljubstvo« na ruševinah s. Petra u Selu nastojalo podignuti crkvicu za viečnu uspomenu krunitbenog čina, i na pročeljnom pragu urezati: »Početkom listopada g. 1076 na ovomu je mjestu izborno obran i krunjen hrvatsko-dalmatinskim kraljem Dimitrije Zvonimir«.

O. Šimun Milinović.

Arkeološki-istorične crtice s hrvatskih otoka.

Skupio Ivan Milčetić.

(Nastavak. V. Viestnik br. 1, str. 18.)

4. Interesantan su pojav na otoku Krku *Vlasi*, a spominju se XV. vijeka u okolini Omišlja, Dubašnice i Poljicâ.

Po Miklošiću ime je Vlah prešlo od Kelta ka Germanima, od ovih k Slovjenima, a od njih napokon k Grcima. To ime jest = »*homo romanae originis*«. Vlasi se spominju od XII - XIV vijeka na cijelom balkanskom poluotoku. Na hrvatskom tlu javljaju se Vlasi istom u XIV i XV stoljeću. »Vlasi su dakle u ono doba stanovali u zaledju primorja od Cetine do Istre, pa su odanle prodirali u primorje, doselili se u pojedine mu predjele, odavle pače

preselili se i na otok Krk, imenito u Dubašnicu i Poljicu (recte: Poljica) i omišaljsku okolicu« (Rački, Rad LVII, str. 143).

Listinom od g. 1465 određuje knez Ivan Frankopan granice, kuda smiju pasti: »*kojih esmo mi postavili u kumfani od rečenoga kaštelmušća*«, a god. 1468 zabranjuje im knez Ivan prelaziti preko granica . . »*Vlahov, ovi ki suda esu prišli ustanit se, kojim bi detir-menato doiti in kontrad od omišla*« (Kukuljević, Povj. Sp. I. 97, 103). Odavle slijedi, da je te Vlahe naselio na Krku knez Ivan Frankopan. U spomenutim listinama dolazi uz ime *Vlah* i ime *Murlak*. Imena tih Vlaha već su pohrvaćena: »sudac vido zenevrić, ivan i gergur budulić i petar« (Kukuljević, ib. str. 103).

Dubašljanski i poljički Vlasi, koje je takodjer onuda naselio knez Ivan Frankopan, spominju se g. 1488, kada se je krčki biskup Dunat zavadio »*con tutti li corvati et morlacchi di Dubasnizza e Pogliza*«, jer mu nijesu hotjeli plaćati desetine. Još se i godine 1504 razlikuju ovdje Hrvati od Vlaha (*Corvatus et Murlacus*), kano i prije (Crnčić, Najstarija Povjest, str. 138—139).

Vlasi, koji su stanovali med Omišljem i Dobrinjem, najprije izgинуše. Gdje su stanovali u Dubašnici?

Pošto je knez Ivan označio Vlasima omišaljskim njihov kotar, biti će da je to isto učinio i s onima u Dubašnici i Poljicima. Govorio sam već prije o Vlašićima, selu, kojega je nestalo negdje prošlog vijeka, i što se o njima priča. To je selo bilo najsjevornije u občini dubašljanskoj, i to u *Brgadu*, občinskom pašnjaku i šumi. Ime *Vlašići* nedvojbeno potiče od dubašljanskih Vlaha, koji je knez Ivan naselio. To je dakle ime ostalo kano uspomena na nekadanje Vlahe. Opažam još, da ima u Dubašnici, i to u Bogovićima, dvije obitelji, čije je porodično ime *Vlah*.¹ Valja da su i to potomci nekadašnjih Vlaha. Što pamti sadanja generacija, u Dubašnici nije nitko govorio vlaški, t. j. rumunjski.

U Poljicima i u gradiću Krku (*Veglia*) održa se najdulje jezik rumunjski.

G. 1875 umro je u selu *Bajčićima* župe poljičke zadnji čovjek, koji je još govorio tim jezikom, a to bijaše Mate Bajčić, starac od prijeko 80 godina. On je sa svojom ženom razgovarao i vlaški. Po

¹ Ako li može samo ime uvijek biti mjerodajno, onda je Vlah na Krku bilo već početkom XV. vijeka, jer se u latinskoj listini od g. 1402 spominje neki „magister Nicolaus di Flacho“. Crnčić ib. str. 159.

predaji pokazao mi kuću, gdje da se je prvi Vlah naselio. U dubašljanskom selu Malinskoj živi neka ženska (ne sjećam se pravo, da li potiče iz Poljica ili iz Krka), koja znade nešto vlaški. To će biti zadnji ostanak krčkih Vlaha, koji su se sa svijem pohrvatili, kao što se pohrvaćuju i oni u Istri. Krvi njihove nedvojbeno je ostalo kod Dubašljana i Poljičana. Različiti tip muškaraca, što se tiče boje i stasa, živo se ovdje iztiče.

5. Time sam gotov s Dubašnicom. U sadanjem svojem obsegu valja da je naseljena u XIV i XV vijeku, a nije nevjerojatno, da je baš najviše ljudi tuda naselio zadnji krčki knez Ivan Frankapan. Možda je on sagradio i crkvu sv. Apolinara, jer se godine 1504 veli, da joj je i prije davana desetina po volji njegovoj (Crnčić, ib. 139).

God. 1488 spominje se: Poganka, gornja i dolnja Dubašnica (nazivlje, koje i danas živi), ali sto godina prije ne zna za nju krčki statut. Taj je statut napisan za krčkih knezova Štefana i Anža g. 1388, al o Dubašnici ne veli se ništa, ma da je bilo tome mjesta u kapitulu: »*Od Krka i Kaštel*«, gdje se veli: »I tako ako bi jel Omišljanin Dobrinjanina, ali Dobrinjanin Omišljanina, ali Vrbničanina, ali Bašćanina, imej činiti kako je zgora pisano i ukazano i napravljeno« (Kukuljević, Arkiv II, 2, 286). U dodatku statuta krčkoga iz konca XV vijeka veli se: »otac ili mati nemogu pustit drugomu sinu ili kćeri veće od soldinih 30, nego svima ravno« (Ib. str. 291). Kako mi se čini, tako i biva po cijelom Krku; ali Dubašljanin drži i danas za nepravdu proti starini, ako li starijemu sinu nebi ostavio više imetka nego ostaloj djeci. Selâ i crkvice moglo je tuda uvijek biti, ali veća župa nastala je istom u XV vijeku.¹ Zanimivo je, da ime krčkih Poljica sjeća na glasovita Poljica kod Spljeta.

II. Dobrinj. Kivna. Soline. Rimske starine.

1. Dobrinjski kraj vrlo je znamenit sa svojih hrvatskih starina. Gradić *Dobrinj*, koji stoji na brijegu u nutarnosti otoka, jest

¹ Početkom XVI. vijeka imala je već Dubašnica svoga javnog bilježnika. Tako dolazi u glagolskoj listini (zagledah u prijepis, što ga ima vrli naš povjestničar g. Rade Lopašić u Zagrebu) od g. 1512: »*pisa pop petar sin branka kovača z dubašnice, nodar pupliki*«. Takvih bilježnika „od oblasti benetaške“ bilo je još početkom ovoga vijeka u Dubašnici (dva Sormilića bijahu zadnji).

jedno od najstarijih mjesta na Krku, a utemeljiše ga — držeći se imena — Hrvati.

Listina glagolska, kojom čini neki Dragoslav zadužbinu crkvi sv. Vida, napisana je g. 1100 (Kukuljević, Povj. Spomenici I. 315), te po tom ide u red najstarijih pisanih spomenika na našem jeziku. Nadjeno je tu mnoštvo drevnih listina, napisa i rukopisa.

Ja sam proveo u kolovozu nekoliko preugodnih dana u tom kraju, o kom evo nekoliko crtica.

2. Neko poslije podne podje moj prijatelj g. Vicko Semite-kolo, dobrinjski kapelan, u *Kivnu*, da blagoslovi ladju prije nego li bude bačena u more. Ja mu se pridružim, pak za dobra pol sata jašenja bijasmo u Kivni. *Kivna*, *Kibna*, *Kivno*, *Klimno* (svi se ti oblici čuju) jest selo uz more na solinskom zaljevu, komu stoje s protivne strane na hrvatskoj obali sela: Grižani, sv. Jelena i sv. Jakov.

U tom selu ima kuća, koja je sagradjena na svodu, izpod kojega ide kolni put k moru. To je kuća Ivana Malatešćinića i Ivana Tabaka Panžića. Izpod toga svoda dvojica su vrata, koja vode lijevo i desno u pivnicu. Jedna od tih vrata imadu oblik luka, gdje se čita napis:

✠ϕ✕ϣ (1514)

Ⲙⲗⲗⲛⲟⲩ ⲙⲟⲩⲏⲕⲟⲩⲛⲟⲩⲗⲟⲩⲛⲟⲩⲗⲟⲩⲛⲟⲩⲗⲟⲩⲛⲟⲩⲗⲟⲩⲛⲟⲩ

Klesar je očevidno izostavio jedno *a*, te je uklesao Mlatešćinić mjesto Malatešćinić. Vele, da je to bila kuća nekog dobrinjskog župnika. U II knjizi matica krštenih u arhivu dobrinjskog župnika naidjoh pod g. 1693 doista na plovana Mikulu Malatešćinića, ali to ne može biti onaj, o kome govori gornji napis. Toga imena bilo je i u Senju, jer se g. 1490 pominje u nekoj krčkoj listini: »Jacobus Malatešćinić . . . civis Segniae« (Crnčić, Najstarija Povjest, s. 136).

U Kivni ima crkvice sv. Klimenta, ili po dobrinjsku *Klimanta*, koja će biti vrlo stara, ko što je većina kapela ovog kraja. Sv. Kliment spominje se g. 1381, ali će biti mnogo stariji.

3. Oko zaljeva solinskoga ima više crkvice: sv. Petar, sv. Filip, Svi Sveti i sv. Ivan. Sveti Petar je razvaljen, a priča se, da je tu bio negda benediktinski samostan, kakovih je bilo već u XI vieku više na Krku.

Ovaj kraj valja da je već bio naseljen od Rimljana. Tu je doista nadjeno rimskih starina. Kao što je postalo kod Spljeta od rimskih *Salina* hrvatsko *Slano*, mogli su tako postati i krčke *Soline*.

Zaljev i Selo Soline dobiše bez dvojbe ime od solana, koje su tu negda bile.

Dolnji kraj zaljeva zove se »na Melinah«. Tu je more tako plitko, da čini pravu kaljužu, u kojoj raste brula, od koje pletu Dobrinjci sita, rešeta i stolice. Pošto ima tu i žive vode, mogla se je ovdje doista praviti morska sol. Ove se solane u istinu spominju u prošlosti. U listini, kojom kralj Sigismundo potvrdi god. 1412 Nikoli knezu krčkomu sva prava, što ih je njegova porodica od prije uživala, spominju se medju ostalim i *salinae* (Kukuljević, Arkiv I, 62), a to će biti nedvojbeno dobrinjske.

Može imati pravo Kubić, da su ove solane uništene u vrijeme mletačko. On veli: »il timore del contrabbando fece che si sopprimessero le saline di Dobrigno« (Notizie Naturali e Storiche sull' Isola di Veglia. Trieste 1875, II, 130). Poznata je politika Mletčana, koji su zatirali u Dalmaciji svaki obrt, hoteći stvoriti u Mleteima središte trgovačko-političkog monopola. Oni su napravili od Dalmacije pravu sirotu u materijalnom, a koliko su mogli, i u duševnom pogledu. (?? Ured.) To je bio prisiljen priznati i pokojni Kubić, inače okorjeli Talijanaš i neprijatelj Hrvata, veleći: »Venezia tanto sollecita e amorosa per i proprii suoi figli, trattava questi luoghi da matrigna, e le popolazioni ciò non pertanto l'amavano, e la sostennero fino agli ultimi tempi con tutto il loro sangue (narav Hrvata!) . . . tale si era la massima di un governo, che nelle tenebre fondava la propria sicurezza« (l. c. 147).

4. Kopajući uz solinski zaljev »na mulù« seljak Mate Brnić, izkopa veliku opeku, koju upotrebi kod zidanja svoje kućne peći. Doznajući za to dobrinjski kapelan g. Antun Kirinčić, zanosni Kurelčev učenik i vrlo naobražen pop, dade onom seljaku 1 for. i nekoliko opeka, na što mu on ustupi izkopanu opeku. Nego onom prigodom, kada se je vadila opeka iz peći, razpukne se na više komada. Ja sam se s Kirinčićem dugo mučio, dok smo opet od tih odlomaka složili prvotnu opeku. Fali samo nekoliko sitnih komadića. Opeka je duga 0.58, a široka 0.44 m. Povrh jedne od manjih stranica izdubena su tri žlijeba u obliku luka. Nad tima lukovima opet su izdubene stranice dviju paralelograma nejednake veličine. Na plohi manjeg paralelograma može se čitati: DESAT, a na plohi većeg: SEX MTLI (?) MX. Tu imamo dakle pred sobom rimsku opeku, koja je možda ovdje i napravljena. Ovdje je u novije vrijeme podignuta ciglana, jer je zemlja zgodna za taki posao. Eto kako

se stiču kulture različitih naroda i vjekova na istom tlu! Opisana opeka doći će u hrv. muzej kano poklon g. Kirinčića, koji je po meni nešto već poklonio arkeol. i geologičko-mineral. odjelu.

U selu Gostincu, koje spada pod župu dobrinjsku, u dvorištu sestre istoga g. Kirinčića, izkopan bje nedavno rimski grob. Nešto kosti, što sam ih vidio kod g. Kirinčića, poticati će od mlada čovjeka. Nadjena je tu i jedna bočica, ali bje s neopreznosti razbita.¹

Kod vrijednog učitelja i popa dobrinjskog g. Nikole Butkovića zatekoh krasnu sbirku starina, ruda i okamina, a sve nadjeno u kraju dobrinjsko-vrbničkom. Ima tu rimskih novaca, jedan zlatni prsten, više sjekirica i čekića, koji bi mogli biti i iz predhistorične dobe. Nešto sam ja već donio u Zagreb, a rodoljubivi g. Butković obećao je, da će sve pokloniti hrvatskom muzeju.

5. Župna crkva sv. Stjepana u Dobrinju valjda potiče iz XI vijeka. Sadašnji njezin oblik jest graditeljska nakaza, jer je crkva bila više puta popravljana. širena i pregradjivana. Najstariji je prednji dio, gdje se nalazi glavni oltar. Prozori su u crkvi raznog oblika i razne veličine. Prvotni zvonik oborio je grom, a novi, malko dalje od crkve, sagradjen je g. 1725, kako govori glagolski napis. Za cijelo da neće biti za vještaka bez interesa dobrinjska crkva, osobito stariji dio; ali antipendium, koji prigodom velikih svečanosti postavljaju na veliki oltar, biti će vrlo rijedka starina. Gotovo se ništa ne razumijem u te posle, a ma čini mi se ipak, da može i laik nazvati taj antipendium krasnom radnjom. Antipendij vezen je suhim zlatom i najfinijom svilom, te ima tri veće i više pomanjih slika sloga grčkoga, i više latinskih napisa. Kako je stara ta radnja, nije poznato; ali je znatno izlizana, što pokazuje na davno porijeklo. Taj bi objekt zavrijedio, da dodje u muzej. Sličnih rijedkosti ima i po drugim crkvama. Tako se čuvaju u sakristiji župne crkve u Vrbniku dva kaleža, o kojima postoji tradicija, da su postali u vrijeme, kada se je pričješćivalo u dva oblika.

(Nastavak sledi.)

¹ U Kukuljevićevom Arkivu VII. 325 veli se: „U Druženjinu (to će biti u dobrinjskom kraju), imovini selačkoj na otoku Krku, nahodili su ljudi jošte njeKOji živući žare i u istih prsten i kačku od zlata“.

Rimski nadpis kod Kambelovca blizu Solina.

. o b u l T R O N I O · A · F · T
 . . . . . V M O · A E D I L
 i u C V N D A · M A T E R · F

Ulomak iz vapnenca, dug 1.12 m., šir. 0.52, debeo 0.29. Slova su ogromna. U vrh ulomka je prazno, valjda za olovno zakvačivanje. Sada je u baštini na Riboli, gdje su ga nazad doba i izkopali.¹

Vid Vuletić-Vukasović.

¹ Ispunili smo ime *Obultronius*, koje dolazi često u nadpisih solinskih i dalmatinskih (V. Mommsen C. I. L. III, br. 1801, 1939, 1976, 2294, 2444, 3092, 3184^c) kao što i *Jucunda* (l. c. br. 2092, 2307, 2360, 2963). Ono T . . . . V M O (v valjda mj. Y) možda je prezime TROPHYMO. I *Trophimus*, *Trofimus* dolazi u naših nadpisih (l. c.). Mommsen br. 2445 donosi odlomak solinskoga nadpisa iz Bogetićeva rukopisa, koj bi mogao stajati u njeki odnošaj sa gori navedenim:

D
M · O B V L T
P E N I A · P I E T

Ured.

D o p i s i.

1. Zlatar, 18 prosinca 1883. — Velecijeni gospodine! Po g. primarnom lječniku Dru. Fonu poslao sam vam za muzej tri predmeta iz kamene dobe.

Jedno je polovica kamenitog čekića. Oštra polovica istoga manjka.

Drugo je kelt. U našem muzeju ima već liepih primjeraka ove vrsti.

Treći predmet čini mi se da je sjekira sa luknjom, koje držalo nije ipak kroz otu luknju išlo, nego je ota luknja služila samo, da se sjekira sa drvenim čavlom na držalu pričvrsti. Iz ovoga komada vidi se naime: 1. da je dotični obrtnik u svojem zanatu dosta slab bio, jer se na jednoj strani opazuje, da je on započeo bio kamen vrtati, ali videći, da tamo mjesto nije prikladno, probušio ga je na drugom mjestu; 2. iz ne dovršene luknje može se prosuditi, kakovim je on orudjem kamen probušio. Bilo je to ili šuplji cilindar, ili je imalo oblik vilice, ovako . Na kamen bilo je privezano probušeno drvo, koje je sveder na jednom mjestu držalo; 3. vidi se, da su ovi predmeti u našoj zemlji načinjeni, jer teško je pomisliti, da bi tko kod ondašnjeg teškog obćenja iz drugih zemalja doneo nedovršeno orudje, da ga ovdje prodaje.¹

¹ I ovih dana primio je nar. muzej u dar od g. Vlad. pl. Halpera, vlastelina u Zajezdi sjekiru, na kojoj luknja jedva se bjaše vrtati započela; a o velikom bogatstvu našeg Zagorja na orudje iz kamene dobe obavjestio

Iz kakvog materijala je dotični sveder bio, nezna se, ali u najstarije doba rabio se je zato bez dvojbe kakav tvrdi kamen; nu nije izključeno, da je sveder i željezan biti mogao. Pojedinaac nije si mogao na pr. željeznu sjekiru nabaviti, jer je željezo skupo bilo; ali obrtnik mogaše si valjda željezni sveder kupiti, pomoću kojega je za cielu okolicu kamenito orudje napravio. U našoj zemlji je željezo već više tisuća ljeta poznato, a ipak zagorski seljak još danas svoj podrum i svoju staju drvenim laktom zatvara. Krivo bi učinio, tko bi iz toga zaključio, da u Zagorju još g. 1883 nisu poznavali željezo. S osobitim visoko počitanjem Vaš odani

Dr. Josip Prelec.

2. Budimpešta, 31 prosinca 1883. — Veleučeni i velećenjeni gospodine! Evo me opet tek kao godišnjaka, koj je zvanijem svojim tako okovan, da mu moguće nije po želji svojoj češće dopisivati; pa zato evo i prinos moj za godinu 1883 i 1884 sada ovde tek priključujem.

Kada sam 1873 godine prvi put prostorje drevnoga Viminaciuma u Srbiji pohodio, da mu podzemne ostatke izpitivam, naidjem tamo sasvim na površju od bele zemlje pečeni jedan okrnjen poklopecu sličan predmet s vanjske strane sa držkom, a na nutarnjoj strani se izdubljeno prikazuje jedan čovjek na levo jurećoj quadrigi, a za tim kao još dublje 5 stuba. Isti predmet je na to mogao služiti, da se na njemu nalazeća se predstava na strani većega kakovoga suda odtisne. Ovde Vam priključujem vernu kopiju od nacrta istoga predmeta, a odtisak od istoga u testu Vam u kutiji jednoj šaljem.

Pozivajući se na poslednji dopis moj od 30 prosinca prošle 1882 godine (V. Viestnik g. 1883, str. 25) saobčavam Vam dalje, da sam u

---

nas obširno naš velezaslužni povjerenik gosp. Levin Horvat u svom dopisu od 31 prošlog prosinca iz Turništa šaljujuć nar. muzeju u dar više takovih komada. Veli on: „Seljaci, od kojih sam to orudje pokupio, nazivlju ga *strielni kamen*, jer misle, da ga je striela na zemlju doniela, te luknju u njem napravila. Oni ga rabe u mojoj okolici za liek, jer ako čovjek, vol ili druga marva boluje, nastruže se malko od toga kamena i baci u vodu, pa se ta voda nekoliko puta prelieva kroz rupu kamena i daje napokon piti onomu, koj je bolestan. U Zajezdi pako, kako mi je pripoviedao gosp. Halper, stave takav kamen u ormar, gdje se žitak čuva, u tvrdoj misli, da tu neće nikad žitka izmanjkati. U čitavoj zlatarskoj podžupaniji jedva da je koja seljačka kuća bez takova kamena; mnogi neće da ga dadu ni uz ma koju nagradu, drugi taje da ga imaju, a treći se pako sjećaju, da su ga jednom imali, a da su ga njihova dieca gdjekud igrajuć se s njim izgubila. Nalazi se često na njivah izoran ili izkopan, jer znam da je moj šurjak g. Cautley jednom kad je na lovu bio, takav kamen na jednoj njivi našao i pobrao. Trebalo bi, da ravnateljstvo nar. muzeja pozove zagorske učitelje, neka oni sami iztražuju i putem školske djece sabiru to arkeološkičko blago, a seljake naklone, da jih istomu muzeju budi i uz nagradu ustupe. U ostalom i ja sam svestrane napatke dao, da se kameno orudje kupi, pa mi je obećao jedan nadšumar dobiti jednu dugu zelenu vrlo šiljastu sjekiru, a i moj lugar, koj mi je već 4 komada priskrbio, znade još za nekoliko komada, koji mu izbjegnuti neće“.

mom istom dopisu spomenuti staro srbski srebrni novac cara Dušana, o kom g. Dobočki veli, da je još neopisan, međutim iznašao, i da je na predku istoga, inače dosta slabo sačuvanog novca: poprsje spasiteljevo do pojasa, slično kao u Vašem *na obranu pravosti staro-srbskih zlatnih novaca* pisanom djelu na strani petnaestoj broj 1 i na table broju petom, samo što je na ovom mom novcu u sredi sa obe strane spasitelja **N—V**, i što spasitelj u lievici kao da *knjigu* sa 5 piknja (∴) drži; a zadak moga novca se od gorespomenutoga Vašega novca u toliko razlikuje, što ovde car na *levo* jaše, i što se ovde između nogu konja i pred konjom nikakva slika ne prikazuje, a i slova **СФБ** su ovde sasvim otrta. Isti, kao i ovde priključena druga dva srebrna staro-srbska novca, Vam sva tri na ugled šaljem. Vaše milosti prepokorni sluga Dr. Petar pl. Despinić.

3. U Rimu na 11 januara 1884. — Veleučeni gospodine! Vi lani u „*Viestniku*“, iznašajući na vidjelo oporuku Julija Klovija, kakovu je g. vitez Ant. Bertolotti u svojem spisu prozvanu „*Don Giulio Clovio principe dei miniatori*“ 1882 godine u Modeni iznesao, posumnjaste, da on te oporuke nije naprav, a to iz pisama bilježnika Livija Prate u državnom arhivu („*Archivio di Stato*“) u Rimu, prepisao. Pak ja pojдох u taj arhiv vidjet maticu njegova prepisa; no zaman, u kazalih ne najdoše toga bilježnika. Ali naputiše me za to pisati njemu u Mantovu, kamo su ga bili premjestili. I on mi liepo odgovori, ter naputi, da tu valja iskati, ne bilježnika Pratu u kazalih, nego njegova pisma pod slovom **P**. I po tom a na moju, ter napisanu, prošnju najdoše ta pisma, pak mi je dadoše čitati. To Vam je 815 listova skupa u koži, ter ne pravim redom, svezanih. Pak tomu svezku na hrbtu ovako je napisano: „1235. Annor. 1577, 1578. *Livius Prata Not.*“, a nutri na mnogom pismu: „*Ego Livius Prata Not. publicus una cum testibus rogatus interfui*“; a to je on sam svojom rukom napisao. A tako je bio taj bilježnik tada u Rimu, i sva ta pisma jesu njegova. Pak jest totu Klovijeva oporuka, i to na 353 i na 354 listu, i još 405ga (takov je tu red!) nekoliko, t. j. od „*ipsius Illmi.*“ (= *Illustrissimi*) do kraja, ter je nekoliko drugačija, nego u *Viestniku*. Evo kakova je:

„Die vigesima septima decembris 1578 a nat(ivita)te. In nomine domini amen etc. Quoniam mors et vita in manibus Dei sunt, et nihil certius morte et incertius illius hora, unumquemque prudentem decet, dum est in sua bona memoria, mentisque et intellectus ratione constitutus, anime rebusque suis taliter providere, ne inter posteros suos aliqualis vel controversia, contentio sive differentia oriri possit; ea propter in mei presentia pns (= *praesens*) et ptr (= *personaliter*) constitutus Magnificus et Reverendus d. Don Julius Clovius patre Macedonico et matre Illirica, miniator celeberrimus, sanus Dei gratia mente, sensu et intellectu, et in suo bono proposito sanoque et recto iudicio existens, corpore tamen infirmus, timens iudicium divinum, nolens intestatus decedere, sed rebus et bonis suis prospicere ac de illis disponere pns (= *praesens*) suum nuncupativum, quod de iure civili sine scriptis appellatur, fecit et condidit testamentum in modum se-

quentem, videlicet: Imprimis quia anima est nobilior corpore, illam omnipotenti Deo, Beateque Marie semper virgini ac toti curie celesti humiliter, et deuote comendauit.

Corpori uero suo sepulturam elegit in ecclesia Diui Petri ad vincula postquam ab eo eius anima(m) segregari contigerit, inibique humari voluit absque pompa in habitu eiusdem Religionis, cum cerimonia tamen, quam fratres eiusdem Religionis solent suis confratribus adhibere; hoc adjecto, quod super eius cadauer ponatur lapis cum sequenti inscriptione: *Hic Jacet Don Julius Clouius*. Mandauitque, quod statim secuta eius morte celebrentur Misse Sancti Gregorij in ecclesia extra muros ad altaria privilegiata dici solite pro defunctis.

Legauit et jure legati reliquit ecclesie Beatae Mariae consolationis de urbe unum officium paruulum antiquum diuae Mariae in parte miniatum, quod modo penes se habere dixit.

Pecuniae autem, que reperientur tempore ipsius obitus, eas, solutis soluendis, diuidi voluit et mandauit inter monasterium dicte ecclesie Sancti Petri ad vincula, et ecclesiam Diui Luce¹ apud ecclesiam Beatae Mariae Majoris.

Legauit etiam et jure legati reliquit D. Claudio Massarolo de Caruaggio eius alumno omnia designa q. D. Luce Cambiasij et Parmesanini, et alia, que non sunt eiusdem testatoris manus, omnesque formas relieui jessi et cere, ac cuiusuis alie qualitatis una cum omnibus utensilibus lignaminis et alijs massariijs et coloribus ad usum artis miniature et picture aptis, ac etiam unum dissignum Sancti Laurentij, et designa extracta per ipsum naturaliter ex officio donato illustrissimo domino cardinali Farnesio,² nec non cum lecto seruitorum una cum duobus linteaminibus et duabus tobalijs.

In delineationibus uero omnibus, qui uulgo dissigni appellantur (demptis suprascriptis) manu ipsius et presertim extractis ex delineationibus q. d. Michaelis angeli bonarotti cum quadro babilonie et tribus alijs quadrettis Petri brugal, et quadretto miniato manu ipsius testatoris suum heredem uniuersalem instituit ac ore proprio nominauit Illustrissimum et Reuerendissimum D. D. Alexandrum Farnesium S. R. E. presbiterum cardinalem, eius unicum dominum et patronem.

In reliquis autem alijs suis bonis mobilibus, utensilibus, et massarijs domus (infrascriptis tamen demptis) cum quadris magnis et paruis et hic in urbe existentibus suum heredem instituit ac ore proprio nominauit monasterium et fratres dicte ecclesie Sancti Petri ad vincula; prohibuit tamen dictis fratribus dictorum quadrorum alienationem, sed voluit eos semper remanere ad ornamentum ecclesie predictae et sacrestie illius.

In omnibus autem alijs suis bonis mobilibus et imobilibus, presentibus et futuris, in partibus dalmatie siue selauonie existentibus et consistentibus,

¹ Te crkve nije više.

² Ovaj kardinal od 1564 godine do svoje smrti, kako naši zapisnici kažu, bio je pokroviteljem (»Protector«) ovdje Slovjenskomu gostinju, pak donekle i svakomu Jugosloveninu. Zato držim da je i Klovija onako liepo pazio i pomagao, a nekakova Zadranina po imenu Mata, svetojeronimskoga pobratima, držao za svoga strmenika; ako li je »paraffro.«, kako je 1571 god. zapisano, »m(esser) Matheo da Zara paraffro. dell' Illmo. Card. de Farneseo («Decretis») = parafreniero = palafreniero.

nec non in anulis aureis et omnibus lapidibus pretiosis, quos hic in urbe habet, suum heredem instituit, fecit ac ore proprio nominavit D. Guidum Clouium ex q. fratre suo nepotem, ita quod nil aliud ex bonis ipsius testatoris petere possit. — Item legavit d. Marco Antonio Giorgio de Montelupo eius confessori unam sottannam rascie florentine noue. — Legavit insuper Filippo Pucetti de Cingulo eius famulo eius sottannam rascie veteris cum breuiario suo. — Executores vero presentis sui testamenti ordinavit et deputavit predictum Illustrissimum et Reuerendissimum d. cardinalem et magnificum d. Jo. Baptistam de Auximo agentem ipsius Illustrissimi d. cardinalis absentis, quibus dedit potestatem et omnimodam auctoritatem omnia et singula in presenti suo testamento contenta exequen(di) et sue debite exequutioni demandandi, et hoc etc. cassavit etc. et voluit presens suum testamentum omnibus aliis preferri, super quibus etc.

Actum Romae in palatio predicti illustrissimi d. cardinalis et in camera cubiculari predicti d. testatoris, presentibus ibidem magnifico d. Jacobo Curtio Salutiarum dioc. — d. Antonio Galatterio Montis Regalensis, — magnifico d. Joanne Finali clerico Lunen-sarzanen, magnifico d. Marco Toccolo clerico Parmen., d. Curtio Ricciono de Cellis, d. Baptista Angeli Frattoni de Caprerola etc., d. Philiberto Canet sabaudien. testibus etc.“

Tako bilježnik je ovu oporuku napisao pred samim Klovijem, „*in mei presentia presens et personaliter constitutus*“, a valja da mu ju je i pročitao; pak držim da je svaku po njegovoj volji rekao, pak i onu: „*patre Macedonico*“: da mu je otac bio iz Macedonije. Da je to istina, svjedoči Vasari, njegov vršnjak i znanac, gdje za njega piše, da se je rodio u Hrvatskoj, i to u Grižanih, u Modruškoj biskupiji, ali njegovi stariji „*Klovi*“ da su iz *Macedonije* prišli.¹ A tako on po otcu bijaše macedonac, kako se je kad ter kad i zapisao: „*Julius Clovius Macedo Monumenta haec Alexandro Farnesio Cardinali, Domino suo faciebat. MDXLVI.*“² Zato je Vasari primetnuo, da su ga i Macedoncem zvali, „*onde fu detto talvolta il Macedone*“. No u Macedoniji, kako je sada, tako je i tada bilo ne samo Grka nego i Slovjena, pak za toga njegova oca više je prilike, da je bio Slojvenin, kako je ono i mati njegova bila Slojvenka („*Illirica*“), nego da je Grk. A da su ti Klovi (ili: Klovíci?) bili, kako taj pisac veli, vlastela, i to može lahko biti po onoj bilježnikovoj: „*Magnificus*“.

A „*Madrucci*“, da su to: Modruše (ovako su negda, u množini, zvali, a sada, pokle su Turci i Niemci smutili: Modruš), pak „*diogesi*“ (valja da po toskansku) *di Madrucci* = modruška biskupija, a „*Grisone*“ = Grižane (stariji i jošte živući mužki nominativ), to je tako očito, kako

1 »Nacque costui («*Don Giulio Clovio*») nella provincia di Schiavonia, ovvero Crovazia, in una villa detta Grisone (ovako) nella diogesi (ovako) di Madrucci (ovako). ancor chè i suoi maggiori della famiglia dei Clovj furono venuti di Macedonia; ed il nome al battesimo fu Giorgio Giulio. Le vite de' più eccellenti Pittori, Scultori ed Architetti. Roma 1758—1760, T. III. pag. 444—451. Pretiskano u Livornu 1767, čega se je g. Kukuljević držao («*Slovník jugoslov. umjetnikah*», 188 s.), i u Firenci 1857, pak i tu je (u XIII sv. na 129 s.) sve ovako, samo drugačije: Corvazia; a na 135 s. ova primjetba: »Di questo breviario pel cardinal Farnese, è fatta menzione con molta lode in un passo d'una lettera di Giorgio Bartoli, fratello di Cosimo, scritta a Lorenzo Giacomini a Roma, de' 26 Ottobre 1577: »Mi è di grandissimo piacere che habbiate provveduto il libro de le Antichità di Roma, cioè de' suoi edifizii, ogni notizia de le cose nobili e belle, et vi rimarrano in memoria per sempre. Provedete a ogni modo di poter vedere il breviario miniato del Farnese da *Don Giulio Corvatto* (cioè Croato), che è cosa rara in quel genere « (Biblioteca Riccardiana, cod. 2171.)

2 Slovník, 175.

da bi Vasari bio napisao: Modrusci i Grisane, (a možda i jest on, pak tiskar shabio).

Tako nije razloga ni pomisliti, da si nije Klovij, ta naša dika, rodio u Grižanih. Tomu ne dodija ono: „In omnibus autem aliis *suis bonis mobilibus et imobilibus, presentibus et futuris, in partibus Dalmatie sive Sclauonie existentibus et consistentibus*“, jer, prvo: i Hrvati su Slovjeni, pak kako je ono Vasari i mnogi drugi pisac, navlastito u Rimu, njih ovako zvao, tako je mogao i Klovij i njegov bilježnik; a drugo: „Dalmacijom“ su i Hrvatsku ili nekoliko Hrvatske zvali, ter ne samo ovdje u Rimu, a to sam ja u mnogom Svetoterolimskom pismu vidio,¹ nego i u samoj Hrvatskoj, sudeć po ovoj: „Crekva ova S. Andrea Apustola u *Bakru*, kraljestva *Dalmacije*, knežie *Vinodolske* u primorju je stara crekva bila Plovanska“ . . . u spisu od 17 vieka a u Sladovićevih Povjestih na 190 s. Nu za mater mu, ako je očito, da je bila Slovjenka, nije, da je i Grižkinja,² kako nije ni to, da je njegov sinovac, Gvid Klovij, stavao u Grižah iliti Grižanih. I tako je više prilike, da su mu otac i stric mladi prišli u Grižane i da su se totu oženili, nego da su se drugdje. No i samo to je Grižancem velika čast, što se je u njih rodio on onakov umjetnik. Pak držim, da bi i oni njega imali počastiti kakovimgod spomenikom!

Sa odličnim štovanjem

Dr. Ivan Črnčić.

4. U Krku, 31 siečnja 1884. — Veleučeni gospodine. Predmievam, da je moja pošiljka stigla.³ Sada mi je povesti rieč o novom otkriću. Nje-koliko dan naime kopalo se za pokušaj kod crkvice s. Marka do obale morske u Baški, pa se metar duboko na mozaičan pòd naišlo. Do jučer po podne, kad sam imao iz Bačke amo poći, otkrilo se je toga do 14 metara u daljini a 7 metara u širini, pa se mjestimice i nadalje još pokušalo, i našlo se, ako se sve sdruženo uzme kao jedan pòd, do 28 metara u daljini a 14 m. u širini. Ozgò na istom reč bi kano da je naslagano bilo crieplje. Po stranah su biele i crne boje, a što se po sriedini moglo opaziti, reč bi da je boje različite, i da je njeke vrsti nakit.

K tomu opažam, da sa sjeverne strane često se pod zemljom zidina najde, i da u svoj okolici imade crieplja. Zapadno od ovog položaja našlo se one kapitule, koje u crkvenoj kućici čuvam. Ako veleučenost Vaša scieni, da bi to otkriće moglo imati kakovu važnost, molim za shodan naputak, kako da u tom pogledu postupam, primjetbom, da bi trebalo nastaviti kopanje i u vinogradu sa istočne strane.

Ovo čast mi je na brzu ruku javiti; dočim si pridržavam daljnje mjere uzeti, čim se sutra kući vratim.⁴ A sada izručujuć moje naklone, jesam veleučenosti Vaše iskreni štovatelj   Petar Dorčić, župnik u Baški.

1 A u rimskom breviaru može svatko vidjeti: . . . „Ipsius autem Virginis natalis domus, divinis mysteriis consecrata, Angelorum ministerio ab infidelium potestate, in *Dalmatiam* (a to na *Tvrad*) prius, deinde in agrum Lauretanum Picenae Provinciae translata fuit. . . .“

2 Ovako ženam govore, a to potiče od: *Griže* (u množ.), kako još ono selo zovu.

3 Velečastni g. Petar Dorčić, vrli povjerenik našeg društva i muzeja, poslao je ovomu veleučeno u dar jedan glagolski nadpis na dugom kamenu, koj je služio za prag na vratih sgrade. Nadpis je podosta izglođan i osakaćen. Po sudu prof. Dra. Geitlera bio bi iz konca XIV ili iz početka XV stoljeća, a zato važan, što je napisan kursivnim pismom.

4 Isti g. Dorčić javio nam je pako 21 veljače iz Baške, da je vlastnik zemljišta oglasio stvar u Beč, a da su mu odgovorili, da će ondješnji centralni odbor za iztraživanje i čuvanje starina odaslati svoga zastupnika u Bašku, neka sve razvidi, i predloži što da se raditi ima.

5. U Korčuli dne 10 veljače 1884.¹ — Velenčeni gospodine uredniče! Daleko od *Hodova* desetak časâ put sjevera je *Dubrava*. Tu je nekoliko starobosanskih grobnica, al su njeke zavaljene, jer su na mekoti. Ovdje je više od trideset spomenika, te ću opisati najzlamenitije: 1. Ploča, a na njoj križ u viencu. — 2. Zavaljen stećak. Ovaj je stećak poput ploče, te ima i postavak. Na njemu je štit okomito razdjeljen s desne put lijeve. Iza štita je mač. — 3. Stećak. Svršuje u trostrani bridnjak sa osnovicama nagutiem unutra. Ovaj je spomenik naokolo obrubljen granama. Opazit mi je, da je dosta zavaljen. — 4. Stećak kao spomenuti. Na gornjemu su mu licu dva čovjeka na konjima. Jedan je okrenut put desne, a drugi put lijeve. Između ova dva konja je treći, ali na njemu nije junaka. Uvrh stećka, nad glavom, su omotane dvije zmiје krilate, kao da se bore. Glave su jim kako u vuka. Tu se još vidi žensko diete, pa divokoza put lijeve. U vrhu su u okviru tri velike ruže. — 8. Stećak (zavaljen) poput ploče. Naokolo je okičen granama. — 9. Stećak s postavkom poput ploče. Na njemu je štit, a za njim mač. Još je po spomeniku različitijeh životinja, ali se točno nepoznađu, jer su jako zaraštene u kamenomu lišaju. — 10. Ogromni stećak. Svršuje u trostrani bridnjak sa osnovicama nagutiem unutra. S donjega mu je lica četverouglast štit (liepo izradjen) razdjeljen okomito s desne put lijeve užetom. Za štitom je topuzina, a u vrhu ruža. S ove je strane, oko štita, nadpis, te se po slovima pozna, da je dosta star. Navrh glave (put zapada) je u bassorilievu veliki križ, te je na dnu izvijugan oko naslona. Na kracima su mu kao ruže, a izpod kraka, s jedne i s druge strane, po jedan križić (u vijencu) narešen ružama. Ovaki je križ na spomeniku i na dno nogū. Opazit mi je, da je izpod *Crnogovca* na polju više od trideset starobosanskih spomenika, al su većinom zavaljeni, te su sve ploče, osim dva stećka. Ti su spomenici bez znakova, a samo dva imaju po kupu. Na *Crnogovcu* je pet ogromnieh predh. gomila. Pô sata daleko od *Brštanika*, prama sjeveru, je čuveni *Šćepan Krst* i nekoliko stećaka; al ga nijesam, uz sve nastojanje, izpitao, jer me je kiša omela. Ako Bog da zdravlje, prepisat ću taj nadpis drugi put, te me kogod nepriteče!

Vaš štovatelj

Vid Vuletić-Vukasović.

1 V. Vestnik 1884, str. 29.

Razne viesti.

Demetrij Dimitri. — Dne 10 prosinca p. g. umro je u Korčuli vidar Demetrij Dimitri (rodio se je dne 25 srpnja 1805). — Pokojnik se je revno bavio domaćijem starinama, te poslije smrti Mata i Ivana Kapora, bio je cigli, koji se je opirao, da nam inostranci nevuču u tudjinu narodno blago. — U pokojnikovoj knjižnici dosta je zlamenitijeh rukopisa za povjest Korčulansku. Laka mu zemljica!
V. V. V.

Jerko pl. Kambio. — Dne 3 veljače t. g. umrie u svom kastielu blizu Solina Jerko pl. Kambio, vitez želj. krune, nar. zastupnik itd. Ova obitelj potiče iz Firenze, gdje se medju prvimi izticala. Dosta reći, da je Jerkov pradjed Ivan god. 1381 kao *orator et ambasciator* zastupao onaj slavni grad na glasovitom sastanku Torinskom, na kom bje utanačen mir medj Ljudevitom I. ugar.-hrv. kraljem i Mletčani (Listine IV, 119). Naselivši se već davno u Dalmaciji, Kambiji prionuše svom dušom k narodu, s kim su živjeti imali, te su se uvijek smatrali kao domaći i Hrvati. Jerko se da pače tim ponosio, a narod ga obožavao. Nema krieposti, kojom se nebi bio odlikovao. I mi mu blagodarimo na pripomoć, koju nam jednoč pruži u naših arkeolog. iztraživanjih oko njegovog grada na Muću. Slava mu i vječni pokoj!

Zrinjskijeva kovnica. — U prvom broju lista „*Monatsblatt der numismatischen Gesellschaft in Wien*“, koj je na svietlo izlaziti počeo stoprv kolovoza prošle godine 1883 pod uredničtvom slavno poznatoga strukovnjaka Ivana Newalda, na str. 3 nalazi se dragociena viest za našu domaću numismatiku, koju veoma rado a doslovce priobćujemo:

„U historičko-numismatičkom djelu, koje je početkom ove godine bieli sviet ugledalo pod naslovom „*Das österreichische Münzwesen unter Ferdinand I.*“, upozorio sam na pravo kovanja novca podieljeno grofu Nikoli Zrinjskomu odlukom iz Linca 18 studenoga 1529. Ovo se uporabiti imalo u gradu Kostajnici na Uni u Hrvatskoj, u blizini koga je još grof Petar Zrinjski, otac grofa Nikole, tja od g. 1464 na temelju povlasti podieljene mu od kralja Matije Korvina radio na srebrnom rudokopu.

Kakove su se vrsti novca u Kostajničkoj kovnici kovati imale, doznajemo iz gore pomenute odluke, u kojoj se ustanovljuje: „*Und Namblichen Soll Er* (t. j. grof Zrinjski dotično njegov kovničar kovati) *hungerische Pfennig auf den Grad, Khorn, Gewicht und Antzall, auch mit dem gepreg vnd vmb-schriften, wie in vnser Cron zu Hungarn gemüntzt, die wir yetzo daselbst slagen lassen, Allerding gleichmässig* allain das mit den wappen ein vndschied gemacht werde, *wie Wir Ime das verstenndigt haben*“. Iz bečke marke sadržinom od 8 lota finih imalo se izkovati 470 do 474 komada, *und nicht mehr*. Iz nekijh stavaka u spisih našastih može se zaključiti, da je kovnica u Kostajnici zbilja obstojala, i to od ugarskih pfeniga po načinu, kako su se onda i u drugih ugarskih kovnica tukli. O razliki u grbu, koj je grof Zrinjski na svomu novcu nadstaviti dao, nema u spisih i ma koje ubaviesti.

Ugarskim iztražiteljem i sabiračem biti će veoma drago upoznati se s onimi pfenigi, koji se iz dostatnih razloga kovnici Kostajničkoj dopitati daju. U što se tiče na njih kanó nuzbiljeg postavljenoga grba, uslobodjujem se upozoriti na okolnost, što ovaj nemora da upravo bude grofa Zrinjskoga. Odredba kralja Ferdinanda I. mogla je ići i na to, da odgovorni kovničar svoj grb ili svoj novčani znamen na upitne novce postaviti ima, kao što se tada u obće običavalo. U ovom obziru upozorujem na dva ugarska pfeniga od god. 1530 i 1531, koja su naslikana kod Weszerla, odjel II, list 2, slika 12 i 13. Na prvom izpod Gospe vidi se kao novčani znamen sidro, a na onom od g. 1531 neki nerazumivi grb.

Podpisano uredništvo usudjuje se upraviti molbu na numismatike, koje ovo pitanje zanima, neka bi mu poslali točne opise ili otiske od njim poznatih ovdje uvaženih ugarskih pfeniga. Ta priobćenja služiti će kao polazna točka za dalnje pretresivanje i iztraživanje, što će u svoje vrijeme u našem mjesečnom listu bieli svijet ugledati.“

Otkriće rimske kule u Mitrovici. — Po dopisu velezaslužnoga povjerenika nar. muzeja i hrv. arkeol. društva u Mitrovici prečast. opata župnika Paja Milera od 19 siečnja, taracar Nikola Dembo i ratar Mijo Mandušić, tražeći ondje kamen na gumnu Bunjevca, otkrili su 70 c. duboko liep temelj okrugle rimske kule u promjeru od 5 m. 50 cm. Sam njezin zid je 1 m. 20 cm. debeo. Do sada se samo našao jedan odlomak mramorne ploče, na kom nekoliko slova po svoj prilici od grčkog nadpisa. Gosp. Miler, koj kao ljubitelj starina budno prati to izkapanje, obavijestiti će nas jamačno i o dalnjem radu i uspiehu.

Bosanske starine. — Austrijski častnici, koji se sada u Bosni mapama bave, otkrili su ondje na mjestu zvanu *Dovranj* uz samu granicu srpske kraljevine razvaline starinske crkve iz XIV stoljeća. Po stjenah opazuju se divni *afreski* (slike na ljepu) u veoma dobrom stajaju sačuvani. Veli se, da je zem. bosanska vlada već odlučila, taj dragocieni spomenik iz bosanske samostalne dobe po staroj osnovi obnoviti, te crkvi i znanosti sačuvati. Slava joj.

Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata. — Spomenuli smo u prošlom broju, da se izkapanje rimsko-kršćanske basilike sa grobištem na Solinu živo nastavlja, te da će sam *Bullettino* prvi izvješćivati o uspjesih toga rada. Prvi pako ovogodišnji broj ovoga lista donosi odluku vis. c. kr. osriednjeg odbora u Beču za iztraživanje i uzdržavanje starih i umjetnih spomenika, kojom se isti *Bullettino* na oto izdavanje ovlašćuje, te se i to izdavanje namah započimlje. Izdavatelj spomenuvši, što se je do sada o toj basiliki pisalo, te i nadpise ondje izkopane do sada izdane, navadja dva nova ulomka i jedan cijeli nadpis; zatim riše nastavak započelih izkapanja. Napredovalo se čistiti *atrium*, te se dalje otkrio *narthex* basilike. — Na čelu pako istoga broja obavješćuju se čitatelji, da se je pokraj savjetniku g. Josipu Alačeviću u uredništvu ovoga lista pridružio g. prof. Fr. Bulić, ravnatelj ondješnje vel. gimnazije; te se pravac daljnega rada uredništva sve bolje naznačuje.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Latinske starine na Danilu.¹

Koliko se Dalmacija može ponositi slavniimi uspomenami davnih vremena i ostanci spomenika rimskoga veličanstva, kojimi je njezino tlo posuto od Krka do Budve; toliko mora da ožalosti ljubitelja starina, iztražitelja poviestnih istina u ovih knjigah starodavnih zgodopisa, kad vidi ove štovane spomenike danas posred prosvietljenoga vieka, u kom se znaju toliko cieniti arkeologični predmeti, i za koje troše vlade i društva, ulažu se glavnice, podižu muzeji, pišu dnevnic i imenuju povjerenici, da ipak na našem klasičnom zemljištu toliko blago leži zatrpano u gromilah kamenja i opeka, u briegovih zemljavih nasipa i naplavaka, bez da se tko stara, ne samo da pronadje tajna i sakrita, dali i da začuva od propasti ona, koja slučajno plug izvali ili izkrči mašklin neukog težaka, koji običajno misli, da bi u takih spomenicima našao blago, pa kad ga nada prevari, onda ih iz osvete razlupa. Kolika bi kod nas potreba bila iztraživanja i sačuvanja sličnih pismenih spomenika za poviest onih doba, vidi se iz toga, što od velikoga broja razvala gradova i varoša riedko je istinito označeno, gdje je pravo koji bio. Učenjaci pišu i nagadjaju; drugi oprovrgavaju i nieću, ili razpravljaju i drugčije dokazuju; pisanja i učnih razpravljajuja ima dosta, ali stalne istine malo. Izvan stare *Salone* malo koji drugi grad, da nije u razpri i sumnji; izmedju ostalih, koliko se ne razlikuju mnenja o mjestih *Stridona*, *Ardube*, *Delminija* i drugih? Ako se to nije moglo dokazati starimi knjigama i putopisi, neostaje druga nada, nego, da bi se kojimi spomenici izkopanimi dalo dokazati; a da bi se to moglo najboljim uspjehom dostignuti, pokazuju

¹ Izreći nam je osobitu zahvalu g. piscu za ovaj sastavak, koj iz više strana zaslužuje obzira.

ruševine Salone, gdje i onako omedjašenom vladinom podilom obilato se naknadjiva trud i trošak, kako dokaziva spljetski muzej, izvan onoga, što se je u davnija vremena nevidom preselilo u tuđinu. Griehota, da vlada neopredieljiva za *Salonu*, pa i za ostale ruševine gradova, što veće svote, i upotrebi obilatije naukovne sile sdružene žarkim rodoljubjem, poduzetćem i nastojanjem onakih strukovnjaka, kakvi su gg. Glavinić, Alačević i Bulić. Ona bi najveću zaslugu stekla kod učenjaka, i silno koristovala poviesti naše otačbine.

Izmedju ostalih ruševina jedna je neiztražena na Danilu, 15 kilm. na iztok od Šibenika, gdje često plug i mašklin izvale znamenitih nadpisa, i nadje se starog novca, opeka, posudja, prstenja, oprava i slična; ali na žalost sve to gine i propada na štetu znanja, kako će se dalje vidjeti.

Ja sam god. 1869 obširno to mjesto opisao u *Viestniku*, sada ću o drugomu što pomenuti. Različiti učenjaci tvrde, da bi na tomu mjestu bio *Municipium Riditarum*, što je i veleučni starinar Mommseu primio,¹ i to na svjedočbi spomenika ondje našastoga, koji bijaše podignut izmedju ostalih dostojanstvenicah i: *Q. Rutilio. Proculo. Principi. Municipii Riditarum.*²

Ako je taj spomenik dostatan, da opredieli mjesto, nije rek bi da digne svaku sumnju; ja ću koju od ovih sumnja iztakući, koje će učenjaci procieniti, uvažiti ili odbaciti:

1. Za *Municipium* trebalo je prilična broja pučanstva. U Danilu ruševine sgrada ne zauzimlju prostora od pola □-kilm. Iz okola može se naći grobova, ali ostanaka kakvih sgrada nipošto. I taj malušni obseg nebijaše bedemom obšetau; on nepokaziva slike grada, nego razkošnoga sela koga velikaša. Ruševine nisu zemljom zasute dublje od jednoga metra; temelji sgrada leže na mekoj sedri, dublje nemogahu biti, a za širje nebijaše prostora; to se očividno pokaziva po jarugah, koje su potoci razderali. Danilsko je polje pre-malahuo, da bi moglo uzdržavati brojno pučanstvo, a okolice su tako kršovite i neplodne, da nepokazuju mjesta, gdje bi mogle ploditi i obradjivane biti.³

¹ C. I. L. III. 364 etc.

² *Bullettino di Archeologia e storia Dalmata*. Anno I. 1878, p. 24.

³ Mi smo god. 1858 svestrano izpitali i proučili onaj položaj, te smo u izvještaju na c. kr. središnji odbor za iztraživanje i sačuvanje starih spomenika u Beču, u kom smo naveli do 16 nadpisa navlastito radi staro-ilirskih imena veoma važnih a do onda nepoznatih, i ovo dodali o ruševinah

Na pomenutomu uzkomu prostoru bijaše prevelikih sgrada i spomenika. Ima na površju kod crkve kamenih obliih stubova od 0.50 cm. promjera, veliko narisanih pragova i izdelaanih komada kamena, koji odaju veliku sgradu. Spomenici, koji se nadju u tomu obsegu, oni su od jakoga bieloga kamena poput mramora, oni su okvireni, narisani, navezeni i slova najpraviinije urezana; doćim grobovi i nadpisi iz okola sastavljeni su od mjestnoga mekoga kamena, slabo izradjeni, a gore slova urezana, sgrampana i nepravilna. Što bi dokazivalo, da na mjestu bijaše prosvietljenih gospodara, a iz okola neukih kmetova. Rek bi, da tu bijaše neka veličanstvena postaja na sred glavnoga puta, koji je iz *Promone, Magnum-a* i *Scardone* prolazio za *Salonu*.

2. Kada bi pomenuti spomenik *Principi Municipii Reditarum* sam bio, on bi se dakako mogao odnositi na poglavicu toga mjesta; ali na tomu istomu mjestu našast je i drugi slični spomenik drugomu Principu drugoga grada; ter ako bi se prvim moglo tvrditi, da je na Danilu bio *Ridit*, drugim bi se kazalo, da je *Delminium*, što nije nitko nikada pomislio.

Na jednako bilom mramoru, jednakimi velikimi slovi divno urezan štije se nadpis: *Principi Delmatarum | Ann. XXII | Claudia. Tib. Fil.* Ovi je nadpis poznat, a stoji na trimu Klisovića, ter ako ništa, oslabljiva stavnost prvoga.

---

samoga grada: „Traccie delle mura dell' antica città si scorgono al presente eziandio per *lungo tratto* di presso la chiesa di s. Daniele, dove tutto giorno si dissotterrano avanzi di antichità d' ogni genere. Lo scrivente ebbe ad osservare in sulle macerie site in quell' agro infitti capitelli figurati, tronchi di colonne, alcuni di un diametro di 1^u20', rottami di tegole di varie fabbriche italiane, monete romane, lumi eterni, vasi lacrimali, anfore ecc. Il chiarissimo Dr. Vincenzo Giadrov di Sebenico fece di tali oggetti abbondante raccolta; molti stanno presso altre famiglie in Danilo e in Sebenico“ (V. Archiv für Kunde österr. Geschichtquellen d. Akademie der Wissensch. in Wien. XXII Bd. 1859). U koliko se pako sada siećamo one okolice, čini nam se ipak, da ima u njoj dovoljno zemljišta za potrebe jednoga grada, ali treba i na to paziti, da je ondje golet u mnogom prouzrokovana krčenjem šume, koja se negda bez dvojbe sve naokolo širila. U ostalom rimski gradovi utvrđjeni bjahu obično maleni; dokaz su tomu i zidine u Podgradju (Asseria), gdje su sjajno u prvobitnom obliku saćuvane, i za koje isto tako kao i za Danilske uz svu šumu c. kr. ćuvara starina po našem primorju nitko se ne brine, akoprem tu leži ćitav grad u prvobitnom obliku, tako da mu jedva para u Pompeju.

Urednik.

*

3. Našast je monumentalni nadpis pod Gardunom, gdje bijaše stari rimski most na Trilju preko Cetine, i taj nadpis povieđa, kako je za cesara M. Aurelia oni most popravljen po: *Novensibus, Delmiansibus, Riditis*.¹ Ovo popravljenje nije se drugčije moglo poduzeti, nego od onih mjesta, koja su neposredno putom preko njega prolazila. Što s Danila ne može se dokazati, da bijaše moguće, jer upravan put preko zagorskih krša i brda bio bi i za rimsko carstvo trudan posao; a da bude bio, vidio bi se bar gdje koji ostanak, koga nikad nitko opazio nije; pa tu bi koloderi bolje no igdje ostavili tragove, jer je Zagorje sve kamenito. Za Danilo nebijaše potrebito takoga mučnoga puta, jer on imadjaše liepi rimski put, koji se i danas vidi u svojoj cielini; jedna pruga sjeveru preko Trtva odlazila je Skradinu i Promini, odkle preko Vrbe mogaše lasno na Cetinu; a druga jugu, kako se i danas vidi, preko Slivna i Suhoga Doca k moru na Solin, pa odande na Cetinu. Kad bi *Ridit* bio na Danilu, koji bi uzrok on imao da napravlja most na Cetini, kad bijaše drugih gradova neposrednim putom s njim svezanih kao *Solin, Andertium, Aequum* i ostali? Ali kad je svakako *Ridit* onaj most popravljaio, on je morao što bližje biti, i neposredno preko njega obćiti.

4. God. 532 Onorij III biskup solinski na pokrajinskomu sabaru nastavi nove biskupije,² izmedju kojih i Makarsku, koja izvan otoka i zemljišta izmedju Neretve i Cetine imadjaše i *Redditicum*.³ Spljetski Bullettino cienio, da je to pravo *Municipium Riditarum*⁴ na Danilu, ter razteže novu biskupiju čak od Neretve do Krke, kako bi sa otoci i zemljištem zauzimala prostora dvadeset puta veće nego je ostajalo Solinskoj prabiskupiji; što se čini neprilično, osobito s toga, što Danilo bijaše čudo bližje biskupa *Salonae, Ludrensis* i *Scardonae*. Ako je *Municipium Riditarum* bio u Makarskoj biskupiji, tada bi ga valjalo tražiti ne na Danilu, nego onamo preko Cetine; pošto se ne pokaziva prilično, da bi Makarska biskupija zasizala preko desne obale one rieke. Bio *Municipium Riditarum*, gdje mu drago, mi cienimo, da onaj *Redditicum* makarske biskupije bijaše Radobolje, koje se često iztječe u crkovnih listinah, i pominje u kašnjih *Sinodi*. Možda se je starinom tako zvao; a kada se Hrvati ondje naseliše, onda ga po svoju prozvaše Radobolja.

¹ Vidi Bullettino ibidem 22. — ² Farlat Illyr. Sac. II. 173. —

³ Farlat ibid. — ⁴ Ibid. 42.

S tih uzroka cienim da nije bez temelja sumnja o Riditu na Danilu. Sada mi je spomenuti o novostih, koje sam našao na Danilu potla petnajst godina odsutnosti, pokle sam ga u *Viestniku* opisao, i moram namah naviestiti, da sam našao malo dobra a puno zla za ono, što spada na drevne spomenike ovoga mjesta.

Zlo je u tomu, što najljepši i najvažniji spomenik, oni na komu se pominje, da je podignut *Principi Municipii Riditarum*, ove je zime osakaćen! Ovi spomenik nazad 20 godina bijaše izkrčen u virogradu sa sjeverne strane župne crkve sv. Daniela. Podnožje mu ostade na istomu mjestu sa ostalim nakiti; jednoga lava kolik janje razlupaše, a spomenik odvaljaše občinskomu bunaru *Bitinj* i srećom s boka produboše korito za pojilo životinje. Nadpis, i ako obaljen, mogaše se čitav štiti; ali ove zime izodbijaše desni kraj pisma, ter se već ne poznaju nego počeci besjeda.

Druga šteta lani učinjena. U njivi Mije Raka pred crkvom zapinjaše plug, i odtle izvališe velikih učetvrtanih kamenja, na kojih bijaše prostrana žliba vodovoda; prosliediše vaditi redom za deset metara duljine, i dodjoše do bunara, koji zasut završivaše probušenom kolustom pločom, a nad njom kruna četvrtasta. Svaki obraz imadjaše blizu metar duljine a polu visine. Na obrazu prama jugu bijahu urezane u *basrilievu* slike i to: satir kozjim nogama, spried papei, a na peti čampa kao u pievcu; lievom se naslanjao na čobanski štap, a desnom držao jare za glavu. Do njega tri kao ženske, ovijenimi rukama, u dugih haljinah; kažu, da su krasno sadjelane bile. Dječica polupaše slike, a čako razsječe ploče za prozorne pragove; ostala kamenja uzidaše u šematorje crkovno.

U jednom dočiću u sred krša kod potoka Dabra, na prostori kakvih 8 □-m. Ivan Lalica nadje sedam grobova, kod kojih bijaše uz svakoga napisana ploča. Jedna najveća bude sva stučena, a ostalih, neke ciele a druge razkomadane dadoše mi, da prepisem (V. priložene nadpise).

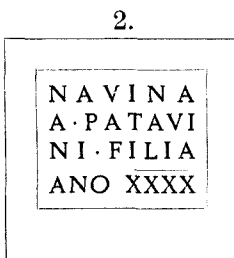
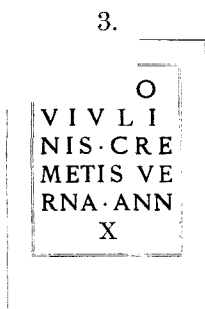
Kod potoka izmedju kuće Grubišića i župne crkve ove godine odkriše podnožje nekoga velikoga spomenika; a jer kamenja bijahu preveć velika, ne mogoše ih s mjesta krenuti, ter se još vide na istomu; kažu, da na jednomu komadu odnesenomu vidiše samo dva velika slova; vas je dakle spomenik i njegov nadpis na svom mjestu; ali ako tkomu uztreba za kakvu novu sgradu liepo izradjena kamena, dignuti će spomenik, i nadpis, ako se nadje, svršiti će kô i drugi. Štije se često na listovih, da su neka gospoda naimenovana

za nadgledaoce i čuvare starih spomenika;¹ ne bi li koji srećom došao do Danila, i obustavio ruševinu; i kada bi se osvjedočio o laštini izkapanja, izviestio gdje treba, da se vlada ili koje društvo zauzme i pregleda još netaknuto zemljište, koje obećaje obilatuu izplatu truda i troška.

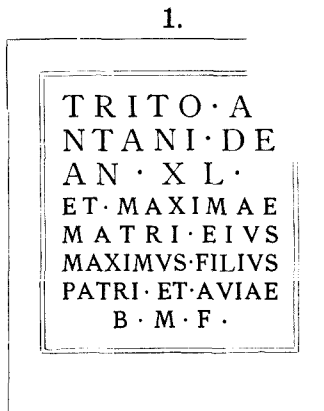
U briegu sa zapadne strane pomenutih ruševina, (mjesto se zove *Katun*), u ogradi Vučenovića nalazi se izdubljen u sred velike litice živoga kamena prostrani četvrtasti grob, koji je od davnih vremena otvoren i izmetnut, ter sad služi za kamenicu, koja na kišnih vremenih uzdrži vodu za pojilo životinje. Od zaklopca nejma traga niti ikoga spomena od ičesa; sam je debeli krš naokolo, po komu sama drača raste. Grob je dakle pravilan četverokut, dubok 0·52 met., dug 1·91 m., širok 0·75 m. Na vrhu okrajak istoga odignut je od mašeta 0·05 m., kako ga je zaklopac mogao obuhvatiti, i na dva kraja polegnuta prama iztok-sjeveru prokopane su male žlibe da otiče voda, za da ne bi u grob ulazila. On leži pružen istim pravcem od iztoka zapadu. Sličnih u okolici nejma; ja nisam vidio, ali mi seljani tvrde, da su sličnih vidili otvorenih na gromačastom tlu mekoga kamena u blizini ruševina, kada bi potok sadrao zemlju.

Evo vam nadpisi ove godine nadjeni okolo sedam grobova u dočiću kod Dabra. Prvi je najveći visok 0·90 m., širok 0·70 m, debeo 0·19 m. Prva su slova velika 0·08 met. ostala pomanja ali fino i pravilno urezana :

Drugi je na mekom kamenu grbavim slovi i nepravilnim :

Treći je jednak drugomu, na mekom kamenu, prebijen.

¹ U koliko znamo, u Šibeniku ga nema, a ni u Skradinu, ni u Kninu niti u Sinju, gdje ga jako treba, ali ne samo po imenu, kakovih ne malo po Dalmaciji, dali po radu i znanju.

Četvrti je jednako slabo urezan i na dnu oglodan; može se na njemu štiti:

Petoga je samo gornji kraj, dva redka:

5.
SITSTO · LAP
RICO · SITSTA

4.
TVDANI
MAXIM
PANIO
MATER
///IV

Šesti je malo okrunut na lijevom kraju; on glasi:

6.
PLAES · O
TIVS · MA
CRI · F ·
AN · V ·

8.
I · O ·
APLVDV
S PATER IM
DOMIN // II //
MAG // // // //
P · V · B ·

Još jedan ima u crkvi, ali vrlo oglodan; ako sam se domislio, mogao bi se ovako čitati:

7.
D · M ·
V · EMILCI
AE · 7 · VALEN
PAR · BMF

Ovi je komad
lani uzidan u mr-
tačku kuću pred
crkvom.

U Šibeniku 3 svibnja 1884.

Fra Stip. Zlatović.

Baška na otoku Krku.

Otok Krk bez dvojbe je jedan od najzanimivijih među dalmatinskim i na arheološkom polju. Tu se je već otkrilo sjaset arheoloških često dragocijenih predmeta počam tja iz kamenite dobe, te se i dnevice mal ne uz svako gibanje zemlje otkrivaju. Žalibože jedva da koj od tih predmeta ostaje na otoku ili u narodu; tuđinci, koji su amo tamo po njem naseljeni, i strani pokupei, koji ga često obliću, sve beru i nose u inozemstvo.

Za rimskoga vladanja imao je ovaj otok, nazvan tada *Curicta*, dva grada. Glavni, istog imena kao otok, *Curicta*, spominju *Caesar* (ad portum Curici), *Ptolemaeus* (Κούρικον) itd., a nadpis u gradu Krku našast, zove ga *splendidissima civitas Curictarum*, te je po *Pliniusu* uživao *ius italicum*. Po *Ptolemaeusu* drugi se zvao *Furfinium*

ili Fulfinium ($\Phi\upsilon\upsilon\upsilon\phi\acute{\iota}\nu\iota\omicron\upsilon\upsilon$, $\Phi\upsilon\upsilon\lambda\phi\acute{\iota}\nu\iota\omicron\upsilon\upsilon$), vjerojatno ono što su Plinievi *Fertinates* (Ferfinales, Furfinates). Dočim je nedvojbeno, da je prvi grad ležao ondje, gdje je sada grad Krk, nezna se za pravo, gdje je onaj drugi ležao. Obično se kaže i piše, da je bio u Omišlju, ali se nenavadjaju dokazi, koji bi to mnijenje, ako ne utvrdili, barem dovoljno podkriepili.¹ Po našem mnienju najzgodniji mu položaj bijaše na istočnoj strani krčkoga otoka na podanku one doline, koja se od žala Baškanske luke na dugo polagano diže na pram zapadu. Mi smo prošloga srpnja i s ovoga gledišta otu dolinu pomnjivo istraživali i proučavali. Tu i sve naokolo na više mjesta često se izkopalo i danas se izkapa ne malo rimskih starina. Kod crkvice sv. Marka, koja leži u sriedini doline pri žalu otkrilo se je nedavno nekoliko stupova bizantinskoga sloga, koji se čuvaju u zvoniku župne crkve baščanske, mnogo pogrobnih žara iz rimskoga doba, a tlo je sve prepuno komadi isto starih opeka i hrbinami raznovrstnog posudja. Sa podneva diže se na brežuljku nazvanu *grad* krasna crkva Bl. Gospe od gorice. I tu se je okopavajuć vinograde naišlo na tragove starodavnih zidina, te se povadilo iz zemlje mnogo žara, rimskih novaca i drugih predmeta, a malo dalje otkrio se i prostrani mozaik. Malko k sjeveru u Dragi, uprav pred kućom Pavla Dragovića br. 120 g. 1882 slučajno a na dubljini od tri metra ušlo se je u trag zidovom veoma plemenite sgrade. Ta sгода potaknu njekeje ondješnje stanovnike, da sastave društvo za izkapanje, nadom, da se tu krije silno blago. Mi smo društveno izkapanje u svom početku razgledali. U to doba bjahu otkrivena prostrana ulazna vrata, i većim djelom dvie prostorije, u kojih stiene žutomodro bojadisane, a za pod čvrst tarac. Tu se našlo u hrpi više liepo izdjelanih stupića i drugih kamena, i silu opeka. Na jednom odlomku od rimskog nadpisa čitalo se je samo $\left| \begin{array}{c} T \cdot I \\ S I \end{array} \right.$, a na drugom $\dagger Z \text{ (O) } \text{ (O)}$. Župnik u Dragi g. Petar Zic obeća nam, da će budno

¹ Velevriedni naš suradnik i član Dr. Iv. Crnčić u svojoj razpravi *Krčke Starine* (Književnik 1865 str. 7) izdavajuć rimski nadpis iz ploče, koja se u Omišlju čuvala, veli da nezna „jeda li su ju ondje našli ili gdje onuda, ili su ju onamo dovezli iz nekoga polja, gdje računaju da je bio nekada grad Fulvinium ili Fulfinium; a to je malo više od pol ure dalje Omišlja, nekako na jugu blizu mora, gdje su ovih godin našli starijskih stvari. Ali sve jedno kako da nisu, kada su to puste glave prodale ili razdale komu tomu ili razbacali kamo tamo, pak mi brižni *nemo-remo doznati za Fulvinj, već što nam je Tolomej ili Plinij pisao*“.

paziti na te radnje, i da će sve, što bude vrijedno da se pohrani, našem muzeju posvetiti.

Medju Dragom i Baškom ima seoce zvano Juran Dvor, gdje je crkvice sv. Lucije. Pred njom desno uzidan je u ogradi vrta veliki kamen, na kom u plohozebi poprsje žensko sa rimskim nadpisom:

Na slici u 4 redku nadpisa mjesto prvoga P, pogrešno izrezana, stoji F. Mommsen (C. I. L. III. 3134) izdao ga po Sabljaru; te mu drugi redak HISTRE ET, a u 5 redku na koncu PATAE m. FATAE. Grihota, što je ovo samo desna polovica spomenika, visoka 1.30 m, deb. 0.47. Manjka dakle još jedan lik lievo i lieva strana nadpisa. Slova su dosta pravilno izrezana. Vjerojatno, da je ovaj kamen ovamo došao iz okolice gori pomenutoga sv. Marka, gdje je početkom ove godine prečastni g. P. Dorčić Baškanski župnik i muz. povjerenik našao veoma obsežan mozaični pod (V. str. 61). On nam je poslao i sliku toga krasnoga i jako zanimiva poda, ali trošak za njegovo izdanje (53 for. kod Albrechta) nadmašuje naše novčane sile.

Crkvice sv. Lucije još je u našem narodu na glasu sbog tako zvanoga Zvonimirova spomenika glagolskoga, koj se ondje čuva na

mjestu neshodnu, uvijek propasti izložen. Pošlo nam je za rukom medjutim spasiti od očevodne propasti odlomak glagolskoga nadpisa, koj po dobi stoji Zvonimirovu veoma na blizu; još jedan iz kašnje dobe s uspomenom krčkog kneza Ivana Frankopana, te i snop glagolskih listina i knjiga, što su nam za muzej izručili ondješnji rodoljubi a navlastito pomenuti vrlo naš prijatelj g. Dorčić, komu smo i to dužni, što nam je naše izpitivanje u svakom pravcu olakotio.

Baški na sjeveru, sat daleko po moru ili po kopnu, medju velikom i malom lukom širi se poljana zvana Bosar. Tu nedaleko od obale kod razorene crkvice sv. Nikole g. 1882 našlo se medj škripi nekoliko zlatnika iz prve bizantinske dobe (V. Vjestnik 1882 str. 124), a malo dalje izpod Gabriceva jedan grob. Ovdje smo dali kopati i nekoliko grobova otkrili, u kojih nebijaše nikakova predmeta osim okostnica sa hrpom željeznih kratkih a debelih čavala izpod lubanja po poganskom običaju, ali ipak veoma zanimivi radi načina kako su sastavljeni. Naliču četverokutnoj raki sa oblučastim pokrovom, izvana 2'35 m. dug. 0'80 šir., a iznutra 2'0 dug. 0'55 šir., 0'40 dub.; pravcem od zapada k iztoku. Strane su sasvim pravilno kamenom zidane i s nutrnje strane posadrene. Dno je u njekojih popločano a u drugih zemljavo ali posvema ravno i tvrdo. Pokrov je isto od kamena sazidan, 0'30 cm. debeo, tako da je veoma mučno u raku prodrjeti. Tako se i okostnice liepo sačuvale, te smo jednu pomnjivo pobrali, ovamo donieli, sastavili i u muzeju izložili, da se izpita.

Na južnoj strani Bosara diže se brieg Sokol, na kom velika gradina od ondješnjih stanovnika Korincija nazvana. O njoj priča se, da je tu njekoč bio liepi grad. Došav njeki strani brod, dobi dozvolu, da na gradskom groblju umrlog mu mornara sahrani. Mornari svečano donesu u gradsku crkvu, gdje se cieo svjet sgrnuo bio. oveliku škrinju ali oružja punu; te za svečanosti iznenada pograbe oružje, sve pod mač okrenu i grad razore i opliene. Ostaju sve naokolo zidine gdje više gdje manje debele, veoma čvrste, mrežastoga načina . I po nutarnjem prostoru križaju se svuda zidine propalih kuća, te je sve nasuto hrbinami opeka, zemljenoga i staklenog posudja itd.

Još mi je napomenuti, da se u župnoj crkvi bašćanskoj čuva dragocieni kalež, gotičkog sloga, sa šest kipića stupići odjeljenih i s nadpisom:

1456
 M̄ DOIMO
 O REFICE
 DE † ZARA
 † F †

S. Ljubić.

Nadpisi rimski.

1.

C · I V L I V S · M X I M
 L I B · A D I E T V M R V S
 A N · C · H · S · E
 T E S T A M E N T O
 F I E R I · I V S S I T
 S I B · E T · S P O R I L L A E
 V X O R I
 A N · L

Ploča sa nadpisom, široka 0.46 m., vis. 0.52, deb. 0.15. Našao ju gosp. Jos. Čabrian kr. inžinir u Podsusjedju na briegu iznad kamenoloma, prigodom kada se je ondje gradila nova staza. Mislilo se je, da je izpod ploče bio grob; te je toga radi g. Č. obavjestio o tom otkriću ravnateljstvo nar. muzeja arheologičkoga, i pozvao ga, neka ono zemljište izpita. Ravnatelj sam podje u Podsusjed, i dade sve naokolo razkopati, ali se nenadje ni traga grobu. Zemljište je veoma puhlo, a vidi se jasno, da je negda prokopano ili bud kako pokrenuto bilo.

2.

I O M
 L D I D I V S
 H E R C V
 L A N V S
 V S L M

Četverouglasti stup iz bijelog mramora sa postavkom, nadjen početkom god. 1883 u dvorištu krčmara Baljena u Mitrovici; a sada se nalazi u kući istoga krčmara u ulici *Palanka*. S preda stoji nadpis; desno u ploharezbi orao razkriljenimi kreljutmi, a lievo kornjača ili štipavac. Prepis i dotične viesti poslao nam g. Ignjat Jung učitelj u Mitrovici, komu na milom daru najtoplija hvala. S. Ljubić.

Hercegovački nadpis.

МЦА МАРТА АИ ПРЪСТАВИ СЕ
 РАБА БЖИА МРИЪ ЗОВМЪ · ДВЦА ПОПА
 ДАБИЖВАГО ДРЪ ЖИВА (?)
 МЪ Д ? Х Л О (1639).

Ova je ploča na *Vidoštaku* kod Stôca daleko po prilici tri četvrtina sata hoda put zapada. Ploča je okrenuta uzgori, duga 1.85 metra, visoka 0.88, debela 0.25. Ovaj je spomenik zlamenit zato, što je cigli do sada meni poznat s ovakim pokratnicama, te napisan čistom ćirilicom.

Puk priča, da je kraljica *Vida* sagradila Vidoštak s onom liepom vodom za putnike. Neznam, koliko je tu istine, al se i danas vide zidoderine uz grobove na brdu povrh Vidoštaka, te jih narod kao obično zove Gradinom. I ovdje narod kaže, da je *Vida trista* godina *curovala*, *trista* nevovala, a *trista* udovala! Svakako se i ovamo pjeva: *ovce* pasla mlada *Vidosava* — mila seka popa *Radoslava* — *ovce* pasla, u kudjelju prela¹ itd. Gdjegod je veliko groblje čuje se ova pjesma, a svakako joj je izvor na Vidoštaku, jer je ondje ukopana Marija djevica popa *Dabižva*; te se ova predaja razprostranila i na druge strane. Vid Vuletić-Vukasović.

O C e t i n u

gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski.

Između županija, koje Hrvati zasnovaše u Dalmaciji u prvomu doseljenju, bijaše i županija Cetine — *Tzentzena* — tako nazvana od rieke Cetine, nekad *Nestos* i *Tilurus*. Županija bijaše zaokružena velikimi planinama; od iztoka Prolog-Kamešnica, od sjevera Gnjat i Dinara, od zapada Kozjak i Svilaja, a od juga Mosor i Biokova.

Kroz kratko vrieme ona postade zlamenita, pošto ju mogući gospodari ukriepiše tvrdimi gradovi od izvora rieke do mora, od kojih nam poviest i ostanci još sviedoče za sljedeće: 1. Glavaš, 2. Vrlika, 3. Potravlje, Kotroman ili Vindušić-grad, 4. Sinj, 5. Brez, 6. Vir, 7. Cačvina, 8. Nućak-Nutijak, 9. Radobolja, 10. Zadvarje, 11. Viseć, 12. Omiš, o kojim ćemo se drugom prigodom baviti. — Posli mirnih i sretnih doba narodnih kralja, kada se inostranci jagmiše za hrvatsku krunu, kada se narodni velmože pocijepaše i zaratiše, osobito usilni Šubići i Nelepići, i ako cetinski župani često se uplicahu u susjedne plemenske zadjevce, znadoše ipak odalečiti ratne nesrieće od svoje župe; ova napredovaše u moći i blagostanju, osobito pod svojim županom Ivanišem Nelepićem, koji god. 1421

¹ Bullettino di Arch. e Stor. Dalm. an. II. n. 2, p. 27.

izvan Cetine i njezinih gradova bijaše gospodarom Klisa i Omiša.¹ Po njegovoj smrti započe Cetina propadati. Ban hrvatski Petar Šperančić 1461 u borbi sa Stjepanom Hercegom izgubi Čačvinu i zemljište s lijeve strane rijeke, koje bijaše pridruženo Hercegovini.² Do malo Turci osvojiše Bosnu (1463) i započese robiti Cetinu, paliti sela, rušiti tvrde kule i gradove, dok god. 1536 sa svijem ju prisvojiše i skučiše pod svoju vlast.

Kako za sretnih vremena hrvatski velmože sagradiše u XIV vijeku Franovcem samostane kod županijskih gradova, tako i u Cetinskoj župi namjestiše Franovce u Vrlici i vrilu Cetine. Od Vrličkoga danas nejma traga, izvan što predava tvrdi, da mu se temelji vide kod ukopa katoličkoga s. Petra pod varošom do iztoka; a od Cetininskoga obstoje i danas, mal da ne cielokupe zidine crkve i zvonika uz veliko grobište u Vrilu Cetine.

Kada g. 1866 hrv. vlada htjede zapustiti tvrdjavu Cetin u Krajinu, gosp. R. Lopašić izdade u Književniku god. III, str. 477—495 zanimivu razpravu, kojom je pokušao dokazati, da je u tom Cetinu god. 1527 izabran Ferdinand za hrvatskog kralja. Rek bi, da dokazi g. Lopašića nisu bili uvaženi od strukovnjaka, koji misle, da je taj izbor morao sliediti u Cetingradu u Dalmaciji, ter je uredništvo (Dr. Rački, V. Jagić i Torbar) na kraj razprave nadostavilo: »Čim je dokazano (?), da nije u tom gradu Cetinu obavljen izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski, zaključí sabor trojedne kraljevine, neka vojena vlast radi s Cetinom, što joj je volja.«³ To je prihvaćeno i od drugih učenjaka, koji misle, da je sabor držan u Cetini našoj u Dalmaciji u crkvi Franovačkoga samostana u Vrelu Cetine.

Mi ćemo pokušati dokazati: 1. da u Dalmaciji nebijaše Cetingrad, nego župa ili krajina Cetina; 2. da god. 1527 nebijaše moguće u Cetini držati hrvatskog sabora; 3. da u crkvi Franovačkoga samostana u Vrelu Cetine nije mogla biti sastavljena adresa Ferdinandu, jer ta crkva bijaše davno razrušena i samostan propao.

¹ Prof. Š. Ljubić. Ogdalado književnosti . . . II. 29.

² Idem ibid. II. 60.

³ U koliko je nam poznato, nije nikada dokazano bilo, da onaj sabor nije se držao u krajiškom Cetinu. Ako je pako hrv. sabor onako zaključio, nije dvojbe, da je u tom zalutao ili bolje zalutati se pustio; te dobro bi učinio, kad bi svoju pogriješku sam izpravio, i Cetin od propasti sačuvao.

1. Između 12 gradova uzduž rijeke Cetine, koje dalje pomenusmo, poviest na tvrdih temeljih povelja kaže nam za njihov obstanak do turskoga osvojenja; gradiue i kulišta njihova u svojih ruševinah i danas nam mjesto pokazuju njihova bitisanja, dokle o Cetingradu nigdje nikakva spomena niti biljega. Da nije baš svaka županija imala jednako imena grada, dokaziva nam županija Sidraga, u kojoj nebijaše jednako imeni grad,¹ nego joj Biograd bijaše glavni. Po do danas pronadjenih izpravah nemože se temeljito tvrditi i osvjedočiti obstanak Cetingrada, kao što neki cieniše.

Od poznatih nam pisaoca Ot. Farlati po Buschingu kaže: . . . *trans fluvium, Cetina opidulum fuit, ad locum ejudem nominis quem Tilurus efficit* . . .² Na drugom mjestu veli: . . . *pagus Cetinae constans ex pluribus vicis et agris cis ultraque amnem Cetinae, unde nomen accepit. III. 385.* Jesu li pomenuti pisaoci sa *opidulum Cetina* mislili naznačiti Cetingrad? nebismo mogli utvrditi; ali to tvrdi Fortis,³ koji pokle je razgledao ono mjesto, izriečito kaže, da ni tude niti igdje ikad obstojaše grad Cetina.

Mi ćemo nadodati da sbilja preko Cetine nalazi se i danas mali zaselak, koji se zove Cetina; ali tamo nejma jezera, izvan zimi kada rieka razlije se po polju. Na mjestu toga zaselka nije prilike, da bi koji grad kada bio, niti o njemu spomene u predavi, niti obilježija u kakvih ruševinah ili poderinah grada.

Dva kilometra od toga zaselka tiekom rijeke, vide se silne ruševine staroga grada i varoša u obsegu više kilometara na kraj sela Ježevića; ali su te ruševine rimske kako dokazuju nadpisi, novci, komadi posudja i t. d. bez da se je ikad isto pronašlo o srednjih viekovih. Mjesto se zove Ševače, a kod njega na odignutom humcu gradina Balek, sa tri strane opasana strmom riekom, koja ju naglo obilazi. To bi mjesto po opisu Diona Cassia najbolje odgovaralo rimskom gradu Ardubi . . . *flumine rapido radices ejus alluente, totum fere circumdatum* . . .⁴; ali niti na gradini nejma nikakva

¹ Sidraga kao mjesto dolazi već u Kresimirovoj povelji od g. 1059 (*Farl. IV. 3*). Ležala je pako medj Vranom i Ostrovicom, a obstojala je još do konca XVII stoljeća. U izvještaju O. Mihovila Radnića od 20 svibnja 1684, priložena k depeši vrhovnog providura mletačkoga za Dalmaciju u Zadru od 28 istoga mjeseca na mlet. vladu, navodi se do 26 pograničnih mjesta utvrđenih: „Grazaz, Obrovaz, Vrana, Sidraga, Ostrovizza, Scardona“ . . . itd.

Uredništvo.

² *Illyr. Sacr. III. 13.* — ³ *Viaggio in Dalmazia, II. 62.* — ⁴ *Dione Cassio L. 56.*

biljega da bi obstojao kakav grad za hrvatsko-ungarskih doba. — Otac Filip Grabovac rodom iz Cetine (Vrlike) u djelu pečatanu u Mleteih 1747 »Cvit razgovora i t. d.«, veli: »malo niže vrila Cetine kud voda protiče blizu Garjaka je bio jedan golem grad, koji se je zvao kako no i rečena voda, to jest Cetina, ali nenahodim što od njega izkazaoći govore«. ¹ Istina je, da na naznačenom mjestu kod Garjaka do Podosoja *jest bio jedan golem grad*, ali nemože biti istina, da se je zvao Cetina, jerbo i tude nalazeći se obilato novaca, nadpisa, krnjatina caklenih i zemljavih, sve je samo rimskog doba; a niti sami jedan predmet nenadje se srednjih doba, po komu bi se moglo nagovieštati, da je kad bio napučen od Hrvata.

Prilično da bi to mogao biti rimski grad Pelve. ² Ovo se mjesto zove Stražine, i obuzimlje do četiri □-kilm. Liepu sbirku novaca consularnih i cesarskih našastih u razvalinah ovih gradova ima u Vrlici gosp. A. Vučemilović, g. M. Žeravica i drugi; ali veći dio šalje se naručiteljim, i seljani ih prodaju u Splitu i Šibeniku. Njeke nadpise obielodaniše starinari pak i Splitski Bullettino archeologico . . . . 1882 Anno V. Nr. 9. 129, 132, ali veći dio razlupaju seljani za svoje potrebe, kao što se očevidno osvjedočismo. Ivan Lovrić rodom iz Sinja u drugoj polovici prošastoga vieka upečata oveće djelo: *Osservazioni sopra diversi pezzi . . . del Sign. Abate Fortis*, u komu baveći se podugo o starinam Cetine, zanešen otačbeničkim ponosom stvara u svojoj mašti stotine gradova i nad njima glavni Cetina. Od hrvatskoga naziva Cetina izvadja latinski broj *Centena*, a od grčkoga *Nestos* hrvatski nad-sto! On kaže da . . . *la maggior parte degli antichi geografi di comun consenso ammettono una città, che partava il nome stesso*; ³ ali nedokaziva niti naznačiva, gdje bi mogla biti. Najboljom željom i najpomlji-vijim iztraživanjem ništa o tom gradu nije mogao saznati. Kako je Ot. Grabovac po razvalinah staroga rimskog grada kod Garijaka mislio, da bi one bile ostanci grada Cetine, tako gosp. Lovrić od razvalina *Sevače* kod Ježevića na Baleku misli, da bi to bili ostanci grada Cetine; ⁴ ali kako je on slabo poznavao narodnu poviest, mjesto hrvatske Cetine on je tražio *Centenu* i *Nastos* (sic!); tako prinosi rimske nadpise onamo našaste za dokaz staroga grada ⁵ hrvatske Cetine! (Nastavak sledi.) Fra Stjepan Zlatović.

¹ Cvit razgovora . . . l. 370. — ² Bullettino di Archeol. e Stor. Dalm. 1882. Anno V. N. 9. 139. — ³ Ibidem l. 10. — ⁴ Ibid. l. 29. — ⁵ Ibid. l. 29, 31, 32.

Arkeologiĉno-istoriĉne crtice s hrvatskih otoka.

Skupio Ivan Milĉetiĉ.

(Nastavak. V. Viestnik br. 2, str. 50.)

B. Otok Cres.

Beli. Osor. Stivan. Martinšĉica.

1. U 3. sveŹĉiću »Viestnika« (str. 77—80) prošle godine priobĉih glagolski nadpis iz Beloga na otoku Cresu. Još ĉu se i ovdje baviti s tim malim, ali vrlo starim mjestancem, gdje sam na novo nekoliko dana proboravio. Tradicija drŹi, da su Beli jedno od najstarijih mjesta na otoku creskom. Za cijelo da ĉe tako i biti.

Beli (Chà Fiole, Caput Insulae, Capisulum, Caisole) spominju se već, u koliko moja oskudna vrela govore, u XI-vijeku. G. 1018 dolazi pod imenom: „*civitas Cha Fiole*“, a g. 1384: „*Capisuli Communitas*“, g. 1396: „*Capysolum*“ (Kukuljeviĉ Arkiv I, 64; Farlati kod Crnĉića. Najst. P. 14). Farlati piše: »Anno 1018. In civitate, quae vocatur Vegla, spondentes spondemus et promittentes promittimus Nos quidem *Godostro*, qui modo vocatur *Serenico*, habitans in *Chà Fiole* una pariter cum *Dabro* Presbytero, atque omnibus habitatoribus praedictae nostrae *civitatis Cha Fiole* . . . vobis Domino Ottoni Duci Venetiarum atque Dalmatiarum Seniori nostro«. Ove na ime godine preoteše Mletĉani za neko vrijeme hrvatskoj drŹavi Cres, Krk i Rab.

Beli nebijahu dakle g. 1018 selo, jer drugaĉije nebi se ovdje kazalo *civitas*; a sudeći po imenima, koja se ovdje navode, to mjesto bijaše već tada pohrvaĉeno; barem *Dabro* jest ime slovjensko. Danas su u Belom sami Hrvati.

Tko je utemeljio Beli? Romansko ime *Cha Fiole* i *Capisulum* nedvojbeno svjedoĉi o rimskom porijeklu. Hrvatsko ime *Beli* javlja se kašnje. Kako dovodi puĉka predaja to ime u savez s kraljem Belom IV, spomenuo sam u prošlogodišnjem »Viestniku« (str. 80). Izkopane rimske starine u Belom potvrđuju misao o rimskom postanku. Već je prošloga vijeka našao ovdje i tiskao Talijanac Fortis (*Saggio d'osservazioni sull'Isola di Cherso ed Ossero. Venezia 1771*) neke rimske nadpise. Ti se nadpisi sada nalaze, kako mi je kazivao na Belom g. umirovljeni kanonik Petris, negdje u Mletcima. Evo još nešto. Seljak Dinko Bortulina Vodopija prekapajuć svoj vrt,

koji je tik Beloga, izkopa više predmeta, i to: jednu bočicu, svjetiljku, kliješta, 5 kotačića, 1 srebrni novac i drugih nakita, što će biti iz rimskih vremena. Pošto je nadjeno i kosti, bio je tu grob, ako ne cijelo groblje. U blizini ima podrtina neke crkve, a na više mjesta opazaju se tragovi zidina. Navedene prijedmete poklonio je prijeko mene hrv. muzeju tamošnji rodoljubni župnik g. M. Mužina.

Beli leže na visokoj i zelenoj glavici povrh mora nasuprot Glavotoku na Krku. S Beloga divan se pogled otvara na Krk i kvarnerski zaljev. Ja sam više puta zadivljen stao i gledao veličanstven šum mora, koje tu nemilo pljuska u pećinastu obalu. Povrh Beloga diže se mnogo viša gorska kosa, čiji je vršak brdo Sis. Beli bijahu još u mletačko doba obkoljeni zidom, a po položaju svom bilo je to čvrsto mjesto. Sadanja kuća vlastelina Petrisa¹ nije nego odlomak starinske kule, čiji su prvotni zidovi neobično debeli. Izpod svodaste kuće nalaze se velika vrata, kuda se je od vjkada ulazilo u grad. Sadanji vlasnik kuće, pregradjujući ju pred nekoliko godina, našao je na nekom kamenu nadpis iz početka XV vijeka, ali ga je uništio. To je dakle mletačka gradjevina. I kanonik Petris našao je tuda rimskih novaca, koji da su dospjeli u zagrebački muzej.

Po prilici jedan sat hoda od Beloga imadu Petrisi uz more imanje »Dol«, gdje je i kapelica sv. Lovreća. Na dônjem dijelu jednog od pobočnih vratnih stupova ove kapelice, čita se (prepisao g. Mužina) slijedeći nadpis:

A†LVS PVDEN   E U D
 ILIAE SEX F
 RTAE CONVGI
 NN · XXV
 A SEX F · CLESTA
 LIO · MAXIMO F ·
 N · XI · VIVI F ·

¹ Porodica Petrisa spominje se već u XIV vijeku na Cresu. Tako u dokumentu od god. 1396, kojim Ivan, biskup zagrebački, kano kraljev namjestnik u Hrvatskoj i Dalmaciji, dosudjuje Ivanu Saracenu, da smije tako vladati na Cresu i Osoru, i sve ono od stanovništva tražiti, što i ostali plemići hrvatski, dolazi i neki *Stephanellus Petrisii* (Kuk. Arkiv I, 64). Tu dolazi i *Lamprencius de Hibenice* (recte: Lubenice!) i *Demince de Capysoli*. Kako pokazuje listina od god. 1455 bio je otok Cres tada u hrvatsko-ugarskoj vlasti (l. c. 72). (Nemoguće. V. Listine VI. 44. itd. — Ured.)

To je očevidno druga polovica nadpisa na prelomljenom kamenu, koji je prije negdje drugdje, valjda na grobu, stajao. Uz kapelicu bio je i zvonik, jer da se opažaju temelji. Možda je tu bio negda vlasteoski dvor. Po pučkom pričanju zakopano je ovdje u blizini blago, i to na onom mjestu, gdje na Ivanju o podne pada sjena nekadanjeg zvonika; a napis da može pročitati samo onaj, koji stoji na glavi. Za cijelo da ima naivni puk pravo, jer je graditelj postavio naopako nadpis, odnosno stup, u kome je uklesan.

2. Grad *Osor* (Ossero, Auxerum) jest jedan od najstarijih gradova, što ih utemeljiše Rimljani na našim otocima. Još u vrijeme Konstantina Porfirogeneta bijaše stanovništvo osorsko rimsko (*Rački, Rad LVII. 106*), ali su Hrvati taj grad pohrvatili kao i ostale po Dalmaciji. Od cvatućeg negda grada danas se gotovo nevide nego razvaline. Sada je to malo selo sa svojih 300 duša. Osor je vrlo nezdrav, te bi stanovništvo već sa svijem izumrlo bilo, da se nijesu ljudi ovamo od drugud doseljivali. Ovdje vlada uvijek groznica; tu se vide ljudi žuti kano vosak. Osor je obkoljen zidom, koji je prilično sačuvan sa dvoje vrata, na kojima ne fali poštovani krilati mletački lav — znak tudjinskog gospodstva na našem zemljištu. Čudno se dojmilje putnika taj nesretni grad. Gotovo svaka je druga kuća bez krova, vrata i prozora; al vidjaju se još povrh vrata nadpisi i grbovi, koji samo nijemo govore o nekadanjim uglednim i bogatim plemićima, koji su ovdje živjeli. Izvan grada ogradjeni su vinogradi kamenjem nekadanjih kuća. U srednjem i u novom vijeku taj je grad neobično mnogo stradao od gusara i uskoka. Osor upropastiše bolesti i gusarstvo. Toga radi preseli se god. 1363 osorski biskup u Zadar, a knez osorski za uvijek u Cres. U Cresu su i biskupi osorski stanovali, te su tamo utemeljili i kaptol.

Po ljetopisu Marina Sanuda bijaše g. 1525 u Cresu i Osoru: »homeni da fatti« samo 500, dočim ih je Krk imao 2500 (*Kukučević, Arkiv VIII. 217*). (V. Commissiones II. 9. — Uredn.)

Prošloga vijeka reče Fortis o Osoru: »Questo cadavere di città, dove vi anno forse più case disabitate e rovinose che abitatorie« (*Osservazioni 38*). A po prilici u isto vrijeme čitam u lošinjskom rukopisu¹ ovo: »Esistendovi ab antiquo li due Lossini sotto la

¹ Kod g. Muškardina, župnika u creskom Stivanu, nadjoh prijepis povećeg rukopisa, koji nosi ovaj naslov: »*Della Storia Civile e Chronologica della Terra sive Castello di Lossin Grande nella Dalmazia ventilata nell' Anno 1791*«. Gašpar Bonicelli, koji je napisao: »*Storia*

giurisdizione dell' antichissima città d' *Ossero*, ridotta nei giorni nostri ad una deplorabil desolazione, *estinta al presente di tutte le nobili native famiglie*, che de primis sosteneva, che appena *presentemente può contare cinquanta famiglie parte foreste e plebee*, a riserva del dignismo. monsr. prelato, e delli otto canonici, che componogono quel rmo. capitolo. La comunità di detta città viene ora composta dall' individui d' altri paesi e per assembleare un completo numero del loro conasego, fù d' uopo aggregare a quella non solo persone della città di Cherso, ma anco della città d' Arbe, della Dalmazia e del suburbio di Nerezine, conservandovi però queste il domicilio ne' loro natij paesi, sucedendovi de spesso, che per la mancanza di figure, che sostengono la medesima, uno di essi funge immutabilmente le veci di giudice e quelle pure di vice providitore, alla vieppiù illanguedite le urbane direzioni con disservizio publico e pregiudizio di Lossignani, atteso che la costituzione de due Lossigni viene composta da un numeroso popolo, il quale notoriamente fiorisce in credito d' abilità, e che comprende molte benemerite famiglie.«

Osor se je ipak uzdržao sve do pada mletačke republike, tlačeći otok lošinjski kano svoje vlastništvo. Mletačka vlada nije nikada dala pravo Lošinjanima, da se otresu osorskog skrbništva, jer je ona uvijek protežirala plemiće u Osoru. Nije čudo, ako svaki Lošinjanin baštini mržnju na Osor. Taj mrtvi grad, u kom se samo hrvatski govori, stoji i danas na čelu povećoj občini,¹ jer ga za-

---

dell' Isola dei Lossini. Trieste 1860“ veli na str. 8, da je upotrebio i rukopis, što potiče od Martina Botterini-a. To nemože biti nego gornji rukopis, koji mi je ustupio na porabu g. Muškardin. Nije to kritička razprava, ali je u mnogom pogledu interesantan spis, a k tomu pisac je nadahnut živom ljubavi prama svome narodu. Tako veli pisac, da je poduzeo taj posao: *„a pro et onore della propria Patria e della gloriosa Veneta Illirica Nazione“*. — Dva su još tiskana djela o Lošinju. Prvo napisao spomenuti Bonicelli (r. u Malom Lošinju god. 1796, a umro kano trgovac u Trstu god. 1858), ali hje izdano istom poslije njegove smrti. Bonicelli je imao dobre volje i velike ljubavi za svoj narod, ali kod njega nemožemo tražiti istoričke kritike. Bezobrazno je napisao nedavno talijansko djelo o Lošinju Lošinjanin Nicolich (Nikolić!), kod kojega ne samo što nebijaše istoričkog znanja, nego ni ljubavi prama vlastitoj krvi. Nikolić se je iztakao kano najveći neprijatelj hrvatstva, makar da je sisao hrvatsko mlijeko.

¹ Selo Nerezine (na otoku lošinjskom) spada pod Osor, makar da je ovaj skoro četiri puta slabije napučen od Nerezina.

kriljuje austrijski sustav, koji voli i talijanštinu nego hrvatstvo. Eto posljedica tradicije od možda 2000 godina!

Za izkapanje rimskih starina u Osoru stekao si je lijepih zasluga sadanji krčki kanonik g. dr. Ivan Bolmarčić, bivši dugo vrijeme nadpop i župnik osorski. On je izkapao izprva o svom trošku, a kašnje je dobivao i neku podporu od austrijskog ministarstva. Zbirka izkopina nalazi se sada u nezgodnim prizemnim prostorijama občinske kuće u Osoru. Prijedmeti nijesu sistematično uredjeni, a odkad je g. Bolmarčić otišao, u gotovom su neredu. Ima tu lijepih rimskih žara, svakojakih posuda, ploča s napisima, nakita, novaca, oružja i t. d. Nego prijedmeti su dobrim dijelom oštećeni — znak, da se nije odviše pažnje ulagalo kod izkapanja. Po mom mnijenju precjenjuje g. Bolmarčić (preko 10.000 for.) vrijednost te zbirke, jer naši muzeji u Zagrebu i Spljetu obiluju rimskim starinama; a kamo li da govorimo o Italiji! Moram ipak opaziti, da je g. Bolmarčić skupocjenije prijedmete, osobito novce, odnio sa sobom u Krk. Obćina osorska htjela bi zbizku za sebe zadržati, a g. Bolmarčić hoće da ju proda i da bude oštećen, kako je i pravo, što je uložio truda i troška. Sada ugovara g. Bolmarčić s austrijskim ministarstvom (tako mi je sâm kazivao), zahtijevajući, neznam koliku odštetu, a onda nek se osorske starine prenesu u puljski (Pola) muzej. Ja sam g. 1882 u rujnu pregledao taj mali muzej, gdje ima prilično lijepih rimskih izkopina iz Pule i susjednih istarskih krajeva, te sam uvjeren, da bi mu osorske starine podigle cijenu. Ako li te starine nemogu doći u Zagreb, bolje je da ostanu, gdje jesu.

Dne 3 lipnja 1883 izkopana je u Osoru ploča sa slijedećim napisom:

M·AVRELIVS OPLI F·
ROESIA VESLEVIS
F·SEPTVMA V·F·S·S·

To će biti nadgrobni nadpis. Po kazivanju kapelana g. Nikole Sparožića, poslan je prijepis toga nadpisa u Beč arkeolog. društvu.

Otok lošinjski (Lošinj je nikao,¹ čini se, u XIV vijeku) zvao se je u starini osorski. Najviši brijeg toga otoka (u blizini grada Osora) zove se i sada *Osorščica*. Kako se čini, otok Cres i Lošinj sačinjavahu u davnini jedan otok te su istom Rimljani učinili

¹ Bonicelli drži, da je Lošinj nastao u vrijeme navale Tatara, kada je narod bježao pred njima s kopna na otoke. Ta misao, ako se i neda dokazati, nije nipošto luda.

prijekop kod Osora. Kao da to potvrđuje i ime prijekopa: u XIV vijeku zovu ga spomenici *cavata* (ultra pontem Cavate), a sada se zove *cavanella*. Kašnje je valjda bio zatrpan, a onda opet razkopan. Taj je prolaz u zimsko doba vrlo važan za brodarstvo.

Ladje, koje putuju u Pulu, mogu i uz buru ovuda proći i doći onamo; dočim ladje, koje se drže protivne obale lošinjske, moraju se u vrijeme jake bure zakloniti u luku Maračol na unij-skom otočiću i ondje čekati povoljno vrijeme. U zadnje doba progledala je i pomorska oblast u Trstu, te će se sada *cavanella* razširiti, da bude prolaz moguć i većim ladjama. Sada mogu tuda prolaziti samo t. z. trabakuli (manje ladje sa dva jarbola), pošto se digne most, koji spaja otok creski s lošinjskim.

Prošle zime odronio se je komad brijega usljed morskih struja, koje su osobito jake. Tom prigodom opaziše tragove starinskog prodora, gdje je nadjena i ploča s gornjim nadpisom. To je znak, da je bio prvotni prijekop zatrpan, a kašnje drugi malko dalje napravljen.

Za cijelo da će daljnje izkapanje iznijeti na javu još mnogo vrijednih starina. Danas nebavi se tim poslom nitko u Osoru. Ima samo neki šepavi seljak (za ime ga slučajno nijesam pitao), koji je bio Bolmarčićev radnik, a sada na svoju ruku kopa i — prodaje. Riječani počese u zadnje vrijeme takodjer stvarati arkeologički »muzej«, a pošto kod kuće nenalaze ničega, kupuju što mogu. Zato je nekako doznao rečeni seljak, pak sve što izkopa, nosi na Rijeku. Ja sam od njega takodjer nabavio neke stvarce i poklonio našem muzeju.

(Nastavak sledi.)

D o p i s i.

1. U Korčuli, dne 20 travnja 1884.¹ — Veleučeni gospodine uredniče! Dva sata hoda (put jugozapada) od Stôca je selo *Kruševo*. Selo je u polju, a oko sela je po glavicama do dvadeset ogromnih predh. mogila. U polju je preko četrdeset starobosanskih ploča. Tu su neki stećci slični opisaniem na *Gorici* i na *Nekuku* kod Stôca. Groblje se u *Kruševu* dijeli na troje t. j. *kod crkvine* na dno polja, u *ogradi*, pa na *lužini*. Kako ime kaže kod *crkvine* vide se zidoderine crkve, a tu je (kod crkve) velik krst. — Nije bilo moguće, da se ovi grobovi ponapose opišu i izpitaju, jer su zarašteni gorom, a navlaš na *lužini*, gdje sam se jednako kroz goru

¹ V. Viestnik 1884, str. 62.

uvjerio, da je na njima basorilieva kao na pr. štitová, čeljadi itd. Opazio sam na *lužini* neki *prelaz*, biva vidio sam uz velike stečke i ploče (što svakako spadaju na dobu *narodne samostalnosti*), omanjih krstova i ograđenih grobnica, kako se dandanašnji običavaju po Hercegovini, pa sam zaključio, da se je tu narod kopao do nazad dvijesti godina, a to po pričaju staracâ.

Selo **Boljuni** je daleko četiri sata od Stôca (na jugozapadu), te je poviše Hrasjanskoga blata. Selo je u poljicu. Niže *Stražnice* ukraj sela je živac kamen šir. 0.50 četv. m. Napisan je starom bosančicom, al' ga je gotovo nemoguće pročitati, jer je vrijeme izlizalo slova. — Kod *Boljuna* ukraj puta je velika *nekropola*, da je na daleko take nije, jer sam nabrojio više od *trista stećakâ*, ali se nemogu svi opisati, jer su u sekularnoj dubravi, pa nije lako radi prepletene drače do svakoga doći. Pozna se po ogromnosti hrastová, koji su na više mjesta zavalili stečke, koliko je drevna ova naša dična nekropola, te bi bila ona sama dosta, da se vidi na kojemu su stupnju izobraženosti i jakosti bili stari Slovinci. Svakako počët ću (u koliko mi je moguće) svrh dubrave, te ću opisati glavnije spomenike, a do nade mi je, da će se pročistiti ovo slavno groblje, te će k njemu dohrliti više od jednoga učenjaka, da se nadivi ovim čudnijem gorostasniem spomenicima.

1. Ploča s uresima naokolo i nadpisom, ali se na nju svalio ogromni krst, te se nedadu pročitati nego sljedeća slova u ovomu smjeru:

ПОМОЖИ
А Ц БО Ж Е М Н Г А
А С Н У Е К А М О Т А ///

Čita se: Ac (?) Bože ti ga pomozí Asiće kam ota . . . . .

2. Veliki križ s nadpisom. 3. Ploča porubljena. 4—5. Isto, ali su na njima ruže. 6. Ploča s nadpisom, na njoj je ruža. 7. Križ bez uresa, a kod njega ogromna ploča s uresima. Ovdje mi je opaziti, da se usred groblja vidja ostanaka kresanoga kamenja, a u bližnjoj dubravi (jer je dubrava dolnicom razdijeljena na dvoje) dosta velika razvalina, a uza nju se vide humčići klačoderine. Narod kaže, da je ovdje bila crkva, a i jest prilika, da je obstojala kakva zadužbina, ali davno, jer je sve pusto zaraslo pod velikom goruštinom. 8. Ploča s nadpisom. Slova su dosta izlizana, te je mučno, da se za sada pročita, jer je i u rdjavu položaju. 9. Ploča s liepim štitom, ali žalibože nemože se razgledati, jer je donekle pokrivena gorom. 10. Ploča s nadpisom, ali je zastrta gorom. 11. Ploča. Na njoj je polunjeseć uzgori, a povrh njega zvijezda. 12. Ploča. Izpod nadpisa je čovjek bradat okrenut put desne, te drži kao ogromni disk (kotač). 13. Ploča poput stećka. Na donjemu joj je licu konj, iza njega trēi vepar, pa opet konj put lieve, a na njemu konjik s buzdovanom. 14. Ogromni stećak. Na njemu je štit, a za njim mač. 15. Stećak. Na njemu je križ ovoga oblika $\oplus$ 16. Stećak. Na njemu je križ razgranat (na nogama), a na licu spomenika (sa strane) dvoje čeljadi. 17. Ploča. Na njoj je polunjeseć uz ertarije naokolo. —

U drugoj je strani dubrave: 18. Stećak. Na njemu je polumjesec niz dole. 19. Stećak poput ploče. Na njemu je dug mač. 20. Stećak. Na njemu je ogromni križ ovoga oblika ☩. *Na putu je izpod dubrave kod velikog zdenca Nevoš-bunara:* 21. Stećak. Na njemu su (s nogâ) dva konja, u sriedi je kao vepar, a na zadnjemu konju čovjek. Na gornjoj je strani kolo od sedmero čeljadi. Na glavi spomenika je konj s konjanikom put desne, tako isto put lieve, a u sriedi čeljade mu ide na susret. Na donjoj strani put desne je čovjek, te hvata psa, koji hoće, da ugrize jelena, a jelen na nj nasrće smjelo; za njim su druga dva jelena, pa čovjek put lieve. 22. Ploča. Na njoj je štit, a iza njega mač. 23. Ploča razdijeljena okomite prugom. 24. Ploča. Na njoj je veliki križ kao pod br. 20. 25. Ploča ogromna. Na njoj je štit, a iza njega mač. 26. Veliki stećak na postavku, u vrhu je ravan (s nadpisom). a) S donje mu je strane na lijevoj štit razdjeljen popriečno s desne put lieve prugom, a iza njega je mač. Pred štitom je oružan čovjek, te mu je na glavi šip (kao perjanica na kacigi), a za pojasom su mu dva noža, te se uhitio u kolo (put desne) s tri ženske, pa se drže, a u ruci jim po šestoperac. b) Navrh nogû je mač za štitom. S lieve put balčaka dolazi zmija krilatica, a s desne mithička četveronožna životinja (glava joj sliči jakrepj) isto put mača. c) S gornje je strane kolo od pet osoba, a poviše njih konji put desne. d) Povrh glave je dvonogi zmaj (aždaja) zavrčana repa i izplažena jezika, te je okrenut put lieve. Poviše aždaje je put desne kao divokoza zavrčana repa, a izpod nje put desne jednaka mithička životinja, a glavom smjera kao da će se trkati. Ovaj spomenik zaslužuje veliku pažnju radi osobitijeh certarija, koje spadaju na naše najstarije doba, a to se vidi i po nadpisu, koji zaisto zasjeca u *prvo doba bosanske samostalnosti*. — Ova je *nekropola* zlamenita ne samo radi množine, veličine spomenikâ i krasote uredâ (osobito krstovâ), ali joštera (što je veoma kod nas riedko) radi obilnosti nadpisâ, koji su veoma stari, te se u njina opaža malo smješe stare bosančice sa ćirilicom, pa jim se može kazati, da su ćirilski. — Dan danas na *Boljunima* je malo pastirskih i težačkih stanova, a po spomenicima se vidi, da je to bilo (u *samostalno doba*) mjesto veliko i bogato, te dan danas nije tu ni cigle porodice, koja nosi prezime one vlastele, koja je ondje ukopana, pa niti je u mjestu kakvih osobitieh predaja o *spomenutiem spomenicima*. Vidi se, da je, po svoj prilici, *Osmanlija* pogubio i razselio domaću vlastelu, a ono siromašadi ko zna *odkle se naselilo*. Mjesto je osobito sada siromašno i nevoljno, jer u njemu (radi Rasjanskoga blata) osobito ljeti teško mori groznica, pa sam se samo u mjestu uzdržao dva dana; ali, kad obaznam, da je visoka vlada očistila i uredila onu slavnu nekropolu, prositi ću dopust u zimsko doba (kad lenja groznica), da se dublje bavim ovim grobljem, po kojemu će (kako se nadam) sinuti sjajna i velika naša prošlost . . . Vaš štovatelj Vid Vuletić-Vukasović.

2. Prozor dne 30 travnja 1884. — Veleučeni gospodine! Pod konac rujna prošle godine pokušao sam kopati na istočnoj strani briega Vitala, te naišao na množinu kostiju, raznih čavala i dapače nadjen je jedan komad bakrena novca iz rimske republike. Jesensko kišovito vrijeme priječilo mi je daljnju radnju, te sam to mjesto ostavio drugom zgodom iztražiti. Pa ovo-

godišnjih uzkrasnih praznika sakupim desetak težaka te podjem na lice mjesta. U to poručim i vlasniku zemljišta, da li je slobodno kopati. Nu gdje je puno braće, tud je malo sreće. Njih su trojica gospodari dotičnog zemljišta, te dok im se neprovede dioba, nedopusti ni jedan.

Da mi težačtvo nedangubi počmem jedno 100 koračaja prama iztoku od onog mjesta, gdje no ste Vi sam prošle godine u dolini kopao. Tud je najprije nadjen željezni mač, koji je vertikalno u zemlji ležao. Uz njega je bila ogromna kamenita ploča, a pod njom nješto izlomljena košća. Druga šta nije se našlo.

Kašnje zatim nadjena je u mnogo komada razlupana velika žara, a u njoj opet komadi od druge manje, te drugog sastava i forme, žarice, čije criepovlje prilazem, te mislim, da bi se iz tih komadića mogla sastaviti podpuna žarica. U sredini tih dvijuh žara nadjena je vertikalno zabodena kao njeka igla. Dalje opet u posebnoj, velikoj, dakako razlupanoj žari, nadjeno je mnogo ugljevlja, a među njim nekakve reč bi bakrene korice. — Njekako na prama koštura nadjena je, na žalost prelomljena, broncana pločica s donje strane željezom obložena, te po svoj prilici odlomak pasa. Jedan veliki, od ravne dvie okrugle broncane ploče načinjeni broš, nadjen je poseb i to vrh glave. Ali nije moguće, da mu je to pravo mjesto bilo. Množina kamenja, kojom je kostur potrpan bio, morala ga je sa pravoga mjesta, naime grudijuh, pomaknuti. Uz njega nadjen je i jedan razpolovljeni kotačić, kojeg sam sa koncem ovezao, da se vidi, kako je originalno stajao.

Medju nizovi od jantara i drugog zrnja nadjen je pod bradom i jedan liepo izradjeni kamenčić u obliku medaljona. Na drugom mjestu medju nizovi opet jedan bronceni medaljon. Uz ovaj medaljon u istom grobu i dugoljasto srcoliki kremen. — Dvie, kako ih samo ja nazivljem, brazlete, nadjene su kraj glave; te opet moram naglasiti, da je pokapanje bilo tako, da su obje ruke postavljene pod glavu, ili onda je ovo nekakov drugi nakit tiela bio.

A ona masivna i prilično težka broncana krugljica sa uškom je uz nizove zrnja nadjena. A možda je i kao puce služila.

Ostali predmeti ne trebaju, mislim, drugoga razjasnenja, jer su nadjeni, kao već do sad opisani predmeti, a nemože im se dati opet popis i stoga, što su radnici mnoge i u mojoj odsutnosti izkapali.

U zadnjem pak listu upraviste na mene upit, kako je nadjena ona od žice savijena ciev, a na obih krajevih ima preokrenutu kapicu. Ja sam upravo onaj čas bio sa g. P. Bonifačićem u polju, i dok se mi vratismo ona je nadjena. Pa buduće je ona nješto novoga bilo, dadasmo joj još u Vitalu šaljivo ime: „pečatnjak“. Onaj radnik, koji ju je izkopao, pripovjeda, da je nješto dalje od glave nadjena, dakle po prilici na ramenu, a moguće je služila kao današnje epaulete.

Ako uztrebate još u čem razjašnjenja, u koliko se sjećao budem, drage ću volje biti na uslugu.

Stim primite i najsrdačniji pozdrav od odanog Vam sluge

Marka Markovića, učitelja.

3. U Orešcu dne 18. studena 1883. — Veleučni gospodine uredniče! Divna je doista naša domovina! Prirodna njena krasota, a osobito plodo-

vitost tla, bijahu od uvijek mékom raznim narodom, da ju osvoje i u njoj se na dulje il kraće vrieme nastane. U njoj iskahu svoj plien divlji narodi, Avari, Mongoli i Turci, nu nju takodjer ukrasivahu prosvjetni Rimljani velebnimi zgradami, utrtimi cestami i inim svojim umjenjem, te se iza toliko vjekova još i sada širom naše domovine nalaze tragovi njihove kulture.

Na 10 kilometara od naše Drave leži mjesto Orešac. Dva reda kuća, što se nižu od zapada prema iztoku, čine tomu mjestancu jedinu ulicu. Za kućami sa svake strane prostrli su se prostrani vrtovi. Izpod vrtova pako sa sjeverne strane teče potok Brežnica kao naravna ograda vrtovom s te strane. Desna obala uzdigla se je za kakovih 10 metara nad potokom, a tad se pruža u nepreglednu ravnicu. Odmah do sela steru se plodna polja. Na istočnoj strani za 1 kilometar od sela vide se kameniti temelji ogromne, sada već sa zemljom sravnjene zgrade. Gospodar polja, na kom se te ruševine nalaze, hćede si ove godine polje od kamenja očistiti i sav kamen pokopati, te ga kući za gradnju odvesti. Težaci, da uzmognu kamen izvaditi, odkopaše nešto malo zemlje oko kamenja sa sjeverne i zapadne strane, a tad se ukazaše kamenite stiene. Poslenici lupahu sjekirami i budaci po stieni u namjeri, da malo po malo sve kamenije razruše; ali ljep (malter) međ kamenjem otvrdnuo je kao kamen i s kamenjem se rek bi srasao, pa tako ne mogoše ništa otrgnuti, te moradoše odustati od svoje nakane. Stiene su te 1 metar debele, te s nutarnje i vanjske strane ljepom još dobro omazane. Stiena na zapadnoj strani je jednaka, dočim ona na sjevernoj ima iza svaka dva metra uz stieniu metar široke, a toliko i debele stupove. Odkopani dio zgrade ima od prilike ovaj oblik $c \begin{array}{l} b \ b \\ | \ a \ b \\ a \end{array}$

gdje je a sjeverna stiena, b stupovi, a c zapadna stiena. Sve je ostalo još i sad zemljom pokrito. U ljetu ipak, kad navali sunčana žega, moći je dobro razpoznati, kojim smjerom se stiene pružaju. Jer buduć je nad kamenjem neznatan sloj zemlje, to se trava i žito, koje tuda poraste, s pomankanja vlage posuši. Tako sam ja ove godine mogao razpoznati, da ima stiena takodjer na istočnoj i južnoj strani i da su istočna i zapadna strana bile dužinom zgrade, a sjeverna i južna njenom širinom, te da je zgrada bila do 14 metara široka a 60 metara duga, iz česa se može suditi, da je to bila sbilja velika sgrada. Po mom mnjenju potiče ta zgrada iz rimske dobe, pa je po svoj prilici bila dvorom kojemu rimskomu dostojanstveniku. To moje mnjenje podkriepiljuje ponešto i narod, koj zemljište oko tih ruševina nazivlje: „Dvorina“, što bez dvojbe dolazi od dvora, koj je tuj nekad stajao, a sad mu se samo temelji poznaju. Kad bi se tuj kopalo, našlo bi se sjegurno kakovih znakova, koji bi moje mnjenje potvrdili ili o protivnom dali dokaza, ali meni to nije moguće, jer sâm, službom zapriečen, ne mogu, a bezplatno ne bi se nitko toga prihvatio, dapače ni gospodar dotičnoga polja ne bi bez odštete dao rovati po svom polju. Da zgrada potiče iz rimske dobe, o tom ja ni najmanje ne dvojim. U istom smjeru, kako ta ruševina leži, tik sela je groblje. Kada se grobovi kopaju, slučajilo se je već nekoliko puta, da su ljudi naišli na kakav zid od kamena il od cigle, pa niesu mogli dublje kopati. Izkopani komadi cigle, žali Bože jako razlupani, odaju veliku rimsku ciglu. Ovakove se cigle nadje u prostoru

2 kilometra od ruševine medju potokom Brežnicom i mjestom Orešcem, a po tom se daje nagadjati, da su se tuda za rimskoga gospodovanja kuće dizale, da je dakle tuj nekoč bila rimska kolonija. S drugih strana od ruševine nikad se dublje ne kopa, zato se nije toga našlo, nu teško, da i tamo ne bi bilo naći dosta cigle i kamenja. Obstanak nekadanje rimske kolonije potvrđuje izkopano criepovlje zemljanoga posudja, a još više rimski novci, koji se u ovom prostoru izkopaju. Ja sam u mom vrtu našao već 9 komada. Neki su već dosta iztrošeni. Glava careva se na njih još razpoznaje, ali nadpis se ne može bez povećala čitati. Kod nekoliko komada je i nadpis dobro sačuvan i ja na njih čitam ime cara Konstantina. Dok nakupim više toga, poslat ću Vam sve najjednoč, ili ako želite, poslat ću Vam naskoro ovo, što imadem. Jesam s odličnim štovanjem Ilija Mikić, pučki učitelj.

Razne viesti.

Српско археолошко друштво. — Početkom tekuće godine ustrojilo se je u predstolnici srbske kraljevine, u Beogradu *srbsko arkeologičko društvo*. Ova vjest kao što nas, veoma će obradovati svakoga rodoljuba, a navlastito one, koji se zanimaje iztraživanjem i proučavanjem starožitnosti jugoslavenskih zemalja. Do nedavna i na ovom polju većom su stranom tudjinci brali plodove po naših krajevih. Da i to prestane prvi se pomolio *Bullettino di archeologia* u Spljetu (g. 1878); za njim naše *hrv. arkeol. društvo* sa svojim *Viestnikom* (g. 1879); a eto nam sada i trećeg druga u kolu *srb. arkeol. društva* sa svojim *Starinarom*. Samo napried.

Старинар, krasno odjeven, već se u prvom broju odlikuje izbranom hranom. Evo mu sadržaja: 1. Приступ. — 2. Откопавање у Костолцу од М. Валтровића. — 3. Српске сврагистичке и хералдичке старине, од арх Н. Дучића. — 4. Споменице о узету Београда од Турака године 1688, 1717 и 1789 од Хуга Вајферта. — 5. Босански новци нађени у атару села Лисог поља, од М. Валтровића. — 6. Још не прочитан српски новац, од М. Валтровића. — Разне вести, од М. В. — Са 4 фототиписане и 2 литографисане таблице. Ове су веома лепо изведене. Уредник је Старинара врли госп. М. Валтровић, професор на великој школи и чувар народнога музеја.

Успомене бана Петра Зринског и Фр. Франкопана. — Доследник *Slobode* (бр. 102 од 5 свибња) јавио је из Беча, да је пригодом премјештаја кости бана Петра Зринског и Франја Франкопана у Новом Мјесту код Беча напасто у њиховој гробници: једна дугачка крупна копча, један о велик обли златни медаљон и девет сребрних гумба, и да се све то чува код ондјешњег градогосп. начелника. Примјети даље, да на упит, што ће бити с тим ствари, исти му начелник одврати, да се чуди, што се још нико није гледе тога на њега обратио, а „да ће драге волје ствари *загребачкому музеју послати*, ако се одатле тко писмено на њега обрати“. Равнатељство аркеол. одјела нар. зем. музеја незачаси часа обратити се поменутому начелнику (6. свибња), молећи га, да му те драгоцене успомене уступити и послати благоизволи. Одговор се још данас очекује.

✓ **O kovnici Nikola Zrinjskoga u Kostajnici.** — Ravnateljstvo nar. zem. muzeja uslied onih vesti, koje smo u prošlom broju priobćili o Zrinjskoj kovnici u Kostajnici, obratilo se je na slavno poglavarstvo ovoga grada s molbom, neka mu blagoizvoli kazati, nije li se koja predaja o onoj kovnici ondje sačuvala, možda o mjestu, gdje je kovnica bila; i dolazi li na vidik kadkada novac cara Ferdinanda I. navlastito od god. 1530 i 1531 iz onog tla. Poglavarstvo nije našlo za vrijedno, da tomu pozivu odgovori. Jamačno hvalevredno! Možda ga smutilo Zrinjskijevo ime. U usjijuh nekih dan danas i najveće narodne svetinje proklestvom dišu. Tako smo pali.

Predhistorička kamena doba. — Predmeti iz kamena izradjeni da služe kao razno orudje, potiču iz vremena, kadno zemlja bjaše još slabo napučena, te ljudi nepoznavahu ikakove kovine. Toga radi obrete iz onog doba nisu ni česte ni obične, te su veoma važne i zanimive. Kod nas do sada malo se je oko toga nastojalo, da jim se u trag udje; ono što smo do nedavna za tu struku imali u nar. zem. muzeju iz naše zemlje hrvatske, mal ne sve se slučajno našlo uz površje, a sustavno i navlaš kopalno se je jedino do sada u Samotovcu kod Bizovca. Nego uslied svetrainoga nastojanja ravnateljstva nar. muzeja, da se i ova struka sve bolje u onom zavodu razvije, u ovo zadnje doba počeli su ondje dolaziti na dar vele često i takovi predmeti, zaslugom navlastito gg. Dra Josipa Preleca iz Zlatara, Levina Horvata iz Budinščine i Vlad. pl. Halpera iz Zajezde. Liepi broj komada, te dragociene vesti, koje su o njih ovi riedki rodoljubi prilagali uz svoje darovnice¹⁾, uputili su pako isto ravnateljstvo o velikom bogastvu našega Zagorja imenito podžupanije zlatarske na takovih predmetih. Tim uvjereni, a da se to arkeol. blago, u koliko bi pogibelji izvrženo bilo, od propasti spasi na korist narod. muzeja i znanosti, muzealno ravnateljstvo obratilo se je prošlih dana na g. Fr. Stepaneka, vrlg nadzornika pučkih škola za varaždinsku i zlatarsku podžupaniju, moleći ga, neka pozove učitelje zlatarske podžupanije na sakupljenje orudja predhistoričke navlastito kamene dobe. A da se učiteljem u tom poslu olakoti trud, ravnateljstvo pridruži k dopisu kao uputa po jedan istisak za svakoga učitelja od svoje knjižice pod naslovom: *Popis predmeta iz predhistoričke dobe u nar. zem. muzeju, u Zagrebu 1876* sa 4 table, na kojih su nacrtane slike dotičnih predmeta. Gosp. Stepanek, dobro poznat kao gorljiv promicatelj nauke i pravi uzor rodoljuba, ne samo se rado odazva molbi ravnateljstva, dali se i umah prihvati posla, kako iz njegove dopisa, koj ovdje rado i zato izdajemo, da bude primjerom i za druge:

1) Po vjesti g. Lev. Horvata (v. str. 57) seljaci u okolici Turništa rabe kamenito orudje za liek: „ako čovjek, vol ili druga marva boluje, nastrože se malo od toga kamena i baci u vodu, pa se ta voda nekoliko puta prelijeva kroz rupu kamena, i daje napokon piti onomu, koj je boljestan.“ Isto tako radi se dan danas u Kini. Glasoviti J. J. A. Worsae u svom djelu: „Des ages de pierre et de bronze dans l'ancien et le nouveau monde (V. Mémoires de la société royale des antiquaires du nord. Copenhague 1880) donosi, što o tom piše engleski arkeolog John Anderson, ravnatelj muzeja u Kalkuti u „Proceedings of the Soc. of Ant. of Scotland, X. p. 696—8“ naima: „Le Birman, les Shans (Siamois) et les Chinois, sont d'accord à attribuer d'efficaces propriétés médicales aux objets des ages de pierre et de bronze. Quelques-uns de ces derniers sont si appréciés dans le Yunan, qu'on les y vend au poids de l'or. Les cassures récentes, dont ils portent la trace, proviennent de ce que l'on en a détaché des parcelles, pour les pulvériser et les vendre come remèdes, à des prix fabuleux. Les objets des deux ages se portent aussi comme amulettes, qui ont pour but d'écarter la pernicieuse influence des mauvais esprits.“

„Br. 215. Kr. nadzorništvo za pučke škole u Varaždinu.

Slavnomu ravnateljstvu nar. zem. arkeol. muzeja.

Na cienjeni dopis od 3. ožujka t. g. br. 17 čast je podpisanomu kr. nadzorništvu odgovoriti, da je s mjesta želji udovoljeno; pozivnice na dotične učitelje su s darovanimi knjigami razposlane, te će se kr. nadzornik osobno zauzeti, da se što veći uspjeh postigne. Izvješće o nastojanju će sliediti. — U Varaždinu dne 18 travnja 1884.

Kr. škols. nadzornik Fr. Stepanek.“

Čujemo pako, da neki učitelji već rade brižljivo na tom polju, da si je onaj u Zlataru već dva liepa komada pribavio, te da će žetva liepim plodom uroditi. Srećno.

Gradina Mrkoševac zvana. — Gosp. Ivan Devčić, učitelj u Osiku kod Gospića i povjerenik hrv. arkeol. društva i nar. muzeja, poslao nam je nacrt ove gradine i nje opis. Ona leži na vrh briegra sjeverno od Osika. Sva je opasana zidovi, koji su samo mjestimice do zemlje srušeni. U tih zidinah na četiri mjesta pokazuju se otvori u širini od dva metra, možda gradska vrata. Obseg ciele gradine iznosi 450 met., a načina je pacetvorine. Po gradini dižu se kupovi, na način predhist. humaka svi od kamena. G. Devčić dao je kopati u obsegu grada, te je i jedan humak iztražio do dvie stope izpod tla, ali nenadje ništa osim hrbina od opeka i črepovlja. Izvan gradine na južnoj strani vide se tragovi zidina u raznom pravcu i nekoliko humaka iste vrsti; a tik do zidina okrugaljasta kotlina 6 m. duboka i promjerom od 12 met.

Odziv na poziv g. B. — U Spljetskom *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* (1884 br. 3, str. 39) g. B., uzamši povod od vijesti, koju smo lanjske godine na str. 123 priobćili, naime da će solinske starine u našem muzeju biti naposeb priredjene kao što su već sisačke i bakarske, zahtjeva, neka Viestnik ili bolje njegov urednik g. Ljubić još sada započne zagovarati, da se ne samo ta sbirka solinska, dali i sve ostale starine našega muzeja našaste u Dalmaciji, povrate u *središnji* muzej u Spljetu, pošto g. B. kani učiniti u tom smislu one korake, koje će mu se pokazati shodne i koristne po oba muzeja.

Nakana g. B., naime da sakupi u Solin, dotično u spljetski do sada mjestni muzej, sve starine, koje su tečajem vremena ondje našaste bile a vani odnesene, krasna je bez dvojbe i plemenita, ali bila bi i onda nemoguća, kad bi mu na razpolaganje stajalo bud i Krežovo blago i Bismarkova oštroumnost. Solinske starine te i dalmatinske razsijane su po celom svjetu, ta i dnevice se bez zaprieke izvažaju, a najveće jih u dalmatinskoj za sada priestolnici, u Beču. Valjalo bi dakako, da se g. B. najprije obrati na svoje gospodare u Beču, i da se ovi prvi veledušno odreku i povrate bud od sada središnjemu muzeju u Spljetu mnogu i mnogu dragocienost solinsku i dalmatinsku, koja osobito sjaje u bečkom muzeja. Istom kad bi mu to srećno za rukom pošlo, mogao bi g. B. iz Cis-L. preći u Trans-L. za dalnje pokušaje.

Gosp. B. kaže izrično, da solinske starine nisu na svojem mjestu u Zagrebu. Nam se pako čini, da jim ne samo shodnije mjesto u Zagrebu nego li n. pr. u Beču, dali i to, da u Zagrebu uprav stoje na pravom mjestu. Muzej Zagrebački nije ni mjestni ni pokrajinski; on je narodni,

t. j. za čitavu hrvatsku zemlju, za sav hrvatski narod; te treba, da u njem budu što bolje moguće zastupani svi krajevi, gdje hrvatski narod stanuje. G. B. bit će bez dvojbe s nami iste misli, da solinsko tlo jest čisto hrvatsko; ondje su bili krunjeni hrvatski vladari, ondje tražimo i njihove grobove. On zna dobro, da je koljevka naše Hrvatske ležala u sadašnjoj Dalmaciji, s čega i sami mletački duždevi i onda, kad su posiedovali samo njeke točke u našem primorju, prišivali su si u naslovu *Dalmatiae et Croatiae dux*. Znati će pako i to, da cio hrvatski narod dan danas smatra Zagreb svojom prijestolnicom.

I ono nam se ne čini pravo rečeno, da su starine više važne, ako se čuvaju na licu mjesta, gdje su našaste. Po nas jedan predmet ma gdje prenesen, kad se za stalno zna, gdje je i kako nadjen, negubi *po znanost* ni najmanje svoje vrijednosti, naročito pako nadpisi. Naravno, da je bolje za mjesto, gdje je našast, da ondje i ostane.

Solinske starine, koje se sada nalaze u nar. muzeju u Zagrebu, potiču iz četiri glavna vriela, naime:

a) Iz preostavih predmeta od sbirke Solitrove. Ova sbirka dosta znamenita po smrti vlasnika ležala je mnogo godina zapušćena u dvorištu njegove kuće u Spljetu, malo koračaja daleko od muzeja. Baštinica, nenašav kupca u mjestu, mnogo je toga uništila, razdala ili po komad stranim putnikom razprodala. Napokon g. 1869 odluči preostavši dio u jedno po što po to izdati. Nadje se tudjinac, tada vojnički lječnik u Spljetu, na to sklon, te joj ponudi 200 for. Ona pohiti k prof. L. Sviloviću za savjet. Svilović dojavu stvar svomu prijatelju muz. ravnatelju u Zagrebu, koj ga on čas ovlasti, da ju za nar. muzej u Zagrebu odkupi. Da je ravnatelj i za časak oklevao, bilo bi od nje sada, što se bjaše malo prije u Zadru uz očigled vlade i građanstva od Pellegrinijeve sbirke dogodilo.

b) Iz nekoliko predmeta sbirke Dra Fr. Lanze Splječanina, što je naša vlada uz svu njegovu prirodoslovnu sbirku nabavila. I za ove znali su dobro čuvari Spljetskoga muzeja kao što i za druge veoma važne solinske starine, koje je isti Lanza odnio sobom u Italiju, i koje se više jamačno u Spljet vratiti neće.

c) Iz predmeta, što si nabrao bio kroz više godina g. Girometta na Solinu. I za ove se u Spljetu znalo svudi; bijaše dapače i ondješnjemu muzeju ponudjena na odkup. Srećno doču ravnatelj nar. muzeja na svom prolazku proš. kolovoza kroz Spljet, da su ti predmeti već spravljeni u sanduke za Italiju. Posjeti on vlasnika, te i ta sbirka bje za nas spasena.

d) Iz predmeta, što je ravnatelj nar. muzeja prigodom svojih putovanja po Dalmaciji sam na Solinu nabavio od ondješnjih stanovnika, koji i danas, čim opaze stranca, nečaje časa doći mu u susret i svakojakimi ga ponudami uznemirivati. I za ove i za druge predmete u Solinu razprodane znao je dobro spljetski muzej, te ili nije za njih mario, ili nije imao čim, da jih odkupi.

Svi dakle predmeti solinski, koji se sada nalaze u narod. muzeju, bili bi već davno za spljetski muzej, te za hrvatski narod izgubljeni, kao što je jamačno propao poveći i bolji dio solinskih starina, da se nije našla u vrieme, i to izvan kruga Spljeta, rodoljubna ruka, koja jih spasila.

Pita se dakle, jeda li je pametno staviti onakav zahtjev na narodni muzej u Zagrebu od strane bud ma kakova muzeja u Spljetu? Eh pobro, i mi bi rado sjeli uz gotov stol!

Dobro je poznato, da je tečajem vremena sjaset starinskih predmeta, i to par ordre de Mufti i često uz slabu ili nikakovu odštetu, odpremljeno bilo iz naše zemlje, navlastito iz Siska i Mitrovice, u bečki i peštanski muzej, dapače da mnogi od tih predmeta zauzimaju ondje prva mjesta. Kako bi nas okrstili u Beču i u Pešti, kad bi smo jim stavili zahtjev (i to dakako većim pravom), koj nam stavlja g. B.? Poslali bi nas u Stanjevac, dotično u Šibenik.

Obavijesti pako, koje je g. B. pokupio od staraca po Solinu o solinskih starinah proizlazećih iz basilike, koja se danas odkapa, posvema su netemeljite. U nar. muzeju u Zagrebu nema ni mrvice potičuće iz onoga zemljišta; predmeti, koji su bili u prvom izkapanju na onom tlu našasti, razprodani su bili žalibože bez znanja narodnoga muzeja.

U što se napokon tiče poziva na g. Ljubića i kao urednika *Viestnika* i kao ravnatelja nar. muzeja, neka zagovara težnje g. B., g. Lj. slabo bi mogao u tom pomoći. Kao urednik *Viestnika* dužnost mu zastupati misli upravljajućega odbora hrv. arkeol. društva, a kao ravnatelj muzeja prva mu i sveta ta, da svimi silami nastoji o napredku povjerena mu zavoda po propisih, koje mu vis. vlada daje, i kojih se on tvrdo držati mora.

Uztuk na smušenjasto zadirkivanje. — U razpravi „*Fossilni sisari Hrvatske, Slavonije i Dalmacije*“ od Dra Drag. Gorjanovića (Krambergera), pisac, spomenuvši njevoja nalazišta fosilnih kosti u našoj zemlji, dodaje: „Ove i njeke druge predmete inih nalazišta čuva ravnatelj arkeol. muzeja g. S. Ljubić među starinama; doista na neshodnu mjestu, uslied čega je svakako naša liepa zbirka fosilnih kosti donjekle okrnjena, a sve to zato, što tobože oni predmeti rese arkeološki muzej, a vesele mu ravnatelja!“ (V. Rad LXIX. IV.).

Dr. Gorjanović, koj si je tu nedavno lovoriku tražio onamo, gdje se siplju iz rukava na slavu čestitog *Drang nach Osten*; koj još nije u stanju, sam kaže, da se bez pripomoći primakne k poprištu znanosti, već ti se gradi razsuditeljem i to u odori smješnoga šurkala. Na zdravlje mu! Si hoc in viridi, quid in arido? On još nezna ni to, da kostim iz predhist. doba isto tako shodno je mjesto u predhist. sbirki arkeol. muzeja kao što u paleontologičkoj sbirki prirodostovnoga; da su one dapače u predhist. sbirki kadkada od riešive važnosti, pošto više put jedino kosti opredjeluju doba čitavu nalazku; da si po njih ponajbolje predhist. arkeolog stvara sliku domaćeg života u ono doba; da toga radi u svih predhist. sbirkah onodobne kosti u veliko su zastupane; da nema knjižice ili novine, predhist. znanosti posvećene, gdje se o njih temeljito i na dugo nerazlaže itd.¹⁾

U ostalom sve što je te vrsti predmeta došlo, a ponajviše brigom neprirodoslovca Ljubića, u zem. muzej, dok je ovaj zavod pod jednom

1) To nezna, akoprem bi znati morao; a koliko do sada zna u svojoj struki, najbolje nam dokazuju njegovi pervenci na znanstvenom polju, obielodanjeni u *Kroatische Revue* pod naslovom: „Die Karst-Erscheinungen im westlichen Theile des Agramer Gebirges.“ Od njih dosta navesti za glavak: „Nach den gemachten Erörterungen kann die terra rossa entweder a) älter als die Karst-Erscheinungen. b) eben so alt oder auch c) jünger sein“. Jedali mogće i još nješto? Prosit.

upravom bio, sve je prošlo u prirodoslovni odjel. Stopro kad se uprava raztrojila, te odjeli svoju dotaciju naposeb dobili, Ljubić se postarao, da i ovu prazninu u predhist. sbirci svoga odjela iz *vlastite* dotacije po mogućnosti popuni, te je morao navlaš za to putovati u Vukovar i u Županje. Čini se, da bi g. doktor najradije sjedao uz gotov stol, a da si drugi zanj glave i keše razbija. Nego zna on i više. Dočuvši, da u Starom Gradu na Hvaru ima okamenjenih riba, zamoli Ljubića, neka ih čini doći u Zagreb, a da će se on starati za vozni trošak, i odkup. Riba dodju, Gosp. doktor, pregledavši jih. hode, te mirna Bosna.

Ovo nam još dodati. Kosti, koje rese prodhist. sbirku arkeol. odjela, bile bi jamačno odputovale u tudji sviet, da nije bilo Ljubića; kao što je prošlih dana, uz nos g. Gorjanovića, izbjegla u Hanover krasna takova sbirka iz Kutjeva, te će valjda izbjegnuti još jedna dragocjenost te vrsti iz Osieka. A i za ovo, ako i kasno obavješćen, najviše si Ljubić glave razbijao.

Zaključimo. One kosti rese jamačno arkeol. muzej, jer su uprav riedke dragocjenosti, nabavljene iz dotacije arkeol. odjela, te donekle popunjuju njegovu predhist. sbirku, gdje jim pravo mjesto; one isto tako vesele mu ravnatelja, koj se i te kako veseli i uz samu misao, da je te dragocjenosti svojoj zemlji spasio.

Starinski grobovi u Bosni i Hercegovini. — Pod ovim naslovom izdao je dobro poznati nam *M. Hoernes* još jedandut u „*Mittheilungen der anthrop. Gesellschaft in Wien. XIII B. 3. u. 4. H.*“ svoje nazore o onih grobovih. Mi smo već davno svoj sud o tih njegovih črčkarija izrekli, ali nam dužnost upozoriti naše čitatelje na jednu veoma zanimivu razpravu o ovoj zadnjoj radnji Hoernesovoj od gosp. *F. Kadića*, koja je bieli svjet ugledala u br. 8 ovogodišnjeg *Slovinca*. Gosp. Radić veoma vješto i potanko suzbija krive pojmove toga niemca, koj hoće da prosudjuje stvari naše narodne, a nezna ni rieči slavenske, a nepozna je ni sloveca naše prošlosti.

Di Ragusa e de' monumenti che sono in essa. Memorie e studi di Giuseppe Gelcich. — Ovo je bezdvojbena jedna od najboljih monografija do sada izdanih o Dalmaciji i o njezinih gradovih; ovakovu mi bi trebivali za svaki naš grad, pošto mal ne svaki na gradivo obiluje, a tim bi si jamačno pred svjetom lice osvietliti. Pisac predstavlja nam u pregled povjest Dubrovnika, i to ne samo političku nego i za sve one druge struke, koje se tiču života i napredka jednoga grada. On je mnogu prazninu dopunio i tminu razpršio, ali je uzeo i dosta krivoga za suho zlato. O tom ćemo valjda obširnije drugi put. U što se pako tiče opisa umjetničkih spomenika, a to sačinja mal ne glavni dio ove radnje, razložio je potanko gosp. *F. Radić* u ovogodišnjem *Slovincu* br. 11, gdje je veoma vješto iztaknuo nedostatke. Milo nam je, što smo tim otkrili u g. Radića valjana njegovatelja ove struke znanosti, kakova u nas do sada nije bilo. Neke g. Radić ustraje na tom putu, neka sve više okriepi svoj bistri um proučavanjem najboljih spisatelja ote struke i samih spomenika, da si jednom i naš narod steče vješta zastupnika na polju umjetničke znanosti.

Starine naše za nas izgubljene. — Njeki njemac, šumar u Kutjevu, imenom Neuss, dokopa se bog zna kako veoma liepih predhist. kostiju, kako se kaže u Dalju izkopanih, te jih poštom odpremi muzeju u Hanover. U Požegi budu na pošti opazane. Gradski načelnik u smislu obstojećih propisa zahtjevaše, neka se te starine uzapte; ali ondješnja pošta uz svu dobru volju njezinoga upravitelja radi njeke minister. naredbe bez sudbenoga naloga privoliti nije mogla. Umoljena je vis. vlada, neka uznastoji, da se te protuslovne naredbe u sklad dovedu, a Neuss globom kazni.

Rušenje starina u bielom Zagrebu. — Pošto u novoj sgradi muzealnoj na Zrinjskom trgu nebjaše mjesta za teže spomenike, ovi su ostati morali van sgrade na prostom tlu. Gradsko poglavarstvo, koje se još g. 1880 obvezalo bjaše, da će jih u red staviti kad i okolostojeći trg, prošlih dana, i neobavjestivši muzealnu upravu, dalo jih je pobaciti u podrum iste sgrade na hrpu, a u tih radnjah ode u komade glava jednog kipa iz Topuskoga!

Andrija Kodrić — od g. 1861 gimnaz. profesor u Osieku, preminu ondje dne 16 prošloga travnja. Bjaše jedan od najrevnijih povjerenika narod. muzeja i hrvat. arkeol. društva. Ne malo starina došlo je u narod. muzej iz njegove ruke ili njegovom brigom. Djaci su ga otcem smatrali. Kao prijatelj u pravom smislu jedva mu bjaše para. U Osieku nije bilo struke u javnom životu, gdje nije blagotvorno djelovao. Osnovao je ondje gradski muzej, s njim je ravnao, te ga i opisao u programih osiečke gimnazije. Pokoj mu plemenitoj duši!

Poziv na znanstveni sastanak. — Ravnatelj nar. arkeol. muzeja prof. S. Ljubić pozvan je od *Association Française pour l'avancement des science*, da sudjeluje na sastanak, koj će to glasovito društvo imati od 1 do 11 rujna t. g. u Blois. — Isto tako pozvan je od *upravljavajućeg odbora šestoga arkeologičkoga sastanka ruških arkeologa u Odesi*, koj će se u tom gradu otvoriti 15/27 dojučešnjeg kolovoza.

Opet prof. L. Leger o našem nar. muzeju i o hrv. arkeol. društvu. — Gosp. L. Leger, profesor na orijentalnoj školi u Parizu, izdao je nedavno znamenito djelo pod naslovom: „*Le Save, le Danube et le Balkan, voyage chez les Slovenes, les Croates, les Serbes et les Bugares*“ Paris 1884 str. 279 u maloj 8-i, u kom opisuje točno i obširno sva četiri jugoslavenska naroda, naime Slovence (str. 1—28), Hrvate (28—87), Srbe (87—147) i Bugare (148—275). Tu mu se desila prilika, da spomene i naš nar. arkeol. muzej, te o njem piše ovako (str. 36): „*Mais une collection qui se recommande surtout à l'attention des visiteurs, c'est est le musée d'archéologie, confié à l'habile direction d'un savant dalmate, M. Sime Ljubich. Les monuments romains (médailles, inscriptions, statues) qu'il renferme ont déjà sollicité plus d'une fois l'attention des spécialistes.*“ Setio se i hrv. arkeol. društva, velec o njem: „*L'académie n'est pas le seul institut scientifique d'Agram. Elle possède quelques années une société archéologique qui compte aujourd'hui plus de trois cents membres et qui publie une revue spéciale (Arkeologički Vjestnik) fort estimée.*“

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

O Cetinu

gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski.

(Nastavak. V. Viestnik br. 3, str. 79.)

Od sadanjih učenjaka prof. S. Ljubić živo zagovara u Ogle-
dalu književnosti Cetinograd u Dalmaciji; ali dokazi nisu neopro-
vrgljivi, a još manje su dokazajući, jerbo njegovi navodi bolje ozna-
čuju župu Cetinu, nego li Cetinograd. U primietbi na listu 113¹
kaže: »Cetinj kao znamenita tvrđjava u Hrvatskoj primorskoj blizu
Sinja (?), bje srušen početkom rata 1683—1699. Mletački obći pro-
viduri često ga spominju u svojih depešah, na pr. Dinko Mocenigo
ovako piše iz Zadra 10 lipnja 1684: *Scrive l' Illmo. sig. Co. di
Spalato quanto l' EE. VV. si degneranno intender dall' unita copia,
che le compagnie di Spahi e di Seimeni, esistevano a Cettina e
Sign, havevano all' improvviso abbandonate quelle piazze*«. ² Mislimo,

¹ Ogleдалo knjiž. II, 113.

² Ovdje se uprav govori čisto i bistro o Cetinogradu, jer ga Mocenigo
zove *piazza*, a ovdje *piazza* nemože drugo značiti nego tvrđjavu, grad,
luogo fortificato. I u drugih depešah istog providura navadja se često
Cettina kao mjesto, na pr.:

1684. 15 veljače. — Turci slaze ka granici „a Cettina 450, a Livno 300,
a Vartozza 1400“.

„ 10 travnja. — Turci su razdjeljeni na tri čete „a Knin, Sign e Cettina“.

„ 10 lipnja. — Javio mu spljetski knez, da su spaije otišli „da Cet-
tina e Sign“.

„ 9 rujna. — Otišlo je 600 Turaka „di Sign e Cettina per invader
Poglizza“ i t. d.

Tu nemože biti govora ni o župi ni o rieci Cetinskoj, jer je sam Sinj ležao
usried cetinske župe, te bi njegov spomen bio suvišan.

U ostalom krivo se kaže, da mi u *Ogledalu živo zagovaramo* Cetinograd
u Dalmaciji. Risajuć u kratko ondašnje nasrte turske u Hrvatsku, dodali

da ondje se negovori o Cetingradu nego o Cetini krajini, gdje bijahu Spaije i Sejneni na straži tvrdih gradova Vrlike, Glavaša,

smo: „početkom sljedeće godine (1517) oteše Hrvatom njeku tvrdjavu na granici Zadarskoj, a malo kašnje obsiedoše Kliš, popališe mu varoš, utvrdiše Cetinj i još njeko mjesto na onoj granici“. Tu jamačno ni sienke živomu zagovaranju. Ovo smo pako kazali na temelju najboljega ondašnjega poviestničkoga vriela, naime Sanuta, koj se najrazgovietnije o tom izrazuje (Diarii. 1517. ottobre. Arkiv za povjest jugosl. VIII 28): „Di Sebenico di ser Francesco da cha Taiapiera conte e capitano di . . . come era venuto il Sanzacho di Bossina con bon numero di cavali e pedoni a quelli confini vicino a Scardona, et posto in hordine do castelli si tien per il signor Turcho zoe Cetina et . . . a quelli confini, per il che quelli di Scardona dubitano assai“. Ovdje knez Šibenički pripovieda dakle o Cetinju kao tvrdjavi „castello“ na onoj granici tada u turskoj ruci. Isto tako 7 veljače 1520 pisali su zapovjednici zadarski mlet. duždu, da klivanski vojvoda Makmet beg „ha adunate tutte quelle gente appresso Cetina (l. c. str. 72). Ono *appresso* upućuje, da se tu radilo o gradu a ne o župi ili rieci, koja se na dugo stere.

Čini se pako, da i stariji spomenici naše mnienje podkrepljuju. U pogodbi od 7 siečnja 1272 medju knezom *Stepcius de Ceptina* i obćinami Šibenika i Trogira dolazi *Ceptina* u istom smislu kao što Šibenik i Trogir (*Lucio. Mem. 86*). — *Memoriale Pauli de Paulo* (str. 432) ima: „die 16 martii bannivi s. Michaellem filium s. Stephani Dragani in Cetina . . . Radichium C. isgonis in Phara“. — Listina od 25 svibnja 1355, kojom knez trogirski obavješćuje mlet. dužda, da njegovi drugovi nepostupaju složno „cum vicebano Tenini, per ea que habueramus ab ambasciatoribus ad ipsum transmissis in Cetina“ (*Listina III. 271*). — Listina Stjepana Tomaša bosanskog kralja od 2 prosinca 1449 kaže, da je on poslao banu Petru 550 for. po Rastuju „qui dictam pecuniam in sacristia s. Mariae in Cetina collocaverat“ ali da su jih dva fratra ukrali (*Lucius. Mem. 450*); i t. d.

I nadnevci u listinah stojali bi za naše mnienje, jer kad je listina izdana u kojem drugom mjestu cetinske župe, ovo se mjesto izrično iztaknuje, dočim se ni sloveca više neprimiećuje, kada je u samom Cetinu izdana. Na pr. U listini Hrvoje i Ivana Cetinskog za Trogirane stoji nadnevnik: „Data Cetine sub castro SSin 13 die madii a. d. 1402“ (*Lucius. Mem. 376*). Tako u listini Ivana Cetinskog od 28 pros. 1411: „Datum Cetine in Dobropoglie“ (*Lucius. Mem. 427*); i t. d. Naproti u listini istoga Ivana Cetinskoga od 25 lipnja 1420: „Datum Cetine in festo s. Joannis Baptiste, 1420“ (*Lucius. Mem. 428*) i t. d.

Da Cetingradu i nebi bilo sada uprav ni imena ni traga, ništa zato. Nema ga ni Sidragi ni množini drugih predturskog doba, a nema ga ni dosta znamenitu Biaču primorskomu. Mi smo na dugo i pozorno iztražili položaj ovoga siela naših prvih vladaoca, pa tu ni sienke iz onoga doba, dočim sjaset iz rimskog, pošto je na istom mjestu ležao *Siclis* Peutingerske table Ali i sam Zlatović spomenu, da i danas u samom vrelu Cetine ima snop. kuća, koj se Cetinom zove, ali jamačno nije tako neznan, kako ga

Potravlja i t. d.; a znademo da niti Sinja i Čačvine sasvim nezapustiše, jerbo ih naši velikim trudom i krvi osvojiše god. 1686.¹ Nesreća koja je zadesila Turke pod Bečom, kruto je ustravila pogranične njihove posade, ter su se širom povlačile, kako iz Kotara, tako i iz Cetine sa svojim obiteljama u Bosnu.

Nije moguće, da kad bi obstojao Cetingrad do bečkoga rata, i stopro onda razrušen bio, da nebi poviest, predaja, njegove ruševine i otačbenici Grabovac i Lovrić što bolje o njem znali pripoviediti, nego da bi se njegova uspomena izgubila veće od onih, koji su od stotine godina bili razrušeni ili zapušteni.

Domaći sgodopisac Ot. Vinjalić pomljivo pobilježi u rukopisnomu djelu *Compendio Storico* kada koji grad bijaše od Turaka osvojen i od naših preuzet, ali o Cetingradu niti slovea; i ako spominje ostale po Cetini. —

Gosp. V. Klaić drži se mnenja, da bi Cetingrad bio u Dalmaciji²; ali navedeni dokazi nisu odlučujući; jerbo *Jupanus de Cetina* jednako se rabi i za županiju, i *terram nomine Chetyna et Tryl* značiti može krajinu, kako *terram Tryl* znači gospoštinu Brodarić koju je napokon uživao vojvoda Žarko Dražoević knez poljički³, a te gospoštine gradić bijaše Nućak, koga je isti Žarko bio vlasnik. Mi za koje vrieme cienismo da bi grad Glavaš u vrelu Cetine mogao biti Cetingrad, i kao glavno mjesto županije narečen Glavaš, i s razloga što bijaše pravo na mjestu, gdje bi najpriličnije mogao se tražiti, i što je tude u njegovoj blizini bio franovački samostan Cetine, pa k tomu i što predaja tvrdi, da je u njemu stanovao Ban. To se i danas pripovieda a i prošastog vieka isto čuo je Lovrić pripoviedati⁴, da *secondo alcuni de nostri Istorici (?) era la residenza di un Ban*. — Ali kada razgledasmo njegove ostanke, mogosmo se osvjedočiti o nepristojnosti; jerbo sagradjen na naj-

Zlatović smatra, pošto ga vladina naredba, kojom se ovih dana razoružavao, zove selom u Vrličkoj občini.

Po našem mnienu dakle Cetingrad ima se tražiti na jednoj od onih bezimernih gradina nedaleko od vrela Cetine, koje tako liepo ovdje opisuje naš vriedni Zlatović. Tu u Vrelu Cetine lasno je moglo i ime izčeznuti. Vriedno bi bilo i za to, da se barem one dvie poveće gradine svestrano i točnije izpitaju.

Uredništvo.

¹ Oglad. knjiž. ibidem. II 223.

² Opis zemalja . . . II 154.

³ *Bulletino di Archeol. e stor. Dalm.* 1881 Anno IV N. 8 118.

⁴ U pomenutom djelu l. 27.

nesgodnijemu mjestu, u kotlini prolomljene Dinare planine, na krševitom čalopeku, komu nebijaše sgodna pristupa sa nijednoga kraja; k tomu najmanji od gradova po Cetini, za polovicu vrličke gradine, a i ova bijaše manja od Sinja, Vira i Čačvine, ter se osvjedočismo, da to nemogaše biti poglaviti grad županije; tude ne bijaše znamenite tvrđave, niti se po okolici može opaziti da bi bio koji varoš gdje bi stanovali Župani ili drugi Velmože. — Po svemu tomu, i s uzroka što u Vrlici bijaše sielo crkvenog poglavara Nad-popa¹, do boljih dokaza, mi cienimo da u Dalmaciji ne bijaše Cetin-grada, nego da Vrhrika bijaše sielo županije.²

2. Zaludan bi bio naš trud, da se dokaže da hrvatski sabor god. 1527 nije bio sakupljen u Dalmaciji, samo s toga što se ne može dokazati, da bi amo bio Cetingrad; jer on jednako mogaše se i bez Cetingrada sastati u župi Cetini, i to baš u vrelu Cetine, gdje je franjevački samostan u Cetini; ali mi ćemo nastojat dokazati da niti u Župi ili Krajini Cetini ne bijaše prilike niti mogućstva da se hrvatski zastupnici okupe na sabor.

Poviest nam podpuno dokaziva, kako Turci pokle zapremiše Bosnu, neprestano prodiraše na hrvatsku zemlju preko Vrbasa i Save, i preko gora u Dalmaciju.

Nećemo pratiti te njihove napadaje na druge krajeve, nego samo na Cetinu, i to stopro od početka XVI vieka.

God. 1503 izmirenjem Mlečana sa Turci oniem ostalo sve zemljište do rieke Cetine izvan Omiša³. Lago misli da i Sinj tada dobiše⁴, ali to nije moglo biti, jerbo Sinj ostajaše s one strane Cetine, i Mletčani ne mogaše razpolagati zemljištem, koje pripadaše Ugarsko-hrvatskoj kruni. Isti Katalinić povieda da god. 1507 Turci bez odpora trčaše po Cetini i plieniše⁵. Ova plienjenja i haranja po Cetini mogli bismo Sanudom i našim poviestničarom sastopice pratiti i dokazati, da u Cetini ne bijaše nikakve obrane, ona postade trlom turskih paripa; ugarska ju vlada bijaše tako zapustila, da i tvrdi gradovi ostadoše bez stražara i čuvaoca, i Turci prosto se utrkivaše s kraja na kraj bez muke i straha, što vidivši Mletačka skupnovlada, pokle saznade da i Sinj najjača tvrđjava u Cetini

¹ Farlat *ibid.* 1.

² V. Klaić. *Opis zemalja* . . . . II 160.

³ Cattalinich. *Storia della Dalmacia* III 109.

⁴ *Memorie* I 301.

⁵ *Idem ibid.*

bijaše zapuštena bez branioca, god. 1508 posla jedan odiel vojnika da ju čuva, da ju nebi Turci preuzeli, i da bi oskrbila vojnike hranom, posla vojvodu Žarka Dražoevića, da ju odprati, i nekoliko konjanika; ali ih na putu dočekaše Turci, suzbiše i pogubiše slavnoga Žarka, koji u obrani domovine bijaše zaslužio naziv drugoga Jurja Skenderbega¹.

God. 1512 Turci bijahu zauzeli Sinj, Vir, Čačvinu i Nućak², ali rek bi da ih želja nije vukla zauzimati Cetin, jer došaste godine javlja Ban Perenji podbanu Bakaču: „*nisi fluvius Zetina fuisset inundatus, castrum Zim a Turcis fuisset interceptum*“.³ Tjem se vidi, da Turcim još nije bilo hitnje zauzimati gradove; oni se zadovoljivahu plienom i robijom, rušenjem sela i tvrdih kula i odvođenjem roblja; tako da od ovoga vremena već o Cetini nejma spomena, ona bijaše od Turaka satrvena.

Kako straže bijahu ostavile tvrde gradove, tako Kninski zapovjednik zamoli skupnovladu, da pošalje ona nekoliko vojnika u Vrliku, odkle mu je prietila pogibio za njegov grad; i skupnovlada to učini; ali god. 1513 na zabtjev Turaka morade ih natrag povući⁴ i tjem ostade zadnja točka Cetine bez obrane, pa buduć vode odašle, Turci zapremiše Sinj, Nućak i Vir.⁵

Od ovoga vremena već je sve u Cetini pusto i mrtvo samo što ju Turci navadno posiećahu, vojske okupljahu i preko Cetine udarahu na okolne krajine.⁶

Godine 1526 Kliški junak Petar Kružić bijaše se zaletio do Cetine na Turke, ali kod Sinja bi nemilo potučen.⁷ Tamo bijaše turska snaga daleko od njegove pretežnija.

Evo nas dakle na predvečerju hrvatskoga Sabora i vidišmo kako bijaše u Cetini, a sada da vidimo što bijaše nadalje?

Još godine 1522 bijahu Turci osvojili tvrdu Knin ključ Hrvatske; utvrđiše Drniš, za tjem osvojiše Skradin i ostala mjesta zapadnog zemljišta Ugarske krune, kojoj već ne preostade nego sami Klis na kamenu i kula u Nehoriću, okolo kojih bijaše u kolač savijen osmanski zmaj, koji je neprestano zievao jeda bi ih zaždrao, kao

¹ Sanudo Arkiv VI 303. Bulletino di Archeol. 1881 N. 12 181.

² S. Ljubić Ogl. Knjiž. II 108.

³ V. Klaić Opis zem. II 155.

⁴ Ljubić Ogljedalo II 108.

⁵ Sanudo VIII 399, 402, 403.

⁶ Sanudo VIII 227 susliedno 280, 402.

⁷ Ljubić ibidem 122.

što je i sve ostalo; a ni to ne bi mu se bilo ujalo, da slavni vitez Petar Kružić sa svojimi Uskoci ne bude junački odbivao česte nartaje sukljajućih turskih vojska.

Kada promislimo Cetinu onako opustošenu i od Turaka zabataljenu; kada se sjetimo, da Cetina bijaše sa svih strana od Turaka obkoljena i zaokružena, možemo li i za čas pomisliti, da bi se u Cetini mogao sastati hrvatski sabor? Jeli mogla Cetina biti sjegurno mjesto za onake prvake i odličnjake naroda? Kuda bi saboraši prolazili, s koje li strane u Cetinu dolazili? zar na Knin ili Drniš? ali tamo su Turci, od sjevera, istoka, juga i zapada Turci oda svuda, tud nebijaše puta, u Cetini nebijaše moguće držati sabora.

Da sabor bude bio u Dalmaciji, jeli moguće, da biskup Toma *de Nigris* negda namjestnik Bana Berislavića, onako zauzetan za Hrvatsku, nebi tamo iz Trogira došao? da Petar Kružić zapovjednik Klisa nebi prisustvovao, niti ikoji zastupnik iz Dalmacije? Da nebi koji sgodopisac dalmatinski to pomenuo, ili činovnik mletački svoju vladu obavjestio? Kninska biskupija bijaše razrušena, zadnji biskup Franjo II. bijaše drugamo odselio i možda umro¹, a opat Topuski Andrija Tuškanić prisutan, podpisom Kninski Biskup, mogao biti samo *titularis*; on nije u Dalmaciji stanovao nego u Hrvatskoj.

3. Još nam je riešiti treću točku predmeta o samostanu Franjevacu u Cetini. Neće nam se zamjeriti ako se malko odaljimo od cielja i što naduglje progovorimo ob ovoj narodnoj zadužbini, o kojoj nam odveć malo podataka ostaviše domaći sgodopisci, a ipak bi zasluživala da bude što bolje uvažena i od naroda upoznana.

U mjestu Vrlilo Cetine sat hoda u sjeve od Vrlike stere se ravna poljana od kakvih 15 □ kilom. zaokružena od sjevera šumastim Gnjatom, od zapada strmom Dinatom, a od istoka i juga obkoljena malušnimi glavicama, koje ju rastavljaju od Vrličkog polja. Cetina rieka s istočnog podnožja Dinare na više vrela i izvora kroz malahna jezerca izvire, koji svi iza kratkog tieka ujedno se sastaju i sačinjaju rieku Cetinu, koja uz podnožje Gnjata tiho lazeć, dolazi do mosta na Baleku, odakle naglo kroz glavice srne do Garjaka i tiho sliedi k Sinju. Pri podanku Dinare čuli obrdana tvrdjavica Glavaš. Izmedju Dinare i Gnjata k sjeveru u dugomu zatonu vide se Uništa, kuda su stotine puta Turci salazili da pustoše Dalmaciju.

¹ Schematismus Dioecesis Sibenicen. Adnot.

Izpod glavaške gradine stere se selo Podglavaš i riedka kućišta n. okolo polja, koje od podnožja Dinare tiho se nagine i napokon krili zelenimi livadami, koje u svibnju ležahu pod vodom.

Posred pomenute položene ravnine u sred starodavnog dublja, pri prostranom grobištu nasadjenom velikimi mašeti mnogobrojnih kamenih stećaka, vide se mrke zidine veličanstvene bazilike sa visokim zvonikom; ali bez krova i pokrova, sve obrđano i raztrešeno. To je crkva, to su ostanci franovačkoga samostana Cetine. Greiderer u dielu *Germania Francescana veli: Conventus Cetinensis ante an. 1400 conditus . . . . ad fontes fluvii Cetin considet.*¹ Veličanstvena crkovna sgrada vanrednoga sloga, nekim je davala povoda misliti, da bi to bila *bazilika*, kod koje bi negda biskup stanovao;² a drugi su mislili, da bi odgovarala templarskim sgradama³, koji bi u blizini stanovali (?). Ali kada se promisli, da je Cetin ki samostan bio poglaviti na čelu svoje kuštodije, morao je i crkvu odličniju imati kao što bijaše ova, koje časni ostanci svjedoče veličanstvo, koje čeli viekovi ne mogoše utamaniti, dali još prkose vjetrim i kišam, vijarim i potresim, strielam i gromovim, a što je zamiernije i ljudskoj zlobi.⁴

Po Greidereru bijaše dakle cetinski samostan utemeljen i sazidan prvo god. 1400; te ga godine Wading ubraja medju ostale samostane Duvanjske Kuštodije⁵, i spominje ga god. 1469 Bula Pape Paula II. u Splitskoj Nadbiskupiji.⁶ Godine 1457 bijaše postao glavnim samostanom posebne Kuštodije, koja se po njemu nazva Cetine⁷, sa samostanim Cetine, Vrlike, Knina, Karina, Skradina, Visovca i Klisa; ali za kratko trajaše njegovo uzvišenje! Baš tada počеше Turci susljedno, kako vidismo, u Cetinu provaljivati, paliti, robiti i rušiti, a krajina bez obrane, nemogući odoljeti turskomu biesu, naravno da se ovaj najprvo po azao na crkvah i samostanah Vrlike i Cetine.

¹ P. I. L. 2 N. 200.

² Lovrich Osser. 28. „*Jvi era, per quanto dicesi, la residenza di un Vescovo nei tempi rimoti.*“

³ Lago Memorie II 256.

⁴ Opis ove crkve priobćio sam u Viestniku g. 1883 str. 102, gdje i njezina slika.

⁵ Annales minorum IX 183 n. 18.

⁶ Mon. Hung. Viestnik hrvat. ark. God. III. Br. 3. 68.

⁷ Wading annales minorum XV 337; Monumenta historica Prov. Rac. p. 38.

U narodu „e predava, da je kod spasa bio manastir i u njemu živilo sveto i izgledno dvanajst fratara. Rad njihove dobrote i svetinje Bog blagoslivao cielu Krajinu rodnom i plodom; pšenica rasla kô more, pirmič plodio kô voda; voća svake vrsti bilo izobila; volova, konja i ovaca bez broja; nigdje ne bijaše takoga obilja i bogatije! Narod bijaše dobar i pobožan, darivao Crkvu i manastir. Divna crkva bijaše bogata srebrom, zlatom i svakom dragocienošću svetog posudja, odieća, uresa i nakita, da joj slične ne bijaše. To se čulo na dale o. Turci se polakomiše za blagom, udariše četom iznenada; porobiše crkvu i manastir pak zapališe. Poklaše sve fratre, samo jedan izmače i pobieže k mor . Od onoga vremena Bog digao blagoslov, niti već ikad Cetina rodi i plodi. Videći puk božje pokaranje, i sudeći da je to rad svetogadnog razrušenja crkve i manastira, sakupiše se pučke poglavice i podjoše moliti fratra, da bi se opet u Cetinu povratio, a da bi mu puk iznova popravio crkvu i manastir, jeda bi se župi povratio božji blagoslov. Fratar bio star i nemoćan nemogao primiti ponude, nego počeo Boga moliti, da se Cetini blagoslov povrati; ali od starosti i bolesti neizmoli nego treći dio molitava, i tako se Cetini povrati samo treći dio prvašnjega ploda«. Pripoviedao Ivan Jurić iz sela Ježevića u svibnju 1883.

Kada se digne ljupina maštom omotana ostaje jezgra, da su turski četnici samostan porobili i zapalili, a možda i redovnike posmakli. To mogaše biti god. 1513 kada Vrlika ostade Turcim na razpoloženje.

Ot. Greiderer znade, da toga istoga vieka XVI. *in eodem adhuc saeculo corruit*¹.

Kada godine 1514 Franovačka redodržava hrvatska pod imenom Bosna Croatiae bijaše se odielila od bosanske Vikarije, hrvatskoj pripadaše svi samostani po zemlji podložnoj kruni Ugarsko-hrvatskoj, dakle u Dalmaciji izvan mletačkoga posjedovanja, gdje prvo bijaše se uredila redodržava Dalmatinska, ostajala zemljište od rieke Cetine do Zermanje.

Samostani na tom zemljištu: Klisa, Knina, Skradina i Karina bijaše pridruženi Kuštodiji Trsata, a Vrlike i Cetine? Od njih nit spomena, oni već ne obstojaše, bijahu od Turaka zagrušeni!². Tada

¹ Germ. Fran. *ibid.* n. 200. L. 2.

² V. Dielo Ot. Frane Glavinića: *Origine dela Provincia Bosna Croatia.* Udine 1648 . . . I. 21.

bijaše se već razmetnula Kuštodija Cetine i preostavši njezini samostani, koji još nebijahu od Turaka razrušeni, eno se pridružiše Kuštodiji Trsata, zasnovanoj po propasti Cetinske.

Evo po čemu sudismo, da kada bi bio u Dalmaciji Cetingrad, i kada bi se sastao hrvatski sabor amo u Cetini, nemogaše se adresa izabranja Ferdinandova na mlado ljeto god. 1527 napisati u ovoj crkvi, nego u onoj što poviada pomenuti Ot. Greiderer „*Stephanus Cettinschi Croatiac Banus, coenobium in honorem B. Mariae Dominae de gratiis excitavit*“ i to u Cetingradu¹ kod Slunja; a ne znamo, komu svetcu bijaše posvećen ovi u Vrelu Cetine.²

Pri onakomu *causu* u Dalmaciji onog vremena, nije li priličnije i istinitije da se je sabor sastao u Cetingradu u samostanu sv. Marije kod Slunja! Gdje na upit: zašto su naši predji odabrali taj Cetingrad za saborište? Mudro odgovara g. Lopašić; »jer je ležao gotovo u središtu stare hrvatske kraljevine, jer je bilo onoliko i napučeno mjesto sa znamenitim gradom i samostanom, i osim toga da je u njemu sjedio Juraj Frankopan, muž, koj svojim razborom u svih poslovih domovinskih, pa sa svojim imetkom, rodoljubjem i uljudnošću slovio kao jedan između najuglednijih velmoža u Hrvatskoj. Obzirom na mnoštvo sakupit se imajućih velikaša i zastupnika, i na pomanjkanje gostiona i pristaništa u ono doba, mnogo je za celo vrijedilo kod izbora sabornoga mjesta gostoljubje cetinskoga kneza, akoprem niti tada nije bilo kod Hrvata u obće manje prostodušja i srdčenosti.

Fra Stjepan Zlatović.

Arkeološki-istorične crtice s hrvatskih otoka.

Skupio Ivan Milčetić.

(Nastavak. V. Viestnik br. 3, str. 85.)

3. Općina osorska ima lijep *arkiv*, u kome ima vrlo mnogo gradiva za istoriju naših primorskih strana, osobito za mletačku dobu. Taj arkiv, sasvim neuredjen, čuva se u onim istim prizemnim

¹ Greiderer Op. cit. n. 167.

² I ovaj se zvao od S. Marije, ako se njega tiče, što je sasvim vjerojatno, ono što veli Stjepan Tomaš kralj bosanski u svojoj listini iz Hlivna od 2 prosinca 1449, da je naime poslao 550 for. banu Petru po svom dvorniku Restoju „*qui dictam pecuniam in sacristia S. Mariae in Cetina collocaverat, quam quidem pecuniam fratres quodam duo scilicet Thomas et Elias de nocte furtim subtrahentes, aufugerunt*“. Uredništvo.

prostorijama, gdje je i zbirka osorskih starina. Ja nisam mogao tako rekuć ni zagledati u te spise, jer sam dospio u Osor istom zadnjih dana mjeseca rujna, kada sam morao krenuti na mjesto svoga zvanja.

Ovdje se čuva u dva prepisa statut osorski, potvrđen od dužda Frana Foscaria g. 1440, kada bijaše Polo Marosini »conte de Cherso et Ossero«. Osobito mnogo ima listina od XIV vijeka ovamo, a ima ih i iz XIII vijeka.

U listini od g. 1384, kojom se uredjuju uvjeti glede uživanja pašnjaka crkve sv. Petra (crkva benediktinska u Osoru), nazivlju se braća Jakov, Franjo i Ivan Saraceni: »perpetui domini et comites« — „*Majestatis Ungariae*“.

Interesantna je za onodobno mletačko gospodstvo listina, što ju je izdao g. 1409 mletački dužd Mihovio Steno¹, pošto je Ladislav napuljski prodao Dalmaciju Mletcima!

¹ Evo je ciele.

Michael Steno Dei gratia Dux Ven. Prud. et Discretis Viris Nicolao et *Petrissio* Locumt. Nostris ac Judicibus et Cons. Chersi et Auxeri, fideibus dilectis salutem et dilectionis affectum.

Fuerunt ad Nostram presentiam Prouidi Viri Antonius qu. Stephani de Cherso et Colizza de Contiselis de Absero, fideles Nostrī, qui pro parte Vestra et totius Universitatis Insularum Chersi et Auxeri, sub credentialibus Litteris Vestris exposuerunt Nostro Dominio omnia, quae sibi per Vos fuerunt imposita. Unde sicut dictis Vestris Ambasciatoribus diximus et respondemus, ita Vobis scribimus et denotamus, *quod Nos accepimus et assunsimus Insulas prodictas et Vos sub protectione et umbra Nostrī Dominii et dispositi sumus Vos et dictas Insulas habere et tenere pro Nobis et sub regimine et protectione Nostrī Dominii ac regere et gubernare Vos juste, dulciter et benigne, et tractare Vos et Vestrum quemlibet tamquam fideles subditos et deuotos Nostrī Dominii et non intendimus ullo modo Vos aut dictas Insulas dare vel alienare alicui persone de mundo, et propterea Vos hortamur et inducimus, quod sitis fideles seruitores et devoti Nostrī Dominii, sicut speramus in bonis dispositionibus, quia semper inuenietis nostrum Dominium benignum et bene dispositum ad vestra comoda et honorem, et dispositi sumus de brevi mittere illuc nostrum Rectorem, qui vos et dilectas Insulas regat et gubernet ad Nostrum honorem et statum et Vobis et cuilibet Vestrum jus et justitiam recte et equaliter ministrabit taliter, quod habebitis causam merito contentandi et sub vera obedientia, et fidelitate Dominii nostri permanendi.*

Datum in Nostro Duceali Palatio die XXI. Augusti, Ind. II., 1409.

Ovdje će biti dosta gradiva, vrijedna da ugleda svijet u akademickim istorijskim spomenicima.¹ —

4. *Osorska biskupija* (ukinuta g. 1815) jest jedna od najstarijih na zemljištu hrvatskom; utemeljena je prije dolaska Hrvata (valjda u VI. vijeku). Pošto je to bila latinska biskupija, nijesu bili njezini biskupi gotovo nikad prijatelji, a najčešće baš žestoki neprijatelji slovjesko-hrvatske liturgije. Za to nije u obsegu osorske biskupije nikada onako cvala glagolica kao u susjednoj krčkoj, te nam ni Osor ne sačuva glagolskih starina. Po vanjskim selima osorske biskupije ipak je još prošloga vijeka svuda vladala glagolica. Popovi nijesu ni znali latinski, drugačije nebi razumjeli pisma od g. 1702, kojim osorski biskup Šimun Gaudencij Splječanin (biskupovao od godine 1673—1719) daje osobitu dozvolu za latinsku misu.²

Zadnji osorski biskup Rakamarić (1802—1815) pomogao je zatrti glagolicu u Lošinj, makar da su Lošinjanima³ g. 1803 nazivali latinski jezik »lingua forastiera«, a senjsku katedralu, koja je sa-

¹ G. akademik Ljubić izrazio je nedavno želju (Rad LVII 187), e bi se tko našao, da prouči osorski arhiv. Ja sam takova čovjeka našao, a to je g. Dinko Muškardin, župnik u Stivanu (S. Giovanni) na Cresu. Taj vrlo inteligentni pop, pčelarski pisac (kao pčelar bio je više puta odlikovan) i valjan glagoljaš, kupi sve što može doznati o prošlosti svog zavičaja. Tako je mnogo toga ispisao iz osorskog i creskog arkiva: mnoštvo listina, onda štatute grada Cresa i Osora. On je pripravan na poziv ispisati sve, što ima važna ovdje i ondje, i materijal ustupiti akademiji. Za taj posao nije, već zbog mjestnih okolnosti, nitko zgodniji od g. Muškardina. Listinu od g. 1409, što sam je gori priobčio, prepisao je g. Muškardin, čijoj se skromnosti a revnosti divim. Njegova knjižnica, osobito struke povjestne i pčelarske, mogla bi zastidjeti mnogu gospodu u gradu. G. Muškardin kupi i gradivo za životopis slavnog filozofa 16. vijeka Patricija, koji bijaše nezakoniti sin creskog župnika Frana Petrisa.

² Original ima g. pop Muškardin, a glasi:

„Noi Simone Gaudentio, Vescovo di Oszero, concediamo licenza al R^{do} don Isidoro Patissich sacerdote da Miholschizza* per un anno venturo, principiando dalla prossima festività di Pasqua, *possa celebrare la Santa Messa anco nell' Idioma Latino*** atteso che, esso (no) minato da Noi sopra, le ceremonie del Santo Sacrificio della Messa tal Idioma, sia stato trovato sufficientemente idoneo et uersato (nelle) medesime sacre ceremonie e nella Lettura nell'istesso. In fede di che ecc.

³ O tome ima vrlo zanimivih podataka u razpravi g. akademika Ljubića u Radu jugosl. akademije LVII. (Borba za glagolicu na Lošinj).

* Miholjšćica jest kraj med Osorom i Belejem na otoku Cresu.

** Ovdje je bila najprije napisana riječ *illirico*, pak bje izbrisana, a povrh nje napisano: *Latino*.

čuvala slovjensku liturgiju: »freggio e decoro di tutta la illirica nazione«.

Danas se latinština ozvanja samo u gradiću Krku, Cresu, u oba Lošinja, onda u dva sela na Cresu, gdje su privoljeli tudjinstvu neki nevrijedni popovi. Do prošloga vijeka, kako sam se sâm uvjerio, pisane su svuda po selima župne matice glagolicom.

Zatiranje glagolice stranom od tudjinaca, stranom od mletačke vlade¹, počimlje u drugoj polovici XVII, pak se nastavlja u XVIII vijeku. U maticama župe u *Stivanu* počimlje talijanština (ali sporadično) g. 1669; malo kasnije i latinština. Iz talijanskih i latinskih nota razabire se, da onodobni popovi nijesu poznavali dobro tih jezika, već da su tako pisali da ugone ili zadovolje želji svojih biskupa. Da je onaj osorski biskup (Šimun Gaudencij) nastojao zatrti glagolicu, potvrđuju neke bilješke, koje sam ispisao iz matica vijenčanih u Velikom Lošnju. Pod datumom: »ali 20 aprile 1671«, nalazi se ondje odredba biskupova, izdana prigodom njegova posjeta, nek se u buduće radi svačijeg lakšeg razumijevanja bilježe ženitbe: »in lingua illirica da una parte del foglio e di contro in lingua italiana, quando Pievano sappia scrivere in una et'altra lingua«. Ova vijest opet utvrđuje ono, što je prije rečeno, da svi popovi nijesu poznavali talijanskog jezika. Bilješka, što slijedi, ponješto drugačije glasi, ali mi držimo, da će ono prvo odgovarati istini. I u matici krštenih traži se, da se bilježe kršteni: »in lingua Illirica e di contro

¹ Ali ni u tom ne bijahu od Mletčana bolji Austrijanci, koji su i u škole uveli tuđji jezik. Najviše moramo žigosati kod Mletčana državni monopol u svemu i svačem. Oni nijesu zato do prošlog vijeka nigdje podizali škola u Dalmaciji.* Interesantna je ova crtica.

U gradiću Krku izumriješe svi fratri male braće (iniori Conventuali), na što se mletačkom duždu Pavlu Raineri-u činilo najzgodnije, da se imetak dotičnog samostana upotriebi za naobrazbu mladeži: *che bisognosa di ammaestramento, è costretta procurarselo con riflessibili conseguenze rispetto ai Publici ed ai privati riguardi nell' Estero vicino Stato*«. U to ime pokloni on rečeni imetak franjevcima III reda u samostanu na Glavotoku i sv. Mandaljene: „dando loro insieme con questo benigno soccorso il debito d'istruir ne Cristiani costumi e Religiose educazioni per il bene spirituale e temporale quell' Isolana gioventù“, uvjeren da će oni medju ostalim nastojati: „e della particolar coltura della lingua litterale Illirica“ (Izborna listina od 29 aprila 1783 u samostanu sv. Mandaljene.) To bijaše već prekasno! Što nije za život, mora umrijeti, pak tako se je desilo i mletačkoj republici.

* Nisu ni u Mletcih. To bijaše stvar občine. — Ured.

in lingua Latina o Italiana; *sappendo tutti (?) li sacerdoti di Lossin¹ legger e scriver in Illirico et in Italiano*«.

U Velikom Lošinju prestaje glagolica u župničkim maticama g. 1709. Tu je novotariju uveo: »d. martin boterin plovana«.

5. Po prilici 1 sat od Stivana jest *Martinščica*, gdje ima na obali samostan crnih franjevaca III. reda. Što je tu bilo hrvatskih književnih starina, odniješe drugi prije mene. Manastiru udario je temelj *Blasius de Colombis* oporukom od 21 siječnja 1479. On ostavi na ime franjevcima III. reda vinograde: »qui sunt penes civit. Auxeri in portu Viarj«, a svjedokom bijaše: »minister Reverd. frater Matheus de Littera Slava«. A to ostavi Colombis uz uvjet, da franjevci podju stanovati na spomenuti njegov posjed, ili u blizinu: »apud S. Martinum de Tiha« (i sada *Tiha*), i da sagrađe ondje barem kapelicu na čast sv. Jerolimu.

U samostanskim spisima ima listina iz konca XV i iz XVI vijeka.

Samostanske knjige počimlju istom u drugoj polovici XVI v

Pod g. 1578 pisano je (dakako glagolicom): »Ja fra jura brunčić (brenčić?), *vardijan s. erolima* u martinščici«. A pod god. 1591: »Budući kapitul pri s. marii na glavi otoka krčkoga fra matii dražiević, *vardijan s. erolima* od martinščice, pridaem moi pravi račun, tako od prijatja, tako od traćenja prid poštovanim ocem ministrom fra feliciem ruzarićem, *zadrantinom*, i pred poštovanimi oci suci: fra abrozom milohnićem i fra jurjem bročićem (= brunčić?) i pred ostalimi oci od kapitula. I osta za obleta dužan mostir *vardijanu* u ysem libr 5. Ja fra juraj brščić, *vigližanin*, kacilir redovnički, pisah, a prižete«.

Ne daleko od manastira sačuvan je odlomak vlasteoskog grada iz mletačke dobe, koji pripadaše milanskoj obitelji Sforza. Od tuda napraviše seljaci više kuća. Dobro su još sačuvane dvije presvodjene kuće, onda velika kućna vrata.

C. Otok Lošinj.

Nerezine. Sv. Jakov.

1. Na otoku lošinjskom proboravio sam desetak dana, posjetiv Nerezine, Sveti Jakov, Mali i Veliki Lošinj.

¹ Vidi kod Ljubića, Rad LVII str. 184.

Po prilici sat hoda od Osora jesu *Nerezine*, poveće i ~~prijazno~~ selo uz more.

Ovdje ima samostan male braće Franjevaca (Minori osservanti). Samostan tik uz more prelijepu ima zgradu, ali u njem žive tek jedan samostanac.

Kod Franjevaca ove provincije vlada od vajkada latinština, zato ne treba ovdje ni tražiti hrvatskih književnih starina.

Samostan u Velikim Nerezinama utemeljio je osorski plemić „*Colano de Drasa*“ (Draža). Žena njegova postavi mu napis na grobnici, koji se i sada nalazi u samostarskoj crkvi, a glasi:

Luge¹ paupertas, Clara
Bocchina charo coniugi
Colano Drasa mausoleum,
qui templum cenobiumque
erexit, pientissime posuit
XII. K. Junii MDXIII.

Obitelj osorska Draža spominje se mnogo prije, tako se navodi Petar »*Drasa*« g. 1384. u listini, koja se nalazi u arhivu občine osorske.

Nad grobnicom, u kojoj su se do godine 1821 zakapali fratri ovog samostana, čita se sljedeći napis:

Neresine
Siste gradum, qui praeter abis
mirare sepulchrum
hoc *Dragozetich* condidit
ere suo
nomine Franciscus, sed solis
nobile tantum
religiosis nec non sibi
struxit opus.

U samostanskoj crkvi ima nekih slika, o kojima postoji osobita tradicija. Tako se nalazi na žrtveniku sv. Antona lijepa slika majke božje, o kojoj se veli, da je preko Dubrovnika došla ovamo iz Pariza, gdje je bila u sobi Marije Antoinette. Na žrtveniku pako majke božje jest slika njezina, koja da je došla ovamo iz Bosne, gdje je bila u nekoj pravoslavnoj crkvi.

¹ Ovaj napis natiskan je uz neke pogreške i na str. 266 djela: „*Storia dei fratri Minori Osservanti in Dalmazia e Bossina. Scritta dal padre Donato Fabianich. Zara 1864.*“

Budi ovdje spomenuto, da ima po mnogim crkvama naših otoka umjetnina, koje se pripisuju glasovitim majstorima. Valjalo bi, da koji naš vještak u umjetnosti proputuje te krajeve, stranci su već mnogo toga i za jeftine novce odnijeli!

2. *Sveti Jakov* ili *Male Nerezine* jest malo selo (ne broji ni 200 duša) povrh mora, na otoku lošinjskom, udaljeno oko 1 sat hoda od Velikih Nerezina. Ovdje je ustrojio župu (kuraciju) g. 1517. osorski biskup Andrija Piperarius, Talijanac iz Cremona. Župna crkva posvećena je majki božjoj »od oklata«.

I u najstarijoj noti župničkih knjiga od g. 1661 veli se: »sv. Marija na okladi« (predjel zove se *oklad*)¹, a prvi se pop spominje: »don matij kozulic«. Talijanština počimlje u maticama istom g 1779.

O postanku župe i crkve govori napis, koji se nalazi na vanjskoj strani crkve:

NLO GDINICH FONDATOR
M·D·PEPERARI VO·DI OSSERO
GA ERETO IN PAROCHIA
QUESTA CHIESA·S·M·
M·DXVII·

U crkvi, koja je vrlo skromna, čuvaju se moći S. Silverija mučenika, čiji ostanci bijahu amo doneseni, kako kaže napis g. 1667 (»La venuta del corpo di S. Silverio martire«).

Na crkvici sv. Jakova, koja je udaljena od sela desetak časova, a oko koje je groblje, čita se povrh vrata glagolicom zabilježena godina: 1614. Po tradiciji, kako mi je to kazao sadanji župnik g. Petar Bogović (vrstan glagoljaš i rodoljub, koji se s ponosom sjeća svog učitelja Kurelca), bila je to prva župna crkva. Selo je negda bilo istočnije uz more prema luci »Studenčac«.

Tuda se u istinu vidjaju podrtine kuća. Nezdrav zrak prisilio je ljude, da se nastane zapadnije na briegu.

¹ Čudnovato, da ima i kod Omišlja na otoku Krku predjel »Oklad«. U Drazi bašćanskoj na istom otoku spominje se takodjer mjesto »v Oklači« (Crnčić, najstarija povjest 136). Ta će riječ valja da značiti ograđeno mjesto prema st-bug. riječi *oklactm* circumdare (Miklošić, Lexicon).

D. Otok Silba i Olib.

1. Južno-istočno od Lošinja leže tri otočića: Silba, Olib i Dlasnik (talijanski: Selve, Ulbo, Premuda). S jednog otočića¹ na drugi može te prevesti ladja na vesla po prilici za jedan sat.

Tuda sam se desio više dana, a ostavio sam te zanimive strane zadovoljan s ljudi, s kojima obćah, i s gradiva — osobito dialektološki — što ga skupih. Vodićem mi bijaše Silbljanin, mladomisnik g. Hinko Bernetić, žarki Hrvat, kako je danas sav mladji svećenički naraštaj u Dalmaciji.

Još polovicom X. stoljeća bijahu otoci Premuda i Silba (Selue, Σελεβω) nenaseljeni. »Svi ovi mali otoci — veli g. akademik Rački (l. c. 128) niesu pružali dosta jamstva za sigurnost, niti se je mogao na njih razviti društveni i obćinski život.« U XII. vijeku bijaše Silba naseljena (ako li »Portolano del mare« potiče iz XII. vijeka), jer se o njoj veli, da je: »isola bassa et boscuda et hăbitada« (Bonicelli l. c. 24).

Otok Silba ima po prilici sliku broja 8, a varošica, koja nosi isto ime, nalazi se baš na užini otoka te se kuće dotiču jedne i druge obale otoka. Ime otoka očevidno pokazuje na romanski izvor (Silva — Selve), samo što danas ima tu slabo i traga šumi — ako li u obće imamo u tome tražiti korijen te riječi.

Po jednoj bilješci, koja se čita pod g. 1698 (razumije se glagolicom) u matici krštenih (»nota od duš, ke se nahode u parohii od silbe, mužko i žensko«), brojila je onda Silba samo 414 duša; danas ih ima skoro tri puta više.

Starac od 90 godina kazivaše mi, da se je narod ovamo selio nekad iz Hrvatske — dakle nekako slično bijaše naseljivanje kao i na Lošinj. Ali po tradiciji doselilo se je ovamo ljudi štogod

¹ Kako smo mi još slabo proučili svoje vlastito tlo, vidi se i po tom, što naši pisci ne znadu ni hrvatskih imena sviju naših otoka. Tako na velikoj mapi „Hrvatske i Slavonije“, onda „Dalmacije“ od Pauliny-a (izdanje Albrecht-Fiedlera u Zagrebu) dolazi otočić Silba pod imenom *Želva*, jer je hrvatski prevoditelj mislio tako valjano pohrvatiti talijansko ime *Selve!* Otok *Premuda* (na Silbi vele: *Parmuda*) zovu stariji ljudi i danas *Dlasnik*. Na tim kartama dolazi *Caisole* (na Cresu) mjesto *Beli*, *Farazina* mj. *Porozina*, *Neresin* (na Lošinj) mj. *Nerezine*, *Punat Križev* mj. *Punta Križa*, brdo *Osor* mj. *Osoršćica*, *Čunski* mj. *Čunski*, osobito selo *Dubašnica* (na Krku), kojeg u istinu nema. A kad¹ bi čovjek htio tu čitulju dalje raspređati!

iz Kranjske (i sada ima familija »Kranjčevi«). iz Kastva (u Istri), onda iz nekakove »bile zemlje« (na Pagu?).

Glagolskih napisa nijesam mogao naći na Silbi, makar da je i ovdje živjela glagolica sve do pred tridesetak godina. Tek na srebrnoj posudi za sveto ulje u crkvi sv. Marije naidjoh na grubo urezano glagolsko slovo *κ* (krizma?). Glagolski napisi na crkvenom posudju po otocima nijesu nikakva rijedkost. U istoj crkvi na drvenim vratašcima tabernakula jednog od pobočnih oltara ima nježna sličica, koja prikazuje majku božju, kako drži na rukama mrtvo tijelo Isusovo. Pred 15 godina nudio je župniku za tu sličicu neki Englez — 1000 fiorina.

Nad vratima Marinićeve kuće, gdje je sada občinski ured, ima napis, koji nijesam mogao pročitati, jer ga malta pokriva. Biti će latinski ili talijanski. Lako se razabire godina 1422. —

2. Na *Olibu* (Ulbo, Aloepium), koji je nešto veći od Silbe, bio sam dne 14 rujna. Na Olibu ima kao i na Silbi samo jedno selo, ali je raštrkano. Otok jest vlastništvo zadarskog vlastelina Filippi-a, komu stanovnici davaju polovicu od svega priroda.

Kako je bio svetak — a da upoznam narod, najradije sam svagdje bio u svetčani dan — imao sam prigode upoznati se s nošnjama i govorom Olibljana. Čim sam stupio na Olib, rekoh gospodi, što su oko mene bila: ovo nije isti tip ljudi kao na Silbi. Meni se je pričnilo, da sam negdje u srednjoj Dalmaciji. U istinu i postoji tradicija, da je bio prvi župnik na Olibu pop *Juraj Cetinjanin*. U župnim knjigama, koje počimlju istom početkom XVII vijeka, zbilja netko ga je zabilježio pod godinom 1519.

Župna crkva u Olibu okružena je grobljem; više puta bijaše popravljana i širena. Kod žrtvenika — po kazivanju vrijednog olibskog župnika g. Mata Silvestrića — bijaše križ od kamena, a na njem zabilježena godina 1632. (posvećenje crkve?).

Na groblju ima gotovo svaka obitelj svoju grobnicu. Pregradjujući župnik crkvu, iznese iz nje i sazida na groblju ploču, koja ima 2 kratka napisa: jedan glagolski, a drugi talijanski.

Talijanski glasi:

Pre Zorzi Cetinjanin, Parochian de Lugbo.

Glagolski napis kaže isto, al ima zabilježenu i godinu. Evo ga: *Πατρις εβελουσι υψουαρεκρηρι ρηηεαυαερε εμμεαρεαυε. Η.Φ.Α.Θ. (= 1519).*

Može biti, da je zbilja taj pop Juraj Cetinjanin utemeljitelj sadanjeg Oliba, a kako mu ime kaže, došao je nekud s rijeke Cetine, i to iz primorja. Olibljani govore čakavski, ali ponešto drugačije od Silbljana.

3. Na Olibu dobro je još sačuvana velika kula, slična onoj u Velikom Lošinjju. Ima takvih kula i drugdje po otocima, a po tradiciji sagradjene su bile sve protiv *gusara* i *uskoka*. Te su gradnje najmanje 4 vijeka stare, ali mnoge će biti i starije, jer je gusarstvo od vjkada cvalo na jadranskom moru.

Da su i velikaši šurovali s gusarima, vidi se i odatle, što je g. 1260 mletački dužd Rajner Steno («Dalmatie atque Crotie dux») dao kano feud pol otoka Krka Skineli i njegovim nasljednicima, a pol braći Frideriku, Bartolu i Vidu, sinovima kneza krčkoga Vida, medju ostalim i uz taj uvjet: „*et non facient Compagniam cum ullo cursario, vel societatem cum aliquibus ex eis contrahent*“ (Kukuljević, Arkiv I. 58).

Zadnji zastupnici toga gusarstva u velikom stilu na jadranskom moru bijahu hrvatski uskoci, koji su zadali mnogo jada Mletcima. Uskočki ratovi pokazuju takodjer, da je bilo u našeg naroda uvijek besprimjerne odvažnosti i junačtva — ali je to žalibože više koristilo tudjincima, nego nama, koji smo se više borili za druge nego za sebe. —

4. I na Silbi i Olibu spominju *Grke*. Starinska slika na nekadanjem oltaru župne crkve u Olibu prikazuje grupu, gdje je središte majka božja s djetetom u ruci. Ta slikarija, izvedena na drvu, grčkog je karaktera. Kopija te slike izvedena je plastički za drugi oltar.

Na Silbi znade tradicija za *Grke*, koji da su se složili bili s katolicima u ženidbi. U crkvi sv. Marka pokazuju i sada žrtvenik, koji da je bio grčki, jer je na njemu i sada križ grčki. Ne fali ni ovdje zakopano blago, koje su Grei ostavili, došavši ga nedavno tražiti s pismima u ruci!

To spominjanje *Grka* obćenito je uz more, a niti je od jučer, niti tek slučajno. Grei su ovuda doista gospodovali i živjeli, te ih predaja nije zaboravila.

Za otok Lošinj spomenuti rukopis navodi razne tradicije o boravku *Grka*. Pisac hoće, da su se Grei ovamo doselili, bježeći pred silom turskom, koja ih je iz domovine otjerala. O tom da govori i »njeka knjiga«. Po tradiciji i po nekim spisima («come dicesi»),

da su kaludjeri grčki i Grci otjerani bili s Lošinja i susjednih otočića, jer su se bavili gusarstvom. A to da se zbilo oko g. 1200. Na Lošinju da su imali crkvu sv. Nikole, koja da je kašnje služila novim došljacima. Još više toga navodi Bonicelli u spomenutom djelcu na str. 16—19. Glede Cresa veli on: »Sull'isola di Cherso edificarono una moltitudine di cappelle e sembra che vi diffondessero il proprio linguaggio, alcune forme del quale si conservano tuttavia nel nostro slavo dialetto. Introdussero anche costumanze loro speciali« (str. 17). Da bi oblika grčkih bilo u hrvatskom govoru Lošinjana, nema ni govora; riječi grčkih može biti, ko što na pr. na Krku obće poznata riječ *drmun*, koja je grčka (δρομός). Ali glede *običaja* nije netemeljita tvrdnja Bonicelli-eva. Ja upozorujem ovdje na *nošnju*¹ muškaraca, koja može biti u nekoliko porijetla grčkoga.

Amo idu osobito hlače (gaće) širokog kroja, koje su negda — kako sam konstatovati mogao — obćenite bile po našim otocima. Danas su takve hlače vrlo rijedke. Na otoku Krku na pr. nose još takve hlače u Omišlju i Vrbniku samo gdjekoji starci; dočim su u Dubašnici i Poljicima rijedke uzke francezko-talijanske. Prvoga čovjeka, koji je u Dubašnici početkom ovoga vijeka počeo nositi uske hlače, prozvaše *Talijanom*, pak se do danas daje taj nadimak njegovim potomcima.

I tu će valjati započeti izučavanje metodom komparativnom, ako li hoćemo bar približno konstatovati domaće i tuđe elemente. Za to bi najbolje bilo, kad bi se kod naše akademije znanosti ustrojio etnografski odbor, čija bi poglavita zadaća bila kupiti i uredjivati materijal.

Grka nije ni u kojem pogledu nestalo sa našeg zemljišta bez traga. Grčki novci, napisi i druge starine, onda riječi, nošnja i priče živi su svjedoci njihova boravka u granicama našeg naroda.

¹ O tome se je kod nas slabo šta razpravljalo, a valjalo bi i to ispitati, jer nošnja svakim danom gine. Spomenuti rukopis lošinjski opisujući prvotnu nošnju Lošinjana (muškaraca) opaža: „Tal uso di vestir antico cessò negl'anni circa 1753 nelli quatro vecchi patrassi, Petrina, Botterini, Ragosin e Bonicelli, che passarón ai eterni riposi“. Ja sam po otocima vidio starih slika, koje pokazuju, da se je onuda nošnja muškaraca znamenito promijenila. Negda su znali na pr. i na Krku i Lošinju za *dolamu*, dočim je danas ta riječ izginula, a s riječi i odijelo. Stari krčani znali su i za *perčin*. Ženska nošnja ne mijenja se lako, jer su žene, vezane na svoj domaći prag, konzervativnije. Ipak je gdjegdje nestalo i stare ženske nošnje, tako na pr. u Baški (na Krku), u Lošinju, Silbi i t. d.

Nema sumje, da je bilo sporadično posijanih Grka po primorju dalmatinskom za sve vrijeme hrvatske državne neodvisnosti. G. akademik Ljubić inati će sa svijem pravo (Ogledalo II. 310), da je grčki jezik propadao u našim stranama uporedo sa propadanjem političke vlasti bizantinske; a ne će biti daleko od istine niti tvrduja, da je iza smrti Manuila Komnena (1180) sa svijem iščeznuo. Po otocima moglo je gdjegdje Grka i kašnje biti te su se ili pohrvatili ili iselili. Tu misao utvrđuje i pučka predaja, koja jedva da će biti svuda stara 7 stoljeća. —

5. Na koncu ovih crtica, da još spomenem i ovo.

Videći, da se zanimam i običajima narodnim, upita me na Silbi neki od ondješnjih rodoljuba: a znate li vi štogod o kralju naše Silbe i njegovoj kruni? Tada me odvedoše u crkvu gospe od 7 žalosti, gdje se zbilja čuva pozlaćena prava kruna, što su ju negda nosili na glavi pučki kraljevi otoka Silbe i Oliba, koji su izabirani bili na 8 dana o novoj godini. Kopajući po knjigama, nadjoh da je taj običaj izabiranja kralja postojao prošloga vijeka u Šibeniku (Fortis), u Lošinju (Bonicelli), a još u naše dane na zadarskim otocima (Masehek). Popitkujući o tome, kada sam prolazio, konstatovah, da je taj običaj morao živjeti kod svih primorskih Hrvata. U Dubašnici na Krku nije se taj narodni običaj zatro sve do danas. To je izabiranje kralja u savezu s koledvanjem. Tom prigodom slave se osobite svečanosti uz gostbe, plesanje i pjevanje prigodnih pjesama (neke sam zabilježio). Tu imamo dakle pred sobom prekrasni narodni običaj, koji će poticati iz poganske dobe hrvatskog naroda. Za sada to konstatujem, a do skora ću kušati skupljeno gradivo obraditi.

Dvie izprave o vелеvažnom arkeolog. otkriću na Solinu prošloga stoljeća.

1. Copia di lettera scritta dall' illustrissimo signor Nicolò Bonlini conte-capitano di Spalato agl' illustrissimi ed eccellentissimi signori Cattaveri intorno ad una scoperta sotteranea fatta nell' antica Salona.

Tuttocchè mi sieno a sufficienza note, a quali oggetti precisamente tendono, e siano rivolte le applicazioni indefesse di codesto eccellentissimo magistrato, non tralascio ad ogni modo di far presente all' Eccellenze Vostre un' idea, quatanque ella siasi da me

concepita col solo innocente fine restino pienamente pervase, quale sia la fervida attenzione di questa rappresentanza per la esecuzione impreteribile delle pubbliche leggi.

Ne' terreni dell' antica città di Salona, fu sede del rinomato imperatore de' Romani Diocleziano, tre miglia da questa discosta, intraprososi da rustica mano l' impianto di un albero fruttifero, si vidde cadere la terra, e formarsi l' apertura d' un buco profondo.

Mossa la curiosità del contadino, ed in sequela di molte altre persone accorse dopo il caso fortuito, mi fù riferito difficilissimo l' ingresso per il buco già detto, astretti gl' intrusori nell' adito interno di porsi a terra, e colli piedi innanzi acquistarsi l' ingresso, imbonito il luoco a segno di non poter starsene se non curvi, attorniato il medesimo da quantità di collonati fatti di cotto, con pilastri sopra li medesimi, ed oltremodo vasto l' ambiente con porta interrata di marmo bianco.

Per tutti gli oggetti, che in progresso di tempo derivar potrebbero, ho voluto personalmente accertarmi col sopraluoco, ed in effetto verificai coll' occhio proprio la difficoltà dell' ingresso. Fatta introdurre ciò nonostante persona di fede, mi fu riferito, quanto predissi, et essere vasto e di mezzo miglio circa il vacuo premesso: ragione che mi pervase colle pubbliche viste di far nuovamente interrare il buco, onde innibito restasse a chiunque l' ingresso.

Quale possa essere stato il luoco ne' tempi andati, e quale l' uso del medesimo, non posso ne devo impegnarmi. Scorgesi però la susistenza del medesimo a fronte delle replicate invasioni dalla detta città sofferte, e dall' istorie comprobate.

Varie a seconda del praticato le opinioni nel proposito, vi é alcuno, che supone possa essere stato un loco costruito per ripostiglio di preciosi effetti degli abitanti d' allora, e per rifugio delli medesimi, col fine d' esimersi dalle incursioni e devastazioni frequenti di que' tempi.

Certo è per altro, che dagli Slavi, dalli Vandali non meno che dagli antichi Gotti ed Ostrogotti quella famosa città fù arsa e distrutta co' que' colpi di mano, che sogliono praticarsi coll' incursioni delle azioni militari, ma non vi sono memorie, che determinano l' asporto di que' sontuosi edificj e preciosi metalli, che dovevano dar fregio e risalto ad un monarca conspicuo.

La sola pubblica autorità e grandezza può chiarirsene con que' modi e riflessi, che ad essa sono connaturali, non rimanendo altro al mio rispetto, che l' ingenua partecipazione in adempimento del proprio dovere, col bacciare all' EL. VV. umilmente le mani.

Spalato 22 febbraio 1770 (1771) m. v.

2. Copia di lettera scritta da Spalato li primo marzo 1771 intorno alla detta scoperta.

Qui causalmente si è scoperto un sotteraneo, quale apprirebbe un specioso campo alla virtù sua, onde individuarlo, se onorasse queste parti.

Sopra le rovine dell' antica Salona, sede, come gli è noto, del nomato imperator Diocleziano, si osservano presentemente coltivarsi spaciosi campi, e cresciuti fruttiferi alberi. Pochi giorni sono, che un villano, apprendo il terreno per l' impianto d' un albero, si vide sotto de' proprj occhi profundarsi il terreno, per cui alquanto si ritirò intimorito. Poco dopo dandosi animo incominciò a scavare la già nata apertura, e gli riuscì con l' ajuto d' altri compagni renderla atta, quantunque difficilmente, a ricevere in essa un uomo, dove per altro foro riuscì di rilevare un vacuo di grande estensione, tutto sostenuto da colonnami di cotto. La notizia di si fatta scoperta mosse la curiosità di varie persone, fra quali vi fù chi desiderando maggior notizia del suddetto sotteraneo, s' avanzò, quantunque stentatamente, con lumi accesi nell' interno. Le relazioni più esatte indussero questo monsignor arcivescovo, il rappresentante, e varj altri de' signori, co' quali mi sono unito, a portarsi sopra luoco. Colà arrivato, vidi l' apertura, ma per essere attorniata di pericoli, io veramente mi sono fatto riserva, ne ho voluto discendere. Si trovarono de' più coraggiosi, fra quali il segretario di S. E. Generale, un canonico e qualche altro signore, e tutti concordemente descrissero uniformi il sotteraneo. La vera estensione di questo non poté chi si sia rilevarla, perchè quantunque scortati da torcie, non fu permesso inoltrarsi fino al termine e per timore di perdersi fra la moltitudine de' colonnati, e per la difficoltà del moto, che porta la quantità della terra in esso sotteraneo ~~posata~~, che quasi lo ha riempito a riserva di poco più di un braccio rimasto vacuo, e che serve per le presenti stentate osservazioni. La scoperta sino ad ora estensione del detto sotteraneo,

dicesi essere quasi di un mezzo miglio, e vi è chi ha veduto qualche volto nell' interno a guisa di capella, e chi una porta. Quello che di certo si ha, egli è, che il tetto di detto sotteraneo è tutto formato di piastrelle quadrate di cotto della grandezza pure in quadrato di due piedi. Ogn' una di queste piastrelle viene sostenuta da quattro colonne di cotto del diametro di oncie . . . circa, ma quanto più queste s' abbassano verso la radice, vanno crescendo anco di mole. Queste piastrelle tutte connesse assieme formano il tetto, e tutte, come dissi, sostenute dalle descritte colonne. Al di sopra poi delle dette piastrelle vi è un terrazzo composto di bianco, ora alquanto scuro, con entro pezzetti rossi pur di terrazzo. Quel pezzo di muro, che è caduto in vista, e che probabilmente forma il circondario di si fatta fabbrica, è tutto coperto di tubi di cotto quadrati del diametro di oncie . . . circa. Questi tubi sono presso la metà forati da li due fianchi con foro di oncie una in quadrato, e con questi fori si danno reciproca comunicazione.

Cosa protesse esser questa fabbrica, ed a qual uso costrutta, qui non si può rilevare una cognizione, che pur la indichi (*Bagno*).

Dalla di Lei ben nota virtù si spera molto, avendo già saputo in altre occasioni segnalarsi col spiegare e far rissorgere le più difficili ed involute antichità, che giacevano da tanti secoli anche a vista de' letterati osservatori sepolte, o poco anzi nulla dichiarite. Avverta, che le colonne sono formate di focazie rotonde di cotto una sopra l' altra poste e senza capitello. Se mi sarà possibile avere un pezzo di colonna ed un tubo, li spedirò.

Per scoprire l' antichità descritta questa rappresentanza non ha mezzi sufficienti, perchè la spesa non sarà indifferente. A tal oggetto si ha pensato di scrivere al magistrato di Cattaveri, come rileverà dalla qui occlusa. L' aver sparsa in detta lettera l' opinione, che possa essere questa la situazione della zecca, fu solo per l' oggetto di muovere il magistrato a somministrarci i mezzi, e parlo in qualche curiosità interessante, e non perchè così qui si pensi.

Biblioteka Cicogna. Cod. 2480 n. 16. 17 pod naslovom: »Memorie venete per la biblioteca di monsignor illustrissimo e reverend. Gasparo Negri vescovo di Parenzo, conte e signor di Orsara,« sada u gradskom muzeju Correr u Mletcih. S. L.

D o p i s i.

1. U Sinju 23 lipnja 1884. — Častni prijatelju. Nekoliko rodoljubnih župnika Franjevaca redodržave pres. odkupitelja, sakupili prošle jeseni dosta znatnu svoticu novaca i izručili ju prof. O. Tonkoviću, koji se učnim iztraživanjem starina bavi, da prosliedi sa davno pokušanim izkapanjem na Čitluku. On je zbilja i pokušao na više mjesta, ali se najviše oko sriede zaustavio kod mjesta, gdje se i prije odkrivalo. Ravnatelj spletskoga gimnazija i starinarski konservator gosp. Bulić obašao je izkopine, i u ovogodišnjemu *Bullettino di Archeologia N. 3* počeo izdavati uspjeh otkrivanja, obećajući, da će sa gledišta učnoga opisati Čitluk i dosle našaste starine. Istodobno da će se zauzeti, neka bi vlada opredielila godišnju pripomoć za prosliedjenje otkrivanja, što će u istinu, kako se iz čista izvora znade, i biti. Meni dakle neostaje drugo već u kratko napomenuti, što se dosle odkrilo.

Najprije naišao je na ogromni, sa velikimi tvrdimi i kamenitimi pločami naslagani zid, što se na dugo od istoka k zapadu pruža. Od ovoga zida prama podnevu otkriveno je nekoliko praznih i međusobno spojenih sobica. Strani im zidovi bez ikakva su ukusa. Od zapadne strane u jednoj od ovih bila je kovačnica, te se i raznih porazbijenih željeznih tvari i kućnih posuda bez kakve vrijednosti našlo.

Kroz spomenuti veliki zid, od sjevero-zapadne strane, smjerao je jedan vodovodić od olovnih cievi. Po svoj prilici to je bio samo jedan mlaz, što se je od velikoga vodovoda odciepljivao, i amo dohodio. Cievi su dosta dobro uzdržane, ali vodovodića nakon 15 metara nestade. Da mješćani nepograbe sve otkrivene cievi, trebalo ih je dignut.

Po momu mnienju, ovdje je bila zgradja za therme, gdje su kašnje Hrvati stanove si priredjivali. To bi nam zasvjedočivale sa zgrapavimi zidovi sobice, kojim je i tlo dignuto.

Gdje svršiva najprije spomenuti veliki zid, počima drugi uprav prama podnevu izpod rečenih sobica. Otkrivajući ovi, upoznalo se da je ovdje bila ogromna zgradja, koja možda je prosliedjenje iste, gdje su joj na sjevero-istočnoj strani sobice ležale. Pokraj ovoga niskoga, još svega neodkrivena zida, našast je jedan čitav i krasan stup od finoga bieloga grčkoga mramora, sa još krasnijim površkom, rimskoga sloga druge periode. Na blizu našasta su još druga dva ogromna ali oštećena mramorna stupa. Obstoje i čvrsta podnožja, na kojih su se stupovi podizali. Ovo je moralo predvorje biti na stupovih uzdržano spomenute zgradje. Nemože se još znati, jeli ovo pročelje ili stražnja strana zgradje. Tlo predvorja liepo je popločano. Poznaje se jarak ili vodovodić, što je izpod zgradje izhodio.

Našlo se je raznih komadja porazbijanoga mramora, a tako i jedan komad hrbta i vrata Apolove glave, koja se u muzeju gimnazija čuva. Našla su se i tri latinska znamenita nadpisa i jedan ulomak grčkoga.

Neima već sumlje, da je na Čitluk voda dovedena bila tja sa odaljenoga do desetak kilometara Bitelića, iz najboljega, što ga u Cetini ima vrutka, Peruća zvana. Poznaje se dobro, kuda je vodovod kameniti od Peruća

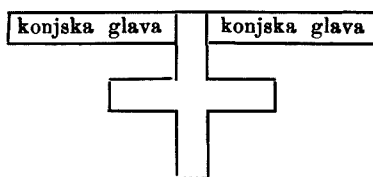
k rieci Cetini se spuštao, a ovdolen, preko hrvatačkoga polja, uz Krim glavicu na Čitluk. Na Perući poznaje se zgrada odkalen je voda oduzimana.

O. Š. Milinović,

2. U Korčuli, dne 18 srpnja 1884.¹ — Veleučeni gospodine uredniče! Na *Dašnici* (put zapada), daleko sat hoda od Boljunâ, je do trideset i četiri stećka, te sliedeći zaslužuju, da jih se spomene: 1. Ploča. Na njoj je ogromni križ (u plohorezbi). 2. Ploča, a na njoj sličan križ prvomu. 3. Ploča. Na njoj je polunjeseć otvorom niz doli. 4. Ogromni stećak. Na njemu je velik lûk, a poviše lûka kao osoba. 5. Stećak. Na njemu je križ, a pod križem drugi okrenut put kupe izdubljene. 6. Ploča. Na njoj je ogromni križ (u plohorezbi). 7. Ploča, a na njoj mač. 8. Ploča. Na njoj je ogromna ruža. 9. Ploča. Na njoj je štit, a za štitom mač. 10. Ploča. Na njoj je polunjeseć, niz doli. 11. Ploča. Na njoj je križ ukresan, te je kao u okviru (in quadro). — Kod groblja je velika starinska lokva. Kod nje je *kamenica* za napajanje i *kam*, s kojega se okroči konja. Na njemu je starobosanski nadpis. — U *Donjemu* je *Rasnomu* kod kapele tako rečeno *Obaljeno groblje*. U sve je desetak ploča. Na jednoj je ploči u vrhu zapet lûk, na drugoj krst, a ostale su bez ikakva simbola. Vidjevao sam po brdima oko *Donjega Rasnoga* više predh. mogila.

Oko tri sata hoda iz Rasnoga prama jugo-istoku je *Glumina*. Ovo je selašće poviše Popova Polja. U njemu je do petnaest predh. ogromnijeh mogila, da jih je malo takijeh. Kod sela je na mjestu u *Medjugorju* starinsko groblje, a u njemu je do četrdeset i četiri spomenika.

Evo ovo su glavni: 1. Stećak oveći, u vrhu ravan. 2. Stećak. Svršuje se u trostrani bridnjak sa osnovicama nagnutiem unutra. Na sprednjemu licu su mu (u ploh.) dva čovjeka na konju, te je jedan okrenut put desne, a drugi put lieve. Uz njih su dva psa (vaske), a jelen bježi put lieve, jer na njega nahripila ona dva psa. Stećak je zarubljen. Na glavi su stećka (k zapadu) prekrizene *dvije konjske glave*, te ovako sastavljaju križ:

Ovaj je spomenik osobite znamenitosti, jer se na njemu, osim običnoga zanimanja pokojnikova, iztiču *dvije konjske glave*, koje su spojene s kršćanskim simbolom odkupljenja. 3. Stećak. U obliku je sličan opisanom, te je i zarubljen. Na sprednjemu je licu konj, a na njemu konjanik, te jezdi u propanj put lieve. Pred konjem je pas (vaska), pa zmaj, koji se upro noktima. Straga se dobro nepoznadu obilježja, jer je lišaj pokvario kamen. Na glavi su spomenika (put istoka) dvije zmiје prekrizene, a glave su jim kao u vuka. Kod zmiја je prevaljen kao trup ubijena čovjeka. I ovo je

1) V, Viestnik 1884. str. 85.

znamenit spomenik za našu mithologiju, te ga se može usporediti donekle s onijem spomenikom u *Dubravi* kod Hodova (V. Viestnik br. II str. 62. 4.) 4. Stećak ravan. Zarubljen je. 5. Stećak ravan. Na njemu je krst. 6. Ploča. Razdjeljena je okomito, te je s jedne i s druge strane crte po kupa. 7. Stećak zarubljen na grane. 9. Stećak ravan. Na glavi mu je (k istoku) križ, a poviše kraka mu lete kao dvije golubice. Na gornjemu su mu licu kao dva konja put lieve, a pred njima treća životinja, al se dobro nerazaznaje, jer je lišaj nagrudio kamen. Na nogama je spomenika križ sličan onome na glavi. Na prednjoj su strani spomenika kao dva konja okrenuta put desne. 10. Stećak ravan. Na sprednjemu licu mu je konj, koji leti u propanj. Pred konjem je pas, pa jelen put lieve. Poviše konja, psa i jelena je kao kolo od osmero čeljadi muške, te se kreću od desne put lieve. Na gornjoj je strani jednako kolo, al mu je kretanje u protivnu smjeru.

Ovdje sam spomenuo samo spomenike sa simbolima i uresima, a ob ostalijem nijesam ni natuknuo, al opeta nemogu, da se premučim, da se ovdje i ostale ploče i stećci odlikuju veličinom i debljinom.

Sat hoda (po prilici) put zapada niže *Glumine* je ispod sela Hutova (ukraj Popova Polja kod Hadžibega Rizvanbegovića ribnjaka) na *Okladnicama* (tu je sada jedna ili dvije porodice, a i to siromšne) do osam velikih predh. mogila, a osobito se jedna ističe veličinom uvrh brda *Krkarca*.

Još je na *Okladnicama* u živcu kamenu starobosanski nadpis i po njemu se doznaje, da je tu bila tamnica, pa da je to ukresao uznik. O ovomu ću spomeniku napose napisati, jer zaslužuje njeku pažnju radi osobita sadržaja.

U Popovu Polju (šest sata poviše Slanoga, prama sjeveru u Dalmaciji) kod crkve *Petkoviće* blizu vasilijanskoga manastjera sv. Petra na *Zavali* je do osam starobosanskih ploča. Na jednoj je štit, a za njim mač. Ostale su proste. Tu su dvije crkvine, te se jedna zove *Petkovića*, a druga (kako mi neki kažu) *Petrovića*. Pričaju, da je *Petkovića* spadala latinima, a *Petrovića* pravoslavnijem, te se radi tih drevnijih zidina došlo do goleme prepirke između pravoslavnijeh (ili riščana) i latina. Manastjer je na *Zavali* jedan od najstarijih u Hercegovini, pa su i njegove starine krasne, te ću se na njih navratiti, kad jih potanije izpitam . . . Ovićeh ću dana, biva kolovoza, ako Bog da, krenuti preko Imotskoga u družbi učenoga našega *etnografa* g. dr. F. S. Kraussa. Jeda Bog da sreću!

Vaš štovatelj

Vid Vuletić Vukasović.

3. Mirna na Kranjskem, 5 aug. 1884. — Velečastiti gosp. Doktor! Še le zdaj imam priliko Vam naznaniti, da smo v bližjem Trebnju dobili precejšnje svoto sreberneh novcev iz 13. stoletja. Neki kmet je maja mesca, ko je nabiral česminovno, odvalil kamen in pod njim najdel kakeh 500 Aquilejskeh in Teržaških novcev, od različnih škafov in patrijarhov.

Aquilejski so:

P. BERTOLDUS — Civitas Aquileja 1218—1251 (sokol nad durmi).

PA. GREGORIUS — Aquilegia 1251—1269 (Variationen: veliki orel, evetlica, križ, mala cvetka in Gregor v mašni obleki, dva stojeća škofa).

PA. RAJMUNDUS (et Rajmondus), Aquilegensis 1273—1299. (Varianten : orel, stolp, 2 cvetke ki se križati).

PA. PETRUS, Aquilegensis 1299—1301 (orel).

PA. OTOBONUS, Aquile-gen-sis 1302—1315 (mitra).

{R. CIVIS TURONIS.

{A. PHILIPPUS in križ v sredi, ob rohu pa B̄ndictu : Sit : Noine : D̄ni : N̄ri(z) : Dei : Hux (?) F̄ :

NB. Jdino ta novcec je malo veči od prejšneh, ki so usi enako veliki in tanki.

Teržaški novci :

Ep. VOLRICUS — Civitas Tergestum 1237—1255. (M z dvema zvezdama.

Ep. VALPICUS, Civitas Tergestum (dve zvezdi).

Ep. ARLONGUS (1262—1282) — Civitas Tergestum, 6 različnih novcev, kakor mali orel, mezec z zvezdo, stolnica s kuplo, jagnje, cvetlica, ojstri šestogelnik.

Ep. VOLOINUS — Civitas Tergestum 1282—1286. (ojstri šestogelnik). in neki R: ALBERTUS COMES.

A: COPICO DELVON, (?) šestogelnik.

Dalje nekaj malo komadov, menim da Beneških :

R: JO DANDUL' — S M VENETI, (dva stojeća škofa).

R: JA. TEVPL' — A: S M VENETI, enako.

R: STEFAN UROSIUS — S M VENETI, enako.

A: pa je pri useh Odrešenik (Salvator) bez napisa.

Pridenem in podarim Vam par komadov, da vidite velikost in kakovi da so najdeni novci. S poštovanjem Franjo Jarc, župnik.

4. Mitrovica dne 9 srpnja 1884. — „Veleštovani i veleučeni gospodine! Velecienjeni list od 4. o. m. primih, te će odgovor slediti prvom sgodom; za sad ovo. U Maloj Mitrovici (u Srbiji) nadjen je kamen u obliku pačevorine a sljedećim nadpisom:

NEPTWO

AVG-SAC

D. D.

Gornji kraj lievo i desno oštećen. Nadpis su prepisali dva realca, koja su bila ovih dana kod svojih roditelja. Vele, da će taj kamen preneti u biogradski muzej. — Ja mislim, da je bio uzidan u kakvom omanjem mostu, koj je preko, u blizini nalazećeg se potoka; posveta sjeća na vodu. Na gornjem dielu ima sa svake strane po jedna udubina, kako je bio učvršćen. Na desnoj strani ima, vele, gučku palmeta.

Sa osobitim štovanjem i svakoj uslugi pripravan

Ignjat Jung, učitelj.“

Od isteg vriednoga dopisnika još drugi dopis:

5. Mitrovica, dne 12 listopada 1884. — Velecienjeni i veleučeni gospodine! Neodklonive okolnosti bjehu uzrokom, da niesam na Vaš veoma cienjeni list od 4 srpnja o. g. do danas odgovorio. Prije svega molim Vas za dozvolu da Vam izrazim svoje iskreno veselje na sretnom povratku iz Odese. Željam Vašim trsio sam se koliko to u mojih silah leži, udovoljiti.

Ovomjestni magistrat zamolio sam, da nepošalje sanduke na trošak muzeja (radilo se o prenosu sanduka sa starinama ondje lanjske godine izkopanimi državnim troškom. *Ured.*). Toj želji bje od strane poglavarstva prijatno udovoljeno. Prečastni g. opat Miler, muzeal. povjerenik u Mitrovici, pisao je takodjer na moju molbu i to neodvlačno g. kapetanu parobroda „Hrvat.“ I ovaj potonji gospodin imao je ljubeznost, svoju hvalevriednu pripravnost pismeno obznaniti. Tako su sanduci dne 10 o. mj. odplovili put Siska u bieli Zagreb. (Piše nam g. D. Jagić, muz. povjerenik u Sisku, da su onamo došli. *Ured.*). Toj pošiljci pridružio je i g. vjeroučitelj N. Tordinac jednu glavu od razlupanog poklopa nekog rimskog sarkofaga.

Miljokaz u Lačarku (Mommsen III. 6466) pregledao sam nedavno pri liepom vremenu, te sam našao, da ga je g. prof. Gruić točno prepisao izuzam predzadnjeg reda, gdje je AQINCO a ne AQINE, što međutim nemienja smisla. Čovjek, koj je u svom šljiviku izkopao ovaj miljokaz, bio je njeko vrieme oprošten od noćnog stražarenja, zato ga je poklonio občini; ova pak neće da ga pokloni muzeju, te su se 3—4 najinteligentnija čovjeka u Lačarku složila u tom da izposluju, da se miljokaz dražbenim putem proda, te bi ga onda oni kupili za 5—6 for. (vriednost materijala) i muzeju poklonili. Daj Bože, da jim podje za rukom, nebi li i njeg „Hrvat“ ili „Slavjan“ odvezao. (Javite nam njihova častna imena, da jim se i javno zahvalimo *Ured.*).

Prigodom zadnje okružne učit. konferencije u Mitrovici pokazao mi je g. Kristić, učitelj u Lačarku, srebrni posve dobro uzčuvani novac, kog sam odmah kao slavenskog upoznao. Našao ga je u tamošnjem školskom vrtu. Moleć ga, da istog daruje zem. muzeju, odgovori mi, da ga je već nekome drugom gospodinu poklonio, zato sam uzeo otisak, kojeg ovim prilazem. Na originalu vide se na jednoj strani posve liepo dvostruki krst, do koga gore lievo je zvjezda, a desno polumjesec; u sredini lievo $\bar{s}$ desno $\bar{r}$; dole pako po jedna okrunjena glava sa svake strane. Na drugoj strani po sredi kuna među dvie zviezdice, a naokolo: †MONETA REGIS P SCLAVONIA.

Izkapanje u kaznioni rimskih zidina nije nastavljeno, dapače i ono, što je izkopano, bilo bi zasuto. No danas saznadoh, da prigodom zadnjeg nadgledanja kaznionice po p. n. g. nadzornicah bje naredjeno, da se štala, koja se nad rimskimi zidinami nalazi, ima srušiti, da se uzmogne dalje kopati.

Da je zrno jantarsko, o kojem Vam pisah, doista predhistorično, potvrđjeno je najbolje tim, što sam ja u istom vrtu nedaleko našao drugi predhistorični komad, a to je odlomak igle, koja se u kosu zatiče. Načinjena je od bronza. Patinu nisam strugao. Dolnji dio je odlomljen, te ga nemogoh naći. Ovu iglu našao sam na površini, kamo je obdielavanjem vrta ili izkapanjem jame dosla. Stoji Vam na usluzi (Molim. Vjerojatno da je sve rimsko. *Ured.*).

U jednoj ulici Mitrovice naišao sam na odlomak kamena vapnenca, koj ima sledeća početna slova od redova, koji su odvaljeni

S
N
A
V

Dne 8 tek. donese mi njeiki učenik odlomak nadpisa na mramornoj ploči (1 cent. debela) nadjenoj pri kopanju podruma, na kojoj su ova slova:

I O I.

A F I

U svako doba na usluzi stojeći

Ignjat Jung, učitelj.

Razne viesti.

Izkapanje starina u Sisku tečajem prošloga lipnja. — Ovo izkapanje omogućila je uprav riedka veledušnost ondješnjega gradskoga zastupstva a navlastito velevriednoga načelnika g. Franja Lovrića. Našlo se je i više drugih gradjana, koji su rado pružili svoju pripomoć, osobito pako veleslužni muz. povjerenik g. Drag. Jagić, čestiti ondješnji graditelj g. Kolusi, i veleposjednik g. Šipuš stariji. Hvala jim najtoplija u ime nar. muzeja, te i od naše strane.

Kopalo se u starom Sisku na četiri mjesta. Najprije na glavnom trgu, gdje su otvorene duge grabe do dva metra široke, a tri duboke. Tu su se odkrile ogromne zidine u raznom pravcu. Kroz tu veoma prostranu sgradu, koja je po svoj prilici požarom uništena, jer se na više mjesta našlo očitih tragova takove nezgode, kao što na jednom znatna hrpa izgoriele pšenice, tekao je prokop sastavljen od četverouglastih velikih opeka. Odkrito je tu obsežno ognjište (komin) i na njem ulomaka od zemljenih posuda. Osim ne malo bakrenih novaca, kao što svuda, gdje se kopalo, nije se tu našlo drugih predmeta. Dalje se kopalo u sried treće ulice blizu željezničke pruge do četiri metra duboko. I tu su se pokazale na metar duboko velike zidine, te se povadilo mnogo onakovih opeka. Doli pri dnu za metar izpod rimskoga tla pokazao se je i jedan lončić proste radnje, te se slaže u liku, radnji i tvari podpunoma sa predhistoričkimi. U bašći izpred grad. kuće, gdje se do 4 metra duboko a dva široko otvorila duga graba, osim onakih opeka i zidina nebje ničesa. Tu se razkrio rimski veoma umjetno sastavljeni bunar, od prije poznat, ali se sada već nije znalo, gdje pravo leži. U bašći g. Kolusia preko gradskoga obkopa prama iztoku ušlo se u trag ogromnomu sarkofagu, ali bez pokrovca i predmeta. Tu se u pržini dva metra duboko pomolio veoma krasan i riedak podpun kalup, u kom su se pravile dobro poznate svietiljke sa nadpisom FORTIS. Ovo dokazuje bielodano, da su se rimske svietiljke i kod nas pravile, te da nisu, kao što se u obće još danas misli, iz Italije donesene. I na obali Kupskoj izpred rimske pivnice došlo se kopanjem do malih stupića od četverovetnih opeka, koji su rimskoj kupelji bezdvojbena pripadali, ali se nije mogla na tom mjestu radnja nastaviti, pošto su hrpe dužica sav prostor zaokupljale. U novom Sisku kopalo se je na brežuljku gospoje Agnese Javornikove, i tu su odkrite obsežne peći rimskih opeka. Pokušaji na dvorištu g. Antolca bjahu jalovi. Radnja je često zapinjala radi kišovitog vremena, koje je ne-

prestance trajalo. — Gosp. Franjo Jurak pokloni muzeju liep kalup raka, koj nadje u svojoj bašci; gosp. Kalusi ploču sa basrilifom, a gosp. Pavao Rupnik, trgovački pomoćnik, krasan kamenčić, na kom je urezan čovjek sa štapom u ruci, a pred njim na tlu ptica.

Zrinjskiewa kovnica. — (V. Razne viesti u ovogodišnjem Viestniku str. 63. 91.) Da izerpimo sve, što se je do danas pisalo o Zrinjskiewoj kovnici, navesti ćemo još ono, što je slavno poznati strukovnjak Ivan Newald u svom djelu: *Das österreichische Münzwesen unter Ferdinand I., Wien 1883 s. 38—40* o tom izdao.

„Die Münzstätte des Grafen Nicolas Zrinyi zu Kostainica. — Es kömmt nunmehr eine Münzstätte zu erwähnen, von der sich nur wenige Nachrichten erhalten haben, ja es lässt sich von ihr sagen, dass sie gänzlich verschollen war.

Mit der Resolution ddo. Linz, 18 November 1529. genehmigte König Ferdinand dem Niclas Grafen von Seryn die Vermünzung „der Silber von seinen *Perkhwerchen in Crabaten* zu Vugarischen Pfenningen nach dem khorn und schlag wie vnsere ordnung vermag.“ Die Abstattung eines Schlag-schatzes wurde nachgesehen, nur hatte der Graf auf seine Kosten Münzmeister und Wardein zu bestellen, welche jedoch für den König in Eid und Pflicht zu nehmen waren¹⁾. Unterm 20 Juli 1530, folgte eine Instruction für den Münz- oder Schmidtmeister, in der dem Grafen von Seryn genehmigten Münze zu Giessdenitzka²⁾. Nach dem Eingang wird angeordnet: „Demnach soll vnd mag sich gedachter münzmaister daselbst hin gegen Giessdenitzka verfügen vnd dasselbst in der Behausung so Ime gemelter Graf Niclas zv Serin einantworten wirdet lassen, die werchstat vnd Münzzeug nodterftiglichen aufrichten vnd alda zu münzen anfahren.“

„Und Namblichen soll er dieselben hungarischen Pfenning auf den Grad, Khorn, Gewicht und Antzall, auch mit dem gepreg vnd vmb-schrieffen, wie in vnsere Cron zv Hungern gemünzt, die wir yetzo daselbst schlagen lassen, Allerding gleich mässig *allein das mit den wappen ein vnd-schied gemacht werde*, wie Wir Ime des verstandigt haben. Vnd soll gedachter vnsere Münzmaister solche Münz schlagen, mit der ordnung wie hernach folgt.“ Das Hauptsächlichste der nun folgenden Bestimmungen ist: 1. Es sind zu prägen ungar. Pfennige, von denen einer 3 Wr. Pf. geltet, auf die Wiener Mark 470 bis 474 Stück und nicht mehr, und soll die Mark 8 Loth fein Silber halten. 2. Münzmeister und Wardein sollen gute Rechnung führen. 3. Alle Silber und geprägten Münzen sollen unter Gegen-sperre verwahrt werden. 4. Dass allfällige Eindringen fremder Münzen ist zu überwachen, dieselben sind zu probiren und ist darüber Anzeige *an die nied.-österr. Kammer* zu erstatten³⁾.

Unter dem gleichen Datum erfolgte eine Instruction für Sebastian Rieder, Wardein zu Giessdenitzka.⁴⁾ Nachdem Graf Zrinyi vorläufig nur

1) K. k. Hofkammer-Archiv, Gedenkbuch Nr. 32, Fol. 174.

2) K. k. H. K. A., Gdgb. Nr. 33, Fol. 90. Der Ort, wo diese dem Grafen Niclas Zrinyi genehmigte Münzstätte vorkam, wird in den Acten verschieden geschrieben.

3) Dasselbst Gdgb. Nr. 33, Fol. 90.

4) Dasselbst Fol. 60vers und

diesen bestellt hatte, wurde ihm der Auftrag ertheilt, alsbald auch den Münz- und Schmidtmeister aufzunehmen, und es ergieng ddo. Wien, 19 Juli 1530, der „Bevelch an Herrn Hannsen Catzianer, Lanndtshaubtman in Crain, den obangeregten Münzmaister, von Kuniglich. Mayst. wegen in glübd zenemen „zu welchem Ende die Eidesformel beigeschlossen wurde.“¹⁾

Graf Zrinyi hatte das Silber aus den „Perkwerchen zu Gnassdannzkho sambt der Münz daselbst, an Leonharten Grueber vnnnd Marxen Stettner, Bürger zu Laibach“ in Bestand überlassen. Unterm 15 Mai 1532 wird diesen letztern „auf wohlgefallen und wiederrufen gestattet das genannte Silber zu vermünzen,“ jedoch sollen „Sy dieselben hungrischen Phening auf den Gradt, Khorn, Gewicht und Anzahl auch mit dem Gepräg wie dieselben hievor in der Stadt Wienn gemünzt sein worden, allerdings gleichmässig, allein das mit dem Wappen ein Unterschied gemacht werde, schlagen lassen.“²⁾ Unterm 16 Mai 1532 erfolgte der Befehl an Hannsen Ungnad landshaubtman (in Steiermark) in abwesen seinem Verwalter zu Cilli, Balthasern von Altenhaus, und Achatzien-Schrotten, den Partheien solch Müntz zu antwurten.“³⁾ Gleichzeitig wurde an den Wardein Sebastian Rieder eine mit Rücksicht auf das neue Verhältnis abgeänderte Instruction ertheilt.“⁴⁾

Der Umstand, dass ungarische Pfennige in der Wiener Münze geprägt wurden, erklärt sich dadurch, dass die Münze zu Kremnitz im Besitze der Königin Maria war. Der Ort „Giessdenitzka“ oder „Gnassdannkcho“ in „Crabaten“ ist die Stadt Kostainica an der Una. Schon der Vater des Grafen Niclas Zrinyi, Graf Peter, hatte dort bereits im Jahre 1464 unter König Mathias von Ungarn, Bergwerke eröffnet. Graf Niclas Zrinyi, dem Ferdinand I. die Pfennigmünzung gestattet hatte, starb im Jahre 1534, sein Sohn war der heldenmüthige Vertheidiger von Szigeth, der dort im Jahre 1566 gefallene Ban von Croatien Graf Niclas Zrinyi. Der Unterschied im Wappen, welcher auf den vom Grafen Zrinyi ausgeprägten ungarischen Pfennige anzubringen war, wird in den Acten nicht angegeben.“

Vjesti, koje nam ovdje pruža g. Newald, veoma su za nas važne, a da jih nepriobćimo. Ali je vjerojatno, da u spomenicih, na kojih se one naslanjaju, ima još onakova blaga, koje Njemac nije uvažio, a za Hrvata moglo bi biti i te kako važno. Treba dakle i sa izpravami na svjetlo. Molimo rodoljube u Beču, da se toga posla late, pošto nam za sada putovanje u Beč nemoguće.

O ovogodišnjem trošenju bečke vlade u arkeologičke svrhe samo u Spljetu i Solinu. — U sjednici gornje kuće u Beču od 4 travnja t. g. predsjednik središnjega odbora za uzdržavanje i iztraživanje starih spomenika slavno poznati Dr. Jos. Alek. bar. Helfert, govoreći o rimskih spomenicih, visoko hvali bečku vladu, što se osobito škrbi za njihovo sačuvanje i iztraživanje, te veli o Spljetu :

1) Fol. 61.

2) K. k. N. K. A. Gdtk. Nr. 33. Fol. 228.

3) Fol. 229 und

4) Fol. 227

„Ich erwähne in aller Kürze *Spalato*, das bekanntlich den alten Diocletianischen Palast besitzt, welchen Viele das achte Wunder der alten Welt genannt haben und in dessen weiten Umfang die Stadt Spalato hineingebaut ist. In Spalato sind es vorzüglich drei Objekte, die gegenwärtig in der Herstellung begriffen sind und die, ich wiederhole es, vorzüglich in der letzten Zeit eine sehr reichhaltige Förderung erfahren haben. Das eine ist der Dom, ein ehemaliger heidnischer Tempel im Umfange des Diocletianischen Palastes, welcher von den ihn umgebenden Bauten freigestellt und in der Herstellung begriffen ist. Das zweite ist der nebenstehende Campanile, der eine schon sehr gefährdende Haltung angenommen hatte, so dass die Central-Behörden mit Bitten bestürmt wurden eine Abhilfe zu treffen; es ist jetzt eingerüstet und es wird nunmehr an die Herstellung gegangen. Das dritte ist das Museum, eine Anstalt, deren Ursprung auf fünf Decennien, also auf ein halbes Jahrhundert zurückreicht, die sich aber noch vor wenigen Jahren in einem so schauerhaften Zustande befand, dass man sich in Spalato gar nicht getraute, Fremde hineinzuführen, da die Sammlung, abgesehen von manch anderen Unregelmässigkeiten, die da vorkamen, in einer vollständigen Unordnung war. Gegenwärtig ist das Museum nicht nur vollständig geordnet, sondern auch in einem anständigen Locale untergebracht, so dass es jetzt den Stolz der Stadt Spalato bildet. Ja, es ist das gegenwärtige Gebäude von Gegenständen bereits überfüllt und muss eben in neuester Zeit an einen Neubau gedacht werden, der sich wohl auch mit der Zeit zweckdienlich realisiren wird.“

„Ich erwähne noch in der Nähe von Spalato die Ausgrabungen in Salona, für welche im diesjährigen Budget 2000 fl. eingestellt sind. Für die Restaurirung des Domes in Spalato sind in den heurigen Budget 10.000 fl. eingestellt, für die Eingerüstung des Campanile in Spalato als zweite und letzte Rate 25.000 fl., und für die Restaurirung desselben als erste Rate 10.000 fl.“

Na Spljetsko-Solinske arkeolog. radnje potrošila je dakle ove godine bečka vlada 47.000 for.

Zatim opisav najznamenitije spomenike u Cislajtaciji, koji trebaju popravka, da se od propasti sačuvaju, stavlja predlog, neka bečka vlada ne samo obavi ono, što je dolnja kuća u poslu uzdržavanja i iztraživanja starih spomenika odredila, nego obrati jošte svoju škrb i na one druge spomenike, koje je on malo prije opisao.

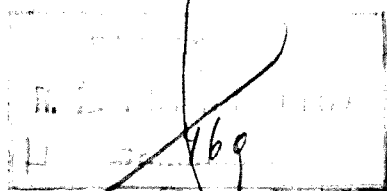
A kod nas? I ono dosta umjerenio, što se troši na slične toli znamenite kulturne svrhe, nekujim poslanikom dira u nos, te akoprem se sami grade svećenici nauke, smiju ipak predlagati, da se i ono kao suvišno izbríše, da bude više za pastuhe et similia. Ali smo dobro uvjereni, da onaj, koj mudro vodi i te poslove, znati će obraniti i te prem slabe stavke, te osjegurati naš napredak i na ovom polju.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI.

U ZAGREBU.

TISKARSKI I LITOGRAFIJSKI ZAVOD C. ALBRECHTA.

1884.

7071
1952

S a d r Ź a j

Viestnika hrvatskoga arkeologičkoga društva.

Godina VI. 1884.

	Strana
Broj I. — 1. O nepravilnosti naziva »ugarski ili ugarsko-skadinavski skup« u dielbi predhistoričkih predmeta iz bakrene dobe. — Dvie table. — S Ljubić	1—14
2. Tumačenje grčkoga nadpisa iz Blata na otoku Korčuli. — Dr. F. Maixner	14—17
3. Nepoznata medalja cara Vetrana — Dr. Hinko Kern	18
4. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. — Skupio prof. Ivan Milčetić	18—28
5. Hercegovački nadpisi. — Vid Vuletić-Vukasović	28—29
6. Dopisi:	
a. Vid Vuletić-Vukasović, iz Korčule	29—30
7. Razne viesti (S. L.):	
a. Nova obreta iz kamene dobe u Dalmaciji	31
b. Izkapanje starina na Solinu	31—32
c. Starinski kotlovi u pjeskovitom gromačastom sastavu	32
d. Marko Kraljević l' eroe della poesia popolare slava	32
Broj II. — 1. Dukljanske starine. Sa slikom — S Ljubić	33—43
2. Solinski sv. Petar. — O. Šimun Milinović	43—50
3. Arkeologično-istorične crtice s hrvat. otoka. — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak)	50—55
4. Rimski nadpis kod Kambelovca blizu Solina. — Vid Vuletić-Vukasović	56
5. Dopisi:	
a. Dr. Josip Prelec, iz Zlatara	56—57
b. Dr. Petar pl. Despinić, iz Budimpešte	57—58
c. Dr. Ivan Crnčić, iz Rima	58—61
d. Petar Dorčić, iz Baške	61
e. Vid Vuletić-Vukasović, iz Korčule	62

6. Razne vesti (S. L.):	
<i>a.</i> Demetriji iz Korčule	63
<i>b.</i> Jerko pl. Kambio iz Spljeta	63
<i>c.</i> Zrinjskijeva kovnica	63—64
<i>d.</i> Otkriće rimske kule u Mitrovici	64
<i>e.</i> Bosanske starine	64
<i>f.</i> <i>Bullettino di archeologia e storia Dalmata</i>	64
Broj III. — 1. Latinske starine na Danilu. — Fra Stip. Zlatović	65—71
2. Baška na otoku Krku. — S. Ljubić	71—74
3. Nadpisi rimski. — S. Ljubić	75
4. Hercegovački nadpisi. — Vid Vuletić-Vukasović	75—76
5. O Cetinu, gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. — Fra Stip. Zlatović	76 79
6. Arheologično-istorične crtice s hrv. otoka. — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak)	80 - 85
7. Dopisi:	
<i>a.</i> Vid Vuletić-Vukasović, iz Korčule	85—87
<i>b.</i> Marko Marković, iz Prozora	87—88
<i>c.</i> Pija Mikić, iz Orešca	88—90
8. Razne vesti (S. L.):	
<i>a.</i> Српско археолошко друштво	90
<i>b.</i> Старинар organ srbskog arkeol. društva	90
<i>c.</i> Uspomene bana Petra Zrinjskog i Fr. Frankopana	90
<i>d.</i> O kovnici Nikole Zrinjskoga u Kostajnici	91
<i>e.</i> Predhistorička kamena doba	91—92
<i>f.</i> Građina Mrkoševac zvana u Osiku	92
<i>g.</i> Odziv na poziv g. B.	92 94
<i>h.</i> Užtuk na smušenjasto zadrživanje	94—95
<i>i.</i> Starinski grobovi u Bosni i Hercegovini	95
<i>k.</i> Di Ragusa e de' monumenti che sono in essa. Memorie e studi di Giuseppe Gelcich	95
<i>l.</i> Starine naše za nas izgubljene	96
<i>m.</i> Rušenje starina u bielom Zagrebu	96
<i>n.</i> Andrija Kodrić muz. ravnatelj i prof. u Osijeku	96
<i>o.</i> Poziv na znanstveni sastanak	96
<i>p.</i> Opet prof. L. Leger o našem nar. muzeju i o hrv. arkeol. društvu	96
Priloženo: Izvješća hrv. arkeol. društva za g. 1883 i 1884	1—26
Broj IV. — 1. O Cetinu gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. — Fra Stip. Zlatović. (Konac)	97—105
2. Arheologično-istorične crtice s hrv. otoka. — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Konac)	105—116
3. Dvie izprave o velevažnom arkeol. otkriću na Solinu prošloga stoljeća. — S. Ljubić	116—119

4. Dopisi:	
<i>a.</i> O. Š. Milinović, iz Sinja	120—121
<i>b.</i> Vid Vuletić-Vukasović, iz Korčule	121—122
<i>c.</i> Franjo Jarc, iz Mirne	122—123
<i>d.</i> Ignjat Jung, iz Mitrovice, opetovano	123—125
5. Razne viesti (S. L.):	
<i>a.</i> Izkapanje starina u Sisku teč. prošloga lipnja ..	125—126
<i>b.</i> Zrinjskiewa kovnica	126—127
<i>c.</i> O ovogodišnjem trošenju bečke vlade u arkeolog. svrhe samo u Spljetu i Solinu	127—128

Imena dopisnika u časopisu „Viestnik“ za g. 1884.

Črnčić Dr. Ivan u Rimu.
 Despinić pl Dr. Petar u Budimpešti.
 Dorčić Petar u Baški.
 Jarc Franjo u Mirni.
 Jung Ignjat u Mitrovici.
 Kern Dr. Hinko u Zagrebu.
 Ljubić Sime u Zagrebu.
 Maixner Dr. Fr. u Zagrebu.
 Marković Marko u Prozoru.
 Mikić Ilija u Orešcu.
 Milčetić prof. Ivan u Varaždinu.
 Milinović O. Šimun u Sinju.
 Prelec Dr. Josip u Zlataru.
 Vuletić-Vukasović Vid u Korčuli.
 Zlatović Fra Stjepan u Šibeniku.

Izvješća

hrvatskoga arkeologičkoga društva

za

godinu 1883. i 1884.

—*—

I.

Zapisnik

IV. glavne skupštine hrv. ark. društva.

Četvrtu glavnu skupštinu hrv. arkeol. društva, obdržavanu dne 29. travnja 1883. u 11 sati prije podne u narodnom arkeologičkom muzeju u prisutnosti društvenog odbora te više odličnih članova, otvorio je radi odsutnosti društvenoga predsjednika presvietl. gosp. Ivana Kukuljevića Sakcinskoga gospodin društveni podpredsjednik prof. Šimo Ljubić sljedećim kratkim govorom :

„Presvietli gosp. Ivan Kukuljević predsjednik ovoga hrv. arkeol. društva svojim brzojavom od jučer 28. travnja iz Ivanca moli me, neka predsjedam ovoj slavnoj skupštini, pošto je on zapriečen ovamo u vrieme doći silnima poslovima. Zaprječenjem gosp. podpredsjednika izostaje za sada i svečani govor, koj je on ovom prigodom držati običavao, te koj će se možda naknadno u dotičnom izvješću obielodaniti.

Medjutim kao zamjenik mu uzimam si slobodu samo dvie riječi primjetiti.

Kako je svakomu od Vas, velevriedna gospodo, dobro poznato, glavna zadaća ovoga društva jest priteći u pomoć razvoju ovoga do nedavno veoma slabo obskrbljena arkeol. odjela nar. muzeja, te probudjujući u nas ljubav za starine, ove po našoj zemlji iztraživati, za nas spasavati i na svietlo iznašati. Da smo toj zadaći do sada po mogućnosti odgovorili, uvjerava nas sama naša sviest, to nam pripoznavaju i tudjinci u ocienah našega rada, a i sami čini obzirom na neznatna sredstva, koja nam na raspolaganje stoje, to bi potvrdili.

Glede muzeja, blagodat, koju on osieća od društvene pripomoći uprav je velika, dragociena. Ovim putem došlo mu je dosta predmeta, da proširi svoje sbirke; ali glavna dobit zanj sastoji se u skupocienih strukovnih knjigah, koje iz zamjene našega „Viestnika“ dobiva. O tom će vas pobližje uputiti izvještaj društvenoga tajnika, ali arkeol. odjelu nar. muzeja stoji dužnost, da javno prizna tu blagodat, koja mu iz Vaših rukuh dolazi, što evo sada po meni kao njegovu predstojniku rado i svečano obavlja, zahvaljujući Vam se što toplije.

Da se i ljubav za starine sve bolje budi i širi u nas, tomu su jasan dokaz sami dopisi i obaviesti o njih, koje vele često dolaze na društvo i koje, kad su važne i zanimive, naš društveni organ na svietlo iznaša. Opisivanjem pako naših domaćih starina u „Viestniku“ upućujemo ne samo našince dali i učeni sviet o izvanrednoj važnosti ove naše hrvatske zemlje i na arkeologičkom polju, a tim joj i s toga gledišta lice pred istim svietom okićemo.

Rekoh, da nam sredstva neznatna. Ova potiču jedino iz prinosa naših članova i iz kamatnog prihoda odveć slabe društvene zaklade. Od drugud nikakve pripomoći. Od sabora, na molbu za podporu, ni odgovora. Pokucat ćemo iznova. Porod smo zakoniti iste majke; radimo izključivo na korist zemlje. Moguće da bude možda i za nas napokon kakav ostrižak. Bude li sbilja pripomoći, naše djelovanje razmaknuti ćemo.

Tiem tješec se, imam čast proglasiti kao otvorenu ovu četvrtu glavnu skupštinu hrvat. arkeol. društva, zahvaljujući se srdačno i u ime upravljajućega odbora gospodi, koja se je našem pozivu da dodje na nju, odazvati blagoizvolila.“

Zatim pročitao je gosp. društveni tajnik dr. Ivan Bojničić Kninski svoje godišnje izvješće:

Visokoštovana gospodo! Odbor hrv. arkeologičkoga društva konstituirao se je odmah iza treće glavne skupštine, obdržavane dne 2. travnja 1882., te izabrao za predsjednika presvietl. gosp. Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, za podpredsjednika i urednika društvenog časopisa gosp. prof. Šimu Ljubića, za tajnika mene, za blagajnika gosp. Gjurju Stjep. Deželića, i za knjižničara gosp. prof. Vjekoslava Klaića, koji međjutim, bivši zapriečen, knjižničarske poslove takodjer meni povjerio.

Odbor obdržavao je prošle godine samo četiri odborske sjednice, u kojih se je osim tekućih društvenih posala medju

ostalim još i to odlučilo, da se od Kukuljevića „Codex diplomaticus“ svim hrvatskim učevnim zavodom i srednjim školam, te isto tako i znanstvenim društvima, s kojima u savezu stojimo, dade po jedan primjerak zabadava; nadalje da će društvo po mogućnosti nastojati, da u blizini grada Zagreba arheološka iztraživanja i izkapanja poduzme.

Od društvenoga časopisa „Viestnik hrv. arkeol. društva“ izašla su za godinu 1882. četiri svezka sa znatno boljim slikama nego prijašnjih godina, te sa arkeolog. razpravami sljedeće gospode: Ljubića, Kukuljevića, Bojničića, Klaića itd.

Da je društveni rad i nadalje našao odziva u izobraženom hrvatskom občinstvu, najbolje dokazuje ta okolnost, što je broj društvenih članova i ove godine znatno narasao, osobito pristupom arheološkoga društva „Siscia“ u Sisku među članove hrv. arkeol. društva. Naše društvo imade danas 19 članova počastnih, 18 starih te 12 novih članova utemeljitelja, 28 radnika te 330 podupirućih, dakle ukupno 407 članova.

Tečajem godine 1882. te do danas ugrabila nam nemila smrt dva odlična člana u Dubrovniku: dra. I. Aug. Kaznačića te kneza Niku Vlaha Pucića, i osim tih jednoga člana utemeljitelja kanonika Josipa Kovačevića u Požegi.

Društvo prisustvovalo je korporativno sprovedu slavnoga velikana Gjura Daničića, te mu je krasan vienac na grob položilo.

Arheološko društvo stajalo je sa 92 inostrana evropska i izvanevropska znanstvena društva i zavoda u savezu, od kojih je u zamjenu za naš „Viestnik“ primilo mnogobrojnih znamenitih znanstvenih knjiga i časopisa, koje se sada čuvaju u nar. ark. muzeju, gdje su svakomu društvenomu članu na porabu. Društva, s kojima istom god. 1882. stupismo u savez jesu sljedeća: Ateneo Veneto u Veneciji, kr. rumunjska akademija u Bukureštu, belgijska arkeolog. akademija u Bruselju, zemaljsko arheološko društvo u Lavovu, geološko i prirodoslovno društvo u Montrealu u Canadi (Sjev. Amerika), carsko sveučilište u Petrogradu, historičko društvo u Meissenu, kr. akademija znanosti u Turinu, kavkazka arheološka komisija u Tiflisu u Georgiji. Valja nam osobito iztaknuti znameniti skupocjeni dar ove posljedne, sastojeći se od sedam ogromnih prekrasnih svezakah, sadržavajućih veliki materijal za poviest i statistiku kavkazkih zemaljah. Na ovom veledušnom daru imademo se

zahvaliti predsjedniku arkeološke komisije svjetlomu knezu Dondukov-Korsakovu te našem zemljaku trgovcu N. Frančiću u Tifisu, koji je ovaj dar za nas izposlovao.

Što se tiče novčanoga stanja društva, o tom će gosp. društveni blagajnik svoje izvješće podneti, a meni nepreostaje ino, nego se slavnomu društvu na meni već treći put podijeljenoj časti društvenoga tajnika zahvaliti, te nazočnu gospodu moliti, da bi izvoljeli ovo izvješće do znanja uzeti.

* * *

Izvješće tajnikovo uzeto je na znanje, te je zatim društveni blagajnik gosp. gradski vječnik Gjuro Deželić pročitao izvješće o imetku društva:

R a č u n

hrvatskoga arkeološkoga društva u Zagrebu za vrijeme od
1. travnja 1882. do 30. ožujka 1883.

A. Glavnični imetak.

Glasom pregledanoga i odobrenoga računa od 31. ožujka 1882. iznašao je ukupni društveni imetak:

a) u vrijednostnih papirih	4925 for. — nč.
b) u štedioničkih knjžicah	1324 " 28 "
Ukupno	6249 for. 28 nč.

Od toga upotrebljeno je prema zaključku glavne skupštine društva od 2. travnja 1882.

a) za zakladu: spomenik na grob. polju	1313 for. 86 nč.
b) za zakladu: „izdanje spomenika g. 1848. i 1849.	320 " 91 "
	1634 for. 77 nč.

preostaje glavnična imovina hrv. ark. društva	4614 " 51 "
na kamatah k tomu priračunano	4 " 76 "

Ukupni imetak . . . . . 4619 for. 27 nč.

Taj imetak sastoji:

a) u raztereticah hrv.-slav.	
br. 42086 po 1050 for.	1050 for. — nč.
br. 405 po 525 for.	525 " — "

b) u zadužnicah: 1 kom.			
br. 550650 po 1000 for.	1000 for.	—	nč.
7 komadah br. 555969,			
555970, 607847, 607848,			
688620, 727584, 785388			
po 100 for.	700 "	—	"
c) šted. knjižice br. 36500			
(ovamo 14 f. 5 n. got. glavnice)	1344 "	27 "	4619 for. 27 nč.

B. Zaklada „Spomenik na grob. polju“.

1 k. hrv.-slav. razteretnica br. 4383 po 1000 f. sr.	1050 f.	—	n.
3 k. drž. unif. zadužnica br. 705255,			
705256 i 705257	po 100 "	300 "	— "
1 štedionička knjižica br. 5700		27 "	57 "
Ukupno	1377 f.	57 n.	

C. Zaklada za izdanje pism. datih g. 1848. i 1849.

3 k. drž. unif. zadužnica br. 705258,			
705259 i 708972	po 100 for.	300 for.	— nč.
1 štedion. knjižica br. 48119		36 "	43 "
Ukupno	336 for.	43 nč.	

D. Promet gotovine.

I. Prihod.

a) Blagajnički ostatak 31./3. 1882.	85 for.	18 nč.
b) Po prilogu pod 1	619 "	4 "
c) Priljeno od coupona za papire (prilog 2)	252 "	36 "
d) Kamate od štedioničkih knjižica (prilog 3)	271 "	22 "
Ukupno	1227 for.	80 nč.

II. Izdatak.

a) Po prilogu br. 4.	670 for.	— nč.
b) Po prilogu br. 5.	60 "	80 "
c) Po tom ostaje blag. ostatak 27./3. 1883.	497 "	— "
Ukupno	1227 for.	80 nč.

U Zagrebu dne 1. travnja 1883.

Gj. Deželić.

I ovo izvješće uzelo se je na znanje te je na predlog gosp. podpredsjednika izabran odbor za pregledauje računa, sastojeći se od gg.: Gjüre Crnadka, Mirosłava Kus-a te Janka Crnetića.

Na predlog odbora izabrani su sljedeći počastni članovi: sveučilištni profesor u Berlinu Conze, tajnik akademije petrogradske Grote, te arkeolog Popov u Moskvi.

Buduć da se je nužnom pokazala promjena društvenih pravila, odlučeno je, da će se doskora sazvati izvanredna glavna skupština, koja će tu promjenu poduzeti, i tako promienjena pravila podastrieti kr. zem. vladi na potvrdu.

Na predlog gosp. Gj. Crnadka izabran je per acclamationem stari društveni odbor i na novo za godinu 1883.

Zapisnik vodio: *Bojničić.*

II.

Zapisnik

V. glavne skupštine hrv. ark. društva.

Hrvatsko arkeolog. društvo obdržavalo je dne 16. ožujka 1884. u 11 sati prije podne u narodnom arkeologičkom muzeju svoju petu glavnu skupštinu. Skupštinu otvorio je predsjednik g. Ivan Kukuljević Sakcinski ovim govorom:

„Slavna skupštino! Naš devetnaesti viek zovu sa svim pravom viekom novih i divnih iznašašća. Ali je naš viek preporodio i mnoge znanosti, a medju ovimi ide doista prvo mjesto nauku prirodoslovja, s kojom stoji donekle u savezu i nauka starinarstva, koja u naše doba sve to više širi krug svoga djelovanja i napredka.

Tamna koprena nad prošlošću starih svjetova i naroda postaje sve to svietlijom, a na novo otkriveni najrazličitiji predmeti starina stvaraju sve to čvršću podlogu povjesti ljudske kulture.

Ako naš hrvatski narod ovdje na slavenskom jugu u gojenju i proučivanju starina i nenapreduje onako, kako mnogi tudji i po jeziku srodni nam narodi na sjeveru i zapadu; to se možemo ipak tješiti time, da u naših žalostnih političkih i materijalnih odnošajih, uz druge znanosti nauk o starinstvu sve to više napred koraca.

Iskrenom radošću gledamo, kako neki učenjaci naše posestrime Dalmacije, posute starinama, kako malo koja zemlja jednakoga obsega, odvažnom revnošću i vele pohvalnim marom nastoje u iztra-

živanju i sačuvanju starina nadoknaditi ono, što su naši otci toli bezbrižno zanemarili.

Sa ponosom moramo priznati, da i jedno maleno društvo slavnoga negda grada Siska, u tečaju malo godina, sa svojim izkopinama narodni naš muzej u toliko je obogatio, da su se sisačkim starinam prostorije čitavih soba odstupiti morale.

Novo bogato zemljište za starine otkrilo se u Hrvatskoj u gradu Bakru, u Vitlju kod Otočca, u Malunju kod Jaske i kod Petrovačke gradine u Slavoniji. Veoma zanimivi predmeti, našasti u najnovije doba u rečenih mjestih, rese naš arheološki muzej.

Starinarom od davna poznata mjesta Sisak, Topusko, Šćitarjevo, Varaždinske Toplice, Munjavska dolina kod Modruša, Osiek i starinami prebogata Mitrovica iznašaju svake skoro godine na svietlo liepi broj starinarskih predmeta. Osobito su u posljednjem mjestu, na zemljištu staroga Sirmiuma, nastojanjem naše akademije znanosti, otkrite znamenite starine od kršćanske i predkršćanske dobe, koje će do skora zbirku našega muzeja znatno obogatiti.

Ali prema onomu bogatstvu starina, što ih još naša zemlja krije, ipak je veoma malen dosadašnji uspjeh rada i to ponajviše radi pomanjkanja radnika i za izkapanje i traženje neophodno potrebitih novčanih sredstva.

U našoj monarkiji obstoje u Beču i Budimpešti dva velika zavoda sa svrhom, da iztražuju i uzdržavaju starine. Zavode ove podupire država znatnimi svotami. Zato je i uspjeh rada oko iztraživanja starina u pokrajinah Austrije i Ugarske mngo veći nego li u nas, gdje uz autonomnu vladu podobna zavoda neima. Želiti bi bilo, da se naše društvo pobrini, kako da i naša zem. vlada podoban zavod kod nas u život uvede.

Na koliko je iztraživanje starina kod nas još zaostalo, neka nam primjerom služi sam glavni grad Zagreb i njegova bližnja okolica. Na zemljištu staroga Zagreba, od Petrinjske i Vlačke ulice sve do Maksimira i Borovgaja, našlo se slučajno rimskih starina, od kojih ja sam posjedujem mramornu glavu nekog rimskog cara i više rimskih novaca. U Borovgaju, nedaleko od Maksimira ima sakriveno čitavo pogansko grobište, možebiti od prahrvatskih vremena. U gornjoj i dolnjoj Trnavi imade polja i oranica, posutih rimskimi grobovi. Oko Markova polja i Vugrovca i Kašine ima tragova rimske cesti i rimskoj naselbini. Oko Stenjeveca nalaze se ostanci rimskih sgrada i vodovoda. Pak ipak sva ta mjesta nisu dosada znanstveno

i sistematično iztraživana, jer pojedinim ljubiteljem i tražiteljem starinah, koji počeše njekim uspjehom iztraživati ova zemljišta, uzmanjkaše za sistematični rad ili potrebno znanje ili nužna sredstva.

Iz svega toga vidi se, od kolike je nužde za nauku starinarstva i za bolji napredak znanosti u obće, da naše društvo svoje djelovanje što veoma razširi, i da ga što veći broj članova iz sredine naroda u tom djelovanju podupre.

U ovo vrijeme, kad se uprav u susjedskoj nam Ugarskoj, u Budimpešti, stvorila sjajna izložba predmeta zlatarskoga kova, držim za shodno upozoriti slavnu skupštinu, od kolike bi koristi bilo, kad bi pojedini članovi ovoga društva i ljubitelji starina i umjetnosti pomislili na sakupljanje podataka za povjest zlatarstva kod Hrvata i ostalih južnih Slavena. Stari zapisnici našega glavnoga grada Zagreba, kao i mnogih gradova u Dalmaciji, svjedoče nam, koliko je mnoštvo zlatara i srebrnara jur u XIII., XIV. i XV. vieku živilo u naših gradovih, imajući tu svoje cehove ili družine i svoje posebne zakone. Bogate sbirke naših stolnih, monastirskih i župnih crkva i hramova čuvaju znamenite predmete zlatarskoga kova od prastarih vremena, koji imadu veliku vriednost za povjest i umjetnost. Inostrani učenjaci, koji su proputovali naše pokrajine, divili su se njekim od ovih predmeta, opisujuc ih na kratko i površno. Bilo bi skrajnje vrijeme, da i naši domaći učenjaci iste i podobne predmete potanko prouče i sa svojimi študijami našu knjigu obogate.

U Dalmaciji počeše u novije doba sa pohvalnom revnošću sakupljati i tiskom priobćivati, pokraj rimskih nadpisah, i dosada toli zanemarene nadpise srednjega i novijega vieka, koji su od velike važnosti za političku i kulturnu poviest naše domovine. Želiti bi bilo, da se taj književni rad ne samo u Dalmaciji, nego po svih krajevih balkanskoga poluotoka što revnije nastavi. Što se tiče Hrvatske, Slavonije, Medjumurja i Istre, to sabiram ja nadpise ovih pokrajina jur preko dvadeset godina i nadam se, da ću ih doskora, koliko moguće, podpunoma objelodaniti moći.

Još jedna vrst starina našla je do sada kod nas veoma malo gojitelja, a to su predmeti predhistoričke dobe. Naša jezera, naša blata, kalužine i bare, a poglavito naše špilje, kojima znatno obilujemo, nisu do sada ni malo pogledom na starine iztražene. Želiti bi bilo, da ljubitelji starina i povjesti i na ova obična skladišta najdavnijih starina veću pozornost obrate.

Što je naše društvo tečajem ove godine djelovalo i koja mn sredstva na raspolaganje stajale, o tom će slavnu skupštinu potanko izvijestiti gospoda tajnik i blagajnik društveni. Meni nepreostaje drugo, nego ovo, u narodu još uvijek malo poznato i od riedkih rodoljuba prigrljeno društvo što toplije preporučiti članovom i nečlanovom našega naroda, jer jedino od blagohotne što veće podpore zavisi uspjeh i napredak društva.“

Poslie ovoga svetčanoga govora pročitao je g. društveni tajnik dr. Ivan Bojničić Kninski svoje godišnje izvješće:

„Visoko štovana gospodo! Odbor hrv. arkeološkoga društva konstituirao se je odmah iza četvrte glavne skupštine, obdržavane dne 29. travnja 1883., te je izabrao za predsjednika presvietloga g. Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, za podpredsjednika i urednika društvenog časopisa gosp. S. Ljubića, za tajnika mene, za blagajnika gosp. Gjurju Stjep. Deželića, i za knjižničara g. prof. Vjekoslava Klaića, koji je medjutim, bivši zapriečen, knjižničarske poslove takodjer meni povjerio.

Odbor obdržavao je prošle godine samo tri odborske sjednice, u kojih su se tekuci društveni poslovi obavljali.

Od društvenog časopisa „Viestnik hrv. arkeol. društva“ izašla su za godinu 1883. četiri svezka sa obilnim znanstvenim gradivom.

Da je društveni rad i nadalje našao odziva u izobraženom hrvatskom občinstvu, najbolje dokazuje ta okolnost, što je broj društvenih članova i ove godine znatno narasao. Naše društvo imade danas, izuzamši članove društva Siscia, 23 člana počastna, 19 starih i 12 novih članova utemeljitelja, 16 dopisujućih inostranih, (a 31 ovozemski) i 262 podupirajućih, dakle ukupno 332 članova.

Tečajem godine 1883. te do danas ugrabila nam nemila smrt tri odlična i revna člana; dva utemeljitelja: gosp. Jakova Depolia, pošt. nadzornika u Zagrebu i gosp. dra. Gj. Pulića kanonika sv. Jerolima u Rimu, te jednoga podupirajućega člana, gosp. Mirka Crnadka umirovljenoga c. kr. majora u Zagrebu.

Na molbu društvenoga odbora blagoizvolilo je Njegovo cesarsko i kraljevsko apoštolsko Veličanstvo do sada izašlih petgodišnjih svezaka „Viestnika“ premilostivo primiti za c. kr. obiteljsku fideicommissionalnu knjižnicu.

Dne 2. veljače t. g. pozvala je visoka kr. zem. vlada upravljajući odbor hrv. arkeol. društva, da imenuje zastupnika u hrv. slav. zem. povjerenstvo za obćenitu izložbu u Budimpešti. Odbor

izabrao je u sjednici od 15. veljače svojim zastupnikom podpredsjednika g. Š. Ljubića, te mu je u tu svrhu dao obširan naputak.

Društvo dalo je ove godine nekojim svojim članovom u svrhu znanstvenih iztraživanja novčanu podporu, i to sljedećoj gospodi: prof. Milčetiću u Varaždinu, Vidu Vuletić-Vukasoviću na Korčuli, Marku Markoviću u Prozoru, M. J. Graniću u gornjem Muću, Jakovu Paveliću u Munjavi i Antunu Bogetiću u Račinovcih.

Arkeologičko društvo stajalo je sa 100 inostranih evropskih i izvanevropskih znanstvenih društva i zavodah u savezu, od kojih je u zamjenu za naš „Viestnik“ primilo mnogobrojnih i znamenitih znanstvenih knjiga i časopisa, koje se sada čuvaju u nar. ark. muzeju, gdje su svakomu društvenomu članu na porabu. Društva, s kojima istom godine 1883. stupismo u savez jesu sljedeća: kr. norveško sveučilište u Kristianiji, c. japansko sveučilište (Tokio Daigaku) u Tokiju Japana, kr. rumunjska akademija u Bukareštu, katalonsko znanstveno društvo u Barceloni, historičko društvo u Lahnsteinu na Rajni i kr. saksonska znanstveno društvo u Lipskom. Osobito nam valja iztahnuti znameniti i skupocjeni dar rumunjske akademije, sastojeci se od trideset i pet svezaka, sadržavajućih obilni materijal za povjest i filologiju rumunjsku.

Što se tiče novčanoga stanja društva, o tome će gosp. društveni blagajnik svoje izvješće podnieti, a meni nepreostaje ino, nego se slavnomu društvu na meni već četvrti put podijeljenoj časti društvenoga tajnika zahvaliti, te nazočnu gospodu moliti, da bi izvoljeli ovo izvješće do znanja uzeti.

Izvješće tajnikovo uzeto je na znanje, te je zatim društveni blagajnik gosp. gradski viećnik Gjuro Deželić pročitao izvješće o imetku društva:

I z v a d a k

iz računa hrv. arkeolog. društva u Zagrebu za god. 1883.

Primitak: a) U uložnicah 1946 for. 55 nč.; b) u novčanih papirih 4925 for.; c) u gotovom novcu 995 for. 61 nč.

Izdatak: a) U uložnicah 307 for. 65 nč.; b) u gotovom novcu 871 for. 29 nč.

Ostatak: a) U uložnicah 1638 for. 90 nč.; b) u novčanih papirih 4925 for.; c) u gotovom novcu 224 for. 32 nč.

Imovina, kojom upravlja odbor hrv. arkeologičkoga društva, dieli se ovako:

a) Za izdavanje pisмениh spomenika od g. 1848.—49. zaklada sastojeća se iz uložnice i držav. obveznica ukupnom svotom od 349 for. 84 nč.

b) Zaklada za spomenik na grobničkom polju, sastojeća se iz uložnice, hrv. razteretnice i državnih obveznica ukupnom svotom od 1441 for. 71 nč.

c) Utemeljiteljni prinosi hrv. arkeolog. društva, u štedioničkoj uložnici ukupnom svotom od 416 for. 60 nč.

d) Stariji imetak hrv. arkeol. društva, sastojeći se iz uložnica, hrv. razteretnica i sreb. rente ukupnom svotom od 4480 for. 7 nč. Sveukupni imetak hrv. arkeol. društva iznosi dakle 6688 for. 22 nč.

I ovo izvješće uzelo se je na znanje, te je na predlog g. predsjednika izabran odbor za pregledanje računa, sastojeći se od gg.: Franje Arnolda, Ilije Guteše i Mihajla Vrbanića.

Na predlog odbora izabran je još počastnim članom g. Lamanski u Petrogradu.

Nadalje zaključeno je podnieti zem. vladi predlog glede utemeljenja zem. povjerenstva za sačuvanje i izraživanje historijskih i arkeologičkih spomenika.

Zatim izabran je per acclamationem stari društveni odbor i na novo za godinu 1884., te tim bje svršena peta glavna skupština hrvatskog arkeologičkog društva.

Zapisnik vodio: *Bojničić.*

Imenik

članova hrvatskoga arkeologičkoga društva.

Upravljaјуći odbor.

Kukuljević Sakcinski Ivan — predsjednik.

Ljubić prof. Sime — podpredsjednik.

Bojničić Kninski Dr. Ivan — tajnik.

Deželić Gj. Stjep., blagajnik.

Klaić prof. Vj., knjižničar.

Malxner Dr. Fr., odbornik.

Kern Dr. Hinko, odbornik

Lopašić Radoslav, odbornik,

Keraus Josip, odbornik.

Članovi hrv. arkeol. društva.

A. Članovi počastni.

(Imenovani 2. travnja 1882.)

1. Bendorff Dr. Otto, prof. klasičke arkeologije na sveuč. u Beču.
2. Bertrand Aleksander, ravnatelj muzeja narodnih starina u St. Germain-en-Laye kod Pariza.
3. Brugsch Dr. Henrik Paša, sveuč. prof. u Charlottenburgu kod Berlina.
4. Glavinić Mihovil, školski vlad. savjetnik u Zadru.
5. Hampel Dr. J., ravnatelj ark. odjela zem. muzeja u Budimpešti.
6. Helfert barun Jos. Alek. tajni savjetnik, um. drž. podtajnik i predsjed. centr. odbora za iztraž. i sačuv. starih spomenika u Beču.
7. Henzen Dr. Vilhelm, prof. prvi tajnik arkeol. zavoda u Rimu.
8. Hildebrand prof. Dr. Hans, starinar švedske države, ravnatelj kr. histor. muzeja i numis. kabineta i tajnik doživ. kr. akademije nauka u Stokholmu.
9. Jiriček Josip, bivši c. kr. ministar za bogoštovje i nastavu, predsjednik c. kr. društva znanosti u Pragu.
10. Kenner Dr. F., ravnatelj dvor. sbirke starina i numis. kabineta u Beču.
11. Kunik Arist. Aristović, bibliotekar c. akadem. nauk u Petrogradu.
12. Mijatović Čedomil, kralj. srbski ministar u Beograd.

13. Mommsen Dr. Teodor profesor na sveučilištu u Berlinu.
14. Pigorini Ljudevit ravnatelj predhist. muzeja i sveuč. profesor u Rimu.
15. Rossi Dr. Ivan Krst., prof. i arkeolog u Rimu.
16. Romer Dr. Florian opat i kanonik u Vel. Varadinu.
17. Tomašek Dr. Ivan Adolf profesor državne i pravne poviesti na sveučilištu u Beču.
18. Schliemann Dr. Henrik arkeolog u Atheni.
19. Uvarov grof Aleksij Sergjević, predsjednik moskov. arkeol. društva u Moskvi.

(Imenovani 29. travnja 1883.)

20. Conze Aleksander Dr., ravn. kiparske sbirke c. muz. u Berlinu.
21. Grot Jakov Karlović, u Petrogradu.
22. Popov Andrija Nikolajević, u Moskvi.

(Imenovan 16. ožujka 1884.)

23. Lamanski Vladimir Ivanović profesor na sveuč. u Petrogradu.

B. Članovi utemeljitelji.

(Koji su položili svotu od 50 for.)

1. Antolković pl. Josip, umir. vlad. ravnatelj u Beču.
2. Bedeković Komorski pl. Koloman, kr. hrvatski ministar u Budimpešti.
3. Bogović Mirko, umir. minis. savjetnik u Zagrebu.
4. Brunšmidt Josip, gimnaz. profesor u Vinkovcih.
5. Čeh Dr. Dragutin, car. savjetnik u Moskvi.
6. Crnadak Gjuro, gradski podnačelnik u Zagrebu.
7. Depoli Jakov, poštarski nadzornik u Zagrebu. †
8. Deželić Gjuro, gradski viećnik u Zagrebu.
9. Ilić Andrija, biskup na Hvaru.
10. Janković grof Julio, u Budimpešti.
11. Knjižnica biskup. sjemeništa u Djakovu.
12. Knjižnica duhovne mladeži u Zagrebu.
13. Knjižnica okružna učiteljska u Mitrovici.
14. Kolar Nikola, arhitekt u Vinkovcih.
15. Kovačević Josip, kanonik i ravnatelj sirotišta u Požegi. †
16. Kukuljevi-Sakcinski Ivan, umir. vel. župan u Zagrebu.
17. Kušević Svetozar umir. vel. župan u Blacku.
18. Ljubić Sime, ravnatelj nar. zem. muzeja u Zagrebu.
19. Lukić Božo župnik u Trnavi kod Djakova.

20. Mažuranić Ante, umir. gimn. ravnatelj u Zagrebu.
21. Mihalović Josip stožernik, nadbiskup u Zagrebu.
22. Ožegović bar. Metel, umir. dvor. savjetnik u Hitzingu.
23. Pleše Ferdo, kanonik, župnik u Fužini.
24. Pulić Dr. Gjuro, umir. gimn. ravnatelj i kanonik u Rimu. †
25. Slamnik Ljudevit, gimn. ravnatelj na Rieci.
26. Smičiklas Tade, sveučil. profesor u Zagrebu.
27. Stražimir Dragutin, župnik kod sv. Jakova na Zelini.
28. Strosmajer Gjuro, tajni savjetnik, biskup u Djakovu.
29. Šestak Ivan, ravnatelj bolnice u Osieku.
30. Vitezić, obiteljska knjižnica u Vrpniku.
31. Vučetić Stjepan, kanonik u Zagrebu.

C. Članovi dopišujući ili radnici.

a) Inostrani.

1. Bellucci Dr. Josip, sveučil. profesor u Perugia.
2. Burton Ricard J., englezki konzul u Trstu.
3. Chantre Ernest, podupravitelj drž. muzeja u Lyonu.
4. Chierici Gaetan, profesor u Reggio dell' Emilia.
5. Cons Dr. Henrik, sveučil. profesor u Montpellieru.
6. Elbig Wolfgang, tajnik arkeol. zavoda u Rimu.
7. Evans Artur J., arkeolog u Oxfordu.
8. Fliegier Dr. Kornelius, arkeolog u Gradcu.
9. Friedel Ernest, ravnatelj pokrajinskoga muzeja u Berlihu.
10. Hochstetter vit. Ferdo dvorski savjetnik, upravitelj dvorskih muzeja i sveučil. profesor u Beču.
11. Kunz Karlo, ravnatelj arkeol. muzeja u Trstu.
12. Leger Louis, profesor ruskog jezika u zavodu istočnih jezika u Parizu.
13. Much Dr. Matija, profesor u Beču.
14. Stephani Ludolf Jeduardović, čuvar u c. Ermitaži i sveučil. profesor u Petrogradu.
15. Undset Dr. Unguald, čuvar ark. muzeja u Kristianiji.
16. Wurmbrand grof Gundaker vlastelin u Ankensteinu k. Optuja.

b) Obozemski.

1. Batinić O. Mijo, malobraćanin u Fojnici.
2. Bogetić Antun, duh. pomoćnik u Račinovcih.
3. Bojničić Dr. Ivan, pristav arkeol. muzeja u Zagrebu.
4. Brunšmidt Josip, gimn. profesor u Vinkovcih.
5. Bulić Franjo, gimn. ravnatelj u Spljetu.

6. Črnčić Dr. Ivan, predstojnik sv. Jerolima u Rimu.
7. Despinić pl. Dr. Petar, sudb. viećnik u Budimpešti.
8. Geitler Dr. Lavoslav, sveučil. profesor u Zagrebu.
9. Granič M. J., župnik u Gornj. Muću.
10. Gruber Dane, gimn. profesor u Požegi.
11. Gutal Matija duh. pomoćnik u Osieku.
12. Ivkanec Luj, predsjednik sudb. stola u Varaždinu.
13. Jagić Dragutin, podžup. perovodja u Sisku.
14. Jarc Franjo, župnik u Mirni.
15. Kern Dr. Hinko, liečnik u Zagrebu.
16. Klaić Vjekoslav, gimn. profesor u Zagrebu.
17. Kukuljević Ivan, umir. vel. župan u Zagrebu.
18. Lapaine Valentin, inžinir u Petrinji.
19. Ljubić Sime, ravnatelj nar. zem. muzeja u Zagrebu.
20. Marković Marko, učitelj u Prozoru.
21. Matas A. K. gimn. ravnatelj u Dubrovniku.
22. Milčetić Ivan, gimn. profesor u Varaždinu.
23. Miler Pajo, opat i župnik u Mitrovici.
24. Milinović O. Šimun, gimn. ravnatelj u Sinju.
25. Pilepić Dr. Franjo, odvjetnik na Rieci.
26. Prelec Dr. Josip, podžup. liečnik u Zlataru.
27. Radetić Ivan, gimn. profesor u Senju.
28. Seč Franjo, inžinir u vojnom Križu.
29. Šenoa Augustin, šted. činovnik u Zagrebu.
30. Vuletić Vukasović Vid, učitelj u Korčuli.
31. Zlatović Fra Stjepan, malobraćanin u Šibeniku.

D. Članovi podupirući.

(Koji osim 1 for. upisnine, plaćaju godišnji prinos od 2 for.)

1. Alačević D., c. kr. prijavn. u Zadru.	14. Beruta Jos., župnik u Koprivnici.
2. Altman Josip, mjernik u Zagrebu.	15. Bišćan Martin, sudb. pristav u Iloku.
3. Arnold Dr. F., jav. bilježn. u Zagrebu.	16. Bojanić O. Andj., na Bolu na Braču.
4. Balaš Mio, škol. odbornik i veletražac u Karlovcu.	17. Bojničić Dr. Ivan, pristav. arkeol. muzeja u Zagrebu.
5. Baloković Lovro, župnik u Bizovcu.	18. Botteri Iv., odvjetnik i gradonačel. u Staromgradu.
6. Barbieri Stjep., kot. kap. u Obrovcu.	19. Brčić A., viećnik priz. suda u Zadru.
7. Barčić Erasmo, odvjetnik na Rieci.	20. Bresztyenszky Dr. A., sveuč. prof. u Zagrebu.
8. Batinić O. Mijo, u Fojnici.	21. Brusina Sp., sveuč. prof. i ravn. zool. muzeja u Zagrebu.
9. Batistić Jakov, ljekarnik u Bakru.	22. Budisavljević Bude, veliki župan u Belovaru.
10. Bauer Gj., prof. na realci u Zagrebu.	
11. Bedeković Kamilo, nadinž. u Osieku.	
12. Benaković Jos., poštar u Županju.	
13. Benković Iv., grad. viećnik u Zagreb.	

23. Budmani Pero, gimn. prof. u Dubrovniku.
24. Bulat Dr. Gaj. F., odv. u Spljetu.
25. Bulić Fr., gimn. ravn. u Spljetu.
26. Bunjik Koloman, šumar u Trnjanih.
27. Buratti Dr. Iv. grof, veleposjednik u Zagrebu.
28. Burgstaller Vjek., financ. perovodja u Zagrebu.
29. Butković Nikola, učitelj u Dobrinju.
30. Butorac Drag., podž. pisar u Jaski.
31. Buzolić Stj., ravn. učilišta u Zadru.
32. Cepelić Mihovil, biskupski tajnik u Djakovu.
33. Crnetić Janko, gr. oficijal u Zagrebu.
34. Crnovšek Jer., brz. činov. u Zagrebu.
35. Cvietković M., fln. savjet. u Zagrebu.
36. Čegetek Fr., sudb. viećnik u Zagrebu.
37. Čitaonica gradjanska u Belovaru.
38. Čitaonica narodna u Požegi.
39. Čitaonica narodna u Senju.
40. Čitaonica slavjanska u Spljetu.
41. Čitaoničko društvo „Dvorana“ u Varaždinu.
42. Dautović Mijo, predstonik vl. odjela u Zagrebu.
43. Despinić pl. Dr. Pet., sudb. viećnik u Budimpešti.
44. Deutsch Albert, knjižar u Zagrebu.
45. Didolić Drag., veleposjed. u Selcih na Braču.
46. Dolački Alekso, župnik u Bučici.
47. Dollhopf Gust., vlad. odjelni savjetn. u Zagrebu.
48. Dorčić Petar, župn. u Baški na Krku.
49. Eisenhut Ljud., mjerneik u Karlovcu.
50. Eisner Milan, poduzetnik u Zagrebu.
51. Erben Franjo, inžinir u Petrinji.
52. Ferlan Ivan, veletržac u Senju.
53. Fiamin Iv., arcidj. župnik na Rieci.
54. Folnegović Fr., podarcidj. župnik u Selih.
55. Folnegović Fr., nar. zastupnik u Zagrebu.
56. Fosco Ant. Jos., biskup u Šibeniku.
57. Francić N., trgov. ravnat. u Tiflisu.
58. Francić Jos., podžup. tajnik u Jaski.
59. Friš Andrija, kanonik u Rimu.
60. Gabrić Petar, župnik u Zloselih.
61. Gajdek Toma, arcid. kan. u Zagrebu.
62. Galjer Matija, učitelj u Sesvetih.
63. Gašparić Fr., arcid. kan. u Zagrebu.
64. Geitler Dr. Lav., sveuč. profesor u Zagrebu.
65. Gimnazija realna u Belovaru.
66. Gimnazija velika u Gospiću.
67. Gimnazija velika u Karlovcib.
68. Gimnazija velika u Karlovcu.
69. Gimnazija velika u Osieku.
70. Gimnazija velika u Požegi.
71. Gimnazija velika u Varaždinu.
72. Gimnazija velika u Vinkovcib.
73. Glaser Josip, profesor u Petrinji.
74. Globočnik Antun, okraj. glavlar u Postojni.
75. Gogolja D., šted. činovn. u Zagrebu.
76. Golub Vjek., škol. nadz. u Zagrebu.
77. Gorenjec Dr. Vjekoslav, u Petrinji.
78. Gorjanović (Kramberger) Dr. Drag., muz. pristav u Zagrebu.
79. Gösz J., ravnajući učitelj u Rumi.
80. Grahor Janko, arhitekt u Zagrebu.
81. Granić M. J., župn. u Gornjem Muću.
82. Granić Jakov, ravnat. gospod. škole u Trogiru.
83. Gržetić Dr. N., puk. liećnik u Aradu.
84. Gruber Dane, gimn. prof. u Požegi.
85. Gutal Matija, duh. pomoć. u Osieku.
86. Guteša Ilija, veletržac u Zagrebu.
87. Halper pl. Mirko, vlad. savjetnik u Zagrebu.
88. Halper pl. Vlad., vlastelin u Zajezdi.
89. Herkov Rajmund, financ. nadsavjet. u Zagrebu.
90. Horvat Levin, pristav kotar. ureda u Varaždinu.
91. Horvat N., arcid. kanonik u Zagrebu.
92. Hervoić Lj., vl. savjetnik u Zagrebu.
93. Hudovski Adolf, gradski viećnik u Zagrebu.
94. Iveković Dr. Franjo, sveuč. profesor u Zagrebu.
95. Ivić Mate, odvjetnik u Zemunu.
96. Ivkanec Ljudevit, predsjednik sudb. stola u Varaždinu.
97. Jagunić J. gimn. prof. u Karlovcu.
98. Jakčin And., odvjetnik u Zagrebu.
99. Jarc Franjo, župnik u Mirni.
100. Jurinae Ad. Eug., gimn. profesor u Varaždinu.
101. Jurković J., vl. savjetnik u Zagrebu.
102. Jurković pl. Dr. Nik., vlad. tajnik u Zagrebu.
103. Kaiser Ljud., oruž. stražm. u Rumi.
104. Kamber Dr. P. odvjetnik u Spljetu.
105. Kappus D., grad. mjernik u Zemunu.
106. Karaman Dr. S., odvjetnik u Spljetu.
107. Karić Pavao, umir. podpukovnik u Temišvaru.
108. Kassa Sken., podžup. živinar u Jaski.
109. Keraus J., c. nadprij. u Zagrebu.
110. Kern Dr. Hinko, liećnik u Zagrebu.
111. Kišpatić Dr. M., profesor na realki u Zagrebu.
112. Klaić Vjek., gimn. prof. u Zagrebu.
113. Knjižara sveuč. Županova u Zagrebu.

114. Kodrić Andrija, gimn. profesor i muz. ravnatelj u Osijeku.
115. Kondrat Ferdo, inženir u Zagrebu.
116. Kontak Dr. Gj., odvjet. u Zagrebu
117. Kostrenčić Ivan, sveuč. knjižničar u Zagrebu.
118. Košćec Franjo, župnik u Šestinah.
119. Krajević pl. Aleksander, lekar u Vukovaru.
120. Kranjec Vlad. J., mjernički kapetan u Kremstu.
121. Krešić O. Stjep., župnik u Kljaci.
122. Krešić Milan, tajnik trgov. komore u Zagrebu.
123. Kristjanović Ign., biskup u Zagrebu.
124. Križanec Stevo, posjednik u Glini.
125. Kržan Antun, kanonik u Zagrebu.
126. Kuralt Fr., tajnik gospod. društva u Zagrebu.
127. Kus Mir., drž. blagajnik u Zagrebu.
128. Kuster Slavoljub, gradski vijećnik u Varaždinu.
129. Lampe Franjo, župnik u Orahovici.
130. Lapaine Valentin, inženir u Petrinji.
131. Leber Pajo, župnik u Maji.
132. Lehpamer J., kanonik u Varaždinu.
133. Ljubas O. Filip, župnik u Banjaluki.
134. Lobmajer Dr. A., liječnik i profesor u Zagrebu.
135. Lopašić Rados., vl. tajnik u Zagrebu.
136. Maček Ivan, inženir u Jaski.
137. Maixner Dr. Franjo, sveuč. prof. u Zagrebu.
138. Majhofer J., podžup. pisar u Jaski.
139. Makanec Dr. Julio, okruž. liječnik u Sarajevu.
140. Malec Dr. J., odvjetnik u Zag. eb.
141. Mallin Teod., grad. tajnik u Zagrebu
142. Marušić M., gimn. kateketa na Rieci.
143. Mašić A., profesor na vel. realki u Zemunu.
144. Mašić Iv., šted. činovnik u Zagrebu.
145. Matas A. K., gimn. ravnatelj u Dubrovniku.
146. Matz Mavro, vlad. tajnik u Zagrebu.
147. Maurović M., nadinženir u Zagrebu.
148. Mavračić Stjepan, župnik u Dolnjem Miholju.
149. Mazzura Dr. Sime, odvjet. u Zagrebu.
150. Mažuranić Vlad., katastr. predstojnik u Zagrebu.
151. Mikić M., župnik u Novoj Gradiški.
152. Mikoević Ladislav, okruž. predstojnik u Novoj Gradiški.
153. Milečić Iv., gimn. prof. u Varaždinu.
154. Miler Pajo, opat i župnik u Mitrovici.
155. Milić pl. Rik., umir. satnik u Glini.
156. Milinović O. Š., gimn. ravn. u Sinju.
157. Mitrović vitez Sp., podpuk. u Zadru.
158. Modec Ljudevit, ravnatelj preparandija u Zagrebu.
159. Modrušan J., veletržac u Karlovcu.
160. Monti Dr. Lovro, odvjet. u Kninu.
161. Mošinski Adolf, vl. tajnik u Zagrebu.
162. Mrazović Dr. M., odvjet. u Zagrebu.
163. Muha Antun, učitelj u Rumi.
164. Muhić Dr. Pavao, umir. vlad. predstojnik u Zagrebu.
165. Mužević A., veleposjednik u Stabici.
166. Mužina M., župnik u Beli na Cresu.
167. Narodni Dom u Bakru.
168. Nikolašević M., vlas. čin. u Pogoracu.
169. Obćina gradska u Starom gradu.
170. Obćina gradska u Šibeniku.
171. Odjčić Ivan, podžup. šumar u Rumi.
172. Oklopšia Isak od Kukberga, e. kr. kapetan u Osijeku.
173. Okrugčić Il., župnik u Petrovaradinu.
174. Oršić Matija, kanonik u Cresu.
175. Osbold Pavao, učitelj na Šušaku.
176. Palunko Vinko, gimn. kateketa u Dubrovniku.
177. Paus Mijo, podarc. župnik u Indiji.
178. Pavec J., vl. skol. referent u Zagrebu.
179. Pavić Armin, sveuč. prof. u Zagrebu.
180. Pavišić pl. Dr. Al., prelat, vl. savjetnik u Trstu.
181. Pavlesić Ivan, biskup u Zagrebu.
182. Pechan Antun, učitelj u Petrinji.
183. Pečenovski Ant., župnik u Trnjanju.
184. Perpić Nedeljko, e. kr. satnik u Kutersihu.
185. Petračić F., sveuč. prof. u Zagrebu.
186. Petrović I., veleposjed. u Varaždinu.
187. Pilar Dr. Gjuro, sveuč. profesor u Zagrebu.
188. Pilepić Dr. Fr., odvjetnik na Rieci.
189. Pliverić I., nadbis. tajnik u Zagrebu.
190. Polić Ante, veletržac na Rieci.
191. Polz Ad., sudb. pristav u Belovaru.
192. Posilović Dr. Juraj, biskup u Senju.
193. Prele Dr. J., podž. liječnik u Zlataru.
194. Premužić M., blag. oficial u Sarajevu.
195. Preradović pl. Dušan, pomors. nadporučnik u Poli.
196. Prister Jerolim, veleposjednik i veletržac u Zagrebu.
197. Rabar Ivan, gimn. prof. u Osijeku.
198. Rački Dr. Franjo, arcidj. kanonik, predsjednik jugosl. Akad. u Zagrebu.
199. Radetić Ivan, gimn. prof. u Senju.
200. Rakovac Dr. L., vl. tajnik u Zagrebu.
201. Realka velika u Osijeku
202. Realka velika u Rakovu.
203. Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj ludnice u Stenjeju.

204. Rubetić Cvjetko, kateketa na realki u Zagrebu.
205. Sbor mladeži sjemeništa u Senju.
206. Seč Franjo, inženir u Vojnom Križu.
207. Shauf Adalbert, odvjetnik u Zagrebu.
208. Simić Vatroslav, financ. ravnatelj u Osieku.
209. Sladović A., fin. savjetnik u Zagrebu.
210. Sljepčević P., veletržac u Karlovcu.
211. Smetiško Mijo, kanonik u Zagrebu.
212. Sokač pl. Ž., blag. oficial u Zagrebu.
213. Sparhakel Juk., podžup. perovodja u Jaski.
214. Spinčić Vjek., gimn. prof. u Koprju.
215. Steklasa Iv., gimn. prof. u Karlovcu.
216. Stern Mak, grad. zastup. u Zagrebu.
217. Stipčić Zdravko, podžup. perovodja u Križevcu.
218. Stoos N., posj. u Rakoveu-Vrbovcu.
219. Streit Gjuro, kanonik u Djakovu.
220. Šaj Ferdo, odvjetnik u Zagrebu.
221. Šamšalović Alek., duhov. pomoćnik u Osieku.
222. Šavor J., podare. žup. u Vel. Bukovcu.
223. Šćrbak Iv., pristav kod drž. odvjetništva u Zagrebu.
224. Šegerc Radosl., pukovnik u Badenu.
225. Šenoa J., šted. knjigov. u Zagrebu.
226. Šimunčić Gjorgji, župnik u Gradcu.
227. Šišić Jak., odsječ. savjet. u Zagrebu.
228. Špiček St., gr. zastupnik u Zagrebu.
229. Šram Dr. pl. Lav., odvjet. u Zagrebu.
230. Švinderman Blaž, kanon. u Zagrebu.
231. Tallian Ed., arcid. kanon. u Zagrebu.
232. Tkalčić Ivan, prebendar u Zagrebu.
233. Tkalčić M., šted. činovn. u Zagrebu.
234. Tordinac Gjuro, kanonik u Djakovu.
235. Tropper Emil, kot. predst. u Zemunu.
236. Tubić Stj., sudb. pristav u Pakracu.
237. Türk pl. Fr., veleposjed. u Karlovcu.
238. Učiteljšte u Petrinji.
239. Učiteljska knjižnica u Otočcu.
240. Učiteljska knjižnica u Ogulinu.
241. Vakanović Artur, banski namjestnik u Zagrebu.
242. Vancaš Dr. A., nadlieč. u Zagrebu.
243. Vidrić Dr. Lovro, odvjet. u Zagrebu.
244. Vihodil Vlastimil, ravnatelj gosp. zavoda u Križevcu.
245. Windisch-Grätz prevedri knez Ernest pukovnik u Statenu.
246. Vitanović Ante, župnik u Putineih.
247. Vitezić Dr. D., predsjednik financ. odvjetništva u Zadru.
248. Vojnović conte Ivo, sudb. perovodja u Zagrebu.
249. Vončina Ivan, odjelni vlad. predstojnik u Zagrebu.
250. Voršak Engelbert, dekan i župnik u Djakovu.
251. Vrabčević M., gradonač. u Varaždinu.
252. Vranjancany-Dobrinović bar. Šimun vlastelin na Rieci.
253. Vrbanić Mijo, šumar. vlad. nadzornik u Zagrebu.
254. Vučetić Ante, gimn. prof. i škol. kot. nadzornik u Spljetu.
255. Vujević O. Stjep., predstojnik samostana u Crniku.
256. Vuković Adolf, ravnatelj hrzovjav. ureda u Zagrebu.
257. Vuković M., škol. nadz. u Belovarnu.
258. Žaček Dr. Josip, liečnik u Beški.
259. Zagoda A., gimn. prof. u Varaždinu.
260. Zahar Dr. Iv., odvjetnik u Zagrebu.
261. Zlatović O. Stjep. u Šibeniku.
262. Zoričić Milan, predstoj. statis. ureda u Zagrebu.

E. Povjerenici

(Hrv. arheologičkoga društva i nar. zem. muzeja).

Bakar. — Batistić Jakov, ljekarnik. Banjaluka. Bosna.

— Ljubas O. Filip, župnik. Baška na Krku. — Dorčić Petar, župnik. Beška u Srijemu. — Žaček Dr. Josip, liečnik. Beč.

— Antolković Josip, umir. vlad. ravnatelj. Belovar. — Vuković Marijan, župan. školski nadzornik. Bizovac — Baloković Lovro, župnik. Bol na Braču. — O. Andjel Bojanić Brod na Savi.

— Bratelj Vaso, gradonačelnik. Budimpešta. — Despinić pl. Dr. Petar sudb. viećnik. Bukovac Vel. — Šavor Josip, podarcidjakon i župnik. Cres. — Orsić Matija, kanonik. Delnice. — Padarić Tomislav, podžup. tajnik. Djakovo — Cepelić Miho, biskup. tajnik.

Dobrinj na Krku. — Butković Nikola, učitelj. Dubrovnik. — Matas vit. A. K., gimn. ravnatelj. Erdevik. — Lobmayer August, župnik. Fojnica. Bosna. — Batinić O. Mijo, držav. savjetnik. Glina. — Mikić Nikola c. kr. umir. satnik. Gospić. — Devčić Ivan, učitelj u Osiku. Gradac kod Križevca. — Šimunčić Gjuro, župnik. Gradiška Nova. — Mikoević Ladislav, okruž. predstojnik. Ilok. — Bišćan Martin, sudb. pristav. Indija. — Paus Mijo, podarcidjakon i župnik. Jaska. — Franić Josip, podžup. tajnik. Karlova c. — Balaš Mijo, škol. odbornik i veletržac. Knin. — Monti Dr. Lovro, odvjetnik. Kopar. — Spinčić Vjekoslav, gimn. prof. i škol. nadzornik. Koprivnica. — Beruta Josip, župnik. Korčula. — Vid Vuletić Vukasović, učitelj. Križevac. — Stipčić Zdravko podžup. perovodja. Križ vojni. — Seč Franjo, inžinir. Miholjac Dolnji. — Mavračić Stjepan, župnik. Mirna. — Jare Franjo župnik. Mitrovica. — Miler Pajo, opat i župnik. Muć Gornji. — Granić M. J. župnik. Ogulin. — Učiteljska knjižnica. Orahovica. — Lampe Franjo, župnik. Osiek. (Gornji grad i tvrđjava). — Kodrić Andrija, gimn. prof. Dolnji grad. — Šestak Ivan, ravnatelj bolnice. Pakrac. — Tubić Stjepan, pristav kot. suda. Petrinja. — Glaser Josip, profesor. Petrovaradin. — Okrugić Ilija, župnik. Podgorac. — Nikolašević Marijan, vlast. činovnik. Požega. — Budisavljević Bude, vel. župan. Prozor kod Otočca. — Marković Marko, učitelj. Račinovci. — Bogetić Antun, duh. pomoćnik. Rieka. — Polić Ante, veletržac. Ruma. — Odžić Ivan, podžup. šumar. Sarajevo. — Premužić Mirko, blagaj. oficial Sela u Zagorju. — Frano Folnegović, župnik. Senj. — Radetić Ivan, gimn. profesor. Sinj. — Milinović O. Sime, gimn. ravnatelj. Sisak. — Jagić Dragutin, podžup. perovodja. Solin. — Bigoni Julio, starinar u Spljetu. Spljet. — Simonić Ante, sudb. ravnatelj. Starigrad na Hvaru. — Ljubić Ivan, lekar. Sušak kod Rieke. — Osbold Pavao, učitelj. Šibenik. — Zlatović O. Stjepan, Temišvar. — Karić Pavao, podpukovnik. Tifiš. — Frančić Nikola, veletržac. Trnjani. — Bunjik Koloman, šumar. Trogir. — Granić Jakov, ravnatelj gosp. škole. Trst. — Pavišić pl. Dr. Alviž, kav. prelat i vl. savjetnik. Uredništvo „Naše sloge“. Varaždin grad. — Jurinać Ad. E., gimn. profesor. Varaždinska županija. — Horvat Levin, pristav kot. suda. Vinkovci. — Brunšmidt Josip, gimn. profesor. Vukovar. — Krajičević pl. Alek. obć. načelnik i ljekarnik. Zadar. — Uredništvo „Narodnoga lista“.

Alačević Dujam, c. kr. prijemnik. Zajezda. — Halper Vladimir, vlastelin. Zemun. — Ivić Mate, odvjetnik. Zlatar. — Prele Dr. Josip, kr. podžup. liečnik. Županje. — Benaković Josip, poštar.

Povjerenici kao muzealni organi s ravnateljstvom nar. zem. muzeja dopisuju službeno putem listovne pošte besplatno.

Učena društva i zavodi

koji su našem društvu godine 1882. i 1883. svoje knjige u zamjenu poslali.

1. Athenae. *Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία. Πρακτικα.* 1882. 1883.
Ἐφημερίς αρχαιολογικη. 1883. I.—III. sv.
2. Barcelona. *Associació Catalanista d'Excursions científicas.*
Fulla d' instrucció geografica. 1879.
" " " arqueologica. 1879.
3. Beograd. *Srpsko učeno društvo.* Glasnik. Knj. 48—54; II. odj. knj. 12—15. 1880—1883.
4. Berlin. *Kön. preuss. Akademie der Wissenschaften.* Sitzungsberichte. 1882. I—LIV.; 1883. I—LIII.
5. Berlin. *Archaeologisches Institut des deutschen Reiches.* Archeologische Zeitung. 1882. und 1883.
6. Berlin. *Numismatische Gesellschaft.* Verhandlungen 1882.
7. Bern. *Historischer Verein des Cantons Bern.* Archiv X. Bd. 4 Hft.; XI. Bd. 1. Hft. 1882—1883.
8. Breslau (Vratislava). *Verein f. Geschichte und Alterthumskunde.* Zeitschrift. Band XVII. 1883.
9. Bruxelles. *Académie d'Archéologie de Belgique.* Étude sur les origines féodales. 1878. — Declève, Du sennent. 1873. — Reusens, Catacombes de Rome. 1866. — Génard, Les confréries de St. Antoine 1873. — Trésou, La justice au XVII. siècle. 1873. — Delgeur, Sur le rituel funéraire des Egyptiens. 1873. — Dognée, Les symbols antiques. 1865. — Varenbergh, Episodes des relations extérieurs. 1873. — Henrard, Histoire de l'artillerie. 1865. — Grandgaignage, Histoire du Péage de l'Escaut. 1868. — Van der Taelen, Les Pays-Bas dans les temps anciens. 1866. — Van der Taelen, Notice sur Jeanne-Marie van der Genst. 1879.

10. Brünn (Brno). *Landesauschuss der Markgrafschaft Mähren.*
11. Brünn (Brno). *Histor. statist. Section der k. k. mähr.-sles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues etc.*
12. Bucarest. *Accademia Romana.* Hurmuzaki, Documente Vol. III. IV. VI. VII. — Psaltirea de Diaconulu Coresi 1577. Tom. I. — Laurianu, Glossariu. Fasc. 1—7. 1871. — Laurianu, Dictionariulu. Tom. I.—II. 1876. — M. T. Cicerone, Filipicele. 1877. — Dione Cassiu, Istoria Romana. 1878. — Operile lui Cain Juliu Cesare 1877. — Operile lui Corn. Tacitu. 1871. — Hurmuzaki, Fragmente. 1879. — Catechismulu Calvinescu. 1879. — Ciparin, Gramatica limbri Romane. 1877. — Operele Dem. Cantemiru. I., II., V—VII. — D. Cantemiru, Ist. imper. Ottomann. I—II. — Annalele. Seria I — ser. II. tom. IV. 1867—1883. — 18 manjih razprava. — Pravila Bisericesca. 1883.
13. Budapest. *Magyar tudományos Akademia.*
 Monumenta comitialia Hungariae. VIII. köt. 1882.
 " " Transsylvaniae. VIII. köt. 1882.
 " Hung. historica II. oszt. 31 köt. 1882.
 " " " I. oszt. Okmánytás. —
 Pesty, Várispánságak története. 1882. — Ungarische Revue. 1882. 1—10; 1883. 1—3.
14. Budapest. *Magyar történelmi társulat.* Századok. 1883. II. füzet.
15. Budapest. *Magyar orsz. régészeti és embertani társulat.*
 Archaeologiai értesítő. Uj folyam. I.—II. kötet. 1881—2.
16. Calcutta. *Asiatic Society of Bengal.* Journal Vol. 51; vol. 52. Nr. 1. 1882—1883.
17. Cherbourg. *Société Nationale Academique.*
18. Christiania. *Kongelige Frederiks Universitet.* Stenersen, Myntfundet. 1881. — Caspari, Kirchenhistorische Anecdoten. 1883. — Bugge, Flexion des Pali. 1881. — Daae, Christiern den Förstes Norske Historie. 1879.
19. Cjelovac (Klagenfurt). *Geschichtsverein in Kärnten.*
20. Donaueschingen. *Verein für Geschichte und Naturgeschichte der Baar.*
21. Dorpat (Gurjevo). *Gelehrte Esthnische Gesellschaft.* Verhandlungen. Bd. XI. 1882. — Sitzungsberichte. 1882.

22. Dresden. *Kön. sächsischer Alterthumsverein*. Neues Archlv Bd. III. u. IV. 1882—1883. — Jahresbericht 1882—1883.
23. Firenze. *Società di Antropologia, Etnologie e Psicologia*. Archivio per l'Antropologia. Vol. XII. XIII. 1882—1883.
24. Freiberg i. S. *Alterthumsverein*. Mittheilungen 18. i 19 Heft. 1881 u. 1882.
25. Görlitz. *Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften*. Neues lausitsisches Magazin. Band 58 u. 59. 1882 und 1883.
26. Graz, *Historischer Verein für Steiermark*. Beiträge zur Kunde steier. Geschichtsquellen, 18. u. 19. Jahrg. 1882—1883. Mittheilungen. XXX—XXXI. Heft. 1882—83. Stiria illustrata, Bogen 1—8. 1882—83. — Krones, Festrede zur Habsburgfeier. 1883.
27. Graz. *Naturwissenschaftlicher Verein f. Steiermark*. Mittheilungen. Jahrg. 1881 u. 1882.
28. Halle. *Thüringisch-sächsischer Verein für Erforschung der vaterländischen Alterth.* Neue Mittheilungen. Bd. XV. 1882.
29. Helsingfors. *Finska Vetenskaps Societeten*. Bidrag till Kännedom af Finnl. Natur och Folk H. 35—38. 1882—1883. — Öfversät af F. V. S. Förhandlingar. XXIII, XXIV. 1882. — Katalog öfver. F. V. S. Bibliothek år 1881. — Acta Societatis Fennicae Tomus XII.
30. Hermannstadt. *Verein für siebenbürgische Landeskunde*. Archiv f. siebenbürg. Landeskunde. XVI. Bd. 1—3 Heft. 1882. — Jahresbericht. 1879—80 u. 1880—81.
31. Jena. *Verein für thüringische Geschichte und Alterthumskunde*. Zeitschrift d. Ver. Neue Folge III. Bd. 1882—83.
32. Innsbruck. *Ferdinandeum für Tirol u. Vorarlberg*. Zeitschrift. 25. Heft und 27. Heft. 1881 u. 1883.
33. Kazan. Император. Казанскій Университетъ.
34. Kiel. *Gesellschaft f. Schleswig-Holstein-Lauenburgische Geschichte*. Zeitschrift. Bd. XII. XIII. 1882—1883.
35. Kiel. *Schleswig-Holsteinisches Museum vaterländischer Alterthümer*. Berichte. XXXVII. 1882. — Ausgrab. auf Sylt 1883.
36. Kiev. *Cerkovno arkeologičesko občestvo*. Отчетъ 1882. — Извѣстія за 1882. годъ.
37. Kjöbenhavn (Kopenhaga). *Det Kongelige Nord. Oldskrift-Selskab*. Arbger. 1882. I—IV. Hefte; 1883. I—IV. H. — Mémoires de la société. 1881—1884.

38. Königsberg. *Alterthumsgesellschaft Prussia*. Sitzungsberichte. 1881—1882. — Das Prussia-Museum. 1882. — Sitzungsberichte. 1882—1883.
39. Landshut. *Historischer Verein für Niederbayern*. Verhandlungen. XXII. Bd. 1—4 Heft. 1883.
40. Leipzig. *Kön. sächsische Gesellschaft d. Wissenschaften*. Berichte d. phil.-hist. Classe. 1879—1882. — Abhandlungen VIII. Bd. 1883. — O. Ribbek, Kolax. 1883.
41. Leipzig. *Lausitzer Prediger-Gesellschaft*. Jahresbericht, 8. u. 9. Mittheilung. 1881—1883.
42. Leipzig. *Verein für Geschichte Leipzigs*.
43. Linz. *Museum Francisco-Carolinum*. Bericht 40 und 41. 1882 — 1883. — Festschrift z. Feier der 50jähr. Bestandes d. Museums. 1883.
44. London. *Society of Antiquaries of London*.
45. Luxembourg. *L'Institut Royal Grand-Ducal*.
46. Lwów (Lavov). *Zakład narod. imienia Ossolinskich*. Ketrzyński, O ludności polskiej w Prusiech. 1882. — Catalogus Manuscriptorum. Vol. III. 1883. — Sprawozdanie itd. 1882—83.
47. Lwów (Lavov). *Towarzystwo archeologiczne krajowe*. Przegląd archeologiczny. Z. 1—2. 1882—1883.
48. Meissen. *Verein für Geschichte d. Stadt*. Mittheilungen. I. Bd. (I—II. Heft). 1882—1883.
49. Moskva. Московское археологическ. общество. — Древности. Том. VIII—IX. 1880—1883.
50. Montreal. *Geolog. and Natural History Survey of Canada*. Report of Progress for 1879—80.
" " " " 1881—82.
Maps to accompany etc. 2 svezka.
51. München (Monakov). *Kön. bayrische Akademie der Wissenschaften*. Sitzungsberichte. 1882. Bd. I. Heft 1—3; Bd. II. Heft 1—3; 1883. Heft 1—4.
52. München (Monakov). *Historischer Verein für u. von Oberbayern*. Oberbayrisches Archiv. Bd. 41. 1883. — Jahresbericht 44 und 45. 1883.
53. Napoli (Napulj). *Reale accademia di archeologia, lettere e belle arti*.
54. Novara. *Bibliotheka Civica*.
55. Nürnberg. *Germanisches Nationalmuseum*. Anzeiger f. Kunde d. deutschen Vorzeit. Bd. 29 und 30. 1883.

56. Odessa. Имп. новороссійскій Университетъ. — Записки. Томъ 33. 35—37. 1882—1883.
57. Odessa. Имп. общество Исторій и Древностей. — Указатель музея. 1880.
58. Orleans. *Société Archeologique et Historique de l'Orléanais*. Bulletin. Tome VII. Nr. 112—115. Tome VIII. 116—117. 1883. — *Mémoires*. Tome dix-neuvième. 1883.
59. Osiek. *Staronsko gospodarsko društvo*.
60. Paderbon. *Verein für Geschichte und Alterthumskunde Westfalens*. Zeitschrift für vaterl. Geschichte und Alterthumskunde, 1883.
61. Paris. *Académie des inscriptions*.
62. Paris. *Société nationale des antiquaires de France*. *Mémoires de la société*. Paris 1880. 1881.
63. Petersburg (Petrograd). Императорская Академія Наукъ. — Записки Томъ XLI—XLVI. 1882—1883.
64. Petersburg (Petrograd). Императорская археологическая коммисія. — Отчетъ за 1880 год. Съ атласомъ — Отчетъ за 1881 год. Съ атласомъ.
65. Petersburg (Petrograd). Имп. Университетъ. Записки. Томъ X. 1882.
66. Petersburg (Petrograd). Императ. археолог. общество. — Антонинъ, Поѣздка въ Румелію. 1879. — Очетъ жизни и дѣятельности itd. 1879. — Археолог. труды А. Н. Оленна 1881.
67. Prag. *Museum králevství Českého*. Pamatky. D. XII. s. 1—8. 1883.
68. Prag. *Kön. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften*. Sitzungsberichte 1881. — Jahresbericht. 1881 und 1882.
69. Presburg (Požun). *Verein f. Natur- und Heilkunde*. Verhandlungen. IV. Heft. 1881.
70. Regensburg. *Historischer Verein f. Oberpfalz und Regensburg*. Verhandlungen 28. und 29. Bd. 1882—1883
71. Reggio dell' Emilia. *Uredništvo*. *Bullettino di paletnologia italiana* 1882. 1883.
72. Riga. *Gesellschaft für Geschichte und Alterthumskunde d. Ostseeprovinzen Russlands*. Mittheilungen aus der livländischen Geschichte, Bd. 13. Heft 2. 1882.
73. Roma (Rim). *Instituto di Corrispondenza Archeologica*. *Bullettino*. 1882. 1883.

74. Roma (Rim). *Accademia dei Lincei*. Atti. Vol. VI. fasc. 9—14.; Vol. VII. fasc. 1—16.; Vol. VIII. fasc. 1—8. 1883.
75. Salzburg (Solnograd). *Museum Carolino-Augustaeum*. Jahres-Bericht für 1883.
76. Schwerin. *Verein f. mecklenburgische Geschichte u. Alterthums-kunde*. Jahrbücher. Jahrgang 47. u. 48. 1882—1883.
77. Spljet. *Uredništvo*. Bullettino di archeologia e storia Dalmata 1883.
78. Stettin. *Verein für Geschichte und Alterthümer Pommerns*.
79. Stockholm. *Kong. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademiens*. Manadsblad. 1880—1881. — Teckningar ur Svenska Statens Histor. Museum. 3. svezak.
80. Stockholm. *Société archéologique suédois*. Tidskrift Nr. 12. 1880.
81. Stuttgart. *Württembergischer Alterthumsverein*. Vierteljahr-schripte. Jahrg. 1882 und 1883.
82. Sydney. *Royal Society of New South Wales*. Journal. Vol. XIV. XV. 1881—1882. — Annual report of the depart. of mines. 1880 and 1881. — The minerals of N. South Wales. 1882. — Richards, N. South Wales in 1881.
83. Tiflis. Импер. археолог. коммиссия. — Акти. 7 svezaka. — Пятый археол. съездъ въ Тифлисѣ 1879. — Ани. Статья itd. 1879. — Замѣтка об изслѣдованіи itd. — Раскопки Одшескаго въ 1880 году. — Прошенко, вображенія 1879. — Археол. Путеводитель по Тифлису 1880. — Протоколъ itd. 1880. 3. karte Kavkaza.
84. Tokio. (Jeddo u Japanu). *Daigaku (sveučilište)*.
85. Torino. *Reale accademia delle scienze*. Bollettino dell'osservatorio della R. Università, Anno XVI e XVII. 1881—1882. Atti Vol. XVIII. disp. 1—7. 1882—1883.
86. Torino. *Società di Archeologia e belle arti*. Atti della società. Vol. IV fasc. II.—IV. 1883.
87. Trieste. *Società Adriatica di scienze naturali*. Bollettimo. 1882. 1883—4. Volume VII. VIII.
88. Ulm. *Verein für Kunst u. Alterth. in Ulm und Oberschwaben*. Münster-Blätter. 3. u. 4. Heft. 1883.
89. Washington. *Smithsonian Institution*. List of foreign. Correspondents. 1882. — Annual Report. 1878. 1880. — Annual Rep. of the bureau of ethnology. 1879—80.

90. Venezia. *Ateneo Veneto*. Serie VI. n. 5—6. — Serie VII. Vol. I. n. 1, 2—3, 6. gen. feb. mar. giug. — Vol. II. n. 1—2, 4—5, 6. lug. agos. ott. nov. dicem.
91. Wien. *K. k. Centralcommission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*. Mittheilungen. VIII. u. IX. Bd. 1883—4.
92. Wien. *K. k. geologische Reichsanstalt*. Verhandlungen 1882. 1—17. Heft. — Verhandlungen 1883. 1—18 Heft. — Verhandlungen 1884. 1—3 Heft
93. Wien. *Alterthums-Verein*. Berichte und Mittheilungen. Band XIX. und XX. 1882. — Monatsblatt des Alterthums-Vereines. 1884. N. 1, 2, 4.
94. Wien. *Anthropologische Gesellschaft*. Mittheilungen. Bd. XII—XIII. 1882—1883.
95. Wien. *Archaeologisch-epigraphisches Seminar der k. k. Universität*. Mittheilungen. Jahrg. VI. 1883.
96. Wien. *Numismatische Gesellschaft*. — Numismatische Zeitschrift. XV. Jahrgang 1883. — Monatsblatt. 1883. N. 1—5.
97. Wien. *K. k. geographische Gesellschaft*. Mittheilungen XXVI. Band. 1883.
98. Zagreb. *Klub inženira i arhitekta*. Viesti. God. 1882 i 1883.
99. Zagreb. *Hrvatsko-slavonsko šumarsko društvo*. Šumarski list. 1881. i 1882. — Isti u njemačkom prevodu.
100. Zürich. *Allgem. geschichtsforschende Gesellschaft der Schweiz*. Jahrb. f. schweiz. Geschichte. VII—VIII. Bd. 1882—1883.

N o v i n e .

1. Cetinje, Glas Crnogorca.	5. Trst, Naša Sloga.
2. Dubrovnik, Slovinac.	6. Zadar, Narodni list.
3. Sušak, Sloboda.	7. Zadar, Katolička Dalmacija.
4. Spljet, Pravo.	

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

~~~~~

GODINA VI. — BR. 1.

~~~~~

SADRŽAJ.

1. O nepravilnosti naziva »ugarski ili ugarsko-skandinavski skup« u dielbi predhistoričkih predmeta iz bakrene dobe. — Dvie table. (*Intorno l'irregolarità della denominazione di „gruppo ungarico o ungarico-scandinavo“ nella divisione degli oggetti preistorici dell'epoca di bronzo. — Due tavole.*) — S. Ljubić — Str. 1—14.
2. Tumačenje grčkoga nadpisa iz Blata na otoku Korčuli. (*Spiegazione d'un iscrizione greca di Blatta sull'isola Curzola.*) — Dr. F. Maixner. — Str. 14—17.
3. Nepoznata medalja cara Vetrana. (*Ignota medaglia dell'imperatore Vetrano.*) — Dr. Hinko Kern — Str. 18.
4. Arkeologično-istorijske crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche riguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. — Str. 18—28.
5. Hercegovački nadpisi. (*Inscrizioni Ercegovesi.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 28—29.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Str. 29—30.
7. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 31—32.

~~~~~

U Zagrebu 1. sječnja 1884.

~~~~~

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Novi povjerenici hrvatskoga arheološkoga društva i nar. zem. muzeja.

Preč Dr. Josip, kr. podžupanijski liečnik u Zlataru.

Članovi

koji su dalje položili prinos za tek. godinu 1883. (V. vovjak *Viestnika*
br. 1, 2, 3 i 4 god. 1883.)

Barčić Erasmo, odvjetnik i nar. zastupnik na Rieci.
Bojanić O. Angjel, na Bolu.
Botteri Dr. Ivan, odvjetnik i gradonačelnik u Starom Gradu.
Brčić Antun, prizivni savjetnik u Zadru.
Budisavljević Bude, veliki župan u Požegi.
Črnčić Dr. Ivan, predstojnik zavoda sv. Jerka u Rimu.
Despinić pl. Dr. Petar, kr. sudbeni savjetnik u Pešti.
Egersdorfer S., inžinir u Zagrebu.
Erben Franjo, inžinir u Petrinji.
Gimnazija velika u Požegi
Glaser Josip, profesor u Petrinji.
Gorenjec Dr. Vjekoslav u Petrinji.
Halper pl. Vladoje, vlastelin u Zajezdi.
Marušić Mate, gimnazijalni kateket na Rieci.
Mečner Dr. Franjo, sveučilišni profesor u Zagrebu.
Osbold Pavao, učitelj na Sušaku.
Pecenovski Antun, župnik u Trnjanima.
Pilepić Dr. Franjo, odvjetnik i nar. zastupnik na Rieci.
Polić Ante, veletržac na Rieci.
Premušić Mirko, pristav kod zem. blagajne u Sarajevu.
Vranysany barun Šimun, vlastelin na Rieci.

Članovi

koji su položili prinos za godinu 1884. (V. vovjak *Viestnika* br. 4
god. 1883.)

Bojanić O. Angjel, na Bolu.
Botteri Dr. Ivan, odvjetnik i gradonačelnik u Starom Gradu.
Čitaonica građanska u Belovaru.
Čitaoničko društvo »Dvorana« u Varaždinu.
Despinić pl. Dr. Petar, kr. sudbeni savjetnik u Pešti.
Dorčić Petar, župnik u Baški.
Folnegović Franjo, podarcidjakon i župnik u Selih.
Iokanec Ljudevit, predsjednik sudb. stola u Varaždinu.
Kamber Dr. P., odvjetnik u Spljetu.
Karaman Dr. Srećko, odvjetnik u Spljetu.
Karić Pavao, podpukovnik u Temešvaru.
Lapaine V., inžinir u Petrinji.
Mavračić Stjepan, župnik u Dolnjem Miholjcu.
Monti Dr. Lovro, odvjetnik u Kninu.
Oklopača Isak, kapetan u Osijeku.
Pepić Nedeljko, c. kr. satnik u Kutersihu.
Posilović Juraj, biskup u Senju.
Radečić Ivan, gimnazijalni profesor u Senju.
Učiteljske u Petrinji.
Vitezić Dr. Dinko, financ. nadsavjetnik i nar. zastupnik u Zadru.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za g. 1882 i 1883 položili,
neka se požure.

**Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeolog. odjela
nar. zem. muzeja :**

- Gosp. Tomo *Ducman*, trgovac u Sisku — krasan sarkofag od mramora, 1 srebr. i 65 bakr. novaca, 3 sr. ugarska i 4 novija, te rimski bakr. prsten i 2 zrna od niza.
- " Josip *Kindel* iz Iloka, gimnazijalac, po muz. povjereniku u Iloku M. Biščanu — dvie ogromne rimske srebrne zapinjače, 450 gram. težke, ondje našaste.
- " *N. N.* — 8 bakr. rimskih novaca.
- " Miroslav *Kelner* iz Karlovca — predhist. bronzeno dljeto našasto u Elsarnu kod Beča.
- " *N. N.* — rimski bakreni novac Plautilla.
- " Josip Dr. *Prelz*, kr. podžup. liečnik u Zlataru — 1 kladivac i 2 odlomka od drugih, ondje nadjeno.
- " Petar *Dorčić*, župnik u Baški — prepis ondješnjega glagol. nadpisa.
- " Boravar Mirko, tekničar iz sv. Jurja kod Senja — 5 bakr. rimskih novaca ondje izkopanih.
- " *Gerić* Marija, kr. pošte odpravnica u Volinju — nekoliko bakrenih novijih novaca.
- " Mirko *Horvat*, odvjetnik u Djakovu i saborski podpredsjednik — 1 sr. rimski (Severus), 3 sr. magjarska i 1 austr. noviji novac, i vel. bronz. medalju kovanu prigodom austr. konkordata 1856.
- " Artur *Pichler*, odvjet. pisar u Zagrebu — bakr. dukat i 1/2 dubrovački god. 1777, 1 sr. njemački i 2 bakr. novija srbska novca.
- " A. *Čento*, brusar i trgovac u Zagrebu — široki oblučni mač s nadpisom — na jednoj strani urezan dvostruki krst, nad kojim: *in hoc signo vinces*; a izpod njega: *Deus exercituum bellator fortissime esto mecum*. — Na drugoj strani pako stojeća gospa, izpod koje: *Maria mater Dei, patrona Hungaria* (sic) *sub tuum præsidium confugio*.
- " Iv. *Zavrašćan*, gimnazijalac iz Samobora — izvornu listinu na papiru od g. 1682 cara Leopolda na Jurja Gottála zagr. podžupana.
- " Vladimir pl. *Halper*, vlastelin u Zajezdji — liepu sjekiricu iz kamene dobe.
- " Levin *Horvat*, pristav kotar. ureda u Varaždinu — starinsku srebr. žlicu pozlaćenu.
- " Petar *Horvath*, vlastelin u Budinšćini — rimski peharac nadjen prigodom čišćenja u Ribnjaku.
- " Fra Ante *Knežević* Bošnjak iz Jajca — veliku bakr. zapinjaču na dva kruga, pola isto takove, 2 druge proste zapinjače na poluokrug a 1 na četverokut, odlomak od bakr. posude na kom guska i vuk licem u lice, i dvie prirodne, sa zanimivim dopisom, koj ćemo u Viestniku izdati.
- " *Egger* mladji trgovac starina iz Beča — stari sreb. pečat.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljeni cieniu.

Arktiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for.	— nč.
" " IV. i V. svaka po	— "	80 "
" " VI. do XII. svaka po	— "	50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 "	— "
Bibliografija hrvatska	— "	50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 "	— "
Supplementi alla bibliografija della Dalmazia	— "	25 "

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odmošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavješuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinakimi predmeti, koje bi po vrijednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvoju *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavijeste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu sdušno vršile.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

~~~~~  
GODINA VI. — BR. 2.  
~~~~~

SADRŽAJ.

1. Dukljanske starine. (*Antichità Docleane.*) — S. Ljubić. — Str. 33—43.
2. Solinski s. Petar. (*S. Pietro Salomitano.*) — O. Šimun Milinović. — Str. 43—50.
3. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche riguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak.) — Str. 50—55.
4. Rimski nadpis kod Kambelovca blizu Solina. (*Iscrizione romana presso Castel Cambio vicino Salona.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 56.
5. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Dr. Josip Prelec iz Zlatara. — Dr. Petar pl. Despinić iz Budimpešte. — Dr. Ivan Crnčić iz Rima. — Petar Dorčić iz Baške. — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Str. 56—62.
6. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 63—64.

~~~~~  
U Zagrebu 1. travnja 1884.  
~~~~~

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinoseci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arktiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 " — "
Bibliografija hrvatska	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sliedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

—————

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izviesćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojku *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih do-tične oblasti budu sdušno vršile.

Članovi

koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1.)

<i>Burgstaller</i> Vjekoslav, financ. podtajnik u Zagrebu.	<i>Palunko</i> Vinko, gimn. kateketa u Dubrovniku.
<i>Čepelić</i> Mihovil, bisk. tajnik u Djakovu.	<i>Rabar</i> Ivan, gimn. profesor u Osijeku.
<i>Despinić</i> pl. Dr. Petar, sudb. savjetnik u Budimpešti.	<i>Ritonia</i> Sl., trgovac u Rakovcu.
<i>Eisner</i> Milan, poduzetnik u Zagrebu.	<i>Šavor</i> Josip, podarcidj. župnik u Velikom Bukovcu.
<i>Folnegović</i> Franjo, urednik »Slobode« u Zagrebu.	<i>Sbor</i> duh. mladeži sjemeništa u Senju.
<i>Gabrić</i> Petar, župnik u Zloselih.	<i>Stipčić</i> Zdr., podžupan. perov. u Križevcu.
<i>Kappus</i> Dragutin, inžinir u Zemunu.	<i>Streit</i> Juraj, kanonik u Djakovu.
<i>Lehpamer</i> Josip, kanonik u Varaždinu.	<i>Tordinac</i> Juraj, kanonik u Djakovu.
<i>Mitrović</i> vit. Spiro, podpuk. u Zadru.	<i>Učiteljska</i> knjižnica u Ogulinu.
<i>Milić</i> pl. Nik., um. c. k. satnik u Glini.	<i>Zoričić</i> Milan, predstojnik statist. ureda u Zagrebu.

Članovi utemeljitelji:

Smičiklas Tade, sveuč. profesor: treći obrok od 10 for. za g. 1884.

Članovi

koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1.)

<i>Alačević</i> Dujam, c. k. carin. prijammik u Zadru.	<i>Gajdek</i> Tomo, arcid. kanonik u Zagrebu.
<i>Altman</i> Josip, mjernik u Zagrebu.	<i>Gašparić</i> Fr., arcid. kanonik u Zagrebu.
<i>Arnold</i> Dr. Fr., javni bilježnik u Zagrebu.	<i>Geitler</i> Dr. Lav., sveuč. prof. u Zagrebu.
<i>Balaš</i> Mijo, školski odbornik i veletržac u Karlovcu.	<i>Gimnazija</i> velika u Osijeku.
<i>Baloković</i> Lovro, župnik u Bizovcu.	<i>Gimnazija</i> velika u Varaždinu.
<i>Batišić</i> Jakov, ljekarnik u Bakru.	<i>Gogolja</i> D., šted. činovnik u Zagrebu.
<i>Bauer</i> Gjorgj, realni prof. u Zagrebu.	<i>Golub</i> Vjek., gimn. profesor u Zagrebu.
<i>Benković</i> Ivan, građ. viećnik u Zagrebu.	<i>Guteša</i> Ilija, veletržac u Zagrebu.
<i>Bresztyenszky</i> Dr. A., sveuč. profesor u Zagrebu.	<i>Halper</i> pl. Mirko, vl. savjetnik u Zagrebu.
<i>Crnić</i> Dr. Ivan, predstojnik kaptola kod s. Jerolima u Rimu.	<i>Halper</i> pl. Vladimir, vlastelin u Zajezdi.
<i>Crnetić</i> Janko, gr. oficijal u Zagrebu.	<i>Hrkov</i> Rajmund, financ. nadsavjetnik u Zagrebu.
<i>Crnovšek</i> Jer., brzoj. činovnik u Zagrebu.	<i>Hervoić</i> Lj., vlad. savjetnik u Zagrebu.
<i>Cvjetković</i> M., fin. savjetnik u Zagrebu.	<i>Horvat</i> Nikola, arcid. kan. u Zagrebu.
<i>Čučković</i> Dr. Uroš, banski prisjednik u Zagrebu.	<i>Hudovski</i> Adolf, gr. viećnik u Zagrebu.
<i>Dautović</i> Mijo, predstojnik vlad. odjela u Zagrebu.	<i>Jagunić</i> I., gimn. profesor u Karlovcu.
<i>Despinić</i> pl. Dr. Petar, sudb. savjetnik u Budimpešti.	<i>Jakčin</i> Andrija, odvjetnik u Zagrebu.
<i>Deutsch</i> Albert, knjižar u Zagrebu.	<i>Jurinac</i> Adolf E., gimn. profesor u Varaždinu.
<i>Eisenhut</i> Ljudevit, mjernik u Karlovcu.	<i>Jurković</i> pl. Dr. Nikola, vladin tajnik u Zagrebu.
<i>Eisner</i> Milan, poduzetnik u Zagrebu.	<i>Keraus</i> I., car. nadprijammik u Zagrebu.
<i>Gabrić</i> Petar, župnik u Zloselih.	<i>Kern</i> Dr. Hinko, lječnik u Zagrebu.
	<i>Kišpatić</i> Dr. M., realni prof. u Zagrebu.
	<i>Kondrat</i> Ferdo, inžinir u Zagrebu.
	<i>Kontak</i> Dr. Gjuro, odvjetnik u Zagrebu.
	<i>Kostrenčić</i> I., sveuč. knjižničar u Zagrebu.

Krešić Milan, tajnik trgov.-obrt. komore u Zagrebu.
Kristianović Ignjat, biskup u Zagrebu.
Kuralt Franjo, tajnik gospod. društva u Zagrebu.
Kus Miroslav, drž. blagajnik u Zagrebu.
Knjižara Zupanova u Zagrebu.
Lehpamer Josip, kanonik u Varaždinu.
Lobmajer Dr. Antun, prof. i liečnik u Zagrebu.
Mallin Teodor, grad. tajnik u Zagrebu.
Mašić Ivan, šted. činovnik u Zagrebu.
Mats Mavro, vladin tajnik u Zagrebu.
Maurović Mat, nadinžinir u Zagrebu.
Mažuranić Vladoje, kat. predstojnik u Zagrebu.
Mazzura Dr. Sime, odvjetnik u Zagrebu.
Milić pl. Nikola, c. k. satnik u Glini.
Milinović O. Sime, gimn. ravn. u Sinju.
Mođec Ljud., škol. ravnatelj u Zagrebu.
Mođrušan Janko, veletržac u Karlovcu.
Mošinski Adolf, vlad. tajnik u Zagrebu.
Mrazović Dr. Mat., odvjetnik u Zagrebu.
Muhić Dr. P., vl. predstojnik u Zagrebu.
Pavec L., vl. škol. nadzornik u Zagrebu.
Palunko Vinko, gimnaz. kateketa u Dubrovniku.
Pavlešić Ivan, biskup u Zagrebu.
Pavić Armin, sveuč. profesor u Zagrebu.
Petračić Franjo, sveuč. prof. u Zagrebu.
Pilar Dr. Gjuro, sveuč. prof. u Zagrebu.
Prišter Jerolim, veletržac i posjednik u Zagrebu.
Rački Dr. Franjo, arcid. kanon. i predstojnik jugosl. akademije u Zagrebu.
Rakovac Dr. L., vlad. tajnik u Zagrebu.
Realka velika u Osijeku.
Realka velika u Rakovcu.
Rubetić Cv., real. kateketa u Zagrebu.
Savor Jos., podarcid. župnik u Velikom Bukovcu.
Sbor duhovne mladeži u Senju.
Schauff Adalbert, odvjetnik u Zagrebu.
Sladović A., financ. savjetnik u Zagrebu.
Smetiško Mijo, kanonik u Zagrebu.
Sokač pl. Žiga, blag. oficijal u Zagrebu.
Stern Makso, grad. zastupnik u Zagrebu.
Šenoa Julio, šted. blagajnik u Zagrebu.
Šimunčić Gjorgji, župnik u Gradcu.
Šišić Jak., vl. odsj. savjetnik u Zagrebu.
Spiček St., grad. zastupnik u Zagrebu.
Šram pl. Dr. Lav., odvjetnik u Zagrebu.
Tkalčić Iv., akad. knjižničar u Zagrebu.
Tkalčić Mirko, šted. činovnik u Zagrebu.
Türk pl. Fr., veleposjednik u Karlovcu.
Učiteljska knjižnica u Ogulinu.
Vujević Stjepan, guardian samostana Cerović kod Nove Gradiške.
Vakanović Antun, banski namjestnik u Zagrebu.
Vancaš Dr. Al., nadliečnik u Zagrebu.
Vidrić Dr. Lovro, odvjetnik u Zagrebu.
Vajnović conte Ivo, sudb. perovodja u Zagrebu.
Vončina Ivan, odjelni vlad. predstojnik u Zagrebu.
Vrbanić Mijo, sumar. vlad. nadzornik u Zagrebu.
Vuković Adolf, ravnatelj brzojav. ureda u Zagrebu.
Zahar Dr. Ivan, odvjetnik u Zagrebu.

Članovi, a navlastito oni, koji još nisu svoj prinos za g. 1882 i 1883 položili, neka se požure.

Ispravak. — U Viestniku 1884, br. 1:

Str. 26	redak 27	mjesto	Grochnicki	čitaj	Grochnicki.
" 26	" 29	"	illor.	"	illod.
" 27	" 3	"	Poljaka	"	Paljaku.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI. — BR. 3.

SADRŽAJ.

1. Latinske starine na Danilu. (*Antichità latine in Danilo.*) — Fra Stip. Zlatović. — Str. 65—71.
2. Baška na otoku Krku. (*Besca sull' isola di Veglia.*) — S. Ljubić. — Str. 71—74.
3. Nadpisi rimski. (*Iscrizione romane.*) — S. Ljubić. — Str. 75.
4. Hercegovački nadpis. (*Iscrizione di Hercegovina.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 75—76.
5. O Cetinu gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. (*Intorno Cetin, ove gli Hausburgesi furono eletti al trono croato.*) — Fra Stip. Zlatović. — Str. 76—79.
6. Arkeologično-istorijske crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche risguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak.) — Str. 80—85.
7. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Marko Marković iz Prozora. — Ilija Mikić iz Orešca. — Str. 85—90.
8. Razne vijesti. (*Notizie varie.*) — Str. 90—96.

U Zagrebu 1. srpnja 1884.

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Ivan *Devčić*, učitelj u Osiku kod Gospića.
Fra Stjepan *Zlatović* u Šibeniku.

Članovi utemeljitelji:

Okružna učiteljska knjižnica u Mitrovici položila je cijelu svotu od 50 for.

Članovi

*koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak Viestnika
god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1—2.)*

Čitaonica narodna u Senju.
Didolić Dragutin, posjednik u Selcih
na Braču i za god. 1882.
Ferlan Ivan, veletržac u Senju.
Krešić O. S. R., župnik u Kljaci kod
Drnisa.
Kulakovski Andrijević Platon, profesor
u Moskvi.

Obćina u Staromgradu na Hvaru i za
god. 1882.
Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj ludnice u
Stenjevcu.
Vihodil Aug., ravnatelj gosp. zavoda
u Križevcih.
Žaček Dr. Josip, liečnik u Beški.

Članovi

*koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak Viestnika
god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1 i 2.)*

Čitaonica narodna u Senju, 1 for.
Didolić Dragutin, posjednik u Selcih
na Braču.
Ferlan Ivan, veletržac u Senju.
Grzetić Dr. Nikola, vojnički nadliečnik
u Aradu.
Košćec Franjo, župnik u Šestinah.
Krešić O. S. R., župnik u Kljaci kod
Drnisa.
Kulakovski Andrijević Platon, profesor
u Moskvi.
Mužina Miho, župnik u Beli na Cresu.
Nikolašević Marijan, vlast. činovnik u
Pogoraču.

Obćina u Starom Gradu na Hvaru.
Okrugić Ilija, župnik u Petrovaradinu.
Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj ludnice u
Stenjevcu.
Segerc vit. Radoslav, c. kr. pukovnik
u Badenu.
Stepčević Petar, veleposjednik i vele-
tržac u Karlovcu.
Spinčić Vjekoslav, profesor i škol. nad-
zornik u Koprnu.
Stoos Nikola u Rakovcu-Vrbovcu.
Zagoda Adolf, gimnazijalni profesor
u Varaždinu.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za tekuću godinu
1884, ili za prošle godine položili, neka se požure po-
slati ga poštarskom doznakom.

Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- Gosp. Petar *Dorčić*, župnik u Baški na Krku — novčić Veronezki iz republik. dobe (1167—1259) — ulomak satira — prag kućni, na kom stari glagolski nadpis.
- » Pajo *Miler*, župnik opat u Mitrovici — odlomak sarkofaga (?) olovnog, na kom nadpis rimski veoma pokvaren : ΓΕΝΕ-ΣΤΡΕΦΙΙΞ.
  - » Franjo *Jurak*, posjednik u Sisku — kalup raka na pečenici, nadjen u njegovoj bašći.
  - » Pavao *Rupnik* iz Marburga, trgovački pomoćnik u Sisku — bieli obli kamenčić, na kom stojeća osoba sa orlom.
  - » E. F. *Bothe*, veletržac u Zagrebu — nekoliko srebrnih novaca iz dobe Antuna patriarhe oglejskoga, našastih na Telenovcu kod Pantovčaka.
  - » Dane *Travica* iz Udbine, filosof u Gradcu, po g. ravnatelju brzoj. ureda u Zagrebu Adolfu Vukoviću — veliki srebrni prsten sredovječne radnje sa crvenim petokutnim okom, nadjen na briegu Trtain u sried Udbine od trgovca Mile Travice.
  - » Adam *Duić*, učitelj u sv. Jakovu kod Senja — sr. novac rimski obiteljski (Manlia) našast od lugara Mazurana povrh sela Drienka kod jedne kamene rake.
  - » Jakov *Pavelić*, učitelj u Munjavi — jedan rimski bakr. novac (Licinius) i pet novijih.
  - » Vladimir pl. *Halper*, vlastelin u Zajezdi — kamenitu sjekiru, na kojoj se rupa stoprv dubsti započela.
  - » Karolina *Zunac* u Zagrebu — starinski numismatički ormar.
  - » Ivan P. *Neuhauser* — 1 liepu starinsku uru i snop predh. bronz. predmeta.
  - » Dragutin *Zernek* iz Petrinje — 6 srebrnih, 1 bakreni novac i 2 spomenice, iz novije dobe.
  - » Antun *Bogetić*, duhovni pomoćnik u Račinovcih — stakleno modro zrno od niza, i liepo glodalo iz kamenite dobe ondje našasto.
  - » Nikola *Družak*, c. kr. kapetan i supruga mu Marija iz Karlovca — starinski željezni buzdovan.
  - » Mihailo *Valtrović*, prof. i ravnatelj nar. muzeja u Biogradu — 4 sr. novca bosanskog bana Stjepana Kotrom. kovana u Dubrovniku, osobito važna.
  - » Slava udova *Antolek-Orešek* u Varaždinu — krasnu sjekiru iz kam. dobe.
  - » Levin *Horvat*, pristav kot. ureda u Varaždinu — sjekiricu iz kamenite dobe, više kremenih nožica iz Mentona. te odlomke njeke prestave na pečenici iz ribnjaka u Budinšćini.
  - » Matija *Čosić*, učitelj u Petrovaradinu — 1 sr. i 10 bakr. rimskih novaca, 12 sr. i 2 bakrena novija, 1 medalju kostenu, 1 prsten i 3 stare banke
  - » Oskar *Brückner* iz Samobora, gimnazijalac u Zagrebu — 1 srebr. rimski novac (Antoninus) i 1 sr. oglejski.
  - » Kamilo *Zajčić* iz Samobora, pravnik u Zagrebu — Košutovu banku od 5 for (1848).
  - » Ante *Spraić*, župnik u Dabru kod Otočca — srebr. groš mletačkog dužda Jakova Teupola.
  - » Adolf *Zagoda*, gimnazijalni profesor u Varaždinu — dva bakrena rimska novca iz Toplica Varaždinskih.
  - » *Krajač*, narodni zastupnik senjski — bakr. novac rimski.
- Vis. kr. zem. vlada odjel za bogoštovje i nastavu — vel. mjeđ. medalju kovanu prigodom svetčanosti otvorenja novog češkog kazališta u Pragu.
-

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for.	— nč.
" " IV. i V. svaka po	— "	80 "
" " VI. do XII. svaka po	— "	50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 "	— "
Bibliografija hrvatska	— "	50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 "	— "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

~~~~~

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da među članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obaviešćuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih do-tične oblasti budu sdušno vršile.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

~~~~~  
GODINA VI. — BR. 4.  
~~~~~

SADRŽAJ.

1. O Cetinu gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. (*Intorno Cetin, ove gli Hausburgesi furono eletti al trono croato.*) — Fra Stip. Zlatović. — (Konac) Str. 97—105.
2. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche risguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. — (Konac) Str. 105—116.
3. Dvie izprave o velevažnom arkeološki otkriću na Solinu prošloga stoljeća (*Due documenti intorno una molto interessante scoperta archeologica in Salona nell' scorso secolo.*) — S. L. — Str. 116—119.
4. Dopisi (*Corrispondenze*). — O. Š. Milinović iz Sinja. — Vid Vuletić Vukosović iz Korčule. — Franjo Jarc iz Mirne. — Ignjat Jang iz Mitrovice, opetovano. — Str. 120—125.
5. Razne vesti. (*Notizie varie.*) — Str. 125—128.

~~~~~  
U Zagrebu 1. listopada 1884.  
~~~~~

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Jung Ignjat, učitelj u Mitrovici za on dješnji kotar.

Članovi utemeljitelji:

Čeh Dr. Dragutin, carski savjetnik u Moskvi položio je treći obrok od 10 for

Članovi

koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak Viestnika god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1—3.)

Bedeković Kamillo, nadinžinir u Zagrebu.

Budmani Pero, gim. prof. u Zagrebu.

Fiamin Josip, opat i nadpop na Rieci i za g. 1882.

Folnegović Franjo, nar. zast. u Zagrebu.

Fosco Ant. Jos., biskup u Šibeniku.

Galjer Mato, učitelj u Sesvetih.

Gimnazija u Belovaru.

Gimnazija u Gospiću,

Horvat Levin, pristav kotarskog ureda u Varaždinu.

Leović Vinko, obč. tajnik u Trnjanih.

Steklaša Ivan, gim. prof. u Karlovcu.

Samsalović Alek., duh. pomoć. u Osieku.

Tubić Stjep., sudb. pristav u Pakracu.

Članovi

koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak Viestnika god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1—3.)

Barčić Erasmo, odvjetnik na Rieci.

Bedeković Kamil'o, nadinžinir u Zagrebu.

Budmani Pero, gim. prof. u Zagrebu.

Bunjik Koloman, šumar u Trnjanih.

Buratti Dr. Ivan grof, veleposjednik u Zagrebu.

Butorac Drag., podž. pisar u Jaski.

Dollhopf Gust., odjelni savjetnik u Zagrebu.

Egersdorfer S., inžinir u Zagrebu.

Fiamin Josip, opat i nadpop na Rieci.

Folnegović Franjo, nar. zast. u Zagrebu.

Fosco Ant. Jos., biskup u Šibeniku.

Franić Josip, podž. tajnik u Jaski.

Galjer Mato, učitelj u Sesvetih.

Gimnazija u Belovaru.

Gimnazija u Gospiću.

Gorjanović Dr. Drag., muzeal. pristav u Zagrebu.

Grahor Janko, arhitekt u Zagrebu.

Horvat Levin, pristav kotarskog ureda u Varaždinu.

Iveković Dr. Fr., sveuč. prof. u Zagrebu.

Jarc Franjo, župnik u Mirni.

Jurković J., vladu savjetnik u Zagrebu.

Kassa Škend., podž. živinar u Jaski.

Krsan Antun, kanonik u Zagrebu.

Lobmajer Aug., župnik u Erdeviku.

Maček Ivan, inžinir u Jaski.

Majhofer J., podž. pisar u Jaski.

Marušić M., gimn. kateketa na Rieci.

Mikić M., župnik u N. Gradiški.

Mikoević Ladislav, okružni predstojnik u N. Gradiški.

Milčetić Ivan, prof. u Varaždinu.

Narodni dom u Bakru.

Oršić Matija, nadpop u Cresu.

Osbold Pavao, učitelj na Šušaku kod Rieke.

Pilepić Dr. Fr., odvjetnik na Rieci.

Pliverić I., nadb. tajnik u Zagrebu.

Polić Ante, veletržac na Rieci.

Steklaša Ivan, gimn. prof. u Karlovcu.

Šaj Ferdo, odvjetnik u Zagrebu.

Samsalović Alek., duhov. pomoćnik u Osieku.

Šćrbak Ivan, pristav kod drž. odvjetništva u Zagrebu.

Švinderin Blaž, kanonik u Zagrebu.

Tallian Ed., arcid. kanonik u Zagrebu.

Tubić Stjep., sudb. pristav u Pakracu.

Vranjanzny-Dobrinović barun Šimun, vlastelin na Rieci.

Zlatović O. Stjepan u Šibeniku

Zoričić Milan, predstojnik statističkog ureda u Zagrebu.

Članovi, koji su za g. 1885 prinos predplatili:

Čepolo, Pavao odvjetnik u Varaždinu, 1 for.

Gutal Mato, duhov. pomoćnik u Osieku.

Mikić M. župnik u N. Gradiški.

Mikoević Ladislav, okružni predstojnik u N. Gradiški.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za tekuću godinu 1884, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom.

Darovi sa zahvalnosti primljeni od arheološkog odjela nar. zem. muzeja.

- Gosp. *Doranj* Ivan iz Broda na Savi — dva bakrena rimska novca.
- » *Turk* Ante, pisar kod vis. vlade u Zagreba — pet bakr. rimskih novaca našastih u gorskom kotaru.
  - » *Belošević* Juro, kotarski sudac u Vinkovcih, sada odvjetnik u Požegi — kip bronzeni Erkuleša. nadjen blizu Carigrada i smotčicu od drva.
  - » *Pascian* — kuglu topsku željeznu našastu u podrtni *Belgrad* kod Grižana.
  - » *Cepelić* Miho, biskupski tajnik u Djakovu — dvie tikvice razno bojadisane, izvanredno liepe.
  - » *Brusina* Spiro, sveuč. profesor u Zagrebu — pet folara kotorskih.
  - » *Zavrašćan* Ivan iz Samobora — dvie stare listine (1488, 1523).
  - » *Starčević* Stjepan, gostioničar u Medku — 1 sr. republikansk. 5 sr. i 2 bakr. caraka rimska novca, 6 sr. i 1 bakr. novac iz srednjega doba, te sr. novac vojvode Hrvoja.
  - » *Kulmer* grof Miroslav u Zagrebu — krasnu sjekiru s ulhom iz bakrene dobe, nadjenu izpod Medvjedgrada u Zagrebačkoj gori prigodom gradjenja nove ceste.
  - » *Jarc* Franjo, župnik u Mirni na Kranjskom — 4 sr. novca Oglejska (Gregorius, Raymundus i Petrus).
  - » *Varičić* Stefan pl., ljekarnik u Bosanskoj Gradiški — sr. talier grada Zwill od g. 1646, nadjen ondje kod sela Doline na Savi.
  - » *Bigoni* Julio, muzeal. povjerenik u Spljetu — liepu staklenu posudicu, olovnicu s monogrami od pečatnice, i sr. novac nakovan iz Solina.
  - » *Crnađak* Juro, gradski podnačelnik u Zagrebu — starinsku bosansku puškicu.
  - » *Rabar* Ivan, gimn. prof. u Osieku — bronzenu povezaču djelom pozlaćenu sa 6 kamenčića (odlomak kacige) nadjenu u Osieku.
  - » *Hrović* I. iz Zagorja — klin iz kamenite dobe ondje izkopan
  - » *Begović* Ivan iz Vrlike u Dalmaciji — 2 bakrena rimska novca i jedan sr. noviji.
  - » *Breyer* Mirko, trgovac iz Križevca — snop kinezkih i koreanskih novina.
  - » *Blazinec* Ivan, trgovac u Beču — starinsku mjed. vagu, 26 sr. i 45 bakr. novaca iz novije dobe.
  - » *Findeis* Gustav, ljekarnik u Karlovcu — mač iz XII. vieka nadjen u Kupi.
  - » *Vis. vlada* u Zagrebu — štampile i pečatnike bivših krajiških učevnih zavoda, naime gimnazija u Vinkovcih, Gospiću i Karlovcu, velike realke u Zemunu i Rakovcu, male realke u Petrinji i u Mitrovici i učilišta u Petrinji.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 " — "
Bibliografija hrvatska	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sliedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

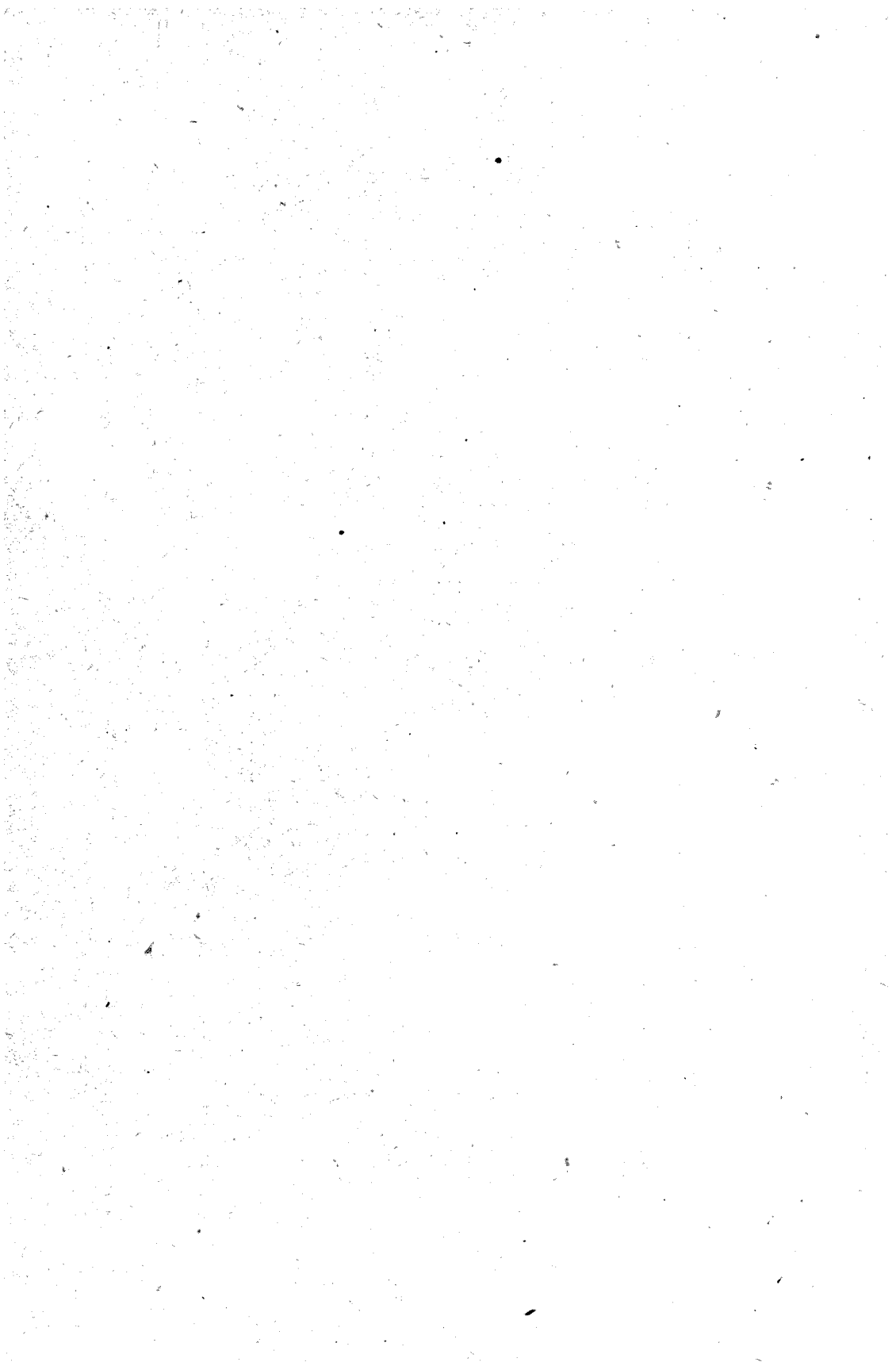
Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

~~~~~

Pučkim učiteljim. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavješćuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za daljnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih do-
tične oblasti budu sdušno vršile.

K n j i g e

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for.	— nč.
" " IV. i V. svaka po	— "	80 "
" " VI. do XII. svaka po	— "	50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 "	— "
Bibliografija hrvatska	— "	50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 "	— "
Supplementi alla bibliografija della Dalmazia	— "	25 "

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavješćuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vrijednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojku *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih do-tične oblasti budu sdušno vršile.

Novi povjerenici hrvatskoga arkeološkoga društva i nar. zem. muzeja.

Prele Dr. Josip, kr. podžupanijski liečnik u Zlataru.

Članovi

koji su dalje položili prinos za tek. godinu 1883. (V. uvojak *Viestnika*
br. 1, 2, 3 i 4 god. 1883.)

Barčić Erasmo, odvjetnik i nar. zastupnik na Rieci.
Bojanić O. Angjel, na Bolu.
Botteri Dr. Ivan, odvjetnik i gradonačelnik u Starom Gradu.
Brčić Antun, prizivni savjetnik u Zadru.
Budisavljević Bude, veliki župan u Požegi.
Crnčić Dr. Ivan, predstojnik zavoda sv. Jerka u Rimu.
Despinić pl. Dr. Petar, kr. sudbeni savjetnik u Pešti.
Egersdorfer S., inžinir u Zagrebu.
Erben Franjo, inžinir u Petrinji.
Gimnazija velika u Požegi.
Glaser Josip, profesor u Petrinji.
Gorenjec Dr. Vjekoslav u Petrinji.
Halper pl. Vladoje, vlastelin u Zajezdi.
Marušić Mate, gimnazijalni kateket na Rieci.
Meixner Dr. Franjo, sveučilištni profesor u Zagrebu.
Osbold Pavao, učitelj na Sušaku.
Pečenovski Antun, župnik u Trnjanima.
Pilepić Dr. Franjo, odvjetnik i nar. zastupnik na Rieci.
Polić Ante, veletržac na Rieci.
Premužić Mirko, pristav kod zem. blagajne u Sarajevu.
Vranjany barun Šimun, vlastelin na Rieci.

Članovi

koji su položili prinos za godinu 1884. (V. uvojak *Viestnika* br. 4
god. 1883.)

Bojanić O. Angjel, na Bolu.
Botteri Dr. Ivan, odvjetnik i gradonačelnik u Starom Gradu.
Čitaonica građanska u Belovaru.
Čitaoničko društvo »Dvorana« u Varaždinu.
Despinić pl. Dr. Petar, kr. sudbeni savjetnik u Pešti.
Dorčić Petar, župnik u Baški.
Folnegović Franjo, podarcidjakon i župnik u Selih.
Ivkanec Ljudevit, predsjednik sudb. stola u Varaždinu.
Kamber Dr. P., odvjetnik u Spljetu.
Karaman Dr. Srećko, odvjetnik u Spljetu.
Karić Pavao, podpukovnik u Temešvaru.
Lapaine V., inžinir u Petrinji.
Mavračić Stjepan, župnik u Dolnjem Miholjcu.
Monti Dr. Lovro, odvjetnik u Kninu.
Oklopsić Isak, kapetan u Osieku.
Perpić Nedeljko, c. kr. satnik u Kutersihu.
Posilović Juraj, biskup u Senju.
Radetić Ivan, gimnazijalni profesor u Senju.
Učiteljske u Petrinji.
Vitezić Dr. Dinko, financ. nadsavjetnik i nar. zastupnik u Zadru.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za g. 1882 i 1883 položili,
neka se požure.

Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeolog. odjela nar. zem. muzeja:

- Gosp. Tomo *Ducman*, trgovac u Sisku — krasan sarkofag od mramora,
1 srebr. i 65 bakr. novaca, 3 sr. ugarska i 4 novija, te rimski bakr.
prsten i 2 zrna od niza.
- „ Josip *Kindel* iz Iloka, gimnazijalac, po muz. povjereniku u Iloku
M. Biščanu — dvie ogromne rimske srebrne zapinjače, 450 gram.
težke, ondje našaste.
- „ *N. N.* — 8 bakr. rimskih novaca.
- „ Miroslav *Kelner* iz Karlovca — predhist. bronzeno dljeto našasto u
Elsarnu kod Beča.
- „ *N. N.* — rimski bakreni novac *Plautilla*.
- „ Josip Dr. *Prelz*, kr. podžup. liečnik u Zlataru — 1 kladivac i 2
odlomka od drugih, ondje nadjeno.
- „ Petar *Dorčić*, župnik u Baški — prepis ondješnjega glagol. nadpisa.
- „ *Roravar* Mirko, tehničar iz sv. Jurja kod Senja — 5 bakr. rimskih
novaca ondje izkopanih.
- „ *Gerić* Marija, kr. pošte odpravnicu u Volinju — nekoliko bakrenih
novijih novaca.
- „ Mirko *Horvat*, odvjetnik u Djakovu i saborski podpredsjednik —
1 sr. rimski (*Severus*), 3 sr. magjarska i 1 austr. noviji novac, i vel.
bronz. medalju kovanu prigodom austr. konkordata 1856.
- „ Artur *Pichler*, odvjet. pisar u Zagrebu — bakr. dukat i 1/2 dubro-
vački god. 1777, 1 sr. njemački i 2 bakr. novija srbska novca.
- „ A. *Cento*, brusar i trgovac u Zagrebu — široki oblučni mač s nad-
pisom — na jednoj strani urezan dvostruki krst, nad kojim: *in hoc*
signo vinces; a izpod njega: *Deus exercituum bellator fortissime*
esto mecum. — Na drugoj strani pako stojeća gospa, izpod koje:
Maria mater Dei, patrona Hungaria (sic) *sub tuum praesidium*
confugio.
- „ Iv. *Zavrašćan*, gimnazijalac iz Samobora — izvornu listinu na papiru
od g. 1682 cara Leopolda na Jurja *Gottála* zagr. podžupana.
- „ Vladimir pl. *Halper*, vlastelin u Zajezdi — liepu sjekiricu iz ka-
mene dobe.
- „ Levin *Horvat*, pristav kotar. ureda u Varaždinu — starinsku srebr.
žlicu pozlaćenu.
- „ Petar *Horvath*, vlastelin u Budinščini — rimski peharac nadjen pri-
godom čišćenja u Ribnjaku.
- „ Fra Ante *Knežević* Bošnjak iz Jajca — veliku bakr. zapinjaču na
dva kruga, pola isto takove, 2 druge proste zapinjače na poluokrug
a 1 na četverokut, odlomak od bakr. posude na kom guska i vuk
licem u lice, i dvie prirodne, sa zanimivim dopisom, koj ćemo u
Viestniku izdati.
- „ *Egger* mladji trgovac starina iz Beča — stari sreb. pečat.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI. — BR. 1.

SADRŽAJ.

1. O nepravilnosti naziva »ugarski ili ugarsko-skandinavski skup« u dielbi predhistoričkih predmeta iz bakrene dobe. — Dvie table. (*Intorno l'irregolarità della denominazione di „gruppo ungarico o ungarico-scandinavo“ nella divisione degli oggetti preistorici dell'epoca di bronzo. — Due tavole.*) — S. Ljubić — Str. 1—14.
2. Tumačenje grčkoga nadpisa iz Blata na otoku Korčuli. (*Spiegazione d'un iscrizione greca di Blatta sull'isola Curzola.*) — Dr. F. Maixner. — Str. 14—17.
3. Nepoznata medalja cara Vetrana. (*Ignota medaglia dell'imperatore Vetrano.*) — Dr. Hinko Kern — Str. 18.
4. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche riguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. — Str. 18—28.
5. Hercegovački nadpisi. (*Inscrizioni Ercegovesi.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 28—29.
6. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Str. 29—30.
7. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 31—32.

U Zagrebu 1. siečnja 1884.

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Krešić Milan, tajnik trgov.-obrt. komore u Zagrebu.
Kristianović Ignjat, biskup u Zagrebu.
Kuralt Franjo, tajnik gospod. društva u Zagrebu.
Kus Miroslav, drž. blagajnik u Zagrebu.
Knjižara Zupanova u Zagrebu.
Lehpamer Josip, kanonik u Varaždinu.
Lobmajer Dr. Antun, prof. i liječnik u Zagrebu.
Mallin Teodor, grad. tajnik u Zagrebu.
Masić Ivan, šted. činovnik u Zagrebu.
Matz Mavro, vladin tajnik u Zagrebu.
Maurović Mijat, nadinžinir u Zagrebu.
Mažuranić Vladoje, kat. predstojnik u Zagrebu.
Mazzura Dr. Sime, odvjetnik u Zagrebu.
Milić pl. Nikola, c. k. satnik u Glini.
Milinović O. Sime, gimn. ravn. u Sinju.
Modec Ljud., škol. ravnatelj u Zagrebu.
Modrušan Janko, veletržac u Karlovcu.
Mošinski Adolf, vlad. tajnik u Zagrebu.
Mrazović Dr. Mat., odvjetnik u Zagrebu.
Muhić Dr. P., vl. predstojnik u Zagrebu.
Pavec I., vl. škol. nadzornik u Zagrebu.
Palunko Vinko, gimnaz. kateketa u Dubrovniku.
Pavlešić Ivan, biskup u Zagrebu.
Pavić Armin, sveuč. profesor u Zagrebu.
Petračić Franjo, sveuč. prof. u Zagrebu.
Pilar Dr. Gjuro, sveuč. prof. u Zagrebu.
Prister Jerolim, veletržac i posjednik u Zagrebu.
Rački Dr. Franjo, arcid. kanon. i predsjednik jugosl. akademije u Zagrebu.
Rakovac Dr. L., vlad. tajnik u Zagrebu.
Realka velika u Osieku.
Realka velika u Rakovcu.
Rubetić Cv., real. kateketa u Zagrebu.
Šavor Jos., podarcid. župnik u Velikom Bukovcu.
Sbor duhovne mladeži u Senju.
Schauff Adalbert, odvjetnik u Zagrebu.
Sladović A., financ. savjetnik u Zagrebu.
Smetiško Mijo, kanonik u Zagrebu.
Sokač pl. Žiga, blag. oficijal u Zagrebu.
Stern Makso, grad. zastupnik u Zagrebu.
Šenoa Julio, šted. blagajnik u Zagrebu.
Šimunčić Gjorgj, župnik u Gradcu.
Šišić Jak., vl. odsj. savjetnik u Zagrebu.
Spíček St., grad. zastupnik u Zagrebu.
Šram pl. Dr. Lav., odvjetnik u Zagrebu.
Tkalčić Iv., akad. knjižničar u Zagrebu.
Tkalčić Mirko, šted. činovnik u Zagrebu.
Türk pl. Fr., veleposjednik u Karlovcu.
Učiteljska knjižnica u Ogulinu.
Vujević Stjepan, guardian samostana Cerović kod Nove Gradiške.
Vakanović Antun, banski namjestnik u Zagrebu.
Vancaš Dr. Al., nadlicčnik u Zagrebu.
Vidrić Dr. Lovro, odvjetnik u Zagrebu.
Vojnović conte Ivo, sudb. perovodja u Zagrebu.
Vončina Ivan, odjelni vlad. predstojnik u Zagrebu.
Vrbanić Mijo, šumar. vlad. nadzornik u Zagrebu.
Vuković Adolf, ravnatelj brzojav. ureda u Zagrebu.
Zahar Dr. Ivan, odvjetnik u Zagrebu.

Članovi, a navlastito oni, koji još nisu svoj prinos za g. 1882 i 1883 položili, neka se požure.

Izpravak. — U Viestniku 1884, br. 1:

Str. 26	redak	27	mjesto	<i>Grochnicki</i>	čitaj	<i>Grochnicki</i> .
" 26	"	29	"	illor.	"	illod.
" 27	"	3	"	Poljaka	"	Paljaka.

Članovi

koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1.)

<i>Burgstaller</i> Vjekoslav, financ. podtajnik u Zagrebu.	<i>Palunko</i> Vinko, gimn. kateketa u Dubrovniku.
<i>Čepelić</i> Mihovil, bisk. tajnik u Djakovu.	<i>Rabar</i> Ivan, gimn. profesor u Osieku.
<i>Despinić</i> pl. Dr. Petar, sudb. savjetnik u Budimpešti.	<i>Ritonia</i> Sl., trgovac u Rakovcu.
<i>Eisner</i> Milan, poduzetnik u Zagrebu.	<i>Šavor</i> Josip, podarcidj. župnik u Velikom Bukovcu.
<i>Folnegović</i> Franjo, urednik »Slobode« u Zagrebu.	<i>Sbor</i> duh. mladeži sjemeništa u Senju.
<i>Gabrić</i> Petar, župnik u Zloselih.	<i>Stipčić</i> Zdr., podžupan. perov. u Križevcu.
<i>Kappus</i> Dragutin, inžinir u Zemunu.	<i>Streit</i> Juraj, kanonik u Djakovu.
<i>Lehpamer</i> Josip, kanonik u Varaždinu.	<i>Tordinac</i> Juraj, kanonik u Djakovu.
<i>Mitrović</i> vit. Spiro, podpuk. u Zadru.	<i>Učiteljska</i> knjižnica u Ogulinu.
<i>Milić</i> pl. Nik., um. c. k. satnik u Glini.	<i>Zoričić</i> Milan, predstojnik statist. ureda u Zagrebu.

Članovi utemeljitelji:

Smičičklas Tade, sveuč. profesor: treći obrok od 10 for. za g. 1884.

Članovi

koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1.)

<i>Alačević</i> Dujam, c. k. carin. prijammik u Zadru.	<i>Gajdek</i> Tomo, arcid. kanonik u Zagrebu.
<i>Altman</i> Josip, mjernik u Zagrebu.	<i>Gasparić</i> Fr., arcid. kanonik u Zagrebu.
<i>Arnold</i> Dr. Fr., javni bilježnik u Zagrebu.	<i>Geitler</i> Dr. Lav., sveuč. prof. u Zagrebu.
<i>Balaš</i> Mijo, školski odbornik i veletržac u Karlovcu.	<i>Gimnazija</i> velika u Osieku.
<i>Baloković</i> Lovro, župnik u Bizovcu.	<i>Gimnazija</i> velika u Varaždinu.
<i>Batistić</i> Jakov, ljekarnik u Bakru.	<i>Gogolja</i> D., šted. činovnik u Zagrebu.
<i>Bauer</i> Gjorgj, realni prof. u Zagrebu.	<i>Golub</i> Vjek., gimn. profesor u Zagrebu.
<i>Benković</i> Ivan, građ. viećnik u Zagrebu.	<i>Guteša</i> Ilija, veletržac u Zagrebu.
<i>Bresztyenszky</i> Dr. A., sveuč. profesor u Zagrebu.	<i>Halper</i> pl. Mirko, vl. savjetnik u Zagrebu.
<i>Crnić</i> Dr. Ivan, predstojnik kaptola kod s. Jerolima u Rimu.	<i>Halper</i> pl. Vladimir, vlastelin u Zajezdi.
<i>Crnetić</i> Janko, gr. oficijal u Zagrebu.	<i>Hrkov</i> Rajmund, financ. nadsavjetnik u Zagrebu.
<i>Crnovšek</i> Jer., brzoj. činovnik u Zagrebu.	<i>Hervoić</i> Lj., vlad. savjetnik u Zagrebu.
<i>Cvjetković</i> M., fin. savjetnik u Zagrebu.	<i>Horvat</i> Nikola, arcid. kan. u Zagrebu.
<i>Čučković</i> Dr. Uroš, banski prisjednik u Zagrebu.	<i>Hudovski</i> Adolf, gr. viećnik u Zagrebu.
<i>Dautović</i> Mijo, predstojnik vlad. odjela u Zagrebu.	<i>Jagučić</i> I., gimn. profesor u Karlovcu.
<i>Despinić</i> pl. Dr. Petar, sudb. savjetnik u Budimpešti.	<i>Jakčin</i> Andrija, odvjetnik u Zagrebu.
<i>Deutsch</i> Albert, knjižar u Zagrebu.	<i>Jurinač</i> Adolf E., gimn. profesor u Varaždinu.
<i>Eisenhut</i> Ljudevit, mjernik u Karlovcu.	<i>Jurković</i> pl. Dr. Nikola, vladin tajnik u Zagrebu.
<i>Eisner</i> Milan, poduzetnik u Zagrebu.	<i>Keraus</i> I., car. nadprijammik u Zagrebu.
<i>Gabrić</i> Petar, župnik u Zloselih.	<i>Kern</i> Dr. Hinko, lječnik u Zagrebu.
	<i>Kišpatić</i> Dr. M., realni prof. u Zagrebu.
	<i>Kondrat</i> Ferdo, inžinir u Zagrebu.
	<i>Kontak</i> Dr. Gjuro, odvjetnik u Zagrebu.
	<i>Kostrenčić</i> I., sveuč. knjižničar u Zagrebu.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u
pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 " — "
Bibliografija hrvatska	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 " — "

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i
sliedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for.
Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave
iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n.
Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table —
za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877.
— za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrhama, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu sdušno vršile.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI. — BR. 2.

SADRŽAJ.

1. Dukljanske starine. (*Antichità Docleane.*) — S. Ljubič. — Str. 33—43.
2. Solinski s. Petar. (*S. Pietro Salomitano.*) — O. Šimun Milinović. — Str. 43—50.
3. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche risguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak.) — Str. 50—55.
4. Rimski nadpis kod Kambelovca blizu Solina. (*Iscrizione romana presso Castel Cambio vicino Salona.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 56.
5. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Dr. Josip Prelec iz Zlatara. — Dr. Petar pl. Despinić iz Budimpešte. — Dr. Ivan Črnčić iz Rima. — Petar Dorčić iz Baške. — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Str. 56—62.
6. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 63—64.

U Zagrebu 1. travnja 1884.

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cijenu.

Arktiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 " — "
Bibliografija hrvatska	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića:

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for.
 Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n.
 Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

~~~~~

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu Viestnika pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obavieščuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vrijednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojkju Viestnika predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu sdušno vršile.

Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Ivan *Devčić*, učitelj u Osiku kod Gospića.
Fra Stjepan *Zlatović* u Šibeniku.

Članovi utemeljitelji:

Okružna učiteljska knjižnica u Mitrovici položila je cielu svotu od 50 for.

Članovi

koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1—2.)

Čitaonica narodna u Senju.
Didolić Dragutin, posjednik u Selcih na Braču i za god. 1882.
Ferlan Ivan, veletržac u Senju.
Krešić O. S. R., župnik u Kljucih kod Drnisa.
Kulakovski Andrijević Platon, profesor u Moskvi.

Obćina u Staromgradu na Hvaru i za god. 1882.
Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj ludnice u Stenjevcu.
Vihodil Aug., ravnatelj gosp. zavoda u Križevcih.
Začek Dr. Josip, liječnik u Beški.

Članovi

koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1 i 2.)

Čitaonica narodna u Senju, 1 for.
Didolić Dragutin, posjednik u Selcih na Braču.
Ferlan Ivan, veletržac u Senju.
Grzetić Dr. Nikola, vojnički nadliečnik u Aradu.
Košćec Franjo, župnik u Šestinah.
Krešić O. S. R., župnik u Kljucih kod Drnisa.
Kulakovski Andrijević Platon, profesor u Moskvi.
Mužina Miho, župnik u Beli na Cresu.
Nikolašević Marijan, vlast. činovnik u Pogoraču.

Obćina u Starom Gradu na Hvaru.
Okručić Ilija, župnik u Petrovaradinu.
Rohaček Dr. Ivan, ravnatelj ludnice u Stenjevcu.
Segere vit. Radoslav, c. kr. pukovnik u Badenu.
Slepčević Petar, veleposjednik i veletržac u Karlovcu.
Spinčić Vjekoslav, profesor i škol. nadzornik u Koprnu.
Stoos Nikola u Rakovcu-Vrbovcu.
Zagoda Adolf, gimnazijalni profesor u Varaždinu.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za tekuću godinu 1884, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom.

Darovi sa zahvalnosti primljeni od arkeološkog odjela nar. zem. muzeja.

- Gosp. Petar *Dorčić*, župnik u Baški na Krku — novčić Veronezki iz republik. dobe (1167—1259) — ulomak satira — prag kućni, na kom stari glagolski nadpis.
- » Pajo *Miler*, župnik opat u Mitrovici — odlomak sarkofaga (?) olovnog, na kom nadpis rimski veoma pokvaren: ΤΣΗΝΕ·ΣΤΡΕΦΗΞ.
  - » Franjo *Jurak*, posjednik u Sisku — kalup raka na pečenici, nadjen u nje-govoj bašći.
  - » Pavao *Rupnik* iz Marburga, trgovački pomoćnik u Sisku — bieli obli ka-menčić, na kom stojeća osoba sa orlom.
  - » E. F. *Bothe*, veletržac u Zagrebu — nekoliko srebrnih novaca iz dobe Antuna patriarhe oglejskoga, našastih na Telenovcu kod Pantovčaka.
  - » Dane *Travica* iz Udbine, filosof u Gradcu, po g. ravnatelju brzoj. ureda u Zagrebu Adolfu Vukoviću — veliki srebrni prsten sredovječne radnje sa crvenim petokutnim okom, nadjen na briegu Trtain u sried Udbine od trgovca Mile Travice.
  - » Adam *Duić*, učitelj u sv. Jakovu kod Senja — sr. novac rimski obiteljski (Manlia) našast od lugara Mazurana povrh sela Drienka kod jedne ka-mene rake.
  - » Jakov *Pavelić*, učitelj u Munjavi — jedan rimski bakr. novac (Licinius) i pet novijih.
  - » Vladimir pl. *Halper*, vlastelin u Zajezdi — kamenitu sjekiru, na kojoj se rupa stoprv dubsti započela.
  - » Karolina *Zunac* u Zagrebu — starinski numismatički ormar.
  - » Ivan P. *Neuhauser* — 1 liepu starinsku uru i snop predh. bronz. predmeta.
  - » Dragutin *Zernek* iz Petrinje — 6 srebrnih, 1 bakreni novac i 2 spome-nice, iz novije dobe.
  - » Antun *Bogetić*, duhovni pomoćnik u Račinovcih — stakleno modro zrno od niza, i liepo glodalo iz kamenite dobe ondje našasto.
  - » Nikola *Družak*, c. kr. kapetan i supruga mu Marija iz Karlovca — sta-rinski željezni buzdovan.
  - » Mihailo *Valtrović*, prof. i ravnatelj nar. muzeja u Biogradu — 4 sr. novca bosanskog bana Stjepana Kotrom. kovana u Dubrovniku, osobito važna.
  - » Slava udova *Antolek-Orešek* u Varaždinu — krasnu sjekiru iz kam. dobe.
  - » Levin *Horvat*, pristav kot. ureda u Varaždinu — sjekiricu iz kamenite dobe, više kremenih nožica iz Mentona, te odlomke njeke prestave na pečenici iz ribnjaka u Budinščini.
  - » Matija *Čosić*, učitelj u Petrovaradinu — 1 sr. i 10 bakr. rimskih novaca, 12 sr. i 2 bakrena novija, 1 medalju kostenu, 1 prsten i 3 stare banke
  - » Oskar *Brückner* iz Samobora, gimnazijalac u Zagrebu — 1 srebr. rimski novac (Antoninus) i 1 sr. oglejski.
  - » Kamilo *Zajčić* iz Samobora, pravnik u Zagrebu — Košutovu banku od 5 for (1848).
  - » Ante *Spraić*, župnik u Dabru kod Otočca — sreb. groš mletačkog dužda Jakova Teupola.
  - » Adolf *Zagoda*, gimnazijalni profesor u Varaždinu — dva bakrena rimska novca iz Toplica Varaždinskih.
  - » *Krajač*, narodni zastupnik senjski — bakr. novac rimski.
- Vis. kr. zem. vlada odjel za bogoštovje i nastavu — vel. mjed. medalju kovanu prigodom svetčanosti otvorenja novog českog kazališta u Pragu.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI. — BR. 3.

SADRŽAJ.

1. Latinske starine na Danilu. (*Antichità latine in Danilo.*) — Fra Stip. Zlatović. — Str. 65—71.
2. Baška na otoku Krku. (*Besca sull'isola di Veglia.*) — S. Ljubić. — Str. 71—74.
3. Nadpisi rimski. (*Iscrizione romane.*) — S. Ljubić. — Str. 75.
4. Hercegovački nadpis. (*Iscrizione di Hercegovina.*) — Vid Vuletić-Vukasović. — Str. 75—76.
5. O Cetinu gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. (*Intorno Cetin, ove gli Hausburgesi furono eletti al trono croato.*) — Fra Stip. Zlatović. — Str. 76—79.
6. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche risguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. (Nastavak.) — Str. 80—85.
7. Dopisi. (*Corrispondenze.*) — Vid Vuletić-Vukasović iz Korčule. — Marko Marković iz Prozora. — Ilija Mikić iz Orešca. — Str. 85—90.
8. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 90—96.

U Zagrebu 1. srpnja 1884.

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.

Knjige

hrv. arkeol. društva na prodaji kod Hartmanove knjižare u Zagrebu i u pisarni samoga društva uz veoma obaljenu cieniu.

Arkiv. Knjiga II. Razdjel I. i II.	2 for. — nč.
" " IV. i V. svaka po	— " 80 "
" " VI. do XII. svaka po	— " 50 "
Codex Diplomaticus, knjiga I. i II. svaka po	1 " — "
Bibliografija hrvatska	— " 50 "
Bibliografija della Dalmazia	1 " — "

~~~~~

Kod iste Hartmanove knjižare i u pisarni nar. muzeja mogu se dobiti i sljedeće radnje prof. S. Ljubića :

Opis jugoslav. novaca. U Zagrebu 1875. vel. 4. sa 20 tabla, za 8 i 12 for. Ob odnošajih Dubrovačke sa Mletačkom republikom. Tri obširne razprave iz *Rada* — za 4 for.

Skrovište rim. zl. novaca iz Zemuna. U Zagrebu 1876. sa tabl. — za 70 n. Popis predmeta predhist. u zem. muzeju. U Zagrebu 1876. sa 4 table — za 1 for.

O VII. zasjedanju antropol. i arkeolog. sastanka u Pešti. U Zagrebu 1877. — za 70 nč.

Razvod Istarski. U Zagrebu 1874 — za 1 for.

Viestnik nar. zem. muzeja. U Zagrebu 1870. sa 2 table — za 1 for.

~~~~~

Pučkim učiteljem. — Opazuje se, da medju članovi našega društva malo je učitelja pučkih škola. Upravljajući odbor uvieren, da su uprav pučki učitelji u stanju najbolje pomoći društvenim svrham, nudi jim svoj *Viestnik* badava uz to samo, da uredničtvu *Viestnika* pošalju točno i što obširnije izvješće o starinah u svojoj okolici, i da ga nadalje revno obaviećuju o svakom obretu arkeolog. predmeta, o kom bi ma što doznali. U slučaju pako, da nebi imali o čem izvješćivati, mogli bi namerivati svoj prinos sa starinskimi predmeti, koje bi po vriednosti odkupio arkeol. odjel nar. muzeja, a tim bi postali i članovi društva.

Štov. povjerenikom. nar. muzeja i hrv. arkeol. društva, te svim našim članovom i svim drugim rodoljubom i ljubiteljem domaćih starina i narodnoga napredka što toplije preporučamo, neka budno paze na svaki prekršaj naredba Vis. zem. Vlade i Vis. zem. krajiške oblasti, koje smo izdali na uvojk u *Viestnika* predpr. god. o sačuvanju starina, te za svaki slučaj neka umah obavieste ravnateljstvo arkeol. odjela nar. muzeja ili upravu hrv. arkeol. društva za dalnje postupanje u stvari. One naredbe kadre su odlučno pomoći i domaćoj nauci i nar. arkeol. muzeju, samo ako jih dotične oblasti budu sdušno vršile.

Članovi, koji su za g. 1885 prinos predplatili:

Čepolo, Pavao odvjetnik u Varaždinu, 1 for.
Gutal Mato, duhov. pomoćnik u Osieku.
Mikić M. župnik u N. Gradiški.
Mikoević Ladislav, okružni predstojnik u N. Gradiški.

Članovi, koji još nisu svoj prinos za tekuću godinu 1884, ili za prošle godine položili, neka se požure poslati ga poštarskom doznakom.

Darovi sa zahvalnosti primljeni od arheološkog odjela nar. zem. muzeja.

- Gosp. *Doranj* Ivan iz Broda na Savi — dva bakrena rimska novca.
- » *Turk* Ante, pisar kod vis. vlade u Zagreba — pet bakr. rimskih novaca našastih u gorskom kotaru.
  - » *Belošević* Juro, kotarski sudac u Vinkovcih, sada odvjetnik u Požegi — kip bronzeni Erkeleša. nadjen blizu Carigrada i smotčicu od drva.
  - » *Pascian* — kuglu topsku željeznu našaštu u podrtni *Belgrad* kod Grižana.
  - » *Cepelić* Miho, biskupski tajnik u Djakovu — dvie tikvice razno bojadisane, izvanredno liepe.
  - » *Brusina* Spiro, sveuč. profesor u Zagrebu — pet folara kotorskih.
  - » *Zavrašćan* Ivan iz Samobora — dvie stare listine (1488, 1523).
  - » *Starčević* Stjepan, gostioničar u Medku — 1 sr. republikansk. 5 sr. i 2 bakr. carska rimska novca, 6 sr. i 1 bakr. novac iz srednjega doba, te sr. novac vojvode Hrvoja.
  - » *Kulmer* grof Miroslav u Zagrebu — krasnu sjekiru s ulom iz bakrene dobe, nadjenu izpod Medvjedgrada u Zagrebačkoj gori prigodom gradjenja nove ceste.
  - » *Jarc* Franjo, župnik u Mirni na Kranjskom — 4 sr. novca Oglejska (*Gregorius, Raymündus* i *Petrus*).
  - » *Varičić* Stefan pl., ljekarnik u Bosanskoj Gradiški — sr. talier grada *Zwoll* od g. 1646, nadjen ondje kod sela *Doline* na Savi.
  - » *Bigoni* Julio, muzeal. povjerenik u Spljetu — liepu staklenu posudicu, olovnicu s monogrami od pečatnice, i sr. novac nakovan iz *Solina*.
  - » *Crnadak* Juro, gradski podnačelnik u Zagrebu — starinsku bosansku puškicu.
  - » *Rabar* Ivan, gimn. prof. u Osieku — bronzenu povezaču djelom pozlaćenu sa 6 kamenčića (odlomak kacige) nadjenu u Osieku.
  - » *Hrvoić* I. iz Zagorja — klin iz kamenite dobe ondje izkopan
  - » *Begović* Ivan iz Vrlike u Dalmaciji — 2 bakrena rimska novca i jedan sr. noviji.
  - » *Breyer* Mirko, trgovac iz Križevca — snop kinezkih i koreanskih novina.
  - » *Blazinec* Ivan, trgovac u Beču — starinsku mjed. vagu, 26 sr. i 45 bakr. novaca iz novije dobe.
  - » *Findeis* Gustav, ljekarnik u Karlovcu — mač iz XII. vieka nadjen u *Kupi*.
  - » *Vis. vlada* u Zagrebu — štampile i pečatnike bivših krajiških učevnih zavoda, naime gimnazija u Vinkovcih, Gospiću i Karlovcu, velike realke u Zemunu i Rakovcu, male realke u Petrinji i u Mitrovici i učilišta u Petrinji.

Novi povjerenici hrv. arkeol. društva i nar. zem. muzeja.

Jung Ignjat, učitelj u Mitrovici za on dješnji kotar.

Članovi utemeljitelji:

Čeh Dr. Dragutin, carski savjetnik u Moskvi položio je treći obrok od 10 for

Članovi

koji su dalje položili prinos za godinu 1883. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883. br. 1—4, i god. 1884. br. 1—3.)

Bedeković Kamillo, nadinžinir u Zagrebu.
Budmani Pero, gim. prof. u Zagrebu.
Fiamin Josip, opat i nadpop na Rieci i za g. 1882.
Folnegović Franjo, nar. zast. u Zagrebu.
Fosco Ant. Jos., biskup u Šibeniku.
Galjer Mato, učitelj u Sesvetih.
Gimnazija u Belovaru.

Gimnazija u Gospiću,
Horvat Levin, pristav kotarskog ureda u Varaždinu.
Leović Vinko, obć. tajnik u Trnjanih.
Steklaša Ivan, gim. prof. u Karlovcu.
Šamšalović Alek., duh. pomoć. u Osieku
Tubić Stjep., sudb. pristav u Pakracu

Članovi

koji su položili prinos za tek. godinu 1884. (V. uvojak *Viestnika* god. 1883 br. 4 i god. 1884 br. 1—3.)

Barčić Erasmo, odvjetnik na Rieci.
Bedeković Kamil'o, nadinžinir u Zagrebu.
Budmani Pero, gim. prof. u Zagrebu.
Bunjik Koloman, šumar u Trnjanih.
Buratti Dr. Ivan grof, veleposjednik u Zagrebu.
Butorac Drag., podž. pisar u Jaski.
Dollhopf Gust., odjelni savjetnik u Zagrebu.
Egersdorfer S., inžinir u Zagrebu.
Fiamin Josip, opat i nadpop na Rieci.
Folnegović Franjo, nar. zast. u Zagrebu.
Fosco Ant. Jos., biskup u Šibeniku.
Franić Josip, podž. tajnik u Jaški.
Galjer Mato, učitelj u Sesvetih.
Gimnazija u Belovaru.
Gimnazija u Gospiću.
Gorjanović Dr. Drag., muzeal. pristav u Zagrebu.
Grahor Janko, arhitekt u Zagrebu.
Horvat Levin, pristav kotarskog ureda u Varaždinu.
Iveković Dr. Fr., sveuč. prof. u Zagrebu.
Jarec Franjo, župnik u Mirni.
Jurković J., vladin savjetnik u Zagrebu.
Kassa Skend., podž. živinar u Jaški.
Krzan Antun, kanonik u Zagrebu.
Lobmajer Aug., župnik u Erdeviku.

Maček Ivan, inžinir u Jaski.
Majhofer J., podž. pisar u Jaski.
Marušić M., gimn. kateketa na Rieci.
Mikić M., župnik u N. Gradiški.
Mikoević Ladislav, okružni predstojnik u N. Gradiški.
Milčetić Ivan, prof. u Varaždinu.
Narodni dom u Bakru.
Oršić Matija, nadpop u Cresu.
Osbold Pavao, učitelj na Šušaku kod Rieke.
Pilepić Dr. Fr., odvjetnik na Rieci.
Pliverić L., nadb. tajnik u Zagrebu.
Polić Ante, veletržac na Rieci.
Steklaša Ivan, gimn. prof. u Karlovcu.
Šaj Ferdo, odvjetnik u Zagrebu.
Šamšalović Alek., duhov. pomoćnik u Osieku.
Šerbak Ivan, pristav kod drž. odvjetništva u Zagrebu.
Švinderman Blaž, kanonik u Zagrebu.
Tallian Ed., arcid. kanonik u Zagrebu.
Tubić Stjep., sudb. pristav u Pakracu.
Vranyzany-Dobrinović barun Šimun, vlastelin na Rieci.
Zlatović O. Stjepan u Šibeniku
Zoričić Milan, predstojnik statističkog ureda u Zagrebu.

VIESTNIK

HRVATSKOGA

ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

GODINA VI. — BR. 4.

SADRŽAJ.

1. O Cetinu gdje se je obavio izbor Habsburgovaca na prijestol hrvatski. (*Intorno Cetin, ove gli Hausburgesi furono eletti al trono croato.*) — Fra Stip. Zlatović. — (Konac) Str. 97—105.
2. Arkeologično-istorične crtice s hrvatskih otoka. (*Notizie archeol.-storiche riguardanti le isole croate.*) — Skupio prof. Ivan Milčetić. — (Konac) Str. 105—116.
3. Dvie izprave o velevažnom arkeolog. otkriću na Solinu prošloga stoljeća (*Due documenti intorno una molto interessante scoperta archeologica in Salona nell' scorso secolo.*) — S. L. — Str. 116—119.
4. Dopisi (*Corrispondenze*). — O. Š. Milinović iz Sinja. — Vid Vuletić Vukosović iz Korčule. — Franjo Jare iz Mirne. — Ignjat Jung iz Mitrovice, opetovano. — Str. 120—125.
5. Razne viesti. (*Notizie varie.*) — Str. 125—128.

U Zagrebu 1. listopada 1884.

Obznane uredništva.

Viestnik za sada izlaziti će svaku tri mjeseca. — Godišnja predplata stoji 4 for. a. vr. za sve austrijsko-ugarske zemlje; a za inozemstvo 8 maraka ili 10 franaka.

Spisi, pošiljke i godišnji prinesci imaju se od sada odpravljati pod naslovom: Hrvatskomu arkeologičkomu društvu u Zagrebu (u zemalj. muzeju).

Naručbe na predbrojku Viestnika prima i knjižara L. Hartmana u Zagrebu.